ÇAĞDAŞ KÜRESEL MEDENİYET

Anlamı/Gelişimi/Konumu

Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî Medeniyeti

Ş. TEOMAN DURALI

dergâh yayınları

ÇAĞDAŞ KÜRESEL MEDENİYET

Anlamı/Gelişimi/Konumu

Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî Medeniyeti

Ş. TEOMAN DURALI

dergâh yayınları

BİRİNCİ BASKI : KASIM 2000

ISBN: 975-7032-92-1

Çağdaş Küresel Medeniyet, A Ajans tesislerinde hazırlanmış ve basılmış,
Güven Ciltevi'nde ciltlenmiştir.

SUNUŞ

"Küreselleşme" kavramı, ilk defa yeryüzünün her yanında hayatı etkileyip, belirleyen bir medeniyet anlayışı olarak "insanoğlu"nun karşısında iktisadî, siyasî ve kültürel yönleri olan bu çok boyutlu sürece, karşı ideolojik kuşkular da var. Sanayileşme, kapitalist ekonomi, modernleşme, sekülarizm, liberal demokrasiye dayalı yeni bir siyasî kültür, iktisadî alanda millî devletlerin sonu, devlet dışı ilişki ve iletişim ağları, kompleks ve karşılıklı ticarî bağımlılık, kültürel değer kaymaları ve bu anlayışların yeryüzündeki insanların farkında olmaları. "Küreselleşme" modernleşme sürecinin bir kırılması mı, bir sürekliliği mi?

"Küreselleşme" kavramının isim babası olduğu ileri sürülen sosyolog Roland Robertscn'a göre küreselleşme: "Dünyanın sıkıştırılması ve bir bütün olduğu şuurunun artmasıdır." Tasmanya'da Prof. Malcolm Waters'a göre de küreselleşme "Toplumsal ve kültürel düzenlemeler üzerindeki coğrafya ile ilgili sınırların ortadan kalkma süreci ve insanların da bu sürecin farkında olmaları"dır. Günümüzdeki önceliği; okyanuslar ötesi coğrafî keşifler, Hıristiyanlığın kapitalizmin gelişmesine paralel yaygınlık kazanması, sanayi devrimi, sömürgeci hareketler, bir sanayi mamülünün dünyanın her yanında alınıp / satılması, Avrupa kültürünün evrenselleşmesi, makinanın ezici üstünlüğüne iletişim araçlarının üstünlüğü de katılması sağlanmıştır. Bu evrede mal ve hizmet ticareti, finans piyasaları, özel teşebbüs ve mülkiyet gibi kapitalist kurumlar küresel ölçekte faaliyet göstermekte, mübadeleler gerçekleşmekte, millî devletler milletler arası kapitalizmin pençesine düşmektedir. "Küreselleşme" modernlikten kopuş olmayıp, süreklilik arzeden ileri bir modernleşmedir. Liberal / kapitalist / demokratik sistemin tüm dünyaya egemen olmaya başlaması yeni anlayış ve kavramları da beraberinde getirdi: İnsan hakları, sivil toplum, sekülarizm, ferde öncelik ve refah. Fransız İhtilali "eşitlik, hürriyet, kardeşlik" ilkeleri getirmişti. Din dışı Batı Avrupa medeniyeti "aklı" eşsiz kılmıştı. "Küreselleşme" bu kavramları daha ilerilere götürmektedir.

Ülkemizde fikir hareketlerinin cılızlığı, felsefî düşüncenin Batı aktarmacılığına dayandığı günümüzde, Teoman Duralı millî kimliğimizi ve düşünce dünyamızı yeniden inşa etme cehdi içindedir. Elinizdeki eser de Çağdaş Küresel Medeniyetin, adlandırılması, anlamı, konumu, tarihi ve sistemik yönden tahlili yapıl-

makta, küreselleştirilen medeniyetin kaynakları incelenmektedir. Fikir dünyamıza ufuk açacak bu çalışmalar umud vericidir. Küreselleşme humması ile karşı karşıya kaldığımız tehlikeli gidişten kurtulmak, sahip olduğumuz değerlere, Büyük Kitabın ve Büyük "Muallim"in öğretisine sarılarak mümkün olacaktır.

DERGÂH YAYINLARI

"Savaş, her şeyin, herkesin atasıdır, hakanıdır;
Kimisini tanrı (kahraman), kimini (gelişigüzel) insan,
Kimini köle, kimini de hür kılar".

("Polemos panton de basileus,
kai tous men theous edeikse tous de anthropous,
tous men doulous epoiese tous de eleutherous").

Herakleitos (53~54/44B)

Soyu tükenen savaşcılardan rahmetli büyük dayım (babamın dayısı, Çerkez lakaplı) Hasan Amca'nın değerli anısına sevgi ve saygılarımla.

TEŞEKKÜR

Çalışmamda fehmi ve ilmiyle yol göstermiş olan hocam Profesör Dr Sayın Ahmet Yüksel *Özemre*, bana elverişli çalışma ile araştırma ortamını süreklice sağlamış International Institute of Islamic Thought and Civilization (ISTAC) ile onun müdürü Profesör Dr Sayın Syed Muhammad Naquib Al-*Attas* beğefendilere; yardımlarını esirgememiş bütün dostlarıma; ve nihâyet kitabı basıp yayımlamak gibi zahmetli bir işi üstlenmiş bulunan *Dergâh* yayımevinin, başta Sayın Ezel *Erverdi* beğefendi olmak üzre, çalışanlarına teşekkürlerimi arzediyorum.

Kuala Lumpur/ MALEZYA, 1999

İçindekiler

GİRİŞ/ 13
- A- ÇALIŞMANIN MÂHİYETİ HAKKINDA/ 15
- B- ÇALIŞMAYLA İLGİLİ BÂZI MÜLÂHAZALAR/ 16
- C- ADLANDIRMA/ 18
- Ç- İNGİLİZ-YAHUDÎ TERKİBİNİN ANLAMI/ 20

II- KÜLTÜRDEN MEDENİYETE/ 29

III- İSLÂM: YENİÇAĞIN BAŞLANGICI/ 39
- A- ESKİ ZAMANLARDAN YENİ ZAMANLARA/ 41
- B- YENİ ZAMANLARIN BAŞ BELİRLEYİCİSİ: TEK TANRILI-VAHİY DİNİ İLE FELSEFE-BİLİM/ 47
- C- TEKTANRILI VAHİY DİNİNİN ANAÖRNEĞİ: İSLÂM/ 49
- Ç- YENİÇAĞA DOĞRU/ 52

VI- YENİÇAĞ DİNDIŞI BATI AVRUPA MEDENİYETİ/ 57
- A- DİN ESASLI ÂLEMANLAYIŞINDAN DİNDIŞI DÜNYAGÖRÜŞÜNE/ 59
- B- TARİHİ YENİDEN SINIFLAMA DENEMESİ/ 63

V- ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİ/ 67
- A- AVRUPA MEDENİYETİ TARİHİNİN BAŞLANGICI: ROMA/ 69
- B- ROMADAN LONDRAYA GİDİŞTE ARA DURAK: PARİS/ 74
- C- ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİNİN ANA MERKEZİ: LONDRA; BAŞ MİHRÂKI: Farmasonluk ('Serbest Yapı Ustalığı') ve ÖNCÜ ETKİNLİKLERİ: İktisât ile Sanayi/ 78
- Ç- ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİNİN TEMEL DÜNYATASAVVURU: Maddecilik – Mekanisism/ 88
  - 1. Esas: Akılcılık – Deneycilik/ 88
  - 2. Esas: Benlik – Bencillik/ 99
- D- ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİNİN Ana İDEOLOJİSİ: Hürriyetcilik - Sermâyecilik/ 101
  - 1- İmân/ 101
  - 2- Dogma, Öğreti, İdeoloji/ 102
  - 3- Sermâyecilik/ 104
  - 4- Küreselleştirilen Çağdaş İngiliz-Yahudî Medeniyetinin, dolayısıyla da Sermâyeciliğin Tarihteki Konumu/ 107

i- İngiliz-Yahudîlik ile Ana İdeolojisini Küreselleştiren Etken/ 107
ii- Din – Dindışının Birbirlerine Karşı Mevzîlenişleri/ 108
iii- Manevî İnsana Karşı Maddî Beşerin Mevzîlenişi/ 112
5- Hürriyetci Sermâyeciliğin Sunî Seçeneği: Toplumculuk/ 113
6- Öngörülmemiş Tepkiler: Faşism ile Millî Toplumculuk/ 114
i- Organisism-Romantiklikten çıkan yol/ 114
ii- Romantiklikten Faşisme/ 116
iii- Faşismden Millî Toplumculuğa/ 118
7- Dinin yerini İdeolojinin alması ve bunun Etkileri/ 124
i- Klasik Mekanik Temelli Yeniçağ Dindışı Batı Avrupa Medeniyetinden Evrim Biyolojisi Temelli Çağdaş Küreselleştirilmiş İngiliz-Yahudî Medeniyetine/ 124
ii- Millî Toplumculuğun Dayanaklarından Evrimcilik/ 126
iii- Millî Toplumculuğun Dayanaklarından bir digeri: Irkcılık/ 126
iv- Irkcılığın Devindiricileri/ 127
v- Irkcılığın Bilimdışılığı/ 130
vi- Çağdaş Avrupaya mahsûs İdeolojik Irkcılığın Geçmişteki İki Kaynağı/ 133
a) Yahudîlik/ 133
b) İngiliz/ 139
c) Köprü/ 142
8- Maddeci–Mekanisist–Dindışı Dünyagörüşünün Beşer Tipi: Maddîyâtcı İkisâdîyâtcı Adam (Homo economicus)/ 143
a) Siyâsî ile İktisâdî Amaçlar uğruna kötüye kullanılan Din/ 143
b) Üstün olanlar ile Olmayanlar/ 144

E- SEÇENEKSİZ BİR MEDENİYETLE ve ONUN İDEOLOJİSİYLE Mİ KARŞI KARŞIYAYIZ?/154

VI- ÜMİT/ 179

HARİTALAR İLE ŞEKİLLER/ 195
DİZİNLER İLE SÖZLÜK/ 199

KAYNAKLAR/ 233

I
GİRİŞ

A

*ÇALIŞMA*NIN *MÂHİYETİ HAKKINDA*

1996 da basılmış olan "*Yeniçağ Dındışı Avrupa Medeniyetinden Çağdaş Cihânşumûl İngiliz-Yahudî Medeniyetine*" başlıklı kitabımızın adı, hem uzun hem de çalışmada bildirilmek isteneni yetesiye anlaşılır kılmamış olduğu gelen eleştirilerden ortaya çıkmıştır. Çalışmanın hem taşıdığı savın mâhiyetini hem de ele aldığı sorunlar ile konuların anlam bütünlüğünü daha sağınca yansıtacağını düşündüğümüz "*Çağdaş Küresel Medeniyet*" adını kitaba üst başlık olarak uygun görüyoruz.

Üst başlığın yanı sıra, "*Çağdaş Küresel Medeniyet*"in konuca işlenişi ve bunun tabîî sonucu olarak bölümler ile alt bölümlerin başlıkları da "... *Çağdaş İngiliz-Yahudî Medeniyeti*"nkisinden farklıdır. Her şeyden önce, "*Çağdaş Küresel Medeniyet*"te öne sürülüp savunulan savın arkaplanı ile gerekcelerini oluşturan tarihe ilişkin tesbitler ile açıklamalar, "... *Çağdaş İngiliz-Yahudî Medeniyeti*"nde yer alanlara oranla bir haylî fazladır. Tabîî, şurası da var ki, adı anılan iki kitabın ana fikri yahut savı birdir, aynıdır. İmdi, aynılık ile farklılık hususlarını göz önüne aldığımızda, "*Çağdaş Küresel Medeniyet*"in, selefi "... *Çağdaş Cihânşumûl İngiliz-Yahudî Medeniyeti*" kitabının artık yalnızca 'gözden geçirilmiş ikinci baskı'sı olmayıp onun, gerek tâlî savları güçlendirilmiş gerekse konuca çeşitlendirilmiş devâmı olduğunu görürüz.

B

ÇALIŞMAYLA İLGİLİ BÂZI MÜLÂHAZALAR

a) Çalışma boyunca kullanılan ve önerilen özgül deyim, deyiş ile terimlerin başlıca genelgeçer kültür dillerinden Osmanlı Türkcesindeki (OsmT); Arapcadaki (Ar); İbrancadaki (İbr); Yunancadaki (Y); Latincedeki (L) —Klasik Latince (KL), Hırıstıyanlaştırılmış Ortaçağ Latincesi (OrL) ile Yeniçağın Geç Latincesi (GeçL)—; Fransızcadaki (Fr); İtalyancadaki (İ); Ispanyolcadaki (Isp); Portekizcedeki (Por); Ruscadaki (Rus); Felemenkcedeki (Fel); Almanca (Alm) ile —en çok da— İngilizcedeki (İng) karşılıkları, gerektikce, kere (...) içerisinde verilmektedirler. Böylesi terimler ile deyişler, Türkce bildirişenlerin dil bilincine yerleşinceye değin, bu tavrımızı ısrarla sürdüreceğiz.

Önerilen —yalnızca Türkcede değil, gerektikce İngilizcede bile— terimler, sunulan tarîfler ile belirlemelerin çoğu, ilk kez bu çalışmada ortaya koyulmaktadır. Bundan dolayı bunların karşılıkları alelumûm sözlüklerde boşuna aranmamalıdır.

b) Önerilen, mecâzlı anlamıyla kullanılan yahut vurgulanmak istenen terimler ile deyişler, tek çentikli tırnaklar arasında, '...' gösterilmektedirler.

c) Alıntılar, çift çentikli tırnaklar, "..."; alıntılarda yapılmış atıflar ise, tek çentikli tırnaklar, "'...'", arasında yer alırlar.

ç) Önemli terimler ile deyişler, *eğri*, çok önemliler ve tarih boyunca kutsal kabul edilmiş olanlarsa, **koyu** (İng bold) yazılmaktadır.

d) Sesliyle başlayan takı olabilecek kelimeler, sesliyle biten bir önceki kelimenin gövdesine ulanırlar; örnek: 'Bu ise' → 'Buysa'... Bununla birlikte, 'o ise', 'hâlbuki' anlamına gelen 'oysa'yla karıştırılabileceğinden, 'o ise' tarzında yazılmağa devâm olunur.

e) Terimlerde uyguladığımız ayrı ayrı sözleri bitiştirmek kuralını, Osmanlı Türkcesinde geçen terimleşmiş tamlamalara dahî teşmîl ediyoruz: 'Sath-ı mâil' değil, 'sathımâil', 'teşkilât-ı esâsîye' değil, 'teşkilâtıesâsîye'...

f) Kitabın dilbilgisiyle, imlâ ve uslupla ilgili özelliklerine ilişkin diger ilke ile açıklamaları, "*Biyoloji Felsefesi*" başlıklı kitabımızın başlarında yer alan "Açıklayıcı Hususlar" bölümünde bulabilirsiniz.

g) Başlıca kısaltmalar:

- Bkz: Bakınız —etkilenmekle birlikte, doğrudan doğruya alıntılayıp çift tırnaklı çentik içerisinde göstermeden yararlandığımız görüş veya düşünce;
- Krz: Karşılaştırınız —her ayrıntısına katılmamakla birlikte, zikretmeğe değer bulduğumuz görüş yahut düşünce.
- A.g.e: Adı geçen eser.
- A.g.y: Adı geçen yer.
- Syflr: Sayfalar.

ğ) İşâretler:

- Bitişik yazılırsa, olağandışı uzun olacağından, bir terimi dile getirmek üzre biraraya getirilmiş birbirini tamamlayan iki ismin, arasına 'kısa çizgi' koyulur: 'felsefe-bilim', 'İngiliz-Yahudî' gibi;

-Terimleşmiş iki isim, bir 'üstterim'i ifâde edebilsin diye aralarına 'orta uzunlukta çizgi' çekilerek bitişik yazılır: 'Madddecilik–Mekanisism' gibi;

-Bir terimi yahut 'üstterim'i dile getirmemekle birlikte, ortak konuya işâret eden iki yahut daha fazla terim, aralarında 'uzunca çizgi' bulundurularak ayrık yazılır: 'üreten – üretim – üretim araçları ilişkisi' gibi;

-Zıtlığı tebârüz ettirmek maksadıyla da, terimler, aralarına 'uzunca çizgi' çekilerek ayrık yazılırlar: 'üretim – tüketim ilişkileri' gibi;

-Bir cümlede dile getirilen esas anlamı daha aydınlık kılmak amacıyla onun ortasına yahut sonuna iliştirilen ek açıklamalar 'çok uzun çizgi'yle belirtilir:

'Yeniçağın başlarından —1500lerin ilk yarısından— itibâren' gibi;

-Türkcede kullandığımız bir sözün yahut deyimin, Çalışmamızda başvurduğumuz ecnebî dillerdeki karşılığını '(...)' işâretiyle gösteriyoruz;

-Kere '(...)' içerisindeki kere, '|...|' şeklindedir.

C

ADLANDIRMA

a) Ad, özün dile getirilmesi, dil yoluyla temsilidir. Adını bilmediğimizi dile getiremeyiz. Yanlış yahut eksik biliyorsak, merâmımızı doğru yahut tam ifâde edemeyiz. Bu hâl, öncelikle günümüz medeniyeti için söz konusudur. Yaşayışımızı her cihetten tayîn etmek iddiasındaki çağdaş medeniyet nedir, kim/ler ne zaman, nerede, nasıl belirledi? İşte, işbu çalışmamızda üstünde duracağımız esas sorular bunlar olacak.

b) İmdi, burada *medeniyet*e, bâhusus *Çağdaş* olana ilişkin *sav* taşıyan bir *tarih felsefesi* çalışması söz konusudur. Tarih felsefesi, felsefe-bilim 'ağacı'nın en önemli 'dal'larındandır.

c) *Tarih felsefesi*, bir *bilim* olarak *tarih*in *bilim teorisi* ile *tarih metafiziği* olmak üzre iki kola ayrılır. *Bilim* olarak *tarih*, konusu olan toplumların *geçmiş*lerini belirli kıstas/lara yahut bir bakış açısına göre dönemlere ayırır. Dönemler üzerinde uzmanlaşan tarihin bilim kolları, alanlarına giren olayları tasvîr ile tahlîl ederler. Yer yer neden – etki bağıntılarını kurmaktan da geri durmazlar. Bilim olarak tarihe konu olan olaylar ne çeşittendirler; bunlar, nasıl ele alınırlar; işlenme yöntemleri nedir; belgeleme, gerekçeleme, sınama, akılyürütme ile dönemleme işlemleri nasıl gerçekleştirilirler, cinsinden sorular, tarihin bilim teorisi tarafından cevaplandırılmağa çalışılırlar. Nihâyet, tarih metafiziği, geçmiş, geçmişin bilgisi, topluluk, toplum, sınıf, zümre, gelenek, görenek, hukuk, kültür, medeniyet gibi, insanlığı özden ilgilendiren sorunlu kavramların anlamlarını bulgulayıp irdeler; ilerileme, gelişme, gerileme diye olaylar, haddızâtında, varmıdır; varsa, nasıl ortaya çıkarlar, sorularıyla uğraşır.

ç) Bir felsefe-bilim çalışmasıysa, öncelikle tarîfe, tahlîl ile terkîbe dayanır. Sav taşıyan felsefe-bilim çalışmalarının 'yüreğ'i *metafizik* 'atar'. Felsefe-bilimin metafizik 'yüreği'nde düşünceler, 'gidimli' (Fr discursif) tarzda yürütülürler. Bu da, sıkı bir biçimsel mantık düzeni demektir. Gidimli düşünce silsilelerinin baş-

ta gelen özelliği, işlenen ana savın yahut savların, değişik bağlamlarda tekrar tekrar karşımıza çıkabilir oluşudur. İşte, bundan dolayı, bu çalışmada dahî, ana savlarla, öyleki kavramlar ve önermelerle farklı vesîlelerle müteaddit defa karşılaşmak şaşırtıcı olmamalıdır.

d) Çalışma, medeniyeti ele alıp işleyen esasında bir *tarih metafiziği* olmakla birlikte, felsefe-bilimin ahlâk ile bilim alanları ve onun dışında kalmasına rağmen, 'kapı komşusu' durumundaki dinle dahî içten içe ilgilidir. İlgi alanının bunca yayılıp genişlemesiyse, Çalışmamızı, hâliyle, bir haylî karmaşıklaştırmaktadır. Sav ile konu dokuları gereği, Çalışmanın böylesine karmaşıklaşması, onu girift bir bölümlemeye tâbî tutmamız zorunluluğunu doğurmuştur.

Ç

İNGİLİZ-YAHUDÎ TERKÎBİNİN ANLAMI

a) Tarihte ilk defa yeryüzünün dörtbir yanında hayatı etkileyip belirleyen bir medeniyet olayıyla karşı karşıyayız; hattâ, iç içeyiz, demek daha yerinde olur.

Bu medeniyeti öz tabiatına uygun tarzda adlandırmamışlığımız, genelde, dünya çapında, öncelikle de, Türkiyede ona ilişkin açık bir fikrimizin oluşmamasına yol açmaktadır. Kâh Batı, kâh Avrupa... zaman zaman da çağdaş diyoruz. Bunlardan 'Batı', yön belirtir; 'Avrupa', coğrafyaya; 'çağdaş' ise tarihe ilişkin sözlerdir. Hâlbuki bizim burada gereksediğimiz, medeniyete alem olacak deyimdir.

b) Tarihin önde gelen medeniyetlerinin yer almış olduğu vâsiî mekân Avrasya anakarasıdır. Afrika ile Amerikanın tersine, Asya ile Avrupa, coğrafî bakımdan birbirlerinden bağımsız kıtalarmış görünümünü sunmazlar. Birbirlerinden, sâdece, sînelerinde teşekkül etmiş ve tarihe damgasını basmış medeniyetlerden türemiş beşerî ilişkiler yumağı ile zihniyetlerin derin farklılıklarından ötürü ayrılmışlardır.

Asyanın en doğusu ile güney doğusunda Beşinci bine doğru yer almağa başlayan pirinç tarımı dolayındaki yerleşim, *Doğu medeniyetleri câmia*sının beşiği olmuştur. Asyanın güney batısında yine Beşinci bin dolaylarında buğday ile arpa ekiminin vuku bulduğu havalilerdeyse, bu defa, *Batı medeniyetleri câmiası*nın öncüsü Sümer kültürünün biçimlendiğini görüyoruz. Şu son andığımız mahalden peyderpey Mesopotamya, Mısır, Doğu Akdeniz —Fenike, Filistin ile Israil—, Hırıstıyan ile İslâm ve nihâyet Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetleri çıkıp serpilmişlerdir. 1400lerin sonlarından itibâren Hırıstıyan medeniyetinden türeyen, 1600lerin ikinci yarısından sonra ona yeğinlikle karşı çıkarak biçimlenmeğe koyulan *Yeniçağ dindışı Batı Avrupa* medeniyeti, kendi devâmı sayılabilecek birini de bilkuvve bağrında taşımaktaydı.

Avrasyanın doğu yakasındaki Doğu medeniyetleri pek uzun soluklu olmuşlardır. Batıdakilere gelince; bunlar, Doğululara oranla daha kısa ömürlüdürler.

İlkçağ Mesopotamya, Mısır ile Doğu Akdeniz medeniyetlerinden itibâren, çeşitlilik öylesine artmıştır ki, birbirleri ardı sıra oluşan medeniyetlerin benzerliklerinden ziyâde zıtlıklar ortaya çıkmıştır.

Tektanrılı Vahiy Dini ile *Felsefe-bilim sistemi*nin neşvünemâ bulduğu zemin olması itibârıyla *Batı medeniyetleri câmiası*, tarihte eşsiz benzersiz bir mevkii işgâl etmektedir. Bunlardan birincisini Sâmî kavimlere, ikincisiniyse, Arîlere borçluyuz. Tektanrılı Vahiy dinlerinin ilki Yahudîliktir; ana örneğiniyse, İslâm teşkil eder. İslâmın temsil ettiği ve vucut verdiği ölçüde Tektanrılı Vahiy dini ile Eskiçağ Ege medeniyetinde biçimlenmiş *Felsefe-bilim sistem* geleneği, müteâkip medeniyetler üzerinde çeşitli etkiler icrâ etmişlerdir.

Yapısal özellikleri yüzünden *Katolikliğe* yaslanmış *Hıristiyan Ortaçağ Avrupa* medeniyeti kendi toplumsal ile siyasal bünyesinde benzersiz çalkantılar ile çatışmalara, tam manâsıyla, bir cedel sürecine sahne olmuştur. Birinci ve en şiddetli raddede mücâdele Ruhbân —kutsanmış (OsmT mukaddes)— dinadamları (OrtL clerus) ile Ruhbân-olmayan (OrtL laicus) zümreler arasında vukû bulmuştur. Bunun yanı sıra, dindışı (OrL sēcūlaris)–dünyevî (OrL profānus) zümrenin kendisi de, Ortaçağın erken devirlerinden —Onuncu yüzyıldan— itibâren kendi içerisinde yeğin çıkar çatışmalarına tanık olmuştur: Hükümdar-asilzâdeler -derebeği-toprak zâdegânı. Bu durum ise, Ortaçağın sonları ile Yeniçağın başlarında —demekki, 1400lerle birlikte— kendisini belirgince gösterecek olan sınıf farklılaşmasının kaynağını oluşturmuştur.

Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti, Hıristıyan Ortaçağ medeniyetinin tabîî uzvî uzantısı, devâmı yahut türevi olarak değil, öncelik ve özellikle Ruhbân ile Ruhbân-olmayan zümreler arasındaki yeğin çekişmenin sonucunda ona tepki şeklinde vucut bulmuştur. Elbette anılanlardan ikincisinden birincisine değerler intikâl etmiştir. Ne var ki, Ortaçağdan Yeniçağa etki, daha ziyâde, olumsuz anlamda olmuştur. Fransa hâric, Germen dillerini konuşan Yeniçağın Batı ile Orta Avrupası, Latin dillerini kullanan Ortaçağın Roman Güney Avrupasının din esaslı değerler manzûmesini alaşağı ederek, devirerek[1] ilkece, *Tanrı* çıkışlı dini gündemdışı kılıp onun yerine, *insan dimâğ*ının ürünü *felsefî* temeller üstünde kendisini inşâ etmiştir.

İngiliz-Yahudî medeniyetine gelince; o, *Yeniçağ dindışı Batı Avrupa* medeniyetinin tabîî uzvî devâmı olarak da görülebilir. *Yeniçağ*da başgöstermiş olan Islâhât, İnsancılık ile Aydınlanma Devrimcilikleri (Fr Révolutionisme), İngiliz-Yahudî medeniyeti çerçevesinde temellenerek kurumlaşmışlardır. Başta dinî-siyâsî-toplumsal hareketler olarak temâyüz etmişken, İngiliz-Yahudî medeniyetinde iktisâdî-siyâsî kurumlaşmaların —felsefeden türetilmiş— ideolojik temelleri hâli-

1 Islâhât (Fr Réformation), İnsancılık (Humanisme), Aydınlanma/cılık (Fr Siècle des lumières yahut philosophique; Alm Aufklärung(szeitalter).

ne gelmişlerdir. İşte, gerek Yeniçağ dindışı Batı Avrupa gerekse ondan türemiş ve çok daha keskince, belirgince biçimlenmiş olan Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetleri, insanın biçimselci düşünme-bilme yetisini[2] esas almışlardır. Bütün öteki kültürler ile medeniyetlerin benimsemiş bulundukları Tanrıcı ve doğayıaşkın[3] dayanak yerine, İnsancı–dünyacı[4] pâyândâyı gündeme sokmuşlardır. Yeniçağ dindışı Batı Avrupanın kurumlaşmış felsefesi, René *Descartes*'ın (1596 – 1650) çığır açıcı *res extensa* kavrayışını (Fr&İng conception) esas almak ve bu kavrayışın gereği olarak da, bilimin —aklî klasik mekaniğin— işleyişini örneksemek sûretiyle hayatın ve dünyanın tüm köşe bucağını izâh etmeğe kalkmıştır. Buradan da Maddeci–Mekanistik dünyatasavvurunu üretmiş ve nihâyet adı geçen dünyatasavvurunun üstünde belirlenimi gevşek kalmış, demekki, sıkı sıkıya tarîf olunmamış bir ideoloji olan İnsancılık-dünyacılığı inşâ etmiştir. İnsancılık-dünyacılığı, *Sécularisme-Positivisme*in diger bir deyimlendirilişi şeklinde kullanıyoruz.

İngiliz-Yahudî medeniyetindeyse, İnsancılık–dünyacılık, ideoloji olma vasfını kaybedip dünyagörüşü hâline gelmiştir. Adı anılan dünyagörüşünün içerisiyse, insanın maddî ilişkiler ağıyla doldurulmuştur. Başka bir anlatımla, yalnızca dünyaya yönelmiş hâlde yaşayan insanın, yalnızca-dünyaya-yönelik-yaşayışını oluşturan doku, maddî ilişkiler ağından ibârettir. Bu derekede mütâlea ettiğimizde de, insanı, İslâmî bir deyişle, beşere indirgemiş oluruz.

İngiliz-Yahudî medeniyetinin kurumlaşmış felsefesi[5], İnsancı–dünyacı dünyagörüşünün içerisini maddî ilişkiler ağıyla doldurmakla kalmayıp onu da açmış, açıklığa kavuşturmuştur. İngiliz-Yahudî medeniyetinin indinde maddî ilişkiler ağı, üretim – tüketim dengeleriyle dokunmuştur. Üretim – tüketim dengelerini ele alıp işleyen zanaat, iktisâttır. Şu hâlde söz konusu medeniyetin maddî ilişkiler ağı, haddızâtında, iktisâdîdir. Ancak, bu, alışılagelinmiş iktisât[6] değildir. Geliştirilmiş olan, bir alışılagelinmemiş iktisât modelidir[7]; devrimcidir. Alışılagelinmiş iktisâtta, varolan temel ihtiyâçlara göre üretilir. Buradaysa ilkin, ihtiyâçlar üretilir; başka bir deyişle, tüketim kamçılanır. Kamçılandıkca, tüketim artar. Çeşitte ve miktarda tüketim büyüdükce, üretilenlerin de türleri, nitelikleri ile nicelikleri habire artacaktır. Demekki, üretim, tüketimin talepleri doğrultusunda hareketlenmektedir. Böylelikle gördüğümüz, hızı habire artan üretim – tüketim ile tüketim – üretimin dialektik helezonlu gidişidir. Bu gidişin biricik hedefiyse, durmadan dinlenmeden yükselen kâr paylarıdır. Üretim – tüketim bağıntılarını

2 Fr capacité cognitive formalistique humaine.
3 Fr transcendé-la-nature.
4 Fr Humaniste–physicaliste.
5 Söz konusu kurumlaşmış felsefe geleneğinin öncü, nirengi filosofları: Thomas *Hobbes* (1588 – 1679), David *Hume* (1711 – 1776), Adam *Smith* (1769 – 1839), Karl Heinrich *Marx* (1818 – 1883).
6 Fr économie conventionelle.
7 Fr modèle inconventionel de l'économie.

dalgalanmalardan, sallantılardan kurtarmak maksadıyla da, onları sağlam 'kazığ'a bağlamak zorunluluğu doğmaktadır. Bu sağlam kazık da, bir kurmaca değer[8] olan paradır. Üretim için zorunlu olan para miktarınaysa, sermâye diyoruz. Üretim için elzem olan parayı üretip elinde tutan *Ben* isem, tüketilecekler de ancak *Ben*de aranılacaktır. Başka bir ifâdeyle, üretimin kaynağı ile tekeli *Ben*im artık. Madem üretimin kaynağı ile tekeli *Ben*im, o hâlde, dünya da el*im*de sayılır. İşte, *üretim*in anahtarı demek olan *para miktarı*nı toplayıp elde tutmak ve *kâr* payını dahî durmadan artırmak esasına dayalı *ideoloji*nin adıysa, *Sermâyecilik*tir (Fr Capitalisme).

Kâr paylarını durmadan artırmanın, tüketimi alabildiğine kamçılamaktan, dolayısıyla da, üretimi süreklice hızlandırıp yükseltmekten geçtiğini bildirmiştik. Bunun içinse, olabildiğince geniş çevreleri '*Ben*im tayîn ettiğ*im tüketim* türlerine alıştırma*m* gerek'[9]: Eğitim-öğretim tekeli.[10] 'Eğitip öğretmek yoluyla olabildiğince geniş çevreleri ürettikleri*me* alıştırmak yetmez'. Bir de, 'ürettikleri*mi* satınalabilecekleri seviyelere onları yükseltme*m* lâzım.' İşte, *Marshall* türünden mâlî yardımların nedeni. Ne var ki, sözünü ettiğimiz seviye, '*Ben*im ürettiklerim*in* satınalınması gücüyle sınırlı kalmalıdır.' Aksi tadîrde, '*kâr* paylarım sınırlanır.' İşte, 1997de Japonya ile Güney doğu Asyada yaratılan mâlî bunalımın nedeni. '*Kâr* paylarımı durmadan artıran *üretim* etkinliğini tek başı*ma* gerçekleştirem*em*.' Bunun için de '*Ben*im dışımda biri/leri/ne ihtiyâç duyarı*m*.' Bu birisi yahut birileri de, 'antlaşmalı ortakları*m*dan, yânî İngiliz-Yahudî çevresinden yahut *Ben*im kurduğu*m* bir cihânşumûl teşkilâtta —:*Farmasonluk*— *Bana* sadâkat ve muhabbetle merbût kişiler olmalı ki, onları süreklice denetimi*m* altında tutabileyi*m*.' '*Cihânşumûl kâr* paları*m*a *Ben*imkilerin dışında kalanları ortak edeme*m*.' İşte, Birinci, özellikle de İkinci Dünya Savaşlarının nedeni.

'*Kâr* paylarımı sınırsızca yükseltme*m*, ürettikleri*mi* habire daha da bahâlı kılmak sûretiyle gerçekleştireme*m*.' Zirâ o durumda, '*Ben*im ve menfaat şebeke*m*in, başka deyişle, ortakları*m*ın dışında kalan müşterileri*m*in mâlî gücü gün gelir *Ben*imkisini aşması tehlikesiyle karşılaşabilir*im*.' Bundan dolayı, üretilenin hammaddesi, olabildiğince ucuza elde edilebilmelidir. Bu da, ancak 'Kendi*m*den fersah fersah aşağı addettiğ*im* kimselerin ve onların yaşadığı ülkelerin nâmıhesâbı*na* kullanılmasıyla olabilir': *Sömürü* (Fr exploitation) ile *Sömürgecilik* (Colonialisme). 'Kendilerinden ucuza, öyleki bedâvaya elde ettiğim hammaddeden ürettiğ*im* mamûlu sonunda onlara satarı*m*.' 'Bunu temîn maksadıyla ilkin ülkelerini, ardından da yeraltı ile üstü kaynakları ile servetlerini doğrudan —maddeten, kuvvet kullanarak— yahut dolaylı yollardan —kültürlerini yıpratıp yıkarak— ele

8 Fr valeur fictive.

9 'Küreselleştirme' (Fr&İng globalisation), kazanç hırsının yarattığı iktisâdî–siyâsî dünya çapındaki zorlamalar şeklinde kendisini gösteren süreçtir.

10 Fr monopôle de l'éducation.

geçiririm.' Kültürü harâb olmuş bir toplumun, maddî direnci de kırılır. İşte, bir tarafta maneviyâtı silinip maddî direnme gücü sıfırlanmış, dolayısıyla da, sömürgeleştirilmiş bir dünya, öbür yandaysa, yeryüzünün tekmil nimetini devşiren bir anavatan (Fr métropole): *İmperyalism*.

Sömürülenler, Sömürgecilerin işbirlikcileri dışında kalan sömürge ahâlîsinden[11] ibâret değildir. Anavatan toplumunun bir bölümü de böyledir. Gördüğü işin semeresine, böylelikle de, mülkiyetine yabancı kalan,[12] küçük memur, rençber, amele ile işçi neviinden, bu insanlara *emekçi* (Fr prolétaire) diyoruz.

Toparlarsak: 1300lerin sonu ile 1400lerin başları *İtalya*sında belirip ardından Fransa başta olmak üzre Batı Avrupaya kayan *Yenidendiriliş* (Fr Renaissance) hareketiyle başlatılan Yeniçağ Batı Avrupa medeniyeti, insanı ve doğayı aşkın esaslara dayanmağı terkederek, Tanrısallıktan koparılmış akıl temeli üstünde yükselmeğe gayret göstermiştir. Bilâhare, barındırdığı en önemli ve canlı kültürlerden, kendi başına buyrukluğu ve girişimciliğiyle temâyüz eden ve tarihî şartların berâberinde getirdiği Yahudî sermâyesini dahî yedeğine alan İngilizlik, 1600lerin ortalarından itibâren medeniyet boyutlarını kazanmağa yüz tutmuştur. Başlı başına medeniyet olma vasıflarını arzeden bu muazzam kültür sürecini, ana özelliklerinden ötürü, İngiliz-Yahudî şeklinde adlandırıyoruz. İnsancılık ile Islâhatcılık neviinden devrimci akımlardan da derinlemesine etkilenen bu medeniyetin kendisine has şartları çerçevesinde, ideolojilerin ilki olup günümüzde insanlığın tümünü biçimlendiren Hür Sermâyecilik, iktisât esaslı bir felsefe sisteminin verisi olarak vucut bulmuştur. Hür Sermâyecilikten ise, Toplumculuk (Fr Socialisme) ile Ortakmülkcülük (Fr Communisme) doğacak. Ona ve dayandığı Maddecilik–Mekanisism dünyatasavvuruna karşı tepki olarak da, kökleri Romantism denilen dünyagörüşüne dek geri giden Faşism ile Millî toplumculuk ortaya çıkmışlardır.

Yine bu medeniyetin siyâsî, iktisâdî, kültürel, toplumsal ve eğitsel sistemli birliği ile bütünlüğünü sağlayan ve yeryüzünün tüm köşe bucağına yayılmış ve kuruluşu 1700lerin başlarına değin gerisin geriye giden bir de merkez teşkilâtı vardır; o da *Farmasonluk*tur.

İngiliz-Yahudî medeniyeti ile onun temel ideolojisi olan Hür Sermâyeciliğin, iki yüz elli yıllık tarihî serüveni içerisinde, fikren de —benimsenen nisbî eleştirme-tartışma serbestliği sâyesinde— maddeten de —meydana getirilen sanayi devrimiyle— ortaya çıkan yeni şartlara olağanüstü raddede ayak uydurma istidâtına kavuşmuş olduğunu görüyoruz. Bu medeniyet, kendisini biçimlendirmiş bulunan felsefî sistem insicâmını[13] askerlik sanatından tutunuz da eğitim ile öğretime dek varan geniş bir yelpâzede gösterir. Bu cümleden olmak üzre, biçimselleştirilmiş mantık çerçevesinde düşünme tavrını onun erişebileceği en üst aşa-

11 —yânî, köleler ile yarı-kölelerden—

12 *Yabancılaşma* (Alm Entfremdung; Fr aliénation).

13 Fr cohérence du système philosophique.

maya ulaştırmıştır. Nitekim, bu bağlamda, karşılaşılan ve karşılaşılabilecek olan tüm maddî, öyleki nefsî (Fr psychique)[14] ve toplumsal sorunlara dahî, ilahiyâtla bağları kesilip tamamıyla sekülerleştirilmiş *felsefe sistem düşünüşü* kılavuzluğu ile güdümündeki *bilim*den, onun yöntemleriyle iş gören *fen*den, nihâyet *fen*in de, *Sermâyeci iktisâdî* hedefler doğrultusundaki uygulanışı anlamındaki *sanayi*den çözüm getirmeleri beklenmektedir. Çözümler, genelde, insanlığın hayrı doğrultusunda tasarlanmazlar. Filvâkî, bu çeşit bir tasarlama, Maddeci–Mekanisist–dindışı–Positivci Hür Sermâyeciliğin esaslarına zâten aykırıdır. Tabîatıyla, rakîp menfaat öbeklerinden her biri, kendi çıkarlarına uygun çözümün bulunmasını bekler. Rakîp menfaat öbekleri, birbirlerinin hasmıdırlar. Rakîplik ile hasımlık, çekişme ile sürtüşme, haddızâtında, İngiliz-Yahudî medeniyetini oluşturan o iki ana cephe, yânî, İngilizlik ile Yahudîlik arasında başgöstermiştir. Elân dahî devâm etmektedir. Ama 'kol kırılır, yen içerisinde kalır' misâli, yeğin didişmeler dahî, genellikle, 'rekâbet gereğidir' paravanası arkasında gizlenir, geniş çevrelere de ifşâ olunmazlar. Fakat ne vakit ufukta bir tehlike beliriverirse, başta İngilizlik ile Yahudîlik olmak üzre, o âna değin birbirlerinin kuyusunu kazmakla meşgûl bütün bu rakîpler, kurt sürüsü zihniyetiyle, zorluğu yeninceye değin güç birliğine giderler. Sıraladığımız bellibaşlı bütün bu etkenler, İngiliz-Yahudî medeniyetinin günümüze değin sürmüş yenilmezliğinin de nedeni olmuşlardır.

c) Geçmişte olduğu gibi, şimdilerde de İngiliz-Yahudî medeniyetinin tek bilkuvve (Fr potentiellement) rakîbi ile hasmı İslâm medeniyetidir. Klasik bilfiil (Fr actuellement) hâliyle inkırâz bulmuş olduğundan, İslâm medeniyetinin, yeni baştan inşâsı gerekmektedir. Bu iş ise, hâlihazırda tek merî medeniyet İngiliz-Yahudî olduğundan, onun şablonuna uygun şekilde ve inkırâz bulmuş Klasikten esinlenerek becerilebilir.

ç) Pek önemli bir husus, çalışmanın başlığında geçen ve ana sorunsallığını oluşturan İngiliz ile Yahudî terimleriyle ilgilidir. Bunlar, doğrudan doğruya belli kavimlere veya din topluluklarına işâret etmemektedirler. Burada yapılan, o kavimlerden çıkıp gelişmiş kültür yapıları ve bunların çağdaş hayat ile dünyaya etkilerinin incelenmesidir. Bundan dolayı çalışmamızda, Irkcılık, Kavmîyetcilik ve bunlarla aynı düzlemde mütâlea edilebilecek Yahudî-düşmanlığı (Fr Antisémitisme) türünden sapık görüşler ile aranışların izini sürmeğe kalkmak boşunadır.

d) Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile Çağımızın Küreselleşmiş İngiliz-Yahudî medeniyetleri incelenirken, Klasik İslâm medeniyeti ve onun Kendisinden kaynaklandığı Tektanrılı Vahiy dininin çıkış noktası olarak alınması, burada karşılaş-

14 *Nefs* (İng psychy), İngiliz-Yahudî medeniyeti ve onun aslî ideolojisi durumunu arzeden Hür Sermâyeciliğin en önemli pâyândâ ideolojisi görünümündeki Sekülarism-Positivism bağlamında, maddî işleyişler (Fr méchanismes matériels) zemininde mütâlea olunur. Nihâyet, nefsi, maddî işleyişler zemininde ele alıp inceleyen kurmaca bilimin (Fr science fictive) adı da, psikolojidir.

tırmalı özelliği ağır basan bir çalışmanın belirmesine yol açmıştır.

e) Felsefe sistemi çerçevesinde teşkilâtlanabilmiş, demekki felsefîleşmiş medeniyete[15] mensup toplumun en belirgin niteliği, anlamları sınırlanmış, belirginleştirilmiş, seçik bir kavramlar örgüsüyle donanmış dile mâlik olmaktır. Bu meselenin baş ilgilisi, sorumlusu ve öncelikli ödevi 'kavram kuyumculuğu' olup mesleği icâbı geçmiş felsefe sistemlerini öğretmekle yükümlü felsefeci ile varolan sistemleri analiz eden yahut, gücü yetiyorsa, sistem kuran filosoftur. Bunun tersi, felsefeden yoksun kültüre yahut medeniyete bağlı toplumların dilleri için söz konusudur. O çeşit diller, daha ziyâde tasavvur yüklüdürler. Sonuçta kavram dağarları yönünden yoksul olup barındırdıkları kavramlar dahî, belirlenimce pek cılız kalırlar. Aynı şekilde, felsefîleşmiş kültür yahut medeniyette yer almakla birlikte, olağanüstü değişim sancılarıyla bunalan yahut bililtizâm bunaltılan toplumun kavram dili de karışıktır, kargaşaya boğulmuştur.[16] Böyle bir durumda kavramlar arasındaki sınırlar silikleşir, anlamlar karışır. Bu da, insanların yeme, içme, savunma, üreme çeşidinden dirimsel (İng biotic) olanın yanında, temel kültür ihtiyâcını temsil eden bildirişmeyi zaafa ve ârızaya uğratır. Bildirişmenin zaafa ve ârızaya uğradığı zaman ve mekânlarda, toplum felcolur.

f) Tarihî zaman, iki kesitten müteşekkil mütâlea olunabilir: *Kadîm zamanlar*

15 *Felsefîleşmiş kültür* yahut *medeniyet* deyimimizin, Rus asıllı Amerikalı toplum araştırmacısı (Fr sociologue) Pitirim A. *Sorokin*'in (1889 – 1968), 1930larda belirlemiş bulunduğu *idealistic culture* (ülkücü kültür) ile *ideational culture* (fikir kültürü) deyimleriyle örtüştüğü cihetleri vardır. Deyimlerden birincisiyle *Sorokin*, "duyu ile düşünce değerlerinin terkîbince belirlenmiş bir kültür tipini" kasdetmiştir. Böyle bir kültürde "maddî olduğu kadar zihnî değerler önem taşır. Öyleki, zihnî olanlar, git gide maddî olanların dahî üstünde yer alırlar." *Sorokin*, "maddî olmayan, doğayı aşkın, üstün değerlerden örülmüş kültür çeşidine *ideational culture*" demiştir. *Ideational culture* (fikir kültürü), yaşama seviyesini yükseltmeğe yönelik dış çevrenin değişikliklere uğramasından etkilenmesi bakımından *duygusal kültür*ün (İng sensate culture) zıddıdır —bkz: Wolfgang J. *Koschnick*: "*Standard Dictionary* of the *Social Sciences*", I.cilt, 283.&284.syflr; *Sorokin*'in terimlerine Türkce karşılıkları tarafımdan verilmiştir.
Burada *felsefîleşmiş kültür*den anladığımıza gelince: *Felsefe-bilim*in kurumlaştığı toplumlarda oluşturulan maddî – bedenî – zihnî yaşama şartlarında insanı rahata ve refâha kavuşturmağa yönelik uzun vadeli tasarlamalara açık, akla dayalı kısmî ve umumî boyutlarda toplumsal teşkilâtlanma eğilimidir.

16 Bahis konusu durumun çarpıcı örneği *Türkce*dir. Önceleri sâdeleştirme, millîleştirme, daha sonralarıysa özleştirme sanlarıyla anılan kisveler altında, İngiliz-Yahudî kültür imperyalismi, Türkceyi, evvelemirde, gerek din gerekse medeniyet bakımından İslâmın kazandırmış olduğu dil değerleri ile özelliklerinden yoksun kılmanın mücâdelesini yürütmüştür. Bu, genel bir İslâmsızlaştırma (Fr déislamisation) hareketinin ilk köklü, can alıcı adımını teşkil etmiştir.
Türkcenin İslâmsızlaştırılması, Yazı devrimiyle işe koyulunmuş, çağlar boyu el emeği göz nuruyla dokunmuş bedîî (Fr esthétique) değerler ve tasavvurlarla yüklü yürürlükteki yerleşik sözlerin, tamlamalar ile terimlerin, içsiz, nesebi gayrısahîh, uyduruk olanlarla değiştirilmeleriyle de, tabiatından inhırâf etmiş hılkâtgarîbesi yeni sözümona bir dilin 'imâl'iyle sonuca ulaştırılmıştır. Bundan sonraki nihâî merhâle, Türkcenin, toptan tasfiye olunup yerini İngiliz-Yahudî medeniyetinin ana bildirişme aracı İngilizceye bırakmasıdır.

(Fr les temps archaïques) ile *Yeni zamanlar* (les temps nouveaux). Ana örneği *İslâm* olan *Tektanrılı-Vahiy dini* ile *felsefe-bilim* geleneklerinin Doğu Akdeniz ile Ege havzalarında belirmeleriyle *Yeni zamanlar* başlamıştır. Bahsi geçen havzalar, *Batı medeniyetleri câmiası*nın belirip geliştiği sahalar olduğundan, *Yeni zamanlar*ın, sözünü ettiğimiz câmianın sînesinden çıktığı ortadadır.

*Yeni zamanlar*ın başlangıcı, *Eskiçağ* (Fr Antique) Ege medeniyetinden Atina kültürünün, tarih sahnesine çıkışı M.Ö. Altıncı yüzyıla rastlayan, Klasik dönemine değin uzanır.

Yeni zamanlar dahî, farklı zaman dilimlerine taksîm olunabilir. *Kadîm zamanlar*ın son evresini teşkil eden *İlkçağ*ın arkasından *Yeni zamanlar*ın ilk merhâlesi *Eskiçağ* gelir. Din, felsefe-bilim ile fen geleneklerinin yan yana, öyleki iç içe gelişmeğe koyuldukları *İslâm* medeniyeti, *Yeniçağ*ın sathımâilidir. *Yeniçağ* ile *Eskiçağ* arasında ve tarihte ilk defa insanlığa şâmil bir *Vahiy dini* olmak iddiasındaki *Hıristiyanlık*tan esinini ve gücünü dermiş *Ortaçağ Avrupa* medeniyetinin yer almış bulunduğu devreye de *Ortaçağ* denilir.

Onyedinci yüzyıldan itibâren Batı Avrupada dinin —imânın— 'kere' içerisine alınması, yânî kamu hayatının dışına çıkarılması ve yalnızca felsefe-bilimden hareketle, geçmişte benzerine rastlayamayacağımız bir *dünyatasavvuru*nun tezâhürü, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetine vucut vermiştir. Bahsolunan dünyatasavvurunu esas ihdâs edip *iktisâd*a ve *sanayi* etkinliğine dayalı bir *dünyagörüşü* çerçevesinde *ideoloji*yi —*Sermâyeciliği*— devreye sokan İngiliz kültürü, böylelikle, Onsekizinci yüzyılın son çeyreğinden itibâren *Çağdaşlığı* başlatmıştır. Daha önce de belirtildiği, bundan böyle de ayrıntılı tarzda irdeleneceği üzre, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin sînesinden çıkıp serpilen İngiliz kültürü, Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte başlıbaşına dünya çapında medeniyet hâline gelmiştir. Bir ölçüde Yahudî asıllı mâlî kaynaklara dayanarak ideolojisini —Sermâyecilik— sömürgelerinden —Sömürgecilik— başlayıp yeryüzünün dörtbir bucağına yayan —Yayılmacılık veya İmperyalism— İngiliz girişimciliğinden (Fr esprit d'entreprise) doğan çağdaş medeniyete 'Küreselleştirilmiş İngiliz-Yahudî medeniyeti' (Fr 'civilisation globalisée anglo-judaïque') diyoruz. İşte, bugün dahî içerisinde yaşadığımız bu adı anılan medeniyettir.

Tarih felsefesinin konusundan olan çağdaş medeniyet ve onun dünyagörüşü ile anlayışı nedir, nereden kaynaklanır, ne bildirmek iddiasındadırlar; neyi temsil ederler soruları, bu çalışmada tahlilci tarzda incelenmektedirler.

Şu var ki, çalışmamızın asıl konusu olan çağımızın küreselleşmiş yahut daha doğrusu küreselleştirilen medeniyetinin kaynaklarının, boyutları ile sorunlarının incelenmesine geçmeden önce araştırmamızın temel sorunlu kavramlarından *kültür* ile *medeniyet*in, belirlenmesine girişmekteyiz.

II
KÜLTÜRDEN MEDENİYETE

I

Medeniyet seviyesine erişebilmiş kültürlerde gelenekleşmiş örfler, ödev – hak dengesi gözetilerek sıkıca belirlenmiş düzenlere dönüştürülmüş, buradan da *hukuk*, dolayısıyla da *kanun*lar oluşturulmuştur. *Hukuk*un ise, aslı esası *ahlâk*tır. *Gelenek*lere geçmiş *göreneklerdeki ahlâk*, yaptırım gücü bulunmayan yaşama tarzıdır. Bu hâliyle ahlâk devingen ve akışkandır. Hâlbuki özellikle yazıyla tesbitinden itibâren hukuk, sâbitleştirilmiş bir düzendir. *Hukuköncesi* dönemlerde kişiler, *gelenek*lerle aktarılagelinmiş gevşek ölçülerle örülmüş *göreneklerde* yaşardı. *Hukuk*un hâkim olduğu ortamlardaysa, *kanun* biçimine dönüştürülmüş hâliyle yine *göreneklerde*, fakat bu kere sıkıca belirlenmiş ölçülerin, daha doğrusu, zorlayıcı şartlar demek olan *kıstas*ların *gölge*sinde yaşanır olmuştur. 'Gölge'nin kapsamı artık besbelirgindir. Onun kapsamında, çerçevesinde yaşamanın mükâfâtı 'varolma ruhsatı'dır. Bunaysa 'meşruluk' denir. Meşruluk hudutlarında kalındıkca, serbestce davranılabilinir —hak tanınmış şıklar arasında tercihte bulunulabilinir. Sözü edilen hudutlara tecâvüz edildiğindeyse, cezâ olayıyla karşılaşılır. Bu durumda da serbestlik ortadan kalkar.

Tektanrılı-Vahiy dinine ve onun âşîkâr ifâdesi olan İslâma değin meşruluk, belirgin, insanüstü ve doğaötesi kaynaktan yoksun bulunduğundan, değişkenlik ile göreliliğe açıktı. Her kültür ile medeniyet çevresinin kendisine mahsus meşruluk kabulleri ile anlayışı vardı. Göreliliği aşan evrensel anlamda ahlâk ile hukuk bağlamındaki meşruluk ancak *Allah* varlığına ilişkin fikir çerçevesinde ortaya çıkmış ve ona dayalı olarak geçerliliğini sürdürmüştür. Bu noktadan hareketle, dinin iç ile dış hayatımızı yönlendirdiği kabulünü reddeden Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin göreliliği aşan evrensel bağlamdaki meşruluktan yoksun olduğu mantık gereğidir. Mademki meşruluğun kaynağı ahlâk, bunun da türevi hukuk olup düzenlenişi insan elinden çıkmış görülür, öyleyse o düzenleniş, tabiatıyla zamana, zemine ve belli kültür şartlarına bağlı bulunacaktır. Böylelikle dindışı ahlâk, dolayısıyla da hukuk, mantıkca, mevzi kalmağa hükümlüdür. İnsancı-Aydınlanmacı (Alm Humanistisch-Aufklärungs~) düşünürler ile filosofların, akıl ürünü sığ ahlâk ilke ile kurallarının ve bunlardan inşâ olunmuş hukuk düzeninin pekâlâ evrensel olabileceği iddiası temelsizdir. Zirâ, ahlâkın esası ne-

residir? Dışımızdaki çevremidir? Ahlâk düzenini kurup işletirken aklın, doğal çevreden 'ateşlenme'sinin, başka bir deyişle, etki almasının söz konusu olamayacağı öteden beri, özellikle de Immanuel *Kant*'tan (1724 – 1804) bu yana iyice bilinen bir husustur. Bu durumda, ya suyunu kendinde bulan değirmen misâli, ahlâk hakîkatini, aklın kendisinden menkul olduğunu bildirme neviinden saçmalığa düşeceğiz ya da onun, kaynağını akılüstü yahut doğaötesi bir orunda bulduğunu söyleyeceğiz.

Yeniçağ dindışı Avrupa medeniyeti, Onyedinci yüzyıldan beri birinci şıkkı kendisine fikrî ve zihnî zemin esas almak tercihinde bulunarak saçmalıktan hareket etmiştir. Saçmalığın kaynağı, en temel ilkeden yoksun olmak, daha açık bir ifâdeyle, *Tanrısızlık*tır. Öksüz kalmış çocuk ne ise, *Tanrısızlık* çukuruna düşmüş kişinin durumu da odur: *Terbiye* edici —*Rabb*— ilk ve *Sığınılacak son merci* —*Rahmân*— inkâr eden tutamaksız hâlde kendi eksik varoluşuyla baş başa kalır. Evrende yapayalnızdır, *öksüz*dür.[17]

Biz insanların, beden, nefs ile ruhtan oluştuğumuz bildirilmektedir. Bedenimiz, kayıtlar ile şartlara bağlıdır. Bunların dışında zaman gelir. Bizi çevreleyen dünyada canlılık işleyişlerimizi sağlayan cisimliliğimizde ve nihâyet bunları yönetip yönlendiren nefs yanımızda cereyân eden dur durak bilmez değişmeleri zaman çerçevesinde değerlendiririz. Şu hâlde beden ile nefsimizin bâzı tezâhürleri bakımından bizler, zamanın hükmündeyiz. Bu da bize geçiciliğimizi, zaafımızı, yaralanabilirliğimizi (Fr vulnarabilité) şüpheye yer bırakmamacasına göstermektedir. Varoluşca eksik olmakla birlikte, René *Descartes*'ın işâret ettiği üzre, eksiksizlik, mükemmellik fikrimiz vardır. Mükemmellik ile eksiklik mantıkca birbirlerinin zıttıdırlar. Mükemmelliğin, eksiklikten üstün olduğuysa, yine mantıkca apaçık bir hakîkattir. Bilme, kavrama, açıklama bakımından sonsuz, sınırsız güçleri de barındıran mükemmellik yönünden her anlamda sonluluk, sınırlılık, kısıtlılık demek olan eksikliğe nufuz etmek, hâliyle mümkünken, tersi, imkânsızdır.

Mükemmelliğin de *Mükemmeli* —*Ekmel*—, başka bir deyimle, *Mükemmel*in anaörneği *Allah*tır. Mükemmellik, aklı aşkın âlemi tümüyle temsil eden terimdir. Bu vasfıyla dirim zeminimizin tamamıyla ötesindedir. Dirim, beşer yanımızın oturduğu tabandır. İnsanlığımızı, mükemmellik sezişine göre ayarını bulan Tanrısal kaynaklı ahlâka borçluyuz. İşte *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî* (1207 – 1273), Tanrısal ahlâkın, *insan yaşaması* demek olan *hayat*a yol yordam gösteren ilkesi manâsındaki *edeb*i, özlü biçimde şöyle belirlemiştir:

"*Âdem-i zâde eger bîedebest, âdem nist. Fark der cism-i ben-i âdem u hayvân edebest. Çeşm bikuşâ vubibin cumle Kelâmullah râ! Âyet âyet hemegi manâ-*

17 Bkz Albert *Camus*'nün (1913 – 1960), Yeniçağ dindışı Avrupa medeniyetinin ürünü çağımız (İng contemporary) insanını bize, seçkin bir uslub ustalığıyla tasvîr ettiği, "Le *Mythe* de *Sisyphe* / *essai* sur l'*Absurde*" ile "L'*Homme Révolté*" başlıklı felsefe denemelerine.

yi Kur'ân edebest —Kişioğlu, nasipsizse edepten, âdem (insan) değildir. İnsan ile hayvan arasındaki fark, edeptir. Gözünü aç da bak cümle Kelâmullaha! Âyet âyet Kur'ânın tüm manâsı edeptir."

Bilimin tersine, ahlâkın esas unsurlarını vakıalardan devşirmiyoruz. Bu sebeple ahlâkın, dindışı, dünyevî, vakıaya dayalı izâhı yapılamamıştır. Nitekim şu şaşırtıcı durumu Immanuel *Kant*, şu unutulmaz ifâdesiyle vecîzeleştirmiştir: "Nice sıklık ve süreklilikle düşünülürse, dimâğı hep yeniden ve dahî artan hayranlık ve huşûuyla kaplayan iki husus vardır: Üstümdeki yıldızlı gökkubbe ile içimdeki ahlâk yasası."[18]

2

Doğal olan *süreç*tir. Ona beşerî vakaların yüklenmesiyle *zaman* 'üretilir'. Demekki doğal olan sürece karşılık zaman, beşer yapısı bir veridir. İnançların, hayâllerin, tasavvurların, umutların, nihâyet akıl ile mantığın, cansız ile canlı varolanlara ve yine insanın kendisine işlenmesi, bize *zamanı* verir. Öyleyse insanın, hem kendisine hem de hareket, süreç hâlindeki mekâna kendisini kazıması, işlemesi; yaşadığı mekân ile özünü bütünleştirmesiyle zamanı oluşturur. Görüldüğü gibi, zaman, insanın maddî, manevî yapıp etmelerinin tümü demek olan *kültür*ün hülâsasıdır (Fr quintessence). Kişi, kültürü ancak başka insanlarla birarada oluşturabilir. Bu da bize *toplum*u verir. Şu hâlde 'zaman'sız 'kültür', 'kültür'süz de 'toplum'; 'toplum'suz 'kültür', 'kültür'süz de 'zaman' düşünülemez.

3

Latincede *cultus* yahut *cultura*, toprağın sürülüp işlenmesi, ürün vermeğe hazır hâle getirilmesi demektir. Anlam genişlemesiyle *cultura*, toplum varlığı olarak kişinin, toplumsal[19] yoldan kendisi ile toplum çevresini öğrenip anlaması, doğal ortamını da işleyip yaşanabilir duruma sokması biçiminde anlaşılmıştır. Toplum varlığı kişi, kendisini öncelikle içerisinde doğduğu toplum ile onu çevreleyen doğa şartlarına uydurmağa —'uyarlanma'— uğraşmıştır. Bunun mümkün görülmediği nâdir tarihî ânlarda, çoğunlukla, bunalım dönemlerinde, kişiler, güçleri yettiğince toplumsal veya doğal ortamlarını değiştirmeğe girişmişlerdir. Demekki insan, 'iki dünyalı' bir varlıktır. Bu dünyalardan birini 'hammadde' yahut 'malzeme' durumunda karşısında buluverirken; öbürünü, karşılaştığı 'malzeme'yi işlemek suretiyle imâl ve inşâ eder. 'Malzeme'nin 'işlenme doğrultusu' baştan kesinlikle belli değildir. Bunu kişi, ihtiyâçları yönünde 'dehâ'sının ortaya

18 "Zwei Dinge erfüllen das Gemüt mit immer neuer und zunehmender Bewunderung und Ehrfurcht, je öfter und anhaltender sich das Nachdenken damit beschäftigt: Der bestirnte Himmel über mir, und das moralische Gesetz in mir..." —Immanuel *Kant*: "*Kritik* der *praktischen Vernunft*", 193.s.

19 —eğitim, öğrenim, öğretim—

koyduğu 'reçete'ler (İng recipe) ile 'şablon'lara (İng template) uygun tarzda becerir (İng to perform), başarır.

4

Buldukları 'malzeme'yi maddî, manevî ihtiyâçları doğrultusunda işleyerek kültürü meydana getiren bireyler, gerek aralarında gerekse kendilerinden önceki ve sonraki nesillerle kurdukları iletişim bağlarının ana taşıyıcısı *dil*dir.

5

Kültürün kurucu unsuru insan bireyini belirleyen iki temel etken vardır: Bunlardan birincisi, canlıyı beşer kılan fizik-biyotik şartlar: *Beşerleşme* (Fr&İng hominisation); ikincisiyse, *beşeri insan*laştıran *kültürel-toplumsal* etkenlerdir: *İnsanlaşma* (Fr&İng humanisation). Fizik-biyotik şartlardan fizik olanlar, cansız (Fr inorganique); biyotik (dirimsel) olanlarsa, canlı vasıflarını taşırlar. Canlı (organique) vasıflı etkenlerin temelinde genetik yapılar yer alır. Genetik temel yapısıyla canlı, *tarihliliğ*in 'ön-nâme'si gibi görülebilir. Ne var ki, tarihlilik, esasında, beşerin insan cihetini belirleyen etkendir.

6

Toplum hayatının temelindeyse, *inanç*lar bulunur. İnançların iki kaynağı vardır: Biri, belli bir zaman diliminde belirli bir mekânda yaşayan, başka bir deyişle, 'ömür süren' insanlar, birtakım olaylarla karşılaşmak durumundadırlar. Bu karşılaştıkları olayları belli anlamlandırma çerçevelerinde değerlendirirler. Buradan da kişisel *tecrübe*ler doğar. Kişisel tecrübeler hevengi *yaşantı*yı verir. Kişiye kendisini başkalarından ayıracak özellikleri —*kişilik*— verecek ölçüde *lutf* edindiği yaşantı verilerine *âdet* diyoruz. Kişisel yaşantıların, başkalarını da etkilemek suretiyle yayılarak topluma mâlolmalarıyla da, *görenek*leşirler.

Toplum, evvelemirde görenekler doğrultusunda yaşar. Toplum temelinde itibâr kazanan kimi yaşantılar, meşru ömür sürmenin numunesi olarak kabul görürler. İşte benimsenmiş yaşantıların, öncelikle görerek taklîdinden ise görenekler oluşur. Ağızdan kulağa, özellikle de görme yoluyla nesilden nesle aktarılagelen görenekler, gelenekleşirler. Görenekler, şu hâlde, toplumu meydana getiren bireyleri yatay düzlemde birbirleriyle irtibâtlandırırken, gelenekler, nesilleri dikey çizgide birbirlerine bağlarlar. Her iki boyutta iletilenlerse, *değer*lerdir. İmdi, değerleri üreten göreneklerdir. Onların arkasında yaşantılar ile tecrübeler bulunur. Tecrübelerse, belli bir zihin çerçevesinde yorumlayıp değerlendirdiğimiz olaylardan çıkıp gelirler. İşte bu zihin çerçeveleri insana mahsus olaylar olan inançlardır. Onları da doğumdan itibâren yakın ve uzak toplum çevrelerinden ediniriz. Şu var ki toplum, başlıbaşına varolan bir varlık birimi olmadığına, tek tek bireylerin gerek varoluşları gerekse görevleri bakımından biraraya gelişleriyle ortaya çıktı-

ğına göre, inançların da, toplumun kurucu unsurları olan bireylerden neşet etmiş olmaları tabîîdir.

7

Kültürün değerler örgüsü, buraya dek belirttiğimiz üzre, *doğaötesi* menbadan kaynaklanan *ahlâk*tır. Buysa iki doğrultuda gelişir: Bunlardan birincisi yatay durumdadır. Öbürüsüyse, dikey boyut, uzak ile yakın geçmişten şimdiye değin derlenegelmiş tüm edinimleri temsil edip *gelenek* adıyla anılır. Her kişi, belirli bir gelenekler dokusunun içerisine doğar. Kişinin mensub olduğu temel topluluğun[20] yer aldığı iytikâdî câmiaya, siyâsî-iktisâdî duruma,[21] iklim şartlarına, yeme-içme biçimleri ile zevklerine göre, gelenekler, belli birtakım alışkanlıklar ile tavır alma tarzlarında tecelli eder. Kişi, çocukluğundan itibâren bunları işiterek, özellikle de görerek edinir; sonuçta bunlarla benliğini oluşturur, kısacası onları benimser. Nesilden nesle aktarılagelen geleneklerin yaşanılan zamanda hayata geçirilmesi durumuna görenek demiştik. Sonraki nesillere devredilecek değerde, güçte ve geçerlilikteki görenekler, gelenekler zincirine yeni halkalar olarak katılırlar. Yaşarlığını kanıtlamış bu çeşit görenekler *örf* diye nitelenirler. Her görenekleşen gelenek, az yahut çok değişikliğe uğrar. Bâzı gelenekler, öylesine farklılaşır ki, onların aslı, tanınmaz hâle gelip geçmişin belli bir kesitinde unutulur kalır. Bazısıysa neredeyse farklılaşmaksızın şimdiki zamanda geçerliliğini sürdürür.

8

Az yahut çok benzer 'değer örgüleri'ni kuşatan, sınırlandıran toprak parçasına —*yurt*— yerleşen toplumlar, başta *tarım* olmak üzre, üretime geçtiler. Böylelikle, iktisât denilen olayı yürürlüğe koydular. En üst teşkilâtlanma seviyesini temsil eden *devlet* kurma becerisini (Fr&İng performance) gösterebilmiş bu toplumların, 'kültürler-üstü-kültür' şeklinde niteleyebileceğimiz yapılanması, *medeniyet*[22] terimiyle anılır.

Geçmişin en eski devirlerinden bu yana istisnâsız topluluklar ile toplumların tamamı, mutlaka *kültür* dediğimiz düzene mâlik olmalarına karşılık, tarihte bütün kültür toplulukları, *medeniyet* kurmuş değildir.

Medeniyetleri de, ulaştıkları siyâsî ile iktisâdî teşkilâtlanmalarındaki karmaşıklık seviyesi, bilgelikteki açıklama gücü ve zanaatlardaki vukuf ile çeşitlilik bakımından dahî başlıca iki öbek hâlinde sınıflandırabiliriz: Yüksek gelişmişlik seviyesine erişmiş olan ile olmayan medeniyetler. Yüksek bir gelişmişlik gösteren medeniyetleri tarihte Avrasya denilen kıtalar blokunda görüyoruz. Buradaki

20 —aile, kabîle, aşîret...—

21 —meselâ, sınıf, meslek öbeği...—

22 'Medine': Devlet, kent.

medeniyetleriyse, iki ana kümede öbeklendirebiliriz: *Sulu pirinç tarımı*na geçen '*Doğu* ile *Güney doğu Asya medeniyet beşiği*'nden[23] neşet etmiş *Doğu medeniyetleri câmiası*[24] ile Mesopotamyanın güneyinde Zağros dağlarının güney batı etekleri ile Basra körfezi arasında kalan dar şeridin ve onun bitişiğinde dümdüz uzanan Şattülarabın münbit arâzîlerinde *buğday* ile *arpa* eken '*Güney batı Asya medeniyet beşiği*'nden[25] çıkıp Mespotamyanın tamamına, Mısıra, Anadoluya, Arabistana, Akdeniz ile Adalardenizi (Ege) havzalarına ve bütün Avrupaya yayılmış '*Batı medeniyetleri câmiası*'.[26]

Bahsettiğimiz medeniyetlerin oluşturdukları câmialarda özgün biçim ile yön verici olanlara 'yıldız', bunları izleyerek biçimlenenlereyse 'uydu medeniyetler' yahut 'uydu kültürler' diyoruz.

Bu cümleden olmak üzre, 'Doğu medeniyetleri câmiası'nda başlıca üç yıldız —merkezî— medeniyetten, yânî, İlkçağ Çin, Hint (Vedanta) ile İslâmöncesi İran (Akhamenit) medeniyetlerinden söz edilebilir.

Bunların yörüngesindeyse, Japon ile Kore gibi, Doğu Asya; Moğol, Tibet ile İslâmöncesi Türk (Göktürk–Uygur) örneklerinde gördüğümüz *Orta* Asya; Vietnam, Kimer (Khmer), Siyam (Thay), Miyanmar (Burma) ile İslâmöncesi Malay çeşidinden Güney doğu Asya ile Sirilanka (Seylan) gibi, Güney Asya kültürleri yahut medeniyetleri yer alırlar.

'Batı medeniyetleri câmiası'na gelince; bunlar da, bellibaşlı on bir tânedir: 1) İlkçağ (Fr&İng Ancient) Mesopotamya —Sümer, Babil, Akat, Asur—; 2) Doğu Akdeniz —Filistin, Fenike–Kartaca, Israil-Yahudî-İbrân, Girit–Miken—; 3) Mısır; 4) Anadolu —Çatalhöyük, Hatti, Hitit, Urartu, Lidya, Frigya...—; 5) Doğunun yanı sıra, Batının da parçası olan İran (Pehlevî–Sasanî); 6) Eskiçağ (Fr&İng Antique) Ege —Atina, Isparta, İyonya, Güney İtalya, Sicilya, Makedonya, Helenistik (Efes, Bergama, İskenderiye, Urfa-Harran)—; 7) Roma; 8) Hırıstıyan —Ortodoks Bizans, Gregoryenlik, Gnostiklik, Nasturîlik, Süryânîlik...— ile Ortaçağ Hırıstıyan Avrupa —Katoliklik—; 9) İslâm —Arap (Dört Halîfe Devri, Emevîler, Abbasîler), İran (Acem), Türk (Karahanlı–Selçuklu–Osmanlı), Hint (Mogul), Mağrip (Kuzey batı Afrika), Endülüs (Ispanya), Malay aralı (Açe, Cava)—; 10) Yeniçağ dindışı Batı Avrupa —Yenidendoğuş (Fr Renaissance) İtalyası, Aydınlanmacı–Positivcilik Fransası, Ticâretci (Fr Mercantilisme) Felemenk ile İngiltere, Dinî ıslâhâtcı (Fr Réformation, Protestantisme) Almanya—; ve 11) Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetleri.

Aralarındaki derin görüş ile yapılanma farklılıklarına ve gösterdikleri muazzam çeşitliliklere rağmen, paylaştıkları medeniyet beşiğinin yanında, Batı câmi-

23 İng için öngörüp önerdiğimiz terim: 'East and South-East Asian cradle of Civilization'.
24 İng için öngörüp önerdiğimiz terim: 'set of Oriental civilizations'.
25 İng için öngörüp önerdiğimiz terim: 'South-West Asian cradle of civilization'.
26 İng için öngörüp önerdiğimiz terim: 'set of Occidental civilizations'.

asında sıralanan medeniyetlerin, İlkçağdan itibâren sergiledikleri, geçmişte benzeriyle başka bir câmiada karşılaşmadığımız, pek önemli ortak özellik olan Yahudîlik, Hıristıyanlık ile Müslümanlığın dile getirdikleri Tektanrılı Vahiy dini ile Felsefe-bilim kurumlarının meydana gelmesidir. Bu kurumlarıyla bahse konu câmia, tarihte, Eski zamanlara has doğa güçlerinin efsâneye dayalı (Fr mythique) yorumlama çabalarını, dairevî zaman anlayışı ile örf–âdet çerçevesinde yol alan toplum hayatını geride bırakmıştır. Doğa güçlerini akla —neden – etki ilkesine— dayanarak felsefe-bilimin giriştiği açıklama denemeleriyle; kaynağını Tektanrılı Vahiy dininden alan ahlâka, dolayısıyla da hukuka yaslanmış toplum nizâmı ve düz çizgi zaman kavrayışıyla mücehhez olmağı temsil eden *Yeni zamanlar*, Batı medeniyetleri câmiasında başgöstermiştir.

İşte burada, incelememizin odağını oluşturan Çağdaş Kürelleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyeti, görüldüğü gibi, Batı medeniyetleri câmiasının bir mensubu ve elân son halkasıdır.

III
İSLÂM: YENİÇAĞIN BAŞLANGICI

A

ESKİ ZAMANLARDAN YENİ ZAMANLARA

1

Olup biten vakaları sıralamaktan —vakanüvislik— ibâret kalmayarak bunları yorumlayıp andırışır (Fr analogique) olanlar arasında neden – etki bağları suretiyle olabilecekleri de bir ölçüde kestirmeği ödev bilen *tarih*i, bu ve benzeri yönleri ve nitelikleriyle *inşâ* eden *tarih filosofu*dur. Olup bitmiş olaylardan örülmüş tasavvur dokuları, tarihtir. Olup bitmiş olaylar, 'o'ndan, 'sen'den, 'ben'den bağımsızdır. Ne var ki, bunların 'dokunma' tarzı ve oluşturulmuş olan 'örgü'nün biçimi kişiye bağlıdır, özneldir. *Tarih felsefesi*, 'devletleşmiş toplum' diye tarîf ettiğimiz belirli bir *millet*in kendi geçmişine ilişkin tasavvur sağlayıp geliştirir. Geçmişine ilişkin görüş edinmiş millet, maddî ile manevî gücünü ve tâkatını, böylelikle de, kimliğini anlayıp kendisini açıklamak imkânını elde eder. *Felsefe* ile ondan türemiş olan *bilim*in ortaya çıkmamış olduğu bir kültürün tarih, dolayısıyla da kimlik bilinci belirmiş olmaz. Tarih, böylelikle de, kimlik bilincinden yoksun kültürlerin vucut verdiği medeniyetler, *tarih*te değil de, *öntarih* (Fr protohistoire)[27] denilen dönemde yaşarlar.

Devletleşmemiş, demekki, milletleşmemiş, sonuçta da, medeniyetleşmemiş kültürler ise, tarihöncesi (Fr préhistoire)[28] dönemde bulunurlar. Bu dönemdeki kültürlerin bildirişme düzeni olan dilleri önemli ölçüde tasavvur yüklüdür. Bunun ise, dilin karmaşıklık ve gelişmişlik seviyesiyle ilgisi yoktur. Sözgelişi, medeniyet dili olan *Malayca*da çoğul biçiminin bulunmamasına —örnek, çiçek, *bunga*; çiçekler, bunga bunga...— karşılık, medeniyetleşmemiş kültürlerden *Algonkin Kızılderilileri*nin —A.B.D.— dilinde iki çeşit çoğul şeması vardır: Birinci öbekte yer alan ve '~a'yla biten sözler '~aki', ikincide '~i'yle bitenlerse, '~a-

27 Krz: Alain *Dural*: "La *Protohistoire*", 460.-466.syflr, "L'Anthropologie"de.
28 Krz: Guy de *Bauchène*: "La *Préhistoire*", 430.-459.syflr, "L'Anthropologie"de.

li' çoğul takısı alırlar.[29]

Tarihin en eski ve üstün medeniyetlerinden *Çin*in dili, yânî, *Çince* dahî olağanüstü raddede tasavvur yüklüdür. Çinin en eski metinlerini incelediğimizde, onlarda, aslî mefhumların (Fr notions premières) bu dildeki ifâdelerinin nasıl sağlandığını bize gösteren yeterince ipuçlarıyla karşılaşırız. Bahse konu izleri sürmek suretiyle, Çincede mefhumların, tasavvur içeriklerinden ileri gelen ifâdenin inceliğine, gücü ile zenginliğine ilişkin özellikleri tesbit etmek mümkündür. Öteki önemli kültür dillerinde merâmı tam ifâde edebilmek maksadıyla isme bir tamlayıcı yahut sıfat lâzım gelir. Oysa bu, Çincede bir tek belirleyenle becerilebilinir. Farklı vechelerinin anlatılabilmesi için bir kavramın birden çok karşılığı olur. Meselâ, *ki*, kıraç dağ; *kang*, sivri dağ; *tsu*, yüksek dağ; *fu*, sarp yarları olan dağ; ve nihâyet yalnızca *dağ*: *Şān*.

Su: *Şuī*; derin su(lar): *Çen*; kaynar su: *Fen*; tuzlu su: *Çuo*.

Görüldüğü gibi, belli bir tasavvurun belirli bir söz karşılığı vardır. Böylelikle Çince, kavramları değişik vecheleri (Fr&İng aspects) doğrultusunda ayrıştırır. Bu da tabîî, dilin söz haznesini olağanüstü raddede artırıp zenginleştirir. Nihâyet, yazıya geçirilirken, her sözün kendisine mahsus işâreti bulunur. Böylece Çincede nice kök kelime varsa, onca da işâret yer alır. İşâretler, tarih boyunca, tekemmül etmişlerdir. Her işâretin, çok eski devirlerdeki selefi, bir resimdi. Zamanla soyutlaşarak resim niteliğini yitirip remizleşmiştir (Fr symbole).[30]

2

Biçimsel mantık, tutarlı düşünmenin kurallarını araştırma tutumudur. Ancak genelde, her zaman biçimsel mantıkla iş görmeyiz. Tutarlı düşünmek ise, düşünme durumlarına göre değişir. Kimi zaman tutarlılık biçimce bağların gevşetilmesiyle elde edilebilir.[31] İşte biçimce bağları gevşetilmiş düşünme-anlama tutumlarından söz açıldığında akla gelen *tasavvur*dur. Psikoloji bağlamında, tasavvur, bir nesnenin yahut evvelce algılanmış şeklin, zihinde canlandırılması anlamını taşır.[32]

"Genel psikoloji uyarınca" diyor Lucien *Lévy-Bruhl* (1857 – 1939), "olaylar, motor, heyecânî ve zihnî olmak üzre, sınıflanırlar. Bundan da zihnin, düpedüz, bir nesneye ilişkin bir hayâle (Fr&İng image) yahut düşünceye mâlik olması tarzında tecelli eden bilgi anlaşılmalıdır. Zihin hayatımızın gerçekliğinde her tasavvur, az yahut çok eğilimleri ilgilendirir. Buna karşılık, şu yahut bu hareketi

29 Bkz: Christopher Robert *Hallpike*: "Die *Grundlagen primitiven Denkens*", 114.s, İngilizceden Almancaya: Luc *Bernard*.

30 Bkz: Nicole *Vandier-Nicolas*: "La *Philosophie Chinoise dès origines au XVIIe Siècle*", 248.&249.syflr, "Histoire de la Philosophie"de, I.cilt.

31 Bkz: Nermi *Uygur*: "*Felsefenin Çağrısı*", 54.s.

32 Bkz: *Ismâil Fennî*: "*Lugatce-i Felsefe*", 652.s —eski yazıyla.

boşandırmadığı gibi, ketlemez de. Bununla birlikte, çoğu kere hiç de aşırı sayılmayacak soyutlama işlemlerinden ötürü, tasavvurun kendisi ihmâl edilip onun temsil ettiği nesneyle arasındaki esas bağlar zihinde saklı kalırlar. Tasavvur, her şeyden önce zihne yahut bilgiye ilişkin bir olaydır."[33]

Zihinde algılanan nesneye yahut olaya ilişkin 'resmin çıkarılması' demek olan 'tasavvur'a öncelikle '*biçimselleştirilmemiş mantığa dayalı düşünme tarzı*'nda[34] yaşayıp iş gören çocukta ve topluluklarda rastgeliyoruz. Bu çeşit toplulukların zihin hayatına "maşerî tasavvurlar" (Fr "représentations colletives") hâkimdir. Bunları *Lévy-Bruhl*, "düşük seviyedeki toplumlar" ("sociétés inférieures") yahut "ilkel toplumlar" ("sociétés primitives") deyimleriyle belirlemiştir. Düşünme düzlemlerinin de "mantıköncesi" ("prélogique") aşamada bulunduğunu; demekki tarihöncesi dönemin mantığı olduğunu öne sürmüştür. Charles *Darwin*'in (1809 – 1882), Batı Avrupa düşünce âleminin her yanında kendisini duyuran etkisine *Lévy-Bruhl*'de de rastgeliyoruz. Ruhun evrime tâbî olamayacağına inandığımızdan, 'düşünme kuralları'nın, başka bir deyimle, 'mantığ'ın, 'soyoluş' (Fr philogénétique) çizgisinde azdan çok gelişmişliğe doğru ilerileyeceği kanısında değiliz. Aslında, Yeniçağ boyunca evrim görüşünün, Batı Avrupanın, kendisinden olmayan toplumlar karşısında ırkî, siyâsî ile iktisâdî üstünlük iddialarına nice destek sağladığını bu vesîleyle bir defa daha görüyoruz. Nitekim, 'ilkel' teriminin dahî böyle bir görevi vardır. Hiçbir toplum, enilk (İng primæval) durumunu yansıtmaz. Zamanla mutlaka irili ufaklı değişiklikler göstermiştir. Bundan dolayı 'ilkel' addolunmamalıdır. Tekâmülünün başlangıcında duran, değişme sürecine girmemiş bir toplum düşünülemez. Elbette, toplumlar arasındaki tekâmül, gelişme ile değişme hızı ve sıklığı pek farklıdır. Tarihte bu, öyle raddelere varmıştır ki, kimilerinin, aklı durduracak derecedeki hızı karşısında, başka bâzılarının, yerlerinde saydığı zehâbına kapılmak işden bile değildir.

Bahsi geçen "mantıköncesi" ile "ilkel" çeşidinden terimler, evrimsel soyoluş zincirinde, kimi toplumların altta kalmışlığını, gelişmemişliğini, geri kalmışlığını imâ ederler. Belli bir medeniyetin, hattâ kavmin, gelişmiş olduğu, böylece üstünlüğü, hâkim olma hakkı neviinden önyargı ile tek taraflılığını yansıttıklarından, yukarıda anılan terimler, bilimsel anlayışa aykırıdırlar. Bundan dolayı, onların yerine, değerce (Fr axiologiquement) derecelenmeyen, öznellik ile önyargı taşımayan '*biçimselleştirilmiş mantığa dayalı düşünme tarzı*' ile '*biçimselleştirilmemiş mantığa dayalı düşünme tarzı*' deyişlerini ortaya koyup kullanıyoruz.

Biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünme düzleminde karşılaştığımız *karıştırma* olayının temelinde, benzer süreçlere yahut varolanlara ilişkin tasavvurların birbirlerinden ayırdedilmelerindeki zorluk yatar. İnsan da dâhil, canlılar, sözgelişi, bir bütün hâlinde mütâlea olunur. Bu düşünüş, Yeniçağ dındışı Batı Avrupa

33 Lucien *Lévy-Bruhl*: "Les *Fonctions Mentales* dans les *Sociétés Inférieures*", 28.s.

34 İng.de öngörüp önerdiğimiz deyim: '*Unformalised logical mode* of *thinking*'.

felsefe-bilimin düşünme biçiminin tam tersi olan 'Tümcülük–Canlıcılık' (Fr Holisme–Animisme) denilen çizgidedir. Nitekim, biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünen kültürü incelemiş çağımızın önde gelen toplum–kültür filosoflarından Claude *Lévi-Strauss*'un (d: 1908), sözünü ettiğimiz düşünme doğrultusunun yaşama zeminindeki durumunu şöyle açıklamaktadır: "... Canlılar da, insan kadar, evrenin doğal düzenindedir. Zekâ ve heyecânla donanmış olduklarından, canlılar, insana benzerler. İnsan gibi, onlar da, dişi ile erkektir; bâzıları aile düzeninde bile yaşar. Bir kısmı belirli bir yere bağlıdır; başkaları serbestce dolaşır..; sözgelişi, Kızılderililer, tanıdıkları hayvan ile bitkilerden kendilerini özden ayırmayıp onlarla bütünlük hâlinde olduklarına inanmışlardır..."[35]

Toplumsal düzlemde[36] zihince az yahut çok gelişmişlik kanısı, bilimsellikten yoksundur dedik. Topluluk genetiği bir yana, antropoloji, etnoloji ile sosyoloji gibi toplum araştırmaları bakımından bile dayanaksızdır. Nitekim, daha ziyâde ortak tasavvurların hâkim gözüktüğü dillerde kavramlar, hatırı sayılır bir yer tutarlar. Tasavvurların yüksek miktarda olması, dili kullanan toplumun gerek inanç düzeniyle gerekse doğal çevre şartlarıyla sıkı sıkıya bağlantılıdır. İnanç düzeni gereği biçimselleştirilmemiş mantık yoluyla düşünenlerin tasavvurları, 'biçimselleştirilmiş mantıkla düşünenler'in[37] kullandıkları kavramlardan önemli ölçüde ayrılırlar. Tasavvurlu düşünme, biçimsel mantığın sıkı düşünme düzenine uymaz. Bu hususu *Lévy-Bruhl*, şöyle izâh etmiştir: "... İlkelin, nesneye ilişkin tasavvuru bulunur; bu tasavvurun gerçek olduğuna inanır. Ama aynı zamanda ondan hem bir şeyler bekler hem de belirli bir eylemin türeyeceğinden çekinir..." Biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünen, kendisini tasavvuruyla bütünleşmiş görür. Onun zihin hayatında bu derece önemli yer tutan söz konusu durumu *Lévy-Bruhl*, "mistiklik" diye nitelemiştir.[38] "Mistiklik"ten anladığı da "mantıkdışı" (Fr "alogique") düşünme tarzıdır. Tabîî, "mantıköncesi" gibi, "mantıkdışı" terimi de, yine mantıkca yerinde değildir. Zirâ *Lévy-Bruhl*'e mantıkdışı gibi gözüken düşünme tarzının dahî elbette mantığı vardır. Bahsolunan inanma-düşünme tutumunun en çarpıcı doğrultusunu *Lévy-Bruhl*, "katılma yasası"[39] şeklinde deyimlendirmiştir. Bu, haddızâtında, genelde, mantığa değil, ama biçimselleştirilmiş mantığın *özdeşlik ilkesi*ne[40] aykırıdır. Bu durumu *Lévy-Bruhl*, şu verdiği örnekle daha bir açık kılmıştır: "Kuzey Brezilyanın Amazon yağmur ormanlarındaki *Trumai*ler, suda yaşayan hayvanlardan oldukları kanısındadırlar. Komşuları *Bororo*lar ise, kırmızı bir papağan olan *Arara* olduklarına inanırlar". Başka bir deyişle

35 Claude *Lévy-Strauss*: "La *Pensée Sauvage*", 52.s.
36 Fr plate-forme sociale.
37 İng için öngörüp önerdiğimiz: '*formalised logical way* of *thinking*'.
38 Bkz: Lucien *Lévy-Bruhl*: "Les *Fonctions Mentales* dans les *Sociétés Inférieures*", 30.s.
39 Fr "loi de participation".
40 Fr principe d'identité.

onlar, hem Arara, hem Arara-olmayan varolanlardır. Gerçi Ararayla bütünleşmenin peşindedirler; fakat elbette, Arara olmadıklarının da farkındadırlar. Bu ikilemi aşmak ve tamamıyla '*Araral*aşmak' amacıyla törenler düzenlerler. Özellikle ergenleşen gençlerin, yetişkinler topluluğuna katılmaları doğrultusunda tertiplenen ihtifâllerde çalgıların eşliğinde ve ihtilâc ettirici[41] otlar aracılığıyla ve vecit hâline girinceye değin edilen rakslarla "özdeşleşme" (Fr&İng identification) olayı gerçekleştirilir.[42] Arara, burada, canlı bir puttur, totemdir. İhtifâllerde totem olan hayvan kesilir, eti kabîle mensuplarınca yenir. Bu yolla totemin ruhu kabîle mensupları tarafından içleştirilir. Aynı şekilde, kabîle büyüğü öldüğünde ruhu zâyi olmasın, öteki mensuplara intikâl etsin diye, vucudundan bâzı parçalar yenir.

Kabîle mensupları totemleriyle kendilerini özdeşleştirdiklerinden, birbirleriyle de bütünleşirler. Böylelikle tek tek kişilerin bireyliliği silinir gider. Artık sevinçler, acılar ve bilcümle duygu durumları ortak yaşanır olur.[43]

Duygudaşlık o raddeye varır ki, sözgelişi, kadınlardan biri, hâmile kaldı mı, kadınlı erkekli bütün ergen kabîle mensupları şişkin göstermek amacıyla karınlarına birtakım cisimler bağlar, ortalıkta paytak paytak dolanırlar. Doğum sancıları başlayan kadının çığlıkları işitildiğindeyse, herkes, onunla birlikte bağırıp inlemeğe, sağda solda debelenmeğe koyulur. Dünyaya gelen çocuk ise, tek bir kadının, yânî, doğuranın değil, kabîledeki kadın tâifesinin ihtimâmına emânet olunur; başka bir deyişle, annelerin yanında kalınır (Fr&İng matrilocal). Zâten bu nevi topluluklarda dölle/n/me – doğurma bağlantısı, dolayısıyla da, ata mefhumu müphem kaldığından, annesoyu (Fr matrilinéal) yürürlüktedir.[44] Bu durum, top-

41 Fr euphorisant, agitant.

42 Bkz: Lucien *Lévy-Bruhl*: A.g.e, 78.s.

43 Bkz: Lucien *Lévy-Bruhl*: "La *Mentalité Primitive*", *Représentations collectives & Participations mystiques* maddelerine;
ayrıca bkz: Bernard *Valade*: "Les *Mythologies* et les *Rites*", 346.-357.syf'r.
*Kişiliklileşme*nin (Fr personnalisation) ana pâyândâsı '*bireyliliğinin özbilincinde bulunmam*' durumunu yıkan en etkili silâhlar arasında *hipnos* yer alır. Biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünen topluluklarda sık başvurulan *hipnos*, başta dünyanın önde gelen istihbârât teşkilâtları olmak üzre, çağımızda gerek resmî gerekse öyle olmayan mercilerin çokca kullandığı olağanüstü tehlikeli insalıkdışı bir hünerdir —bkz: Armen *Victorian*: "*Controlling* the *Mind*: Part Two: *Hypnosis* and *Remote Hypnosis* in the *Intelligence Community*", 47. – 52.syf'r.
Ödev duygusunu işleten *iyi* ile *kötü*yü ayırdetme yetisini sağlayan, *kişiliklileşme*nin baş devindiricisi *özbilinc*in bulanması, boğuklaşması, *serhoşluk*tur. *Özbilinc*i bulunan, *kişiliklileşmiş insan*dır. İslâm metafiziği uyarınca, *insan*ın *zâti özbilinc*idir. *Özbilinc*in *varolma tarzı*, *kişiliklilik*tir. *Özbilinc*i bulunmayan, şu hâlde, *kişiliklileşmemiş*tir. Böyle biri, *ödev* ile *sorumluluk*larını *idrâk* edemez. Bu kabîl kimseye, *Hâlis Hür İnsan* denemez. *Hâlis Hür İnsan*ın kendisini 'inşâ etme'si *İslâm*ın ülküsüdür. *Hâlis Hür İnsan*ın kendisini 'inşâ'sı, *zâti* olan *özbilinc*ini geliştirmesine bağlıdır. İmdi İnsanlaşma ülküsüne aykırı düştüğünden, *özbilinc*in gelişmesini dumûra uğratan her etken, İslâm tarafından yasaklanmıştır.

44 Bkz: P.*Gregorius*: "*Sociologie* van de *Niet-Westerse Volken*", II.cilt: *Verwantschap* en *Huwelijk*, 104.&105.syf'r.

layıcılıktan avcılık dönemine geçilinceye değin böyle sürmüştür. Toplayıcılık–avcılık döneminden sonra ancak *dölle/n/me – doğurma bağlantısı*nın kurulabildiği anlaşılıyor. Bu yeni dönemle birlikte atasoyunun (patrilinéal), git gide toplumlara hâkim olduğu düşünülüyor. Yine de anne olan kadının, kutsallık konumunda değişiklik meydana gelmemiştir —en azından, Çin yahut Aztek gibi, kimi büyük tarihî medeniyetlerin sahneye çıkmasına değin.

Bireyliliğin silinmesi durumu dile de yansımış görünüyor. Biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünen kimi kabîle dillerinde birinci tekil ile çoğul ve ikinci tekil ile çoğul zamirleri, demekki, 'ben' ile 'biz' ve 'sen' ile 'siz' ayırımlaşmamışlardır.[45]

Bireyliliğin sınırları açıkca belirlenip 'ben' ile 'ben-olmayan' arasında ayırım seçikleşmedikce, *devlet*in temel kurumu *hukuk*un esası olan *mülkiyet* ile *ödev – hak* denklemi de belirginleşemez. Toplumun, devlet konumuna (Fr statut) geçmesine koşut olarak hâkim düşünme düzleminde de biçimselleştirilmiş mantık kendisini git gide duyurur.

Ortada bulunmayan bir varolanı peydahlamakla, *anne* olan *dişi*, yahut insan söz konusuysa, *kadın*, bahsi geçen çağlarda, mucize yaratan *tanrısal – kutsal* varlık biçiminde algılanmaktaydı. Bundan ötürü, kadîm dinlerde tanrılardan ziyâde tanrıçalarla karşılaşılır. Çok eski devirlerden günümüze kesintisizce ulaşabilmiş dinlerden *Hinduluk*ta, sözgelişi, *ine*ğin 'dokunulmazlığ'ı yukarıda aktardığımız inancın kalıntısı olarak kabul olunmalıdır.

45 Bkz: Christopher Robert *Hallpike*: "Die *Grundlagen primitiven Denkens*": II. *Kollektive Vorstellungen* und die *Denkprozeße* von *Individuen*, 59.s.

B

YENİ ZAMANLARIN BAŞ BELİRLEYİCİSİ: TEKTANRILI-VAHİY DİNİ İLE *FELSEFE-BİLİM*

I

Akıl sağlığı yerinde herkes, kültür ortamının çerçevesinde düşünme kurallarının, yânî, mantığın bağlamında düşünür. Ne var ki, bunu yaparken bahse konu kuralları ya bilmez, ya göz önüne almaz ya da tam tersine, onlara titizlikle uyarak davranır. Nitekim bu, *genel mantığ*ın üç kolundan[46] biri olan *dilbilgisi*nin kurallarını bilmeden veya bilerek *anadili*ni[47] kullanmak ayırımına denk düşen bir olaydır. Kuralları bilerek bir işi becermeğe, yapmağa *bilinçlice* iş görmek diyoruz. İşte, düşünme işlemini kurallarını bilerek ve onlara uyarak uygulamağı, biçimselleştirilmiş mantığa uygun düşmek, yânî, bilinçlice düşünmek şeklinde vasıflandırıyoruz. Salt akıl işleyişlerinin dışında kalması gereken duygusallıklar ile heyecânlar ayıklanarak, mantığın ana ilkeleri bağlamında kurallı düşünme yolunun yordamının, tarihte açık seçikce ilk vazedilişi *Aristoteles*'le (384 – 322) gerçekleşmiştir. O, *biçimselleştirilmiş mantığ*ın üç ana ilkesini belirleyip ortaya koymuştur: *Özdeşlik, çelişmezlik* ile *üçüncü hâlin olamazlığı*. Aslında üçü bire indirgenebilir: Özdeşlik. Bundan da tek varolanın kendikendisiyle bütünlüğü anlaşılır. Her şey yahut herkes, kendikendisiyle özdeştir. Mantık yazımında (Fr&İng notation), bu, şöyle ifâde olunur: A≡A.

Bahse konu ana ilkeden de, üçüncü hâlin olamazlığı ile çelişmezlik ilkeleri türer: Bir şey yahut kimse, *varlıkca* (Fr ontiquement) belli bir zaman diliminde

46 Öbür ikisi, biçimsel mantık ile matematik.

47 Kişinin yahut toplumun, düşünüp düşlediği, konuştuğu, yazıp okuduğu; kısacası, hayatının tüm köşe bucaklarında kendisini ifâde ettiği esas dil, *anadili*dir.
Kişinin annesinin kullandığı dile ise, *annedili* diyoruz.
Genellikle kişilerin *annedilleri* ile *anadil*leri örtüşür. Ancak, bu ikisinin çakışmadığı; yânî, kişinin annesinin anadili ile kendisininkisinin uyuşmadığı durumlar da olabilir.

ya 'bura'dadır ya da değildir. Ben, 'şimdi' 'Istanbul'daysam, 'aynı ân'da 'Ankara'da olamam. Başka bir deyişle, 'aynı ân'da hem 'Istanbul'da hem de 'Ankara'da bulunduğumu söylemem, çelişkidir. Gerçi, hayâlhânemde böyle bir tasavvuru kurgulayabilirim. Ama hayâlhânede kurgulananların, varlıkca kıymetiharbiyesi yoktur.

Başlangıç önermemizi tekrarlarsak: 'Ne' isem: *Nelik* yahut 'kim' isem: *Kimlik*, 'o'yum: *Varolma bütünlüğü*. 'Neliğim'den özge bir şey, 'kimliğim'den başka bir kimse olamam: *Özdeşlik*, görülüyor ki, *mantığın* yanında *varlığın* da ana ilkesidir. *Aristoteles*'in indinde *varlık*, 'bütünlüğ'ü temsil eder; *düşünme* ile *varolma* şeklinde iki zıt *cevhere* 'ayrılmaz'. İşte, bu çığır açıcı düşünme, dolayısıyla da, varolma telâkkîsine *biçimselleştirilmiş mantıkla düşünme* diyoruz. Bahse konu biçimselleştirilmiş mantıkla düşünme, dilde kavram ağırlığının alabildiğine artmasını; ayrıca, kavram sınırlarının seçikce belirlenmesini sağlamıştır. Bu durumu nitekim, Arapca, Farsca, Osmanlı Türkcesi, İbranca, Çince, Sanskritce, Yunanca, Ortaçağ Latincesi, Fransızca, İtalyanca, Ispanyolca, Rusca, Almanca ile İngilizce gibi, bellibaşlı felsefîleşmiş dillerde açıkca görebiliyoruz.

2

Felsefe-bilim kadar, *özdeşlik*, *Tektanrılı Vahiy dini*nin de kaçınılmaz, tavîzsiz ilkesidir. Tektanrılı-Vahiy dini ile felsefe-bilim, ana ilkede birleştikleri gibi, çelişmezlik ile üçüncü hâlin olamazlığı ilkelerini de paylaşırlar. Müteâkib istikâmetlerinde yolları ayrılır. *Din*, *ahlâk* cihetinde, *Kant*'ın deyişiyle, "şartlı ve şartsız buyruklar"da[48] ve *bilgi*lenme hususunda teşvikte ve yol gösterici imâlarda bulunurken; *felsefe-bilim*, evvelemirde *biçimselleştirilmiş*, ardından da *biçimsel mantık* çerçevesinde *akılyürütme* ve onun uzantısı olan *gidimli* düşünme yoluyla bilgilerin kotarılıp birbirleriyle ilişkilendirilmelerini sağlar.

Tektanrılı Vahiy dini uyarınca, Yaradan ile yaratık, Tanrı ile dünya, birbirlerinden ayrı, varlık sınırları seçikce belirlenmiş kavrayışlardır. Burada, tümtanrıcı mülâhazalara; Kadîm zamanların görüşlerinde rastgeldiğimiz üzre, insan – doğa, ben – bendışı; tanrısallık – dünyalılık kavrayışları iç içe geçmiş, karmakarışık duruma; ve doğadışı unsurlar ile güçlerin cirit attığı bilinmeğe kapalı bir dünya anlayışına artık yer yoktur.

Din, asıl ve dar anlamda, *Tektanrı* fikrinin insanlığa tebliğ olunması —*Vahiy*— olayıdır. Ancak, anlam genişlemesiyle, 'öte'ye işâret eden bütün *inanç* düzenlerini de kapsar olmuştur. Asıl ve dar anlamında Dinin esası, Tektanrı fikri, biçimselleştirilmiş mantıkla düşünme tarzının ana ilkesine, demekki, *özdeşliğe* tamamıyla aykırıdır. Ne var ki, bahse konu *esas*tan —*temel imân*— türemiş müteâkib esaslar, 'akla uygun'dur, 'makul'dürler.

48 Alm "hypothetisches/ kategorisches Imperativ".

C

TEKTANRILI VAHİY DİNİNİN ANAÖRNEĞİ: İSLÂM

Tektanrı fikri ve *o*nun kişileşmiş adı olan *Allah*, aklın, havsalanın, hayâlgücü ile tasavvurun fevkında olup Aşkınlığın ta kendisidir. Ama aynı ânda İçkinliğin de kendisidir. İkisi zıt kutuptur. Nitekim aynı varlığın aynı ânda iki durumda bulunması, yukarıda zikrolunmuş sebeplerden ötürü, imkânsızdır. Elbette, Mükemmelliğin ta kendisi, insan düşüncesinin kurallılığı demek olan biçimsel mantığa aşkındır. *Allah*ı zaman ile mekân koordinatlarına yerleştiremediğimizden, *O*nun özünü, düşünüşümüzün kurallılığı çerçevesinde kavrayamayız. *O*nun, Kendisini bize tanıttığı ölçüde *O*nu kavrayabiliriz ancak. Kendisini bize tanıttığı yer, *İhlâs Sûresi*dir:

"1- *O*, Tek olan *Allah*tır;
2- *Allah*, Sameddir;[49]
3- *O*, doğurmaz, doğurulmamıştır;
4- *O*na denk ve benzeri olacak bir şey yoktur."[50]

"... Bu Sûrede kişiler ile milletlerin *Allah*ı kavrama konusunda öteden beri birçok kere düştükleri tuzaklar hakkında uyarılmaktayız. İlk dikkat edeceğimiz husus, *O*nun tabiatı öylesine ulu, kavrayış sınırlarımızın onca ötesindedir ki, felsefenin yalınkat soyut kavramı şeklinde değil de, *O*nu *O* olarak, yânî, bir Kişilik biçiminde görmemiz, *Kendisi*ni idrâk edişimizde izlememiz gereken en doğru yoldur. *O*, bize yakındır. Varolmamızı *O*na borçluyuz... Bildiğimiz, tasavvur edebileceğimiz hiçbir kimseye yahut şeye *O*nun, zerrece benzerliği yoktur. Tabiatı

49 *Samed*: *Kendisi* hiçbir şeye bağlı ve muhtâc olmayan; buna karşılık, varlıklaşabilmek için her şeyin *Kendisi*ne muhtâç kaldığı *zâtî kudret*. Bu kavram, *Kur'ân*da sâdece bir kere ve bu *Âyet*te zikrolunmuştur.

50 "*Kur'ân-ı Kerîm* ve *Türkce meâli*";
ayrıca: "The *Holy QUR'ÂN*, tercüme ve tefsîr: *Abdullah Yusuf Ali*;
ayrıca bkz: Cyril *Glassé*: "The *Concise Encyclopæ* of ISLAM", 128.s. "Giriş": Huston *Smith*.

vasıfları eşsizdir, benzersizdir."[51]

İnsanlar, aralarında bedence en kuvvetli, zihince en parlak, irâdece en şaşmaz olanlar dahî, kendilerinden üstün kudrete yahut kudretlere dayanma ihtiyâcını her vakit duymuşlardır. Bu kudret kendilerine ya vahiy yoluyla kendisini bildirmiş ya da böyle bir kudreti kimi kimseler zihinlerinde kurmuşlardır. Her iki hâlde de bahis konusu kudrete yahut kudretlere kişiler, kendi beşerî veya tabiî şekillerinden, arzuları ile dileklerinden bir şeyler katıp karıştırmaktan kendilerini alıkoyamamışlardır. İlkin açıkca Vahiy yoluyla nâzil olmakla birlikte, Müslümanlık dışında, cihânşumûl dinler bile, zamanla bu karıştırma olayından masûn kalamamıştır. İşte, *İhlâs*, bizi böyle bir tehlikeye karşı özellikle uyarmaktadır: "*O*, doğurmaz, doğurulmamıştır"!

Varolma imkânlarını son raddelerine dek analizci tavırla gözden geçirdiğimizde, ulaşabileceğimiz en uç nokta, ya devâmdır ya da bitiş. Devâmda cüzlerin, Tümele; 'varolma'ların, 'Varlığ'a bağlanması söz konusudur. Bitişteyse, cüzler, ayrıklaşıp dağılır, 'Kargaşa'nın karanlık dehlizinde yitip giderler. Zihin kavrayışını, yânî, tecrübelerden hareket eden gidimli düşünme edimimizi,[52] demekki, *spekulativ-olmayan metafiziği salt sezgi akl*ıyla[53] aşarak *Tüm Varlığ*ın, başka bir deyişle, *Âlem*in ötesi, *Mutlak Varlığ*ın, *gönlü*müzdeki *nur*unu idrâk edebiliriz. Mutlak Varlığın, *gönlü*müzde ışıyan Temsili, *umut*tur. Daha açık bir anlatışla, *umut*, mağfireti, himmet ile rehberliği yalnızca *O*ndan beklemek ve ihtiyâç hâsıl olduğunda, bunların, geleceklerine tereddütsüzce inanmaktır.

Allah, insana üç yoldan hitâb eder: Yaratma, Vahiy —seçtiği kişiler aracılığıyla insanlığa ulaştırdığı Tebliğ— ile Vicdân —Hak yolunu göstermek maksadıyla her kişiyle, kuluyla doğrudan doğruya sürdürdüğü muhâvere. Maddeten vucut verdiği insana *Allah*, soluğunu 'üflemek' suretiyle *Öz*ünden 'pay' ihsân etmiş ve onu bu 'pay almış' hâliyle Kâinatına Halîfe tayîn etmiştir —bkz: Bakara /23 (30); En'âm /6 (165); Neml /27 (62) ile Fâtır /35 (39).

İnsanın, *Yaradan*ına seslenişi de yine üç yoldan olur: Kendisine esas olan, kendisini çevreleyen doğa ile toplumu sevmekle, merak edip inceleyerek, araştırarak; ya kendi başına ya da cemâatle birarada ibâdet ederek (salât) ve nihâyet tamamıyla kişisel düzlemde *duâ* anlamında *Allah*a yalvararak (münâcât).

Gördüğü hayırlı işler, ibâdet ile duâ aracılığıyla seslendiği *Allah*ın kendisini dinleyip bu seslenişlerini, yerine göre, yakarışlarını karşılıksız bırakmayacağını, insan, ümit eder —bkz: "And olsun, insanı Biz yarattık; nefsinin, kendisine fısıldadığı karanlık niyetleri biliriz; Biz ona şahdamarından dahî yakınız", Kâf /50 (16).[54]

51 *Âyet*in *Abdullah Yusuf Ali* tefsîri; şerh sayısı: 6296.

52 Fr cours discursif des idées; Alm Urteilsverfahrender Gedankengang.

53 Fr raison intuitive pure; Alm reine Vernunftsanschauung.

54 Âyetin, *Abdullah Yusuf Ali* tefsîri; şerh sayısı: 4952; ve açıklanışı: "Allah, insanı yaratıp ona sınırlı irâde bahşetmiştir. *O*, en derinlerinde yatan arzuları ile duygularını kişinin kendisinden

Demekki, her insan bireyinin esas *ödev*i, hayırlı işler görmek, ibâdet etmek; *hakkı* ise, *ümit*tir. *Ümit*, *hayat*tır. *Ümit*, devâm ettiği sürece *yaşa*nır. *Ümid*in kesildiği yerde *tragedya*, giderek *saçmalık*, sonundaysa, *intihâr* başgösterir.

bile daha iyi bilir. Allah, insana, şahdamarından da yakındır. Şahdamarı, boynun iki tarafından geçerek başdan yüreğe kanı geri götüren kalın ana toplardamardır... 'Şahdamarından da yakın' deyişi, kan akışının, hayat ile bilincin taşıyıcısı olmasından ötürü, derinlerimizde cereyân eden duygu hâllerimiz ile bilincimizi, Allahın, öz benliğimizden daha yakından tanıdığını dile getirmektedir".

Ç

YENİÇAĞA DOĞRU

1

*Kur'ân*a göre, *Kur'ân*, insanlığı bütün zamanlar zarfında topyekûn kucaklayan *Allah Tebliği*dir. Ondan önce nâzil olmuş bütün Tebliğler, *Kur'ân*ın az yahut çok tahrîf olunmuş, saptırılmış, tozlanmış cüzleridir. *O*, *kendisi*nden önce gelmiş tümünü özce kapsar. Bu sebeple, onlar ile kendisi arasında yer yer benzer bahislerin zuhuru olağandır. Nihâyet, hepsinin müellifi birdir, aynıdır. İslâma gelince; *o*, düpedüz *Din*le anlamdaştır; ikisi, birdir. Nitekim bu husus bize *Al-i İmrân Sûresi*nde —/3 (19)— açıkca bildirilmektedir: "Allah katında din, şüphesiz, İslâmdır..." Şu hâlde dinlerden biri olmayıp Dinin ta kendisidir. Bir inanç düzeni, içerikce *İslâm*a yaklaştığı oranda dinleşir; uzaklaştığı ölçüde dinsizleşir: "Bütün dinlere üstün kılsın diye Resûlünü kılavuzluk ödevi ve *Hak* diniyle gönderen *O*dur. Varsın, Müşrikler, bundan nefret etsinler" —Tevbe /9 (33), Saf /61 (9)... Tabîî aynı husus tek tek kişiler için de söz konusudur. Herkes, inancının sahihliği ile sâlihliğinden kendisi *sorumlu*dur. İşte *Al-i İmrân*da —/3 (20)— bu, bize şöyle anlatılır: "...seninle münâkaşaya kalkışanlara, 'benliğimi tümüyle Allaha teslim ettim; aynı şeyi takîpcilerim de yaptılar' de. Ehlikitab olanlar ile olmayan müşriklere dahî, 'sizler de, teslîm oluyormusunuz?' diye sor. Oluyorlarsa, mesele yok, Hak yolundadırlar. Hakka sırtlarını çeviririlerse, sana düşen, Tebliği bildirmektir. Allah, kullarının hepsini görür."

Peygâmberlerin, öncelikle de Hz *Muhammed Mustafa*'nın (570 – 632) tek ödevi, *Allah Tebliği*ni insanlara iletmekten ibâret değildir. Tebliğin nasıl uygulanacağını dahî, izâhla ve izâhlarını hayatın binbir vechesinde kendi yaşayışını örnek kılarak göstermekle yükümlüdür(ler). Şu durumda, genellikle sanılanın tersine, Hz *Peygâmber*, edilgin bir alıcı–aktarıcı olmayıp son derece etkin bir yorumcu ve uygulayıcıdır. 'İnsanlar, nasıl olsa belli bir görüş ile inanca saplanıp kalmışlar; artık onları inatlarından vazgeçirmek benim harcım değil' demek, bir

vâize, bu arada, *Peygâmbere* düşmez. Sabırla ödevinin gereklerini yerine getirmek, dini bütün kişinin başta gelen görevidir. *Allah Kelâmı*nın gönüllerde nasıl yeşereciğini *O*nun dışında kimse bilemez. Zirâ insanların gönlünden geçeni bir tek *O* bilir —bkz: Nahl/ 16 (125-128); ayrıca şerh sayısı, 2162ye bkz.

İmdi, Dinin, yânî, İslâmın açıklama anahtarları Hz *Muhammed*'de ve dahî, İlim medinesinin kapısı olan Hz *Ali*'dedir (598 – 661). Onlar, Velî-dâhîdir, kısacası, *insanıkâmil*dirler; *Nietzsche*'nin deyişiyle *üstüninsan*dırlar. Ne var ki, anahtarların kendileri de zaman ile zemine göre ehlivukûfun yeniden yorumlarına ihtiyâç gösterirler. Başka bir ifâdeyle, ictihât kapıları hiçbir vakit kapanmaz.

2

Bütün Tebliğlerin ortak paydasının, *Kur'ân*, inanç düzenlerininkisininse, İslâm olduğu söylenmişti. Bu durumda, Allah Elçilerinin, İslâm Peygâmberleri oldukları da ortadadır. Bütün Tebliğler, *Kur'ân*a doğru aktığı gibi, Elçiler de, İlahî Bildiriler denizinin kendisine vahyolunduğu Resulluğun tâcı Hz *Muhammed*'in geleceğini müjdeleyip ona zemin hazırlamışlardır. Bu, sâdece ehlikitap dediğimiz dinlerde böyle olmayıp onların dışında kalan Hinduluk gibi inanç düzenlerinde dahî rastgelinen bir vakıadır.[55]

Hz *Muhammed*'in, *Kur'ân* açımlaması —Hadîs— ile İslâmı bilfiil yaşamasından —Sünnet— ortaya çıkan dinin yaşanabilir hâlini ifâde eden Müslümanlıktır.

3

İslâm, *Allah*a teslîm olmak anlamındadır. *O*na teslîm olup olmamak, kişinin kendi kararına kalmış bir husustur.

Kişi, hazır bilgiler ve değerlerle dünyaya gelmediğinden, içerisine doğduğu kültür–toplum ortamının da etkisiyle hayatını kendi elleriyle inşâ eder: "Allah, sizi annelerinizin karnından bir şey bilmez hâldeyken çıkarmıştır. Belki şükredersiniz diye size kulak, göz ve kalb vermiştir" —Nahl/16 (78).

Görüldüğü gibi, İslâmla birlikte hürlük, ödev – hak ve sorumluluk ilkeleri de belirmiştir. Ahlâk ise, bu ilkelerin örgüsüdür. Bahis konusu ilkelerin başında hürlük gelir. *Kur'ân* uyarınca, insan ile hür varlık çakışırlar. Buna göre, insanın özü hür olmaktır. Nitekim insan, henüz bedenlenip dünyada arzıendâm etmezden önce bu vasfını konuşturmuştur: "*Rabb*inin Ademevlâdından misâk aldığını da düşünün: *Rabb*in, onların —insanlığın— sulbünden soylarını alıp sürdürmüş, onlara da, '*Ben*, *Rabb*iniz değilmiyim?' diye sorup buna kendilerini tanık tutmuştur. Onlar ise, 'elbette, tanığız!' ('kâlû: Belâ, şehidnâ') demişlerdir..." —A'râf/ 7

55 Bkz: Ved Prakash *Upaddhayaya*, Ashit Kumar *Bandhopaddhayaya*&Gouri *Bhattacharya*: "*Muhammad* in the *Vedas* and the *Puranas*", Bengalceden İngilizceye tercüme: Muhammad *Alamgir*, 4-164.syflr.

(172). Buradan da, dünyaya ister gelsin, ister gelmesin, toplu hâldeyken, ama aynı zamanda teker teker tüm insanların, *Allah*la misâka girdiklerini anlıyoruz.

Nihâyet, 173. Âyetteyse, bizi şöyle uyarmaktadır: "Kıyâmet günü (yavm elkiyâme'), 'bizlerin bundan haberi yoktu' yahut 'ne yapalım, önceleri atalarımız Allaha şirk koştular, bizlerse, onlardan sonra gelen nesiliz; şimdi o bâtılı başlatanların yaptıkları yüzünden mi bizleri helâk edeceksin?' itirâzını ileri sürmeyesiniz diye Allah, sizlerden bu ikrarı aldı."

4

Kavramlar ile terimlerin tersine, özel adların, bir dilden bir başkasına tercümesi yapılamaz; özge sözel temsilcileri bulunmaz. Şu hâlde, *Allah*a *Allah*tan gayrı bir şey denilemez. *O*, Kadîm zamanlarda, insanın, özlediği, arzuladığı, düşleyip[56] de beceremediklerini yakıştırıp yüklemiş olduğu üstün güçlerden —ilah/lar- apayrıdır. İlah yahut benzeri ilke/ler, insanın kendisini ölçü —İnsanmerkezcilik- aldığı düzlemde, üstün becerileri[57] temsil ettiğine inanılan varlıktır.

5

Hangi özgül Hak dinine yahut geleneksel iytikât câmiasına mensub olursa olsun, dürüst ve meşru zeminlerde yürüyen herkes, belli ölçülerde İslâm çerçevesinde *din*dar olup *ümid insanı*dır (L homo spes). İslâmın en üst basamağında duran ise, *Kur'ân* ile *Sünnet*in öngördüğü tarzda ibâdet edip yaşayan *Müslüman*dır. Burada, 'en üst basamakta durma'nın, kavmî–dünyevî sıradüzeniyle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Zirâ öyle bir sıradüzeni, ***Kur'ân*** Tebliğine tümüyle aykırıdır. ***Kur'ân***ın bildirdiği, İlahî derecelenmeden başkası değildir.

İslâmla birlikte Kadîm zamanlardan[58] gelen unsurlar, ya dince yasaklanmış ya da gündemden düşürülmüştür —bâtıl iytikâtlar. Bu cümleden olmak üzre, Tanrısallık ile insanlık yahut Uhrevîlik ile dünyevîlik arasında halka gibi duran ve zulmün esas menbaı olan yarı-tanrı kahramanların, daha açıkcası, insanın insana köleliği[59] ve belli bir insan nevinin —'kahraman'ın— putlaştırılması yeğinlikle yerilmiş[60]; doğa, hiçbir vechile duyumlanamayan periler, hayâletler, hortlak ile şer güçler gibi, uyduruk varlıklardan temizlenmiştir. İnsanlar arasındaki ilişkiler, böylelikle, Adâlet esasına dayalı hukuk çerçevesinde vuzûha kavuşturulurken, doğa da, meraktan doğan araştırma ile inceleme eylemine ve, ölçüyü, haddi aşmamak kaydıyla, insanın tasarrufuna açılmıştır —ölçüyü, haddi aşan gayrımeşru iş görüyor demektir.

56 İng to fancy.
57 İng super performance.
58 Fr temps archaïques.
59 İslâm medeniyetinde 'kölelik', doğaötesi kader değil, bir iktisâd olayıdır.
60 Kimilerinin resmedilmesi de bu yüzden yasaklanmıştır.

İnsanın, *Allah*la doğrudan, aracısız irtibâtta olması, *Kur'ân*ın ana savıdır. Şu durumda bağlantı kişisi yahut mercii yoktur. *Allah*, *Kendisi*ne yardımcı, vekil-harç ve benzeri bir makamı ihdâs etmemiştir. Gönlü mühürlenmiş olandan tutu-tunuz da *İnsanıkâmil*e varana dek insanların tümü insandır. Aralarındaki farklı-lıklar, derecelenme bâbındandır. *İnsanıkâmil*, demekki *üstüninsan* dahî, *Allah*ın *Öz*iinden pay almış *insanüstü* bir varlık değildir. Elçileri bile, öteki bütün insan-lar gibi, *Allah*ın yaratıklarıdır, kullarıdır: "... ve eşhedu enne Muhammeden Ab-dûhû ve Resûluhu".

Ayrıca: "Resûlleri onlara: 'Elbette sizler gibi biz de sâdece beşeriz' dediler. 'Nihâyet, Peygâmberlik şan ile şerefini Allah, dilediğine ihsân eder. O, cevâz vermedikce, sizlere mucize de gösteremeyiz.' İnsanlar, yalnızca Allaha dayanıp güvenmelidirler" —İbrâhîm/14 (11).

"Senden önce gönderdiğimiz Peygâmberlerin hepsi de yiyip içen, dolaşan insandılar. Hepinizi birbirlerinizle sınıyoruz." —Furkân/25 (20).

Mutlak üstünlük ancak *Allah* – insan bağlantısında kendini gösterir. *O*, her şeyden önce, mutlak anlamda hem *aşkın* hem de *içkin*dir. Buysa her çeşit fehmin, dolayısıyla da izâhın fevkındadır. *O*nu hayatın olağan, düzgün akışı içerisinde ta-nımazlıktan gelmemiz pek kolaydır; ve talîmâtlarını hiçe saymamız rahatlık da-hî sağlar. "... Denizde sıkıntıya düştüğünüzde, *Allah*tan gayrı yalvardıklarınız, kaçıp kayboluverirler. Fakat O, sizi kurtarıp karaya çıkarınca da, yüz çevirirsiniz. İnsan, çok nankördür" —İsrâ/ 17 (68). Çünkü tavırlarımızın, tutum ile davranış-larımızın süreklice göz altında tutulmalarını bir yana bırakınız; fakat insan için, içinden geçenlerin, niyetlerinin —bkz: Kâf/50 (16)- dahî her dem denetlendiği-ne inanması ve bu inanç doğrultusunda yaşaması kadar zor başka ne olabilir! Ni-tekim *Hz Muhammed*, dünyanın, mümîne cehennem, münkîreyse cennet gibi ol-duğunu söylemiştir. Mümîn, kendisine varoluşunun başlarında tanınmış olan hür tercihini *Allah*tan yana kullandıktan sonra, *Allah* yolunda hürlüğünden serbestce vazgeçmiş sayılır. Dinî manâda artık hür değildir. Bundan böyle *İlahî Tebliğ* ve *vicdânı* yoluyla *Allah*la süreklice, kesintisizce baş başadır. Bu hâlin manâsını ala-bildiğine bütün boyutlarıyla idrâk edene dünya zorlu bir yaşama ortamı olmak-tan çıkıp cennete dönüşür; hele o kişi, varoluşca, şiddetli bunalıma girdiği za-manlarda!

IV
YENİÇAĞ DİNDIŞI BATI AVRUPA MEDENİYETİ

A

DİN ESASLI ÂLEMANLAYIŞINDAN DİNDIŞI DÜNYAGÖRÜŞÜNE

I

Müslümanlık, bireyin olduğu kadar, toplumun da yaşama tavrı ile uslubunu tümüyle belirler. Bundan ötürü, Müslümanlaşmış toplumların özellikleri arasındaki farkların zamanla en aza indiği bir tarihî gerçekliktir. Bu gerçeklik, Onsekizinci yüzyıldan itibâren Batı Avrupadan çıkıp yeryüzünün dörtbir yanına yayılan Milliyetcilik akımlarının, İslâm âlemini de etkileri altına alıncaya değin sürüp gelmiştir. Haddızâtında, Arnavutlar ile Boşnaklar gibi, Müslümanlaşmış olanların dışında kalan Avrupalı toplumlar, kavmî ile mahalî özelliklerini Hıristiyanlaştıktan sonra da sürdürmüşlerdir. Bu bakımdan 1789 İhtilâlikebîrle Millîyetcilik, dağınık, yine de, kendini hep duyuran bir hâlden toplumları bütünüyle belirleyen etken olmağa dönüşmüştür. Nitekim İhtilâlikebîrin, millî toplumdan murad ettiği, biçimbirliğine (Fr uniformité) eriştirilmiş, kuralı bozacak unsurlardan, istisnâlardan temizlenmiş toplumdur. Sonuçta, öncelikle Kavmî Milliyetcilik, bağrında farklılıkları, değişken unsurları barındırmayan tekbiçimli (uniforme) toplum oluşturma ülküsünün takîpcisidir.

Toplumların kavmî ile mahalî özellikleriyse, Avrupanın kilisedışı dünyevî vechesi olarak temâyüz etmiştir. Daha İlkçağda Avrupa, bir yanda Romanın siyâsî ile medenî hâkimiyetindeki Latin dünyası ile onun kuzeyinde sık, soğuk ormanlarda yaşayan Germenlerin yurdu şeklinde cepheleşmiştir. Hıristiyanlığın kabulünden sonra, başta Katolikliğin merkezi İtalya —Vatikan— olmak üzre, Latin Güney batı Avrupa, Kilisenin ilahî kudretini, inişli çıkışlı dahî olsa, aşağı yukarı Onaltıncı yüzyıl ortalarına değin kıtanın her tarafına duyurmuştur. Anılan yüzyılda, Kilisenin sarsılmaz diye kabul olunan dinî-uhrevî kudretine, başta Almanya olmak üzre, öncelikle kuzey ülkelerinden gelen dünyevî yahut en azından yarı-dünyevî nitelikli meydan okumalar, hız ile güç kazandırmışlardır. Böylelik-

le öteden beri az yahut çok hüküm süren Latin – Germen sürtüşmesi daha bir şiddetlenmiştir.

2

Anaörneğini İslâmda bulduğumuz Tektanrılı Vahiy dininin zihniyeti ile kavram dağarını üstlenen Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti, dine —Hıristiyanlığa— 'sırt çevirmiş'tir. Bengisuyunu (OsmT âbıhayat) Doğaüstü pınardan temîn etmediğini öne sürerek, Onaltıncı yüzyılın sonlarından itibâren, tarih sahnesine çıkan ilk ve tek medeniyet odur. Baştan aşağıya felsefîleşmiş medeniyet olmakla birlikte, felsefenin ana odağı olan metafiziğini, özellikle Onyedinci yüzyılın sonlarından itibâren, din temeline dayandırmağı reddetmiştir. Hayatın en üst değerleri ve aslında dinî terimler olan akıl ile vicdân, başlıbaşına, muhtar birimler olarak kabul olunmuşlardır. Başka deyişle, kendinden menkûl hakîkatlar olarak görülür olmuşlardır; Vahiy nevinden doğaötesi mercie uzanan bağları kesilmiştir. Böylelikle de kısır daireye hapsolunmuştur. İnsanda düşünülebilecek en genel, zorunlu ve soyut çerçevelerin —fikir— yer aldıkları ve aralarında düşünme kurallarına, yânî mantığa uygun bağların kurulduğu orun tarzında tarîf olunan akıl nereye dayanır, sorusuna, yine aklın kendisine cevabı, aklaaykırıdır. Dışarıdan edindiğimiz tecrübeler artı genetiko-endokrinoloji işleyişlerimiz artı beynimizdeki sinir hücrelerinin faaliyeti eşittir, akıl, dersek, burada artık aklın kendisinden değil de, mekanik zekâ gibi bir şeyden bahsetmiş oluruz. Akla benzer şekilde, vicdânın dahî, dinle ilişiği koptu mu, kişinin, Yaradanıyla muhâveresi kesilir; sonuçta, kendikendişiyle konuşan, demekki, varlıkca parçalanmış —şizoik— bir beşer manzarasıyla karşı karşıya kalırız. Manevî cephesi 'yok sayılmış', maddî–bedenî–nefsî (İng mechanico-biotic) beşerden beklenen, *ahlâk*a vucut vermesi değil de, zaman ile zemine göre kılık değiştirecek *örf*ler inşâ etmesidir.

3

Toparlarsak: Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti, insana başvuracağı ilk, en güvenilir, sağlam ve son mürâcaat mevkii olarak aklı göstermiştir. Akıl, tektir, eşsizdir. Bütün insan hâl, hareket ile işlerini o, tayîn eder. Buna karşılık, onu kendisinden özge hiçbir güç, kudret ile merci belirlemez. Bu mutlak durumu arzeden aklın keşfine *Yenidendiriliş* denmiştir.

Akıl, insandadır. Onun dışında, ondan bağımsız bir kudret mercii değildir. Mademki akıl insana mahsûs bir meleke, yetidir; öyleyse, insan, aklından dolayı kendisine yöneleceği ilk, en güvenilir, sağlam ve son mürâcaat mevkii olarak yine kendisini ilân etmiş oluyor. Bu düşünce tarzı ile tavrına *İnsancılık* denilir. Demekki insanın insana tapması İnsancılıktır. Bahse konu 'din'in iki ana 'mezheb'i vardır: Ya birey olarak kişi kendisine tapıyor ya da tümden insanlığa. Bu ayırım, aslında, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî

medeniyetlerinin temel farkına işâret eder. Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinde akıl, tümden insanlığa mahsûstur. Mantık–matematik–mekanisma, aklın gösterdiği şaşmaz doğru yoldur, Sırâtımüstakîmdir. Bu yolun doğruluğu senin, benim, onun yorumuyla değişip zigzaglaşmaz. Kesindir. İşte, Gerekirciliğiyle Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti, 'geçmiş zaman' dininin izini, belli belirsiz dahî olsa, hâlâ taşır. Akıl, mantık–matematik–mekanisma yoluyla tebârüz ettirdiği şaşmazlığın yansısını ahlâkta dahî görürüz. Artık söz konusu olan mantıklaştırılmış–matematikleştirilmiş–mekanikleştirilmiş ahlâktır. Demekki insanın hâlleri, hareketleri, davranışları, sanatları, iş görmeleri, kısaca, tüm hayatı mantıklaştırılmış–matematikleştirilmiş–mekanikleştirilmiş oluyor: *Maddecilik–Mekanisism.*

Aklı tebârüz ettiren *mantık–matematik–mekanisma* üçlüsünü potasında eriten örnek bilim, *Klasik mekanik*tir. Klasik mekanik, Aklın şaheseri ve dört dörtlük temsilcisi şeklinde kabul olunmuştur. Nitekim, Klasik mekaniğin, aklın bütün yasaları ile kurallarını yansıttığı kanâatı Yeniçağ Fransız Akılcı filosof-bilimadamlarını onu aklî mekanik[61] şeklinde adlandırmağa sevketmiştir.[62]

1500lerin sonu ile 1600lerin başında Yeniçağ dindışı Batı Avrupa Medeniyetinin *Aklı*, bir *kudretitam* idi. Onu doğru kullanan, doğayı da şaşmazcasına kavrayıp açıklayabilirdi. Zirâ Doğa dahî, Aklın temel kurallarına aykırılık göstermeyen bir dev mekanisma şeklinde kabul olunuyordu: *Gerekircilik*. 1700lerin ikinci yarısından itibâren 'Doğa, Aklın kurallarına uygun tarzda işliyormuşcasına' görülür yahut 'Doğa, acaba, Aklın kurallarına uygun tarzda işler mi?' diye sorulur olmuştur: *Eleştiricilik* (Fr Critisisme). Nihâyet, 1800lerin başlangıcıyla birlikte 'Aklın kuralları, yalnızca İnsanın hâlleri, hareketleri, davranışları, incelemeleri ile araştırmaları için söz konusudur; *doğa*yı, herhâlde, bağlamazlar; bu yüzden de, onun hakkında kesinlemelerde bulunmak saçmalamaktır'; giderek, 1800lerin sonunda, 'içerisinde bulunduğu durum ile şartlara göre ve kendi çıkar ilişkileri uyarınca, herkes, *aklını* farklı biçimlerde işletip kullanır' görüşü arzıendâm etmiştir: *Görececilikler*. Nitekim, Eleştiricilikten Görececiliklere geçiş, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin, Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetine intikâline de denk düşmüştür. İlkinin *Aklı*, *mantık–matematik–mekanik* çizgisi doğrultusunda çalışırken, sonrakisi *kâr* zenbereği üzre kurulmuş *İktisâdî* özelliklidir. Filhakîka, Yeniçağ Batı Avrupa medeniyetinin mantık–matematik–mekanik Gerekirciliğinden Çağdaş İngiliz-Yahudîninkisinin Görececiliğine geçildiği ölçüde, zihinde, hürlük alanının genişlediği kanısı uyanır. Kanı, hem doğru, hem yanlıştır. Doğrudur: 'Kâr edeceğim sahayı bulgulamak ve oraya nasıl, ne çeşit bir işlerlik kazandıracağım hususunda aklımı kullanmakta hürüm'. Buna karşılık, 'çalışmalarımı yahut eylemlerimi, kâr yahut kazanç gâyesine yön-

61 Fr méchanique rationnelle.

62 Bkz: Ilya *Prigogine*: "From *Time* to *Becoming*", II. Bölüm: "*Classical Dynamics*", 20.s.

lendirmekten kaçınamam!' Başka deyişle, bütün olabilir işler ile eylemler, kâra yahut kazanmaya kilitlenmişlerdir.

İmdi, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin *Akılötesi* belirlenimlerden sökülüp koparılarak kendikendisini mantık–matematik–mekanik bağlamda belirlediğine inanılmış *özerk Aklın* zemininden *Hürriyetcilik* (Fr Libéralisme) bitip serpilmiştir. 'Kâr edeceğim sahayı bulgulayıp oraya nasıl, ne çeşit bir işlerlik kazandıracağım hususunda aklımı kullanmakta hürüm' düstûrundan ise, Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetinin yan yahut alt ideolojisi olan *Yeni Hürriyetcilik* (Fr Néolibéralisme) ortaya çıkmıştır. Yeni Hürriyetcilik ile onun tamamlayıcı parçası olan *Sermâyeciliğin* kaynaşmasından İngiliz-Yahudî medeniyetinin temel ideolojisi olan *Hür* yahut *Hürriyetci Sermâyecilik*[63] meydana gelmiştir.[64]

63 Fr Libéral/iste Capitalisme.

64 Krz: Hernan *Lopez Garay*: "*Algunas Reflexiones Sistemicas...*", 113., 114.&115.syflr.

B

TARİHİN YENİDEN SINIFLANDIRILMASI DENEMESİ

Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetiyle ilgili eleştirel irdelemelerimizi burada kesip şu âna değin bildirdiklerimizden çıkardığımız sonuçlara geçiyoruz. Bundan sonraki Bölümde, çalışmamızın da ana odağını oluşturan Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetini incelerken, onun, kendisinden neşet ettiği Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin bellibaşlı kurucu unsurlarını nasıl olsa ele almağı sürdüreceğiz.

Geçmişi, alışılagelinmiş Avrupa merkezli bakış açısından farklı biçimde gördüğümüz bellidir. Nitekim, Batı medeniyetleri câmiasını, hatırlanacağı üzre, İlkçağ Mesopotamya – Mısır – Anadolu – Doğu Akdeniz;[65] Ortaçağ Hıristıyan ve bilâhare İslâm; Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ve nihâyet Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetleri tarzında sınıflamıştık. İşte bu sınıflamayı da şu aşamada tarihlendirmek suretiyle belirgin kılmanın yerinde olacağı kanısındayız. En azından Batı medeniyetleri câmiasını teşkil eden bütün kültürleri içten içe ilgilendirecek raddede hayatî önemi hâiz dönüm noktalarını esas alarak çağları tarihlendirmeği deniyoruz. Bu cümleden olmak üzre, Batı dünyasında, bildiğimiz kadarıyla, Aşağı Mesopotamyadaki *Sümerler*in, *medeniyet* evresine ilk geçtikleri ve yepyeni bir bildirişme aracı olan *yazı*yı kullandıkları, yaklaşık, *M.Ö. 5000*i *İlkçağ*ın başlangıcı, cihânşumûl manâda ilk Tektanrılı Vahiy dini olarak Hıristıyanlığın ortaya çıkışını, yânî Hz *İsâ*'nın doğumunu da, başka bir deyişle, *Milâdı*, sonu olarak kabul ediyoruz. *İlkçağ*la birlikte *Yeni zamanlar* da başlamıştır. Şu durumda, *İlkçağ*, *Yeni zamanlar*ın birinci evresini ifâde etmektedir. Milâd ile Hz *Muhammed*'in *Mekke*den *Medine*ye *Hicreti*[66] *—622—* arasındaki zaman dilimi-

65 Arzettiği bâzı hasletlerden —siyâsî alanda *halkidâresi* (Fr démocratie) ile zihnî düzlemde, *felsefe-bilim*— ötürü, ayrı mütâlea ettiğimiz *Ege medeniyeti* dönemini *Eskiçağ* şeklinde belirledik.

66 *Ortaçağ*ın sonu, *Yeniçağ*ın da başlangıcı olarak *622*yi, yânî, *Hicreti*, esas almak fikrini, sohbet sırasında, tarihcilerimizden Profesör Dr Sayın Mehmet *Maksudoğlu* beğden iktibâs ettim.

niyse, *Ortaçağ* olarak adlandırıyoruz. İslâm dini esasından hareket eden İslâm medeniyetinin Medinede vucut buluşu, Yeni zamanlara ilişkin zihniyetin perçinlendiği olay olup Yeniçağın dahî başlangıcını ifâde eder. *Yeniçağ*ın, ilahîyât arkaplanını terkedip *dindışı medeniyet* düzlemine geçişi sürecinde, *Alman* ilahîyâtcısı ve filosofu Martin *Luther*'in (1483 – 1546), *Hıristiyanlık*ta *ıslâhât* hedefine yönelik şartları ilân ettiği, *1520* tarihi, en önemli kerteriz noktasıdır. Nihâyet, *Onyedinci yüzyılın ikinci yarısı*nda *buharlı makine*nin, *Kuzey batı Avrupa*da[67], özellikle de *İngiltere*de kullanıma sokulmasıyla başlayan *sanayi*ye dayalı *üretim*le birlikte *İngiliz-Yahudî medeniyeti* ve onun 'resmî ideoloji'si durumundaki *Hür Sermâyecilik* ortaya çıkmışlardır. Bahsolunan medeniyetin, İngiltere adasından kıta Avrupasına ayak basıp orada köprübaşı tutmasıysa, *1789 İhtilâlikebîr*le olmuştur.

Kendisine bundan ötürü teşekkür borçlusuyum.

Büyük tarih ve hukuk bilginimiz *Ahmed Cevdet Paşa*'ya (1822 – 1895) bakılırsa, tarih dönemleri, Hicret esas alınmak suretiyle, *Kadîm* ile *Yeni Zamanlar* olmak üzre, başlıca iki devreye ayırılmalıdırlar: "Hele bizlere göre, asrı-Âdemden asrı-İslâma kadar olan ezmine hep târîh-i atîk olup ondan sonra asr-ı cedîd başlar..." — bkz: *Ahmed Cevdat Paşa*: "Tezâkir", *Tezkire:* 40, 242.s.; dikkatimi bu önemli kaynağa çekmiş olan dostum, Sayın Dr İhsân *Fazlıoğlu* beğe de teşekkür ediyorum.

67 Buharlı makinenin mucitleri *İngiliz* Thomas *Savery* (1650 – 1715), Thomas *Newcomen* (1663 – 1729) ile *Fransız* mühendis Denis *Papin*dir (1647 – 1714). *1789 İhtitilâlikebîr*den kaçan *Papin*, *İngiltere*ye iltica edip *Londra*da ölmüştür. Buharlı makine de, İngiliz maden ocaklarında 1650lerden itibâren kullanıma sokulmuştur — bkz: Alexander *Hellemans*&Bryan *Bunch*: "*Timetables* of *Science*" (cf: index);
ayrıca bkz: Jeremy *Black*&Roy *Porter*: *Dictionary* of *Eighteenth-Century History* (cf: index).

İmdi, *BATI MEDENİYETLERİ CÂMİASI*NDA TARİH BOYUNCA ÇAĞLARIN DAĞILIMINI çizimsel[68] tarzda gösteriyoruz:

Yaklaşık *M.Ö. 150 000*	*KADÎM ZAMANLAR* a) Tarihöncesi...	*İnsanın, Yeryüzü*nde belirmesinden itibâren İlkaslî topluluk: Aile ile kabîle; toplayıcı, bilâhare avcı.
	b) Öntarih...	Efsâne ile zanaat (Fr&İng technique).
Yaklaşık 5000ler	YENİ ZAMANLAR İlkçağ...	Yazı Devlet; Tektanrılı Vahiy dini
Yaklaşık M.Ö. Yedinci yy	Eskiçağ....	Ege medeniyeti: Halkidâresi; Felsefe-bilim.
Milâd	Ortaçağ ...	Cihânşumûl Tektanrılı Vahiy dini: Hıristiyanlık.
Hicret (622)	Yeniçağ I...	İslâm; Fen (Fr technologie).
1450lerden sonra	Yeniçağ II (Yakınçağ)...	Protestanlık; Yeniçağ dindışı Batı Avrupa Medeniyeti.
1650lerden sonra	Çağdaş	İngiliz-Yahudî medeniyeti; Sanayi; Hür Sermâyecilik.

68 Fr schématique.

V
ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİ

A

AVRUPA MEDENİYETİ TARİHİNİN BAŞLANGICI: ROMA

Yeni Zamanlar Batı medeniyetleri câmiasının[69] değişik derecelerde ve farklı açılardan ortak mürâcaat noktasını teşkil eden Eskiçağ Ege —nâmıdiger, Yunan— medeniyeti, Egeden ziyâdesiyle etkilenmiş gözüken Eskiçağ Latin-Roma medeniyeti, bâhusûs Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile, bir ölçüde, Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetlerinin ilhâm kaynağını oluşturmuştur. Ortaçağ Hıristiyan ile Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetleri, Eskiçağ Egenin etkilerini, daha ziyâde, Roma üzerinden alırlarken, İslâm, bunlarla kısmen İran —yânî, Sasanî— yoluyla, kısmen de doğrudan doğruya muttali olmuştur.

Hem Ortaçağ Hıristiyan hem de Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetlerinin M.S. 900lerden itibâren merkez kültürü mâhiyetini kazanan Fransızlık, kendisini öncelikle yazı dili özellikleri ve uslubu, hukuk ile devlet anlayışı bakımlarından Eskiçağ Latin-Romasının vârisi olarak kabul etmiştir. Bu kabul, özellikle de 1789 İhtilâlikebîrden sonra daha bir ağırlık kazanmıştır.

Eskiçağ Latin-Roma medeniyetinin sıklet merkezi, *Roma*, M.Ö. 753teki efsânevî kuruluşundan M.Ö. 510da bağımsız cumhuriyet oluşuna değin, Etrüsk krallığının hâkimiyetinde yaşamıştır. Romanın, devlet olarak tarih sahnesine çıkışı, şu hâlde, M.Ö. 510dadır. M.Ö. Dördüncü ile Üçüncü yüzyıllarda kuzeyindeki Etrurya, batısındaki Latium bölgeleri ile güneyindeki Yunan yerleşim-yerlerini (Fr colonie) ele geçirerek İtalya yarımadasının tek hâkimi oldu. M.S. Birinci yüzyıla varıldığında, Batı medeniyetleri câmiasının merkez coğrafyasının tamamı demek olan Akdeniz, Kızıldenizin kuzey, Karadeniz ile Adalardenizi (Ege) kıyılarını, bunlara ek olarak da Avrupanın batısını kaplamaktaydı. Coğrafî ölçülerle konuşursak, doğuda 40° doğu ile batıda 10° batı boylamları, kuzeyde 55

69 —demekki, Ortaçağ Hıristiyan, Erken Yeniçağ İslâm ile Geç Yeniçağ (yahut Yakınçağ) dindışı Batı Avrupanın—

kuzey ile güneyde 30° kuzey enlemleri arasında uzanan bir ülkeydi.[70] Devletin adıyla anıldığı kent, yânî Roma, başşehir olmak imtiyâzını, imparator *Büyük Konstantin*'in (285 – 337) teşebbüsüyle, M.S. 11 mayıs 330da Istanbul lehine ferâgat etmiştir. *Büyük Theodosios*'un (346 – 395) ölümüyle Roma, oğulları *Arcadius* ile *Honorius* arasında doğu ile batı olmak üzre ikiye ayırılmıştır. Son hükümdar *Romulus Augustulus*'un, Germen beği *Odowaker* tarafından tahttan indirilerek *Batı Roma Devleti*ne son verildiği 476ya değin *Ravenna*, başşehir görevini görmüştür.[71]

İleride *Bizans* adını alacak *Doğu Roma Devleti*yse, başşehir *Istanbul*un, *Fatih Sultan Mehmet Han* (1432 – 1481) tarafından *29 mayıs 1453*deki fethine değin yaşayacaktır. *Avrupa* tarihinin asıl belirleyicilerinden *Roma*, esas itibâriyle M.Ö. 510 ile M.S. 476 tarihleri arasında yaklaşık bin yıl boyunca hükümrân olmuştur. *Doğu Roma*nın, dolayısıyla da, *Bizans*ın çöküşü, kimi Avrupalı tarihcilere göre *Ortaçağ*ın sonudur.[72]

Merkezî devlet gücünü kudretini yitirmeğe yüz tuttuğu M.S. 300lerden itibâren, Romanın hükümrân topraklarına geleneksel hasmı, aşîret geleneğine bağlı dağınık yaşayan ve yaşadıkları yörenin aman vermez doğa şartlarının zoruyla olsa gerek hareketli, etkin, atılgan, dayanışmacı, savaşcı mizâcı bulunan Germenler sızmağa koyulmuşlardır. Germenlerin bu istilâ hareketlerini tek başına doğudan gelen atlı savaşcılar olan Hunlar ile onların da yerlerinden yurtlarından ettikleri Islav topluluklarının icrâ ettikleri baskılara bağlamak yanlıştır. Germenler, daha Milâttan önceki yüzyıllardan başlamak üzre, demekki Hunlar ile Islavların baskıları henüz söz konusu bile değilken, Roma hudutlarını süreklice yoklamış, hattâ zaman zaman da bunları ihlâl etmişlerdir. Ancak, merkezî devlet, siyâsî tecânüsünü muhafaza edebildiği sürece askerî gücünü kuvvetini de konuşturabilmiş, sonuçta, bu kabîl tecâvüzleri defedebilmiştir. Devletin topyekûn inkırâzıyla sızmalar da, fütûrsuzca girişilen istilâlara dönüşmüşlerdir. Böylece Avrupanın ortası, doğusu, güney doğusu, güneyi, güney batısı ile batısı, öyleki Afrikanın kuzey batı bölgeleri, Germen boylarının istilâlarına sahne olmuşlardır. Bunun sonucundaysa, Avrupanın genelinde siyâsî, iktisâdî ile askerî bakımlardan biryığın başına buyruk devletcik ile işgâlcinin küçük bir azınlık teşkîl ettiği, istilâya uğramış yerli kavimlerinse büyük çoğunluğu oluşturduğu yeni bir nüfus ile siyâ-

70 Daha M.Ö. 260da İtalya yarımadasında *Roma*nın hâkimiyet sahası 134.680km², toplam nüfusuysa 3.000.000 idi —bkz: "The *Times Atlas* of *World History*".

71 Hermann *Kinder*&Werner *Hilgemann*: "*dtv-Atlas* zur *Weltgeschichte*", I.cilt, 103.s.

72 Kimi tarihcilere göre de, *Papa VIII. Boniface*'nin 1305de *Fransız* kralı *IV. (Yakışıklı) Philippe*'e yenildiği vuruşmanın (OsmT muharebenin) ardından *Avrupa*da dindışı kesimin güçlenmesi, dolayısıyla da, millî devletin iyice belirmesi ve bu tür devletlerin bazısının, yeni topraklar keşfedip iskân etmesi, *Ortaçağ*ın kapanması anlamına gelmektedir —bkz: Konrad *Fuchs*&Herbert *Raab*: "*dtv-Wörterbuch* zur *Geschichte*", II.cilt, 531.s.
ayrıca bkz: Paul *Bernstein*&Robert W.*Green*: "*History* of *Civilization*", I.cilt, 238.s.

set manzarası ortaya çıkmıştır. Manzarada, sarışın, mâvî yahut yeşil gözlü, ak pak tenli kişilerden oluşan yöneten istilâcı boy, azınlıkta, koyu renk saç ve gözlü, buğday tenli işgâle uğramış yönetilenlerse çoğunluktadır. İşgâl olunan arâzî, kendilerini üstün insanlar olarak ilân eden aşîret yahut kabîle reisi ile yakınlarının tapulu mülkü sayılmıştır.

Açık tenli insanların derisi incedir. Damarları da bundan dolayı göze çarpar durumda olup mâvîmtrak gözükürler. İşte buna dayanarak Germen asıllı derebeğleri ile toprak zâdegânı, dirimsel farklılıklarının, öyleki üstünlüklerinin kanıtlarından biri olarak, muhtemelen Ondördüncü yüzyılda, Ispanyada, kanlarının renginin bile değişik olduğuna, yânî mâvî kanlı (Isp sangre azul) olduklarına yönetilenleri iknâ etmişlerdir. 'Kudretlerini damarlarındaki asil kanda bulduk'larına dair inanç, Germen boylarını Efsâne dönemlerinden beri belirlemiştir. Bu inançlarını gidip yerleştikleri mahallerdeki insanlara dahî aşılamakta beis görmemişlerdir.

Yerli ahâlîye gelince; rençberlere geçimlerini sağlayacak birkaç dönümlük toprak ile oturdukları barınak bırakılırken, hasâdın beslenmeleriçin gerekli miktarın üstündeki kısmı beğe giderdi. Kıtlık dönemlerindeyse, bölge topraklarının nihâî mâliki ve ahâlînin efendisi olan beğ, dara düşmüşlerin ihtiyâçlarını mahzenlerinden karşılardı. Tabîî bu da, borç hânesine kaydolunur; rençberin, beğe bağımlılığı daha bir artardı. Savaş ganîmeti yahut çeyiz bahânesiyle el değiştiren arâzîlerin sâkinleri, bir efendiden ötekisine geçerdi. Buradan da yerli ahâlînin, yarı-köle[73] derekesinde yaşamış olduğunu anlıyoruz. Savaşlarda tutsak alınmış olanlarsa, tam köle kılınırdı.[74] Doğal yahut toplumsal bunalım dönemlerinde tabaa, beğ ile onun akrabâtaallukâtının barındıkları müstahkem mevkie (Alm Burg) sığınırdı. Bunlardan bazısı müstahkem mevkii terketmeyip orada belirli bir zanaatla iştigâl eder olmuştur. Böylece zamanla müstahkem mevkide değişik işkolları teşekkül etmiş, bu da, oradaki yerleşik nüfusun artmasına yol açmıştır. Nihâyet, müstahkem mevki, beğ ile efrâdına mahsus ikâmetgâh olmaktan uzaklaşıp yerleşim birimine dönüşmüştür. Orta ile Kuzey Avrupada karşılaştığımız *Burg* sanını taşıyan şehirlerin arkasında işte böyle bir geçmiş yatar.

Türkcede *derebeğliği* sözüyle karşıladığımız bu iktisâdî-siyâsî nizâma, Ortaçağ Latincesiyle Onyedinci yüzyıl tarih felsefesinde *feudalis* denmiştir. Aslında sıfat olan *feudalis*, 'ödünç mal' demek olan *feudum*dan gelir. O ise, Almancanın atası Germencede davar, mal, servet anlamlarını taşıyan *feh*udan (Alm Vieh) gelir.[75]

73 OrL servus; Fr serf; Alm Leibeigener.

74 OrL servitus; Fr esclavage; Alm Knechtschaft.

75 Bkz: Guido Gomez de *Silva*: "*Breve Diccionario Etimologico* de la *Lengua Española*", 300.s; ayrıca bkz: Günther *Drosdowski*&Paul *Grebe*: "Der *Große Duden*: *Herkunftswörterbuch* der *deutschen Sprache*", 165.s;

Derebeğlikleri, Fransa, Ispanya, İngiltere gibi güçlü iktidarların teşekkül ettiği devletlerde merkezin siyâsî ile iktisâdî baskısına fazlaca direnemeyip gerilemiş, 1550lerden itibâren de özerkliklerini yitirip etkisiz tarihî kalıntılar şeklinde sunî teneffüsle yaşar hâle gelmişlerdir —bu acıklı durumun nefis mizâhî tasvîrini Ispanyol yazar Miguel de *Cervantes*'in (1547 – 1616) "*Don Quixote* de la *Mancha*" adlı şaheserinde bulabiliriz.

Derebeğlik, kadîm devirlerden beri sürüp gelen Germen aşîret düzeninden olan kandaşlık sâdakatına dayanırdı. Derebeğinin kendisi ata olarak kabul edilir, saygı görürdü. Zâdegân efrâdıysa, birbirlerini kan kardeşi sayarlardı. Şu durumda devlete vucut veren ülkü çerçevesinde bir bağlaşmışlık derebeğliğinde söz konusu bile değildir. Başta Fransada, ardından da Ispanyada, Felemek ile İngiltere'de merkezî iktidara dayalı devlet düzenleri teşekkül edip 1600lerin ortalarında iyice pekişmişlerdir. İşte bu merkezci devlet nizâmı, Derebeğliğini tarih sahnesinden çekilmeğe mecbur bırakmıştır. Ne var ki Derebeğlik, cismen ve dahî ismen ortadan kalktıktan epeyi sonraları bile, ata topraklarına bağlılık (Alm Vaterlandstreue), kan arılığı, kandaşlık, şövalyelik gibi, âdetleri ve ahlâk düstûrlarıyla, hâlâ Avrupa genelinde varlığını duyurmuştur.

Yine, erken Ortaçağda vukûu bulmuş Germen boylarının geniş çaplı istilâları sonucunda, Avrupanın hemen hemen bütün tarihî hânedânları Alman asıllı olmuşlardır.

Derebeğliği düzeninin ilk örneklerine Romanın bir iliyken Germen boylarından Frankların istilâsına uğramış olan Galyada rastgeliyoruz. Altıncı yüzyılda filiz sürmeğe başlayan bahse konu düzen, Sekizincide kabuk değiştirir olmuştur. Önceleri rençber ailesi ile derebeği ve efrâdının mübrem ihtiyâçlarına cevap verecek kapalı devre çalışan bir tarım üreticiliği yürürlükteydi. Git gide, hiç olmazsa derebeğliklerin kimisinde ihtiyaç fazlası ürün belirince, bunun değerlendirilmesi sorunuyla karşı karşıya kalınmıştır. Buradan da, yabancı etkenlerin etkisiyle farkına varılan, fakat bölgenin insanî veya tabîî kaynaklarınca karşılanamayan ihtiyâçların giderilmesiçin dışarıya açılma zorunluluğu doğmuştur. Eldeki ihtiyâç fazlası mahsul ile gereksinilen ürünlerin takası cihetine gidilmiştir. Gereksinilenlerin miktarı ile çeşidi artıkca, bunu dönem dönem beliren ihtiyâç fazlası mahsulle karşılamak zorlaşmıştır. Buradan hareketle kimi derebeğlikleri, ihtiyâcı karşılayan üretim tarzından artıürün temin edene kaymıştır. Artıdeğer yahut artıürünü teminçinse, atadan oğla intikâl etmiş olanların yanı sıra, alışılmamış yeni işkolları icât ve ihdâs olunmuşlardır. Başta derebeğinin kendisi olmak üzre, yakın efrâdının karar mercii olduğu merkezin tasarladığı malların üretilmesi ile

ayrıca bkz: F.A.*Heinichens*: "*Mittelalterliches Lateinisch – Deutsches Schulwörterbuch*", 225.s;
ayrıca, Richard *von Dülmen*: "Das *Fischer Lexikon*: *Geschichte*", *Feudalismus* mad. Bkz.

değiştokuşunu öngören ticâret nizâmına *Merkantilism*[76] denmiştir. Demekki Derebeğliği, siyâset–toplum düzeninin iktisâdî ciheti Merkantilism olmuştur.

Mal – mal değiştokuşunun yerini git gide mal – para, öyleki para – para mübâdelesine terkettikce Sermâyeciliğe yaklaşılmıştır. Nitekim, işgücü ihtiyâcı artıkca, şehirleşen müstahkem mevkilere yerleşen kimileri, el emeği kol kuvveti gerektirmeyen sahalara kaymışlardır: Tefecilik, aracılık, sigortacılık ve nihâyet idârecilik gibi. *Burg*da yaşayıp geçimini el ile kol emeğine dayanmaksızın temîn eden, fakat soylu da olmayan bu nevzuhûr toplum sınıfı, özellikle Onüçüncü yüzyıldan itibâren belirmeğe başlamıştır. Öteki bütün iş güç kapıları yüzlerine dinî ve ırkî sebeplerden kapatıldığından, savaşcı zâdegânın da, ticâreti, en aşağılık uğraşı türü gördüğünden, Yahudîler, bu yeni sınıfta sayıları git gide artarak yer alır olmuşlardır. İşte, başta Karl *Marx* olmak üzre, Ondokuzuncu yüzyıl tarih–toplum–kültür filosofları, Avrupanın geç Ortaçağına, ama özellikle de Yeniçağa mahsus bahse konu yeni sınıfına Almancanın *Bürgertum*undan Fransızcalaştırılmış *Bourgeoisie* terimini uygun görmüşlerdir. Yine, Almancada *Burg*ta oturan manâsına gelen *Bürger*in Fransızcalaştırılmış şekli *Bourgeois*dır. İşte Sermâyecilik ideolojisinin de toplum-kültür zeminini *Bourgeois* teşkil etmiştir. Onsekizinci yüzyıl boyunca, öncelikle Fransa ile İngilterede, bir zamanların müstahkem mevkileri artık kaşarlanmış varlıklı kentsoyluların (yânî, *bourgeois*ların) ve şehre kısmetini aramak üzre akın eden topraksız kalmış çulsuzların işgâlindeydi. Mülkün neredeyse sanal mâliki zâdegân ise, denetimini yitirdikleri 'müstahkem mevkileri'nin (*Burg*larının) bir köşesine inşâ ettirdikleri, iç kale benzeri, yeni 'müstahkem mevki'lerine[77] maakûs talihlerine küsmüş hâlde çekilmişlerdi. Özellikle İngilterede 1700lerin ikinci yarısıyla birlikte zâdegân, yüzünü, kentsoylu uğraşılara, hayat tarzı ile dünyagörüşüne çevirmiştir.

76 İ mercare: Satınalmak, mercante: Tâcir.

77 Alm *Schloß*: Saray←*schließen*: Kapamak, kilitlemek, muhafaza altına almak.

B

ROMADAN LONDRAYA GİDİŞTE ARA DURAK: PARİS

'*Farmasonlug*'un (*'Serbest Yapı Ustalığı'*) *Selefi*: '*Tapınakcılık*' (*'Mabet Muhafızlığı'*)

Hikâyenin geçmişi, Birinci (1095 – 1099) ile İkinci (1147 – 1149) Haçlı Seferlerine değin geri gider. Haçlılar, ele geçirdikleri *Kudüs*te 1099da Hırıstıyan devleti kurmuşlardır. Burada Müslüman âlimlerle de ilişki kuran bir kısım Hırıstıyan rahip, bâtınî vechesi ağır basan zanaat ile ticâret loncaları ve yarı-askerî muhafız alayları vucuda getirmişlerdir. Bunlardan en tanınmış muhafız teşkilâtı Gérard *Tenque* tarafından 1113te kurulmuş *Hospitalarius*[78] ile Hugues *De Payns* ile Godefroi *De Saint-Amours*'ca 1119da vucuda getirilmiş olan *Templaris*tir.[79] İkisi de dinî-askerî (L religiosus-militaris) teşkilâttır. Bunlardan *Hospitaliarius*lar, Türkcesiyle, *Ağırlamacılar*, başta Kudüs olmak üzre, *Filistin*e gelen Hırıstıyan hacılara barınma ile iâşe imkânlarını sunarken, *Templaris*ler, yânî, *Tapınakcılar*, koruma işini üstlenmişlerdir. *Ağırlamacılık* (OrL Hospitalarius) ile *Tapınakcılık* lakablı dinî-askerî teşkilâtlardan, çalışmamızla ilgisinden dolayı, ikinci anılanı burada bahis konusu kılıyoruz.

Bu asilzâde muharip (Fr chevalier) keşişler, Hz *Süleyman* mabedinin bulunmuş olduğu mahali kendilerine karargâh kılmış ve Filistindeki Hırıstıyan mabetlerin muhafızlığını üstlenmiş olduklarından, *Tapınakcılar* yahut *Mabet muhafızları* (OrL Templares) unvânıyla anılır olmuşlardır.

1128de *Papa II. Honorius* ile 1139da *Papa Innocens* tarafından onaylanmış olan *Tapınakcılık* (İng Templary), Hırıstıyan âleminde *ordo* (Fr ordre) biçiminde anılmakla birlikte, bu terim, İslâmın tarîkattan anladığına tam anlamıyla tekâbül

78 Fr Hospitaliers de Saint-Jean de Jérusalem; İng Knights Hospitallers.

79 Fr Ordre des Chevaliers de la Milice du Temple; İng Knights Templars, yahut, Poor Soldiers of the Temple Christ.

etmediğinden, biz onu burada teşkilât şeklinde adlandırıyoruz.

Evlenme yasağına uymak gibi, sıkı kurallarla kayıtlanmış bir manastır hayatına uygun yaşayan Tapınakcılar, tahkîm olunmuş mabetleri[80] savunma ile serhat boylarında Müslümanlarla savaşmanın yanında, zamanla önceki askerî faaliyetlerini hiç andırmayan yeni bir etkinliğe geçip bankacılık ile tefeciliğe yöneldiler. Söz konusu etkinlikleri pek geniş sahalara yayarak yürüttüler. Çıkardıkları taahhütnâmelerden[81] öncelikle papalar ile hükümdarlar yararlandı. O dönemde Müslüman – Hıristiyan dünyasının bir ucundan öbürüne[82] para, teminât mektubu yoluyla kolayca ve güvenlik içerisinde iletebiliyordu. Yine tâcir, bulunduğu yerde ödemede bulunarak taleb ettiği malları uzaklardan Tapınakcılar aracılığıyla getirtebiliyordu.

Tapınakcılar, Batı Asyada ortaya çıkmış önemli toplum ile iktisât kurumlarından etkilenip yararlanmışlardır. Bunların arasında en kayda değer olanı, İslâmın zuhûrundan iki yüz yıl sonra, Fıkıha dâhil olunmuş bulunan vakıflar ile iş ortaklıklarıdır.[83] Hayatî önem arzeden bu toplum–iktisât örgütlenmelerinin yanı sıra, Tapınakcılar, İslâm medeniyetinde ortaya çıkıp aşama kaydetmiş fenni, özellikle de anıtsal tarzdaki mimarlık sanatını zamanla Hıristiyan Avrupaya taşımışlardır. İran menşeli olup *Hasan* ibn el-*Sabah* (ölm: 1124) önderliğinde örgütlenerek İslâm coğrafyasının doğu kesimlerinde 1090 ile 1272 arasında tedhiş (Fr terreur) rüzgârları estirmiş, ama bu arada, *Cengiz Kağan*'ın (1167 – 1227) Moğol ordusuna karşı yiğitce savaşmış *Haşâşîn* teşkilâtıyla da yakın temâs kurmuş, onların fikrîyâtı ile dövüş yöntemlerinden etkilenmiş bulundukları rivâyet olunur.

Selâhaddîn Eyyubî (1137 – 1194), Kudüsü 1187de geri aldıktan, öncelikle de, Müslümanlar, *Akra*ya sıkışıp kalmış son Hıristiyan devletini de, 1291de ortadan kaldırdıktan sonra, Tapınakcılar, İslâmî özellikler kazanmış, ayrıca, edinmiş oldukları hatırı sayılır miktardaki servetlerini dahî yanlarına alarak, Ortaçağın başlarından beri, Avrupada bağımsız ve birlikli (Fr unitaire) devlet geleneğini sürdürmüş iki büyük devletten biri durumundaki Fransaya —ötekisiyse, İngiltere-dir— varıp yerleşmişlerdir. Bilâhare, Pâyitaht Parisin o günlerde hemen yanı başında, Seine ırmağının kıyısında bataklığın kenarında bir miktar arazî satınalıp bir müstahkem mabed inşâ etmişlerdir. Dillere destân hazinelerini de bu mabette saklamışlardır. Ondördüncü yüzyıl başlarında, öteden beri savaşılan İngiltereye karşı tertiplenmiş seferlerden bitkin düşüp hazinesi 'tam takır kuru bakır' çık-

80 L templum munitum; Fr temple fortifié.

81 OsmT sülʾtece; İng bill of exchange.

82 sözgelişi, *Venedik*ten *Bağdat*a

83 Tam tabîriyle, kâr – zarar ortaklığı: Mudâraba —Bkz: Murat *Çizakca*: " A *Comparative Evolution* of *Business Partnership*/ The *Islamic World* and *Europe* with *specific reference* to the *Ottoman Archives*", 109.s ve ötesi;
ayrıca bkz: Murat *Çizakca*: "*Towards* a *Comparative Economic History* of the *Waqf System*", *Al-Shajarah*'da, I.sayı, II.cilt, 63.- 102.syflr.

mış olan Fransa, 'meteliğe kurşun atar' duruma düşmüştü. Devlet bütçesini nasıl rahatlatabileceği hususunda kafa yormakta olan Kral *Yakışıklı* (*IV.*) *Philippe*'e (*Philippe* le *Bel*: 1268 – 1314) yakın çevresi, hemen yanı başlarındaki müstahkem mabede ve orada saklandığına inanılan hazineye el koymasını tavsiye etti. Önceleri dostca ilişkiler içerisinde bulunduğu Tapınakcılara karşı, epeyi tereddüd ettikten sonra, harekete geçilmesi için fermân çıkardı. Çok gizli tutulmasına rağmen, muhbirleri aracılığıyla Tapınakcılar, çıkarılmasından kısa süre önce fermândan haberdâr olunca, Mabette sakladıkları hazineyi kaçırdılar.[84] Ekim 1307de, başta Üstâdıâzam (Fr Grand Maître) Jacques de *Molay* (1243 – 1314) olmak üzre, yüz otuz sekiz Tapınakcı tevkîf olundu. Çıkarıldıkları İnkisisyonda (OrL Inquisitio) ağır bedenî işkenceler ve Hz *İsâ*'ya hakaret etmek ile haça tükürmeğe zorlanmak neviinden manevî eziyetler altında sorgulanıp yargılandılar. Nihâyet, dinden imândan kopmakla, Müslümanlaşmakla, küfre, dalâlete, hattâ lûtîliğe sapmakla suçlanarak idâma mahkûm oldular. Sonunda, Üstâdıâzam Jacques de *Molay*'ın kendisi de 18 mart 1314te idâm olundu. İlkin *Papa V. Clemens*, *Tapınakcıların* tutuklanıp yargılanmalarını yerip bu işlemin durdurulmasını taleb etmişse de, sonradan *IV. Philippe*'e bahis konusu davâda arka çıkmak zorunda kalmıştır. İdâmlar infâz olunduktan sonra, Tapınakcıların tekmil mal varlığı *Ağırlamacılara* (Hospitalarius) devrolunmuştur. Kudüsteki Hz *Süleyman* tapınağını temsîl ettiğine inanılan Müstahkem mabet ile onu çevreleyen bütün binâlar yıktırıldı. Müteâkip devirlerde bataklık da kurutularak bahse konu mıntıka Paris şehir sınırlarının içerisine alındı. Nitekim bugün, sözünü ettiğimiz mıntıka, Paris'in Temple adıyla anılan bir semtidir.

Ölümünden az önce Jacques de *Molay*'ın, teşkilât —tarîkât— berâtını, kendisine halîfe tayîn ettiği Kudüslü Jean-Marc *Larménie*'ye teslim ettiği biliniyor. Teşkilâtın bütün kayıtlarını, kuralları ile şartlarını, usulleri ile muâmelelerini hâvî berâtını, Jean-Marc *Larménie* de, halefi İskenderiyeli François-Thomas *Théobald*'a 13 ocak 1324te emânet etmiştir.

Katliâmdan kaçıp kurtulanların çoğunluğuysa, *İskoçya*ya sığınmıştır. Kaçırabildikleri servete gelince; bu da, ileride onlara sermâye olacaktır. 'Kellesini kurtarabilmiş' Tapınakcılar, biraraya gelip kendilerine bunca zulmü revâ görmüş, başta *IV. Philippe*'in mensubu olduğu *Capétiens* olmak üzre, Fransız hânedânlarından öc almak hususunda İskoçyada and içmişlerdir.[85&86]

84 Nitekim, o tarihlerdeden itibâren Fransız hükûmetleri, bahse konu hazineyi, uzun süre aratıp durmuşlardır.

85 Benzer olay, Osmanlı Türk tarihinde de vukû bulmuştur. Pâdişâh *II. Mahmut* Han, *Devleti-ebedmüddet*in birliği ile dirliğini zedeliyor gerekcesiyle, Şeyhülislâm *Tâhir* Efendi'nin de fetvâsını alarak haziran 1826da *Yeniçeri* teşkilâtını kanlı biçimde lağvetmiştir. Ardından da, Yeniçerilerin bağlı bulundukları *Bektaşî* tarîkâtını aynı yılın temmuzunda yasaklamıştır —bkz: Thierry *Zarcone*: "*Mystique, Philosophies* et *Franc-Maçons* en *Islam*/ *Rıza Tevfik*, *Penseur Ottoman* (1868 – 1949), du *Soufisme* à la *Confrérie*", 87.-119.syflr.

Gördükleri zulüm üzerine Bektaşîlerin dahî, *Osmanlı* hânedânına karşı intikâm yemini etmiş ve bu cümleden olmak üzre, Meşrutîyet ile bilâhare Cumhuriyet nizâmlarının tesîsinde bilfiil yer almış oldukları rivâyet olunur.

86 Bkz: *Comte Le Couteulx* de *Canteleu*: "*Histoire* des *Sociétés Secrètes*: Les *Sectes* et *Sociétés Politiques* et *Religieuses*; *Essai* sur *leur Histoire* depuis les *Temps* les plus *Reculés* jusqu'à la *Révolution Française*", 89.-105.syflr;
ayrıca bkz: Serge *Hutin*: "*Gouvernements Invisibles* et *Sociétés Secrètes*", 138.-158.syflr;
ayrıca bkz: Georges *Bordonove*: "Les *Templiers*/ *Histoire* et *Tragédie*", 13.-250.syflr;
ayrıca bkz: Régine *Pernoud*: "Les *Templiers*", kitabın tamamı;
ayrıca bkz: Jean *Favier*: "*Philippe Le Bel*, *Renforce* du *Pouvoire Central*", 6.-9.syflr;
ayrıca bkz: Paul *Naudon*: "La *Franc-Maçonnerie*", 9.s;
ayrıca bkz: Ivan *Gobry*: "*Comment* le *Roi* de *France Soumit* la *Papauté*: Un *Mélange* de *Ruse* et de *Fermeté*", 12.-18.syflr;
ayrıca bkz: Jacques *Wolff*: "La *Chute* des *Moins-Banquiers*", 18.-22.syflr;
ayrıca bkz: Pierre *Vital*: "L'*Arrestation Spectaculaire* des *Templiers*: *Etaient-ils Innocents* ou *Coupables?*", 23.-30.syflr;
ayrıca bkz: Caulette *Baune*: "La *Malédiction Frappe* les *Capétiens*", 30.-32.syflr —"*Histoire*", no: 578, "Le *Dossier Philippe Le Bel*";
ayrıca bkz: Paul *Bernstein*&Robert W.*Green*: "*History* of *Civilization*", I.cilt, 225.s;
ayrıca bkz: L.C.*Pascoe*: "*Encyclopaedia* of *Dates* and *Events*", 151.s;
ayrıca bkz: "Shorter *OED*", I.cilt, 988.s, II.cilt, 2258.s;
ayrıca bkz: "Le *Petit Robert*/ *Dictionnaire* des *Noms Propres*", 1752.s;
ayrıca bkz: "*Dictionnaire Encyclopédique Larousse*", 1381.s.

C

ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ *MEDENİYETİNİN ANA MERKEZİ: LONDRA*

BAŞ MİHRAKI: '*Farmasonluk*' ('*Serbest Yapı Ustalığı*') ve ÖNCÜ ETKİNLİKLERİ: *İktisât* ile *Sanayi*

1300lerin başlarında vukû bulmuş kovuşturmalardan Tapınakcılar, darmadağınık durumda Avrupanın çeşitli yörelerine göçüp türlü etkinliklerle geçimlerini temîn ederlerken; İskoçyaya sığınmış olanlar, alışılmış sanatlardan taş, yapı ve duvar işciliği ve ustalığına devâm etmişlerdir.

Ispanyada yaklaşık bin yıl sürmüş İslâm döneminin ardından Müslümanlarla birlikte Yahudîler de ülkeden çıkarılmış yahut din değiştirmeğe icbâr olunmuşlardır. 1492de Ispanyadan, 1495de de Portekizden sürülmüş olan Yahudîlerin bir kısmı, Felemenk ülkesine ilticâ etmiş; oradan da zamanla İngiltere adasına göçmüştür. Ortaçağ boyunca Hıristıyanlarca hor görülmüş, kovuşturulup kırıma uğramış Yahudîlere ticâret dışında bütün iş güç kapıları kapalı tutulmuştur. Batı ile Doğu Avrupalı Yahudîler, Avrupada mal değiştokuşuyla meşkulken, gerek Müslüman Ispanyadaki gerekse öteki İslâm ülkelerinde yaşayan dindaşları, Müslümanlığın yaygın bulunduğu bölgelerin yanı sıra, Hıristıyan toplumlarıyla dahî ticârî ilişkiler kurmuşlardır. Bu yoldan zamanla başta mal olmak üzre, para bakımından da servet sâhibi olmuşlardır. Onbeşinci yüzyılın sonları ile Onaltıncı yüzyıl başlarında zanaat ile ticârette Avrupanın en önde gelen ülkeleri hâline gelen Felemenk ile İngiltereye göçüp yerleşen bir kısım Ispanyol ile Portekiz Yahudîsi, yanlarında getirdikleri mal, para ile hünerlerini, bahsolunan ülkelerde yatırıma ve uygulamaya rahatca aktarabilecekleri ortamlar bulmuşlardır. Öncelikle de İngilterede karşılaştıkları iki toplulukla tarihî ortaklığa girmişlerdir: Bunlardan biri, Kıta Avrupasından İngiliz adasına sığınmış Tapınakcılar; öbürüsüyse, daha Onüçüncü yüzyılda

cereyân etmiş sürtüşmelerden hânedâna karşı siyâsî ile iktisâdî cihetlerden güçlenerek çıkmış olan toprak zâdegânıdır.[87] İşte, bu üç farklı öbek, Onyedinci yüzyılın sonlarına doğru 'buluşarak' kelimenin tam anlamıyla bir 'akıl izdivâcı', daha doğrusu, 'menfaat izdivâcı' kuracaktır —her ne kadar, 'izdivâç', çiftler arasında olursa da! Sözü edilen üç unsurun yerleştiği mahal, başka bir deyişle, 'merkez üs'sü İngiliz adasının ticârette önde gelen şehirleridir. Bunların başındaysa, Londra gelir. Toprakla uğraşmağı bırakıp şehre yerleşen, böylelikle de Yakınçağ tarihinde yeni bir toplum-iktisât sınıfını teşkil edecek olan *Kentsoylulu*ğun, gündeme sokulmasında temel etken olacak bu zâdegân takımı, mal – mal ile mal – para mübâdeleleri sonucunda biriken sermâyeyle *Sanayi* devriminin başını çekmiştir.

Bu arada 1400lerin ikinci yarısından itibâren Akdeniz havzası ile Batı Asyanın önemli bir kesimine dayanışmacı-toplumcu merkezî devlet denetimine ağırlık tanıyan[88] Müslüman Osmanlı Türklerinin hâkim olması sonucunda, bölgenin önde gelen milletlerinden, henüz 1300lerin başlarında İç ile Doğu Asyaya kara ile denizden vâsıl olabilmiş İtalyanlar, ardından da Ispanyollar ile Portekizliler, kendilerini Asyanın zenginliklerine ulaştıracak yeni yolları keşfetmeğe koyulmuşlardır. Bu bağlamda, açık denizlere çıkma alışkanlıklarından ötürü, başta Portekizliler olmak üzre, Ispanyollar ve, özellikle, onların hizmetine giren İtalyan denizcileri, uçsuz bucaksız ummanlara yelken basmağı denemiş, bunda da son derece başarılı olmuşlardır. 1400lerin sonları ile 1500lerin başlarına varıldığında, gerek tekne inşâ sanayiinde gerekse gemicilik hünerinde (Fr&İng navigation) kaydedilmiş kayda değer gelişmeler sâyesinde ve eşsiz cesâret örnekleri gösterilerek yeryüzünün bellibaşlı büyük denizlerinin katedilmesiyle o çağa değin[89] Avrupalının tanımadığı Amerika kıtası 1492den itibâren keşfolunup Afrikanın batısında, güneyi ile güney doğusunda, Arabistanın güneyinde, Hint kıyıları ile Malay, yânî Doğu Hind aralında (takımadalarında) üsler kurulmuştur. 1500lerin ortalarına vardığımızda, Avrupanın Katolik Portekizi, Ispanyası ile İtalyası, az sonra da, Fransası, Protestanlaşan Felemengi[90] ile İngilteresi, başta Amerikadan taşınan altın ile gümüşle ve öteki denizaşırı ülkelerden yüklenilip getirilen

87 Hükümdâr ile toprak zâdegânı arasında uzun sürmüş olan çekişme iki taraftan birinin lehinde sonuçlanmayınca, *Runnymede* düzlüğünde 15 haziran 1215de elli üç maddelik *Yüce Ahit* (OrL Magna Carta), hükümdâr ile zâdegân temsilcileri arasında akdolunmuştur. Zamanla anayasa mesâbesine erişen bahse konu metnin aslı, o gün bu gündür, *British Museum*da muhafaza edilegelinmiştir. Bir Haklar Belgesi (Bill of Rights) olan bu ahitnâme, Yeniçağ Avrupasının siyâsî kurumlaşmasında hayatî önem taşır —bkz: Sir Winston *Churchill* (1874-1965): "A *History* of *English Speaking Peoples*", I.cilt: "The *Birth* of *Britain*", 199.s.

88 Başka bir deyişle, geniş çaplı gayrımenkul mülk edinme ile fâize dayalı serâzât ticâret yollu servet birikimine fırsat tanımayan.

89 Dokuzuncu ile Onuncu yüzyıllarda Iskandinav Germenleri olan Vikingler dışında.

90 Felemenkliler, 1568de Ispanyol hâkimiyetine başkaldırırlar. Sonuçta *Felemeng*in *Flander* bölgesi, *Ispanyol* hâkimiyetinden kurtulamazken, 1648 *Westphalia* antlaşmasıyla *Hollanda* bağım-

mallarla müdhiş bir servete garkolacaklardır. Portekiz ile Ispanya bahsi geçen ham servetle ne yapacaklarını şaşırıp bunu çarçur ederlerken, Felemenk, özellikle de 1500lerin sonlarında İngiltere, onu mâlî sermâyeye dönüştürmenin, böylelikle de zenginliğe zenginlik katmanın yollarını keşfedeceklerdir.

İngiliz iç savaşı sonunda kraliyete vucut veren asilzâde ile toprak zâdegânı sınıfları Ortaçağ boyunca birbirlerine baskın çıkma yarışından üstünlük elde edemeden çıkınca, uzlaşmağa varmak zorunda kalmışlardır. Asilzâdeler, toprak zâdegânının denetimi altında ülkeyi yönetmeğe devâm ederlerken, ikinciler de, soylu olamayan kesimle birlikte git gide ticârete yönelmişlerdir. Buradan da, Ruhbân zümresi dışarıda bırakılmak suretiyle, geniş bir toplumsal uzlaşmağa erişilmiştir. Sonuçta, dinî-ruhanî ve dahî asilzâde olmayan, bununla birlikte, ülke idâresinde ağırlığını gittikce daha fazla duyuran ve mal – mal, bilâhare de mal – para mütekâbilliğine dayalı bir ticâret etkinliğini yürütecek ve kentsoylu, orta sınıf denilecek bir toplumsal yapılanma ortaya çıkmıştır. Atadan evlâda intikâl ettirilen durağan servet ile el emeğine dahî dayanmayan bu yeni müteşebbis zengin zümre, devingen servet birikimine yol açmıştır. İşte bu devingen servet birikimi, bir yandan dinî-ruhânî olmayan bir dünya – toplum anlayışını berâberinde getirirken, öte taraftan da iş hacmini alabildiğine büyütmüştür. Sonunda, köle, yarı-köle, her

sız olur. İki kesim 1815de birleşmekle birlikte, bu durum, uzun sürmeyip 1830da Felemenk, yeniden bölünür. *Flander* kesimi Fransızca konuşan *Wallonlar*la birleştirilerek *Belçika* oluşturulmuştur. 1300lerde *Antwerpen* yahut *Leeuwen* misâli, Kuzey batı Avrupanın en önde gelen sanat ile ticâret merkezlerini barındırmanın ardı sıra dûçâr kaldığı uzun süreli Ispanyol idâresinde daha ziyâde tarım ülkesi özelliklerini göstermeğe meyleden Flander, Katolik kalırken, Hollanda Protestanlaşıp serbest mal ticâretinden —*Merkantilizm*den— 1600lerin ilk yarısından itibâren mâlî sermâye —*Sermâyeciliğe*, bunun da uzantısı olarak *Sömürgecilik* ile *İmperyalizme*— geçmiştir. Hollanda, Ondördüncü yüzyıldan Onyedincinin sonuna değin denize dökülen irikıyım ırmak ağızlarına dev boyutlarda setler örerek topraklarını genişletip tarımca daha bir verimli kılmak, gemi inşâ sanayiinde ve kendi mamulü gemilerle Baltığın doğu kıyıları ile Kuzey batı Avrupa ve uzak Asya sahilleri arasında deniz ticâret ağı kurmak suretiyle temâyüz etmiştir. Flanderin sanat ile ticâret merkezleri, Onyedinci yüzyıl boyunca, artık, *Rotterdam* ile *Amsterdam* gibi Hollanda şehirlerine kaymıştır. Baltığın doğu kıyılarından yüklenilen tahıl, kereste, yün ile deri; Asyanın güneyi ile doğusundan taşınılan baharat, çay, çinî, ipek ile pamuk dokumalar neviinden mallar, Ispanyol gümüşü ile altınına karşı koz olarak kullanılmışlardır. Altın, gümüş ile keresteden yoksun bulunan İslâm âlemineyse bu çeşit nesneler ihrâc olunmuşlardır. 1600lerin ikinci yarısında filiz vermeğe başlayan mâlî sermâye inkişâfına gümüş ile altının esas ihdâs olunması, bir de, sömürge edinme zorunluluğunun başgöstermesi, bu yeni yolun yolcusu iki amansız rakîbi, İngiltere ile Hollandayı, kaçınılmazcasına karşı karşıya getirmiştir. 1652de patlak verip aralıklarla 1674e değin sürmüş İngiliz – Felemenk savaşları sonucunda Felemenk, iyiden iyiye çaptan düşerek hayatî önem taşıyan birçok sömürgesini İngilizlere kaptırmıştır: Amerikada New York ve çevresi; Güney Afrikada Kap şehri, Transvaal, Oranje Vrijstaat...; Asyada Seylan, Malaka, Singapur, Hint, Çin ile Japonyada çeşitli yerleşim birimleri; Abel Janszoon *Tasman*'ın 1600lerin ilk yarısında keşfettiği Avusturalya, Yeni Zelanda (Fel Nieuw Zeeland: Yeniz deniz ülkesi) ile Tasmanya (Felemenk denizci-kâşif Abel Janszoon *Tasman*'dan) —bkz: J.M. *Roberts*: "The Penguin *History* of the *World*", *Netherlands* mad.bkz..

neyse, varolan emek gücü, yaratılan iş hacmını dolduramaz, yoğunluğunuysa taşıyamaz hâle gelmiştir. Batı Avrupanın, 1300lerin sonlarında İslâm medeniyetinden devraldığı fen becerisi, böylelikle, 1600lerin ikinci yarısından itibâren öncelikle İngilterede başgösteren mücbir ihtiyâçlar çerçevesinde *sanayi*e yol açmıştır.

Bundan böyle artık, âtıl kalmağı medenî olmanın fazîletinden sayıp varlığın derinliklerine nüfuz etmeği de hayat gâyesi bilen *Hakîm*in *Hikmet âlemi* sona erer; onun boş bıraktığı mahali, maddenin yüzeyine çakılarak durmadan genişleme istidâdını gösteren habire hareket hâlindeki *tüccâr – mühendis dünyası* alır olmuştur. *Hikmet âlemi*nin heyetiumûmîsini tersîmleyen *Eski dünya*nın *Klasik çağı*dır. Bu çağın kapsadığı bellibaşlı dev medeniyetler, tarihteki zuhûrları sırasıyla, Mesopotamya, Mısır, Çin, Hint, İran, Egenin Yunanı, İbrânî, Hıristıyan Avrupa ve nihâyet İslâmdır. Eski dünyanın Klasik çağının yerini alansa, Londra – Vaşington ekseni üzerine inşâ olunmuş Yeni dünya düzenidir.

Nisbeten kısa sürelerde büyük miktarda mâlî değer taşıyan malların, yalınkat beden gücü gereksinilmeksizin ortaya çıkartılması anlamına gelen 'sanayi', özge bir deyişle, fabrikalaşma, geçmişteki bütün öteki üretim araçları ile tarzlarından bambaşka bir olaydır. Burada 'hammadde' denilen işlenmemiş malzemeden mamul maddenin çıkarılması işini üstlenen cihâzlara 'makine'; birden fazla makineyi barındıran yapılara da 'fabrika' denmiştir. Sanayi, şu hâlde, Yeniçağ dındışı Batı Avrupa medeniyetinin mekanik biliminde temellenen felsefe-bilim sisteminden türetilmiş Maddeci–Mekanisist dünyatasavvuru çerçevesinde oluşturulmuş yöntemler kullanılarak mekanik araçlarla maddî yapıların ortaya koyulmasıdır. Bu yolla ortaya koyulanlara mamul madde denir. Mamul maddeyse, hammaddenin, fabrika denilen mahalde bulunan makinelerin işleminden geçirilmesiyle meydana getirilir.

Makineleri çalıştıran kişiye 'işçi', onun ortaya koyduğu güceyse 'emek' denir. Başka bir deyişle, insanın makine çalıştırma gücü, emektir. İnsanın kol gücü ve el mahâretiyle makine çalıştırma edimi ve bunun toplum ile siyâset düzlemindeki yansımasıysa 'emekcilik'tir.

Mamul maddenin üretilmesiyçin elzem olan hammaddenin temîn edildiği tabîî–siyâsî bölgeye 'sömürge' (Fr colonie) adı verilir. Mamul maddenin, para karşılığında elden çıkarıldığı mahale de 'pazar' (Fr marché) denir. Çoğu kere sömürge ile pazar, aynı yörede buluşmuştur. Bunun temîniyçin genellikle silâhlı devlet kuvvetleri yahut gayrıresmî[91] birlikler işe koşulmuşlardır.[92]

91 Şirketlere ait Hindistana ve Malayanın bazı illerine İngiliz tâcı hesâbına el koyan *Doğu Hint Şirketi —East India Company*, kuruluş tarihi: 1600, kısaltılmış adı: *EIC*— yahut Güney ile Güney doğu Asyada Felemenklerin ticârî İmperyalisimini yürürlüğe sokan *Birleşik İmtiyâz almış Doğu Hint Şirketi —Vereenigde Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie*, kısaltılmış hâli: *VOC*, kuruluş: 1602— gibi.

92 (1)1498den itibâren Güney, Güney doğu ile Doğu Asya kıyılarının bâzı kesimleri ile adaların-

Bundan böyle, en az masrafla en büyük kazancı elde etmek —kâr— ana hedeftir. Taş, toprak, maden, ağaç, insan, istisnâsız her şey, maddî ve manevî bütün birimler ile değerler, az önce bahsettiğimiz gâyeye yönelik araçlardır. Gâyeye ulaşmak çabasında olan birey hâliyle beşerdir. Başka bir anlatışla, Allah tebliğinde bildirilmiş tekmil değerleri temelden red ve inkâr edip kendisini bunlardan bağımsız ilân eden ve yeni yükselen medeniyette baş rolü oynayan bireylilik durumundaki beşerdir. Bundan önceki bütün medeniyetlerde esas, câmia (Fr commu-

dan birçoğu Portekizli denizci kâşif savaşçıların fethine konu oldu. Mal – para mübâdelesine dayalı ticâret ile dinyayma etkinlikleriyle temâyüz eden Portekizlilerin anayurdu, 1580de Ispanyanın hâkimiyetine girdikten sonra, Güney Afrikadaki, Güney Arabistan ile Asyadaki sömürgeleri de teker teker ilkin Felemenklilerin, bilâhare de İngilizlerin ellerine geçmişlerdir. Günümüzde *İndonesya* (Yunancada *indos*|Hint|–*nēsos*|ada|-~*ia*|ülke|: 'Hind-adalar-ülkesi') diye anılan Doğu Hind adaları (İng East Indies; Fel Oostindische eilandengroep), Portekiz idâresinin devâm ettiği Doğu Timor dışında, tümüyle Felemenklilerde kalmıştır.

(2)Devlet eliyle yürütülen faaliyetlerden ziyâde Felemenkliler, ilk zamanlar, tarihte 'Wilde Vaarten' diye tanınan bireysel girişimlerde bulunarak uzak denizlere yelken açmış; git gide şirket esasına dayanarak iş görmeğe yönelmişlerdir. 1600lerin ikinci yarısında Doğu Asya ticâretini tekellerine geçirmenin yanı sıra, Avrupada olağanüstü değer ve itibâr gören baharatı dahî Doğu Hint adalarından taşımağa koyulmuşlardır. Felemengin Altın Çağı diye nitelenen Onyedinci ile Onsekizinci yüzyıllarda Amsterdam, Asya – Avrupa ticâretinin sıklet merkezi hâline gelmiştir. Ticâret ile mâlî sermâye — fen – denizaşırı topraklara açılma üçgeni çerçevesinde belirtilen dönemde Felemenk, coğrafya ile nufus boyutlarını şaşkınlık yaratacak kertede aşarak sayılı kudretli ve zengin devletlerden biri olma konumuna erişmiştir. Bu durum, İngiliz – Felemenk savaşlarına değin sürecektir. 1652de kopacak fırtına, tarihte ilk yalınkat ticârî çekişmelerin savaş hâlini almasının ifâdesidir. Mâlî sermâyecilik ile buna koşut gelişen sanayileşmenin bu iki dev öncüsünün amansız çatışmaları 1667 *Breda* antlaşmasıyla sona ermiş; İngilizler, Felemenklilerin yanı sıra Fransızlar ile Ispanyollardan dahî mebzûl miktarda denizaşırı toprak kapmıştır. Sonuçta sömürge–pazar niteliğini gösteren yapılanmağa gitmişlerdir. Nisbeten boş buldukları mıntıkalaraysa, anayurttan muhacir taşıyarak yerleştirmişlerdir: Kuzey Amerika —geleceğin A.B.D. ile Kanada—, Avusturalya, Tasmanya, Yeni Zelanda, Güney Afrika —bkz: J.M.*Roberts*: "The *Penguin History* of the *World*", 633. – 637.syflr;
ayrıca bkz: Nicholas *Tarling*: "The *Cambridge History* of *Southeast Asia*", I.cilt, 355. – 361.syflr.

(3)İlahiyattan kopmuş felsefe-bilim sistematiğinde temellenerek teşkilâtlanmış ve gücünü sanayiden almış Sömürgeci–İmperyalist Kuzey batı Avrupa, hemen hiçbir ciddî direnmeyle karşılaşmadan dünyanın dörtbir yanını üç yüz yıl gibi kısa sayılması lâzım gelen sürede zapdederek sömürgeleştirmiştir. Bu müdhiş fecîi girişim, zirvesine 1890lar ile 1920ler arasında erişecektir. Tek kayda değer karşı koyma, İslâm medeniyeti ile davâsının sancağını taşıyan Osmanlı Türkünden gelmiştir. Henüz 1500lerin başlarında, Arabistanın güneyindeki Aden ile Hadramutu, Hindistanın batısında kimi şehirleri, Sumatra adasının kuzeyindeki Açe ile Malaya yarımadasının batısındaki Malakayı kuşatan Portekizlilere karşı çıkan Osmanlı Türkünü görüyoruz. Osmanlı Sultanı, aralarında topcunun, top dökümcüsünün, istihkâmcı ile mühendisin de bulunduğu beş yüz neferlik bir Türk deniz birliğini bol miktarda mühimmatla birlikte Açe hükümdârının yardımına göndermiştir. Bahsi geçen askerî birlik, 1566 yahut 1567de Portekizlilere karşı savaşıp onları defetmiş olmanın yanı sıra, Açeli Müslümanlara top dökme ile ateşli silâhları kullanma hünerini dahî kazandırmıştır. 1585 tarihli bir *Portekiz* belgesi, tunç dökümü Türk topları ile çeşitli çaptaki tüfenklerden, deniz erleri ve tahkîmât ile muhasara sanatında

nauté) iken, burada merkeze kayan tek başına oluşuyla bireydir. O, artık dünyanın odağı durumundadır. Maddî-mâlî menfaatine erişmek amacıyla ona bütün araçlar, gereçler ile yollar mubahtır. Tek başına altından kalkamayacağı güçlükleri yenmek için başka bireylerle mukavele yahut ittifak akdedebilir. Bu yeni medeniyetin en önde gelen fikir babalarından Thomas *Hobbes*, toplumun (Fr société) bireyler arasında akdedilmiş mukavelelerden vucut bulduğunu öne sürmüştür. "Herkesin herkesle savaş"[93] durumunda bulunduğu bir dünyada "beşer beşerin kurdudur".[94] Mukavele veya ittifak akdları, bu sürekli mücâdele ile rekâbet ortamındaki süreli 'ateşkes'lerdir. *Dikduran* —artık, 'başıboş' anlamında— *serbest beşer*,[95] kibirlidir ve dünyaya menfaatleri açısından yukarıdan bakar. Mukaveleler veya ittifâklar, işler ikmâl olunur olunmaz sona ererler. Bu, ailenin esası olan Evlilikten tutunuz da, toplumun en üst ve karmaşık teşkilâtlanışını ifâde eden Devlet yapılanışına dek uzanan bir durumdur. Mukavele veya ittifâk süreleri geçici barış zamanlarıdır.[96]

İşte, Friedrich *Nietzsche*'den (1844 – 1900) *Yeni beşer*in tasvîr ve tavsîfi:
"*Ecce Homo*" ("*İşte Beşer*"):
"Elbette! Biliyorum aslımı esasımı:
Aynen alev, yanmağa doymayan,
Yana yana kendini bitiren.
Neyi tutarsam, ışığa kesiveriyor;
Neyi bırakırsam, kömürleşiyor.
Ben, muhakkak ki, alevim!"[97]
"*Yeni Denizlere*" açılan *Yeni beşer*in durumuna gelince:
"Gitmek istiyorum oraya;

sivrilmiş mühendislerden bahsetmektedir —bkz: Nicholas *Tarling*: A.g.e, 383.&384.syflr.
(4)*Açe*nin başşehri *Bendeaçe*nin Merkez camiinde, şükrân ifâdesi kabîlinden, Osmanlı Türkünün azîz ruhuna hâlâ yılda iki defâ mevlid okutulduğu bu satırların yazarına ocak 1993de yöreyi ziyâreti sırasında anlatılmıştı.
(5)*East India Company*den kısa süre önce, Sir Edward *Osborne*, *Lord Burghley* ve Sir Francis *Walsigham*'la birlikte Kraliçe I .*Elizabeth*'den aldığı (1533 – 1603) ruhsat ve destekle III.*Murad*'ın (1546 – 1595) saltanat devri sırasında 1581de *Türkiye Tüccârlar Şirketi*ni (The Company of Turkey Merchants) kurmuştur. Osmanlı topraklarında ticâretten pay kapabilmek maksadıyla Venediklilerle, Fransızlar ve Felemenklerle kıyasıya rekaabete girişen İngilizler, adı anılan şirketle Anadolu ile Batı Asyada köprübaşı tutmuşlardır. 1800lerin ortalarına geldiğimizde etkinliklerinin, en üst seviyeye vardığını göreceğiz —bkz: Lord *Kinross*: "The *Ottoman Centuries*...", 320.-325.syflr.

93 L "bellum omnium contra omnes".
94 L "homo homini lupus".
95 L "homo erectus liber".
96 Bkz: José Ferrater *Mora*: "*Diccionario* de *Grandes Filosofos*", I.cilt, 207.&208.syflr.
97 "*Ecce Homo*":
"Ja, ich weiß, wocher ich stamme! Licht wird alles, was ich fasse,
Ungesättigt gleich der Flamme Kohle alles, was ich lasse:

Güvendikce güveniyorum kendime ve kavrayışıma.
Deniz uzanıp gidiyor alabildiğine;
Cenevizli gemim almış başını gidiyor mâvîliklere
Her şey, yeni, git gide daha da yeni gözüküyor bana
Yatmış zaman ile mekân öğle uykusuna.
Yalnızca gözün —koskoca
Bakıyor bana —sonsuzluk!"[98]

Bu 'nevzuhur' *tragique insan*ın ilişkilerinde gördüğümüz hercâîliği, avâmî söyleyişle, "öküz öldü, ortaklık bitti" atasözüyle de özetleyebiliriz. Buna karşılık, 'eski' *inanmış insan*ınkilerini de yine *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî*'den bir mısrayla dile getirelim: "Canın canıma karışmıştır; seni inciten her şey, beni de incitir."[99] Atasözümüz, 'confédératif', Faydacı ilişkileri ele verirken, *Mevlânâ*'nın mısraı bize 'içten bütünlüklü'[100] olanları yansıtmaktadır.

'Confédératif', Faydacı (Fr Utilitariste) ilişkilerden doğan ittifakların esası, daha önce bahsi geçen 'menfaat izdivâcı'dır.[101] Böylesi 'izdivâç'lardan tarihte yepyeni bir sayfa açacak boyuttakiniyse, *İngiliz-Yahudî İttifâkı*[102] olarak adlandırıyoruz. Söz konusu 'ittifâk', çenber çenber, daire daire yükselen yahut genişleyen çeşitli alt birimlerin veyahut ortaklıkların meydana getirdikleri bir karma yapıdır. Birbirlerine karşıtmış gibi gözüken siyâsî, fikrî, iktisâdî hareketler ile akımların, aslında belirli bir çekirdek 'teşkilât'tan, 'kuruluş'tan türeyip yönlendirildikleri ilk 'bakışlar'da göze çarpmaz.

Sözünü ettiğimiz, bilindik anlamda 'resmen', 'şeklen' ve 'ismen' bir 'teşkilât' değildir. 'Teşkilât'ın çağrıştırdığı 'aklîlik'le iş gören ve 'gözlerden ırak' bir 'nüve topluluk'tur. İngiliz-Yahudî dünyasının İngiltere – A.B.D. merkez ekseninin iktisâdî–siyâsî–askerî–istihbârî meşru ile gayrımeşru, kanunî ile kanundışı,

Glühe und verzehr ich mich. Flamme bin ich sicherlich!"(56.s)

98 "*Nach neuen Meeren*":
"Dorthin —will ich; und ich traue Alles glänzt mir neu und neuer,
Mir forthan und meinem Griff Mittag schläft auf Raum und Zeit—:
Offen liegt das Meer, ins Blaue Nur dein Auge —ungeheuer
Treibt mein Genueser Schiff. Blickt mich an, Unendlichkeit!"
— "Die *fröhliche Wissenschaft*/ aus dem *Nachlaß 1871-1888*", 385.s;
ayrıca: "Das *deutsche Gedicht*", 269.&270.syflr.

99 *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî*: "*Fîhi Mâ-Fîh* ve *Mecâlisisebâ*dan Seçmeler", 167.s.

100 Fr intégrité intrinséque.

101 Fr mariage d'intéret.

102 İngiliz-Yahudî ittifakının tarihte muhtemelen ilk ve somut senedi, David Earl *Llyod George*'un (1863 – 1945) savaş hükûmetinde dışişleri bakanı olan Arthur James Earl *Balfour*'un (1848 – 1930) çabaları sonucunda 2 kasım 1917de ilân olunan *Balfour Bildirisi*dir. Adı anılan bildiriyle Israil kavmine İngiliz idâresindeki Filistinde Yahudî millî vatanı armağan olunmuştur. Nihâyet, Bağımsız Israil devletinin kuruluşu otuz yıl sonra, 1947de gerçekleştirilmiştir —bkz: Robert *John*: "*Balfour Bildirisinin Ardından*", 82.- 121. syflr;
ayrıca bkz: "*Oxford Dictionary* of *World History*", 53.s.

tekellerden, Farmasonluktan tutunuz da Mafiaya dek uzanan cümle güç odaklarının iplerini doğrudan doğruya yahut dolaylı olarak, son tahlilde, ellerinde tutan 'hânedân' boyutunda, Mellon, Carnegy, Rothschild, Rockefeller, Guggenheim, Van Duyn, Duke, McDonald, Disney gibi, kentsoylu on üç ailenin, sözü edilen 'nüve topluluğ'un iskeletini oluşturduğu 'rivâyet' olunur. Bu hânedân mesâbesindeki ailelerin önde gelen bireylerinden teşekkül etmiş, adına da *Aydınlanmışlar* (L *Illuminati*) yahut *Âkil Adamlar Dünya Encümeni*[103] denmiş bu 'nüve topluluk', başta İngiltere – A.B.D. ekseni olmak üzre, insanlık ile onun yurdu sayılan yeryüzünün 'kader'ini çizip belirleyen kararların ya arkasındadır ya da bunlar onun bilgisi dâhilinde alınırlar.[104] Bir çeşit 'Dünya merkez kurulu' niteliğini taşıyan 'nüve topluluğ'un gözetiminde yer yer ve zaman zaman, Bilderberg[105] ile Davos türünden, 'Dünya danışma meclisleri' toplanır. Buralarda dâvet olunmuş 'ehlivukûf sır ortakları' yeryüzünün siyâsî, iktisâdî ve güvenlik meselelerini ele alıp tartışır, görünüşte bağlayıcı olmayan hükümlere varırlar. Tavsîye niteliğini taşıyan görünüşte bağlayıcı olmayan hükümleri, Dünya Bankası, IMF, UNESCO, NATO cinsinden milletlerarası kuruluşlar ile tabaa-devletlerin siyâsî kadroları 'vicâhî'ye çevirirler.[106]

Şimdi tekrar *Tapınakcılar*ın serencâmına dönelim: Onlardan bâzıları, bağlı bulunmaları gereken kuruluştan bağımsız hâlde, özge bir anlatışla, loncaya bağlı kalmaksızın sanatlarını icrâ etmiş olduklarından, 'mesleğini serbestce yürüten' anlamında, kendilerini 'Serbest Duvarcılar' nâmıyla nitelemişlerdir. İşte, İngiliz-

103 İng World Council of Wise Persons.

104 Latinceden alınmış *Illuminati* sözü, 'Aydınlanmışlar' yahut 'Işığı taşıyanlar' demektir. Bu teşkilâtın kurucusu (1776da) ile ad koyucusu, bazı iddialar uyarınca Katolikliğe dönmüş Yahudî asıllı aileden gelmiş, bidâyette Cizvit olmuş, bilâhare tarîkatı ve hattâ dini terketmiş, Hıristiyanlığa, hükümdârlık ile çağının aile düzeni anlayışına karşı çıkmış bulunan Alman filosofu ve din bilgini Adam *Weishaupt*tur (6 şubat 1748, Ingolstadt/ Bavyera – 18 kasım 1830, Gotha).
*Illuminati*nin ülküleri, o devrin Alman toplumunun zihniyetine son derece ters düşmüş oldularından, 1784te yasaklanmıştır. Fransada, az sonra da İngiltere ile A.B.D.de kök salmış, *İhtilâlikebîr*e fikirce öncülük ve önderlik etmiştir. *Illuminati*, öncelikle *Rothschild* ailesinin mâlî desteğine mazhâr olmuş, Ondokuzuncu yüzyılın ortalarında Farmasonluğun aslî locası hâline gelmiştir —bkz: David *Icke*: "and the *Truth shall set you Free*", bölüm başlığı: "The *Illuminati*...";
ayrıca bkz: Arthur Edward *Waite*: "A *New Encyclopedia* of *Freemasonry*", 36. – 388.sayfalr: *Illuminati*

105 İlk defa Hollandanın Oosterbeek şehrindeki Bilderberg hotelinin toplantı salonunda Felemenk şehzâdesi *Bernhard*'ın (1911 -) öncülüğünde 1954te düzenlenen Bilderberg toplantıları, her yıl farklı bir Avrupa – Kuzey Amerika şehrinde yer alır. Avrupa ile Kuzey Amerikadan dâvet olunan yüz kadar önde gelen siyâset ile iktisâd adamı hayatî önem taşıyan milletlerarası ile millî – mahalî sorunları üç gün boyunca kesin gizlilik kuralına uyarak tartışır, kararlara varırlar —bkz: "*Encyclopedia Britannica*" ilgili maddeye.

106 Bkz: David *Icke*: "and the *Truth shall set you Free*", bölüm başlığı: "*New World Order*".

Yahudî İttifâkının temel kurucu ve yönlendirici teşkilâtı, inşâât ustalığını vurgulayan unvânla tanınmış olan 'Serbest Yapı Ustalığı' anlamındaki 'Farmasonluk'tur (Fr Franc-maçonnerie).

*Farmason*ların kurduğu meslek birliklerinden dördü, *Londra*da 24 haziran 1717de birleşmiştir. Bu birleşme sonucunda ortaya çıkan 'Büyük Londra Locası' (İng Grand Lodge of London), 'Teşkilâtıesâsîye Düstûru'nu (İng *Grand Chart* yahut *Constitution*) Iskoç rahip James *Anderson* başkanlığındaki heyetin çalışmalarıyla telîf etmiştir. Örf, âdet, âdâbımuâşeret kuralları ile remizlerini selefleriinden devralan Farmasonlar, bunları benimseyen meslek erbâbı yanında, sahasında sivrilmiş, öncelikle de varlıklı makam mevki sâhibi kimseleri saflarına kabul eder olmuşlardır.

Farmasonlar, kendilerine tarihî öncü olarak *Hz Süleyman*'ın mabedini inşâ etmiş olan *Hiram* Ustayı almışlardır. *Ulu Usta* ise, Âlemin Yaradanı *Tanrı*dır. Evren, *O*nun mimarî şaheseridir (İng Royal Art). Daha önce de belirttiğimiz üzre, örfleri, âdetleri, âdâbımuâşeret kuralları, silsileimerâtipleri, remizleri, âyîn ile merâsim usulleri, kısmen *Ahdiatîk*ten, kısmen Kadîm Kilise (Fr Eglise archaïque) ile Hıristıyanlıktan sapmış (Fr Hérétique) mezheplerden, kısmen de İngiliz gelenek ile göreneklerinden neşet etmişlerdir. Söz konusu usuller, eğretilemeler yoluyla esrârengiz ve peçeli tarzda izhâr ve ifâde edilir.[107] Evrenin mimarî yapısının ise, insanlık âleminde ahlâk kılığına bürünmüş olduğu kanısındadırlar.[108]

Cihânşumûl ve beynelmilelci oldukları iddiasını güden Farmasonlar, birbirleriyle "kardeşlik" —"birâderlik"— bağıyla ilintilenmiş olduklarını öne sürerler. İmdi, Tektanrılı-Vahiy dinlerinden Yahudîlik ile Hıristıyanlıktan gelen nazarî ve tatbikî unsurların yanında, İslâm inancı ile medeniyetinde, özellikle de Onbirinci ile Onikinci yüzyılların Bâtınî Müslüman cemâatlardan Haşaşîn teşkilâtında ortaya çıkmış pek çok iytikâdî, fikrî ve amelî hususu, Tapınakcılık gibi Farmasonluk da dağarına katmıştır.

Farmasonluk, yukarıda hikâye olunan geçmişin, gerçekten, tabîî-uzvî verisimidir? Bu soruya müsbet cevap vermemizi sağlayacak sapasağlam kanıtlardan yoksunuz. Ne var ki, toplumlar, benimsedikleri *ülkü*ler doğrultusunda kendilerine *geçmiş*ler inşâ ederler. Nitekim, Albert Gallatin *Mackey*, "*Farmasonluğun Tarihi/ Efsânevî Menşeleri*" başlıklı kitabında, belirlememizi Farmasonluğa dahî uygularken şöyle diyor: "*Voltaire*'in, '*İsveçli XII. Karl*'ın *Hayatı*'nda bildirdiği, 'tarih, inanılmaz türden hikâyelere dayanır' önermesi olanca gücüyle, bilginlerçin zamanla aksiyom değerini kazanmıştır. Bahsi geçen aksiyom, tarih eleştirici-

107 İng: "a peculiar system of morality, veiled in allegory and illustrated by symbols".

108 Bkz: Paul *Naudon*: "La *Franc-Maçonnerie*", 9., 13.&14.syflr;
ayrıca bkz: Alec *Melloc*: "*Franc-Maçonnerie*", 603.-607.syflr, "*Dictionnaire* des *Religions*"da;
ayrıca bkz: Joyce M.*Hawkins*&Robert *Allen*: "The *Oxford Encyclopedic Dictionary*", 559.s.

liğinin git gide kuralı şeklinde benimsenmiştir. Kolay inanır olmak, bugünlerde, felsefeye aykırı düşmek anlamına geliyor. Günümüzde bilginler, nitekim, matematik kesinliği hâvî kanıtlamalar taşıyan bir tarihi ancak kabule şâyân görüyorlar."[109]

Farmasonluk, haddızâtında, Batı medeniyetleri câmiasının tüm manevî ile zanaate ilişkin değerleri bünyesinde derlemiş olduğu kanâatı ile iddiasını taşır. Nitekim, geçmişini de, Batı medeniyetleri câmiasınınkisiyle çakıştırmağa çalışır. İşte, taşıdığı bütün o son derece karmaşık gelenekler ile dışarıdan bakanlara esrârlı görünen intisâp törenlerinin esbâbımûcibi, geçmişe sâdıklık ve onun ihyâsındandır.[110] Bahsi geçen geleneksel kurallar arasında, bütün kadîm bâtınî tarîkatların barındırdıkları, sır saklama kaidesi baş orunu tutar. Bu, hem müntesiplerin sıkı eğitimine[111] hem de kurumu dışarıdan gelen bozucu etkilere karşı diri ve tâze tutmağa yarar. Tabîî, zamanla siyâsî oyunların tertibinde de önemli yeri olmuştur. Hazırlıklarınızı nice gizli tutabilirseniz, oynunuzu akîm kılmak da o denli zorlaşır. Bugün bile, gerek dünyanın tümünü gerekse tek tek ülkeleri düzenleyenleri, kişiler esasında, tanımıyoruz. Zâten Farmasonluğun, teşkilât düzleminde, insanlığa nizâm verdiğini belgeleyecek açık ve doğrudan delillerden yoksunuz. Nihâyet yapabildiğimiz tek iş, karînelerden hareketle el yordamıyla yürümektir. Teşkilâtın muazzam gücü de buradan gelmektedir. Ülke özeli ile dünya genelinde kamuoyunun gözetimi ile denetiminden, böylelikle, masûndur.

Farmasonluk, belirli bir şeriâttan bağımsız, dindışı bir mahfil olarak temâyüz etmiştir. Bu yüzden de, Onsekizinci yüzyılın ikinci yarısından itibâren başta Katolik Kilisesi olmak üzre, teşkilâtlı yahut gayrıresmî biçimdeki dinî çevrelerce hasım olarak görülmüştür. Nitekim *Papa XII. Clemens*, 28 nisan 1738de *In Eminenti* 'fetva'sıyla, Katolik Kilisesi tarafından dinsiz ve putperest ilân edilen Farmasonluğu yasaklamıştır. *Clemens* yine, sözü edilen fetvayla Masonluğu benimseyen Katoliklerin aforoz edileceğini bildirmiştir.[112]

109 Albert Gallatin *Mackey*: "The *History* of *Freemasonry/Its Legendary Origins*", 3.s.

110 *Farmasonluğ*un remizlerine, intisâp törenlerine ve gerek sahih gerekse efsânelere bulanmış geçmişi hakkında mufassal bilgilerçin, Tamer *Tayan*'ın "*Hamtaşın Evrimi*" ile yine Tamer *Tayan*'ın "*Çift Başlı Kartal/ Anadolu*dan *Skoç Ritin*e" bkz;
ayrıca bkz: Arthur Edward *Waite*: "A *New Encyclopedia* of *Freemasonry*";
ayrıca bkz: Albert Gallatin *Mackey*: A.g.e.

111 Zirâ *sır* saklamak, becerilebilecek en zor işlerden sayılmalıdır.

112 Bkz: Audrey *Baudrey*: "*Collins Dictionary* of *Dates*", 230.s;
ayrıca bkz: "*AnaBritannica*", VI.cilt, 47.s.

Ç

ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİNİN TEMEL DÜNYATASAVVURU

Maddecilik – Mekanisism

1. Esas: Akılcılık-Deneycilik

*Yeniçağ Avrupası*nda örnek bilim orununa yükselip oraya yerleşen *mekanik nedensellik* esasına dayanarak çalışan *fizi*ğin yöntemi, Onyedinci yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte hayatın bütün vechelerini sarıp sarmalayan *dünyatasavvuru* olmağa yüz tutmuştur. Sözünü ettiğimiz *Klasik fizik* uyarınca, evrendeki süreçler ile etkileşimler, *makine*yi andırır, *makinevârî* yürürler. Makinevârî yürüyen bir işleyişin, *uzman* kişiçin gizli kapalı yönü, esrârengîz ve muammâlı tarafı yoktur. Makinevârî tarzda işleyen ezelî ve ebedî evren düzeninin temel birimiyse, zaman ile mekân koordinatlarında yer alan ölçülüp biçilebilen *madde*dir. İşte, *Klasik*, yânî, *Galileo–Newton*cu *mekanik*ten yahut *fizik*ten türetilmiş dünyatasavvuru, *Maddecilik–Mekanisism* lakabıyla tanınmıştır.

Maddecilik–Mekanisism dünyatasavvuru çerçevesinde yaşayıp eyleyen biriyçin karşılaşılan tekmil olaylar, ilkece, bilinmeğe açıktırlar. Zaman ile mekân bağlamında tesbit olunamayan, ölçülüp biçilemeyen ne varsa, ilkece, *inanc*a taallûk eder. İnanca taallûk eden ne varsa, yine ilkece, saçmadır, dolayısıyla da kale alınmağa değmez. Zaman ile mekân bağlamında tesbit olunabilen, ölçülüp biçilebilen, giderek kişinin yararına açık görünenler, doğrudan doğruya yahut dolaylı olarak duyulara konu olanlardır. Şu durumda duyularötesi yahut duyudışı olduğu iddia olunanlar, lafıgüzâf, böylelikle de abestirler.

Maddecilik–Mekanisism, böylece, duyu verisi algılardan oluşmuş tasavvurların ortaya koyduğu[114] *Akılcı–deneyci* dünyayla sınırlı bir anlayıştır. Burada

113 L. *Ponō*: 'Koydum', 'ortaya koydum', 'yerleştirdim'←*ponere*: 'Koymak', 'ortaya gelişigüzel

inanca, iytikâta, hele imâna; başka türlü söylersek, zaman ile mekân çerçevesini aşan, ölçüye, hesaba kitaba sığmaz; kısaca, *maneviyât* diye deyimlendirdiğimiz *içe* ilişkin *değerler ağı*na[114] aslâ ve kat'a yer yoktur. *İçsiz insan* ise, *nedensel zorunluluk*la *Tanrı*ya bağlı değildir. Bu hâliyle *maneviyât* boyutundan ârî olan insan,[115] fizyolojik süreçler ile etkileşimlerin verisi *nefsî* (İng psychic)[116] bir varolan olarak her çeşit fizik-kimya araştırmaya, teşrih ile açımlamaya uygundur. İnsanın embriyo-fizyolojik etkileşimleriyse, evrim sürecinden rastlantı sonucunda ortaya çıkmışlardır. Bu da, *nefsî beşer*in[117] *insanî cihet*inin bulunmadığını gösterir. İşte, *insanı beşer*den ibâret sayan anlayışa *İnsancılık* diyoruz. Öyleyse İnsancı insan anlayışı, yaratık yahut yaratılmış olmayan rastgele mekanik beşer görüşüyle çakışır.

Kültürün üç esası vardır: Yaşamakçin zorunlu ihtiyâçların karşılanması hüneri ki, buna *zanaat* denir; ve beşerin, hemcinsleri, canlı ile cansız doğal çevresiyle kaçınılmazcasına kurduğu ilişkiler ağı ki, bu da bize gelenekler ile görenekleri verir; ve nihâyet, Yunanlıların *Arkhē* dedikleri, esasların da esası olan *inançlar* ki, bunlar, İslâm terim dağarında *imân* diye geçer.

Canlıların yaradılıştan belirlenmiş gen düzenlerine karşılık, insanda sürekli ce inşâ olunan inançlar ile bunların teşkil ettikleri nizâmlar bulunur. Kerterizlerini, *Kur'ânî Tebliğ* misâli, doğrudan yahut *Kamlık*ta (Şamanlık) gördüğümüz gibi, dolaylı şekilde Tanrıdan alan inanç düzenlerine, geniş anlamda, din diyoruz.

Tarih boyunca *din* ile *kültür*, anlamca örtüşmüşlerdir. Nitekim Arapcada kültür yahut medeniyet anlamına gelen *tamaddun* (OsmT temeddün), *din*le aynı söz kökünden gelir. Giderek, şehir devleti, kent anlamındaki *medîne* ile ondan türetilmiş *medeniyet* dahî bir köktendirler.[118]

Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin, önceki yahut çağdaşı medeniyetler ile kültürlerden bambaşkalığı, burada ilk defa insanlık âleminde din ile kültürün tümüyle ayrışmalarıdır. Daha doğrusu, din, kültürü oluşturan tabakalardan biri hâline gelmiştir. Nitekim, Karl *Marx*'ın iddiasına göre, din, üstyapı ku-

koymak', 'yerleştirmek'... *Ponere*nin edilgen çatı ortaç hâli: *Positus→positivus*: 'Ortaya şöylece koyulmuş', 'öngörülmüş', 'kabul olunmuş'—*Positivcilik*: 'Ortaya koyulmuş olan'a, 'ortada durup da görünen'e 'inanmak', 'bel bağlamak' —bkz: Guido Gomez de *Silva*: "*Breve Diccionario etimologico* de la *Lengua Española*", 556.s;
ayrıca bkz: A.*Walde*: "*Lateinisches etymologisches Wörterbuch*", II.cilt, 335.s.

114 Fr réseau des valeurs intrinseques.

115 Maneviyât boyutundan yoksun, kendisini biyo-fizik işleyişlerinden ibâret varlık olarak kabul eden *insan*a *beşer* dediğimizi burada tekrar hatırlatıyoruz.

116 "*Psychic*: Pertaining to, or characterised by, the 'lower soul' or animal soul, as distinct from the spirit or 'higher animal' —"*Shorter OED*", 3700.s: "*Nefsî*: 'Manâ'dan yahut 'yüksek hayvan ruhu'ndan farklı olarak 'alçak ruh' yahut düpedüz 'hayvan ruhu' özelliğini taşıyan yahut da o kesimden olan".

117 Fr homme psychique.

118 Bkz: Muhammed Naquib *Al-Attas*: "*Islam* and *Secularism*", 48.&49.syflr.

rumlarından biridir.

Kültürün, dine taallûk etmeyen öteki tabakaları dindışı (Fr séculaire) yahut uhrevînin (Fr divin) zıttı anlamında dünyevî (Fr profane) şeklinde tavsîf olunmuşlardır. Dindışı kültürün en önemli özelliği, dinî olanın tersine, kendisine vucut veren inançların, çağdan çağa, ortamdan ortama ve bakış açısına göre değişime açık olmaları ve oluşturulmalarıdır. İlahî Tebliğle bildirilmiş mürâcaat noktalarına dayanılarak oluşturulmuş inançlar kutsaldır. Şu durumda kutsal kabul olunan inançların vucut verdikleri kültürün tamamı da kutsaldır. Duyumlanan olup bitenleri belirleyen görünmez bir güce kudrete inanılır ki, buna da *ruh* denir.

Ehlikitab olsun olmasın, hattâ *Kamlık*, *Hinduluk*, *Burkancılık* gibi, âşîkâr Tanrı fikrini taşımayanlar dahî dâhil olmak üzre, tüm dinlerin ortak paydası, alelıtlâk ruh kavrayışıdır. Herkes, zihin seviyesince, kendi *ben*inde olduğu kadar, özge insanların, öyleki canlı ile cansız varolanlarda varsayılan *ben*lerde de alelıtlâk *ruh*un tezâhürünü, bir biçimde, görmeğe gayret etmiştir. Ruh*un*un kendisini *ben*de duyuruşuna, hissettirmesine, *basîret* diyoruz. Başka bir ifâdeyle, *basîret*, 'iç görüş'tür,[119] 'gönül gözüyle görmedir'. 'Gönül gözüyle görme'yse, kişiyi 'içten'[120] kılar. 'Gönül gözüyle görerek' *ben*ini 'içten bilen', '*bilinç*li'dir. *Bilinç*i kuran unsurlar, kişisel yorumlamalar suretiyle *imân*dan neşet ettirilmiş *inanç*lardır. İmân/lar, zamanla toplumsallaşarak inananların ortak paydası hâline gelir. İmânın yahut imânların, toplumda yaygınlaşıp ona mâlolmalarıyla birlikte, yorumlanmaları *ben*ler arasında farklılık gösterir. *Yorumlama*nın derecesi, toplumun zihin seviyesiyle doğrudan bağlantılıdır. Zirveye ulaştığı toplum çeşidiyse, *felsefîleşmiş medeniyet*tir. Orada artık, yorumlama, *eleştirel* veche kazanmıştır. Felsefîleşmiş medeniyette en üst kertesine erişen zihin–kültür işleyişi, yozlaşmanın da başgöstermesine yol açan ana etkendir. Felsefîleşmiş medeniyetleri, böylelikle, infilâk edip 'varını yoğunu' fezâya ışıl ışıl saçarak en azından onun bir kesimini ışığa kesen yıldızlara benzetebiliriz.

İmân ortaklığı, 'benler'i biz kılar. O, sonuçta 'biz'i 'bizler'e, yânî, 'din kardeşliği'ne, önünde sonunda da 'İnsanlığ'a götürür. Bunun yanındaysa, imânın anlaşılıp değerlendirilmesi ile yorumlanmasından zuhur eden *inanç farklılıkları*ndan da 'özgün kişilik'ler doğar. *İmân*, *Mutlak İyi*nin, *Meşru*nun *Kelâm*ına sorgusuz sorusuz bağlanmadır. Bağlanılan İmâna halel getirmemek şartıyla, yine onun 'yüzü suyu hürmeti'ne inançlardaki farklılıklar, hoş görülürler. Mümin, esasların esası Allahın Vahdetine inanmanın yanı sıra, imân yoldaşlarının farklı yaradılışları ile anlayışlarına dahî saygı gösterip güvenendir. 'İçten bilen'e bilinçli demiştik. Birbirlerini *içten bilerek* ve *sayarak* 'imân ipi'ne sarılmış bireylerden oluşmuş topluma *Dayanışmacı-Toplumcu* diyoruz.

*Ben*in dışında olup bitenlerin duyumlanarak algılananlarıyla yetinen *bilme*

119 Alm die innere Sicht, innere Anschauung; Fr vision interne.
120 Alm innig; Fr intime.

türüne *bilgi* denilir. *Bilinç*, şu hâlde, '*ben*in *içerisi*'ni —*ruh*u—; *bilgi*yse, '*ben*dışı'ndaki 'satıh'ları *bilme*dir. Yeniçağdan önceki kültürlerde, özellikle de medeniyetleşmiş olanlarda, bilgi de, öyleki kimisinde, onun felsefî anlamda sistemleştirilmiş durumunu ifâde eden bilim de vardı. Ancak, Ispanyol filosofu José *Ortega y Gasset*'in (1883 –1955) de bildirdiği üzre, "gerek tek tek bilimler gerekse bilimin kendisi Ortaçağda ikinci dereceden bir bilgi türü olarak kabul ediliyordu... Bir olayın, meselâ, optik tarafından tesbit olunup açıklanması, onun, henüz kabule şâyân gerçek olduğunu göstermezdi. Esas olan, evvelemirde, ilahîyat ve bilâhare felsefedir... 1550lere değin bilimlerden beklenen dünyayı inşâ etmeleri değildi.."[121] Peki, insan, neye yaslanarak yaşayabilmiştir. *Ortega y Gasset*'in "yaşayıp yaşatan akıl" (Isp "razon vital") dediği, bizim ise 'aklıselîm' şeklinde deyimlendirdiğimiz bir mercie sırtını vermiş insanlar, *Yeniçağ*a değin yaklaşık iki yüz bin yıldır yaşayagelmişlerlerdir. Aklıselîm, hissiselîm, zevkiselîm kişi, mütedeyyin[122] insan olmuştur. *Aklıselîm* sâhibi *mütedeyyin* insan, haddini hududunu tanıyan kişidir. Böyle bir kimse, *salt akl*ın dahî nerelerden nerelere uzanabileceğini kestirir; tüm gerçekliğin onun kendi kavrayışına açık bulunmadığını kabul eder. *Salt akıl*la kavrayamayıp açıklayamadığı gerçeklik kesimlerine saygıyla, hattâ huşûula eğilir.

Salt akıl, aklıselîm, hissiselîm ile zevkiselîm, Aklın bölmeleridir. Gerek bireysel gerekse toplumsal düzlemde insan yaşamasında bu 'bölmeler' arasında karışıklık yahut saha ihlâlleri ortaya çıkarsa, buradan bunalım doğar. İşte 1550lerden itibâren tam da böyle bir durum belirmeğe başlamıştır.[123] Bu çarpıcı geçiş devrinin başta gelen etkeni, Galileo *Galilei* (1564 – 1642) ile onun abidevî eseridir. Gerçekten de *Galilei*'yi Orta ile Yeniçağların arasında sınır taşı gibi görebiliriz. Onunla, en azından, teorik düzlemde, uhrevî ile dünyevî yahut din ile dindışı kesimler arasında bir daha birleştirilememecesine keskin bir ayırım çizgisinin çekildiğine tanık oluyoruz. Onda başlayan bu ayırım çizgisi, René *Descartes*'ın elinde felsefî işlenmişliğin doruğuna erişecektir.

Galilei felsefesi dörd ana sav çevresinde yol alır: Bir, Leh gökbilimci Nicolas *Copernicus*'tan (1473 – 1543) devralınan yaradılmış evrenin (kâinat) merkezinin Güneş olduğu fikridir; iki, doğanın, *Aristoteles*'in (384 – 322) *organik* esaslı *Klasik felsefe-bilim*inin öne sürdüğünün tersine, *mekanik* yasalılık uyarınca yü-

121 José *Ortega y Gasset*: "*En Torno* a *Galileo*...", 93.&94.syflr.

122 Alm Fromm; Fr pieux.

123 Bkz: José *Ortega y Gasset*: *A.g.e*, *VI*.Bölüm: *Cambio* y *Crisis* (75.s), *VIII*: En el *Transito* del *Cristianismo* al *Racionalismo* (132.s), *XI*: El *Homre* del *Siglo XV*, *XII*: *Renaciemiento* y *Retorno* (218.s);
ayrıca bkz: Johan *Huizinga*: "*Herfsttij* der *Middeleeuwen*...": *12*.Bölüm: De *Verbeelding* van al het *Heilige* (148.s); *13*: *Typen* van *Godsdienstig Leven* (174.s), *14*: *Godsdienstige Aandoening* en *Godsdienstige* Verbeelding *(190s)*, *16: Realisme* en het *Bezwijken* der *Verbeelding* in de *Mystiek* (216.s), *17*: De *Denkvormen* in het *Praktische Leven* (231.s).

rüdüğüdür; üç, mekanik yasalılığa sığmayan gerçeklik kesitlerinin açıklanma imkânından yoksun sayılması; ve nihâyet dört, mekanik yasalılığın, dış etkiye maruz kalmaksızın kendiliğinden harekete geçemeyen doğa olaylarının matematik dil ve yöntemle tasvîr edilme tarzı ve kuralları olduğudur.

Yasalılığın anahtar sorusu, "nasıl?"dır. "Il *Saggiatore*" başlıklı eserinde *Galilei*, *bilim*in, "duysal deneyler" (İ "sensate esperienze") ile "kesin tanıtlamalar"a ("certe dimostrazioni") dayandığını bildiriyor.[124] Bu "duysal —duyulara hitâb eden— deneyler", *Aristoteles*'in bilimindeki gibi, olayların çıplak gözlemi olmayıp tasarlanmış belirli bir 'reçete', yânî varsayım uyarınca 'imâl' olunmuş malzemelerle —âlet— doğaya nufuz etmek anlamındadır.[125] Anlaşılacağı üzre, doğa zemini üstüne yeni bir 'doğa' daha inşâ edilmeğe girişiliyor. Bundan böyle, karşı karşıya kaldığımız, 'kültürel doğa'dır. Gerek tasarlanmış 'reçete' gerekse onun doğrultusunda kurgulanan gerçeklik kesiti, biçimselleştirilmiş aklın, mantığın en sağın ifâde aracıyla tesbit olunup dile getirilir olmuştur. Böylelikle doğa, insan karşısında bağımsız ve özerk olma konumunu yitirip onun hâkimiyetine girmenin yolunu tutmuştur. Bu durum, *Galilei*'den iki yüz yıl sonra yaşayacak ve İngiliz-Yahudî medeniyetinin baş felsefî belirleyicilerinden olacak Karl Heinrich *Marx* tarafından şöyle dile getirilmiştir: "İnsan, tabiatı değişikliğe uğratarak bilinçli amacını gerçekleştirip tabiat nesnelerini kendi ihtiyâçlarına uydurur..."[126] İnsan, şu hâlde, ihtiyâçlarını kendi fizik–fizyolojik çerçevesinde karşılamaktan ibâret bir 'iş gören' varolandır. Onun, böylelikle, bundan ne ötesi, ne berisi var. Bahsi geçen yolun ilk ana merhâlesi olan *Galilei*, dünya ile doğayı biçimsel, yânî matematik dille tasvîr edip açıklama çabasındadır. Çerçeveye sığmayan, bu aşamada, bilime girmez: *Maddeci–Mekanisist dünyasavvuru*. Ne var ki, *Galilei*, bu kadarıyla yetinmez. Bilimin sınırlarını zorlar, kültürün öteki bölmelerine dahî nufuz eder. Bilime giydirilen 'elbise' —Maddeci-Mekanisist dünyatasavvuru—, kültürün tamamına uygun görülmeğe başlanır: *Positivcilik dünyagörüşü*. 1650lerden itibâren karşımıza tam belirlenimiyle çıkacak bu dünyagörüşü, *Galilei*'nin 'elinde avcunda' henüz 'yoğrulma' safhasındadır. Kiliseyle de çatışma yoluna girmesi işte bu yüzdendir. Vatikanın, felsefe-bilimde başgösteren 'temel belirlenim' (Fr paradigme) devrimine pek bir diyeceği yoktu. Olaydı, nasıl olsa, *Galilei*'den önce *Copernicus*'u mahkûm ederdi. Ama iş, artık, dünyagörüşünün, kutsallıktan yoksun kılınmasına gelip dayanınca, buna, tabîî ki, tahammül gösterilemezdi. Nitekim, öyle de olmuştur.

Önünde sonunda, sathî kültür felsefesi tarihcilerinin, yaklaşık beş yüz yıldır dillerinden düşürmedikleri, evrenin merkezinin, *yeryüzü*nden alınıp *güneş*e tevdi olunması bağlamında *Galilei*'nin hüküm giymesi edebiyatı, yüzeyde kalan her

124 Bkz: Galileo *Galilei*: "Le *Opere*", V.cilt.

125 Bkz: E.*Dijksterhuis*: "De *Mechanisering* van het *Wereldbeeld*", 368.-404.syflr.

126 M.*Rosenthal* & P.*Yudin*: "*Materyalist Felsefe Sözlüğü*", 132.s.

şey gibi, gerçekliği derinlemesine yansıtmamaktadır. Nitekim fizik anlamdaki evrenin merkezinin güneş olduğu M.Ö. Üçüncü yüzyıldan beri Geç Eskiçağda, İslâm ile Ortaçağ Hıristıyan medeniyetlerinde önde gelen bilginlerin bildikleri bir husustur. M.Ö. Üçüncü yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan matematikci–gökbilimci *Samos*lu *Aristarkhos*, ay ile güneşin, yeryüzünden uzaklıkları üstüne yaptığı hesaplamaların ardından güneşin, sâbit yıldızlardan biri olduğunu tesbit etmiş, bir gezegen olan yeryüzünün de, onun etrâfında döndüğü sonucuna M.Ö. 270lerde ulaşmıştır.[127] *Aristarkhos*'un hesaplama işlemlerini sürdürerek güneşin merkezde bulunduğunu, yeryüzününse, çevresinde dolandığını M.Ö. 190larda tekrar ısbatlayan *Mesopotamya*da yaşamış Yunanlı gökbilimci *Seloykeya*lı *Seloykos*'tur.[128]

Ptolemais'in (90 – 168) yeryüzü merkezli evren tasavvurunun, *Galilei*'ye değin öncelikle Ortaçağ Katolik âleminde rağbet bulmasının ardında manevî–ruhânî esaslı ahlâkî–bedîî gerekceler yatmaktadır. Bütün bu gerekcelerin de aslını esasını, *Aristoteles*'in, mütedeyyin-müeddeb insanın dünyasını tayîn eden şu tarihî ifâdesinde bulabiliriz: "... Her şeyin yaradanı, her şeyin en güzeli olan 'Âhenk' (hē harmonia), evrenin esenliğidir. Bundan daha iyi ne olabilir? Tasavvur edilebilecek her şey 'Âheng'in parçasıdır. Güzel olan, adını 'düzgünlük'ten alır(5). Bir şey, Evren düzenine, yânî, Düzgünlüğe (Y Kosmos) uygunluğu ölçüsünde düzgün diye nitelendirilebilir. Çağlar çağı zamanın en şaşmaz ölçülerine uygun tarzda durmadan hareket hâlindeki göklerin düzenlenişiyle, yıldızların, güneş ile ayın yer değiştirmeleriyle ne karşılaştırılabilir(10)? Sırasıyla yaz ile kışı meydana getiren, ay ile yılın sayılarını belirleyen mevsimlerin gösterdikleri istikrârın ve nihâyet tüm olup bitenlerin harika Yaratıcısının eşi menendi bulunabilir mi? Yeryüzü, dünyaların en görkemlisi, en parlağıdır; harekette en tez olandır; güçce de hiçbir vakit tükenmeyen varlıktır...(15)" —V/397a.

"Şimdiyse, Dünyayı, Yeryüzünü birarada tutan güç nedir, bir de buna kısaca göz atalım. Zirâ, ayrıntılı olmasa dahî, dünyayı tasvîr ederken, onun en üst merciini unutmak, esası gözden kaçırmak olur(10). Her şeyin *Tanrı*dan geldiği, *O*nun, her şeyi bizimçin yaratmış olduğu, esirgeyiciliğinden yoksun kalanın ayakta duramayacağı düşüncesi, insanlığın en eski geleneklerindendir. Nitekim bu, geçmiş çağlarda kimilerini dünyanın tanrılarla dolup taştığı inancına sevketmiştir. Bunlar, her ân, her yerde tanrıları gördüğümüzü, işitip duyumladığımızı ileri sürmüşlerdir. Ancak onlar, Tanrının Kendisi ile Onun görünüre çıkan vasıf-

127 Bkz: Richard *Goulet*: "*Aristarque* de *Samos*", "Dictionnaire des Philosophes Antiques"de, I.cilt, 356.&357.syflr.

128 Bkz: "*Lexikon* der *alten Welt*", II.cilt, 2763.s;
ayrıca bkz: Alexander *Hellemanse*:& Bryan *Bunch*: "The *Timetables* of *Science*", 38.&40.syflr.

ları ile kudretlerini karıştırmışlardır..."(15) —VI/397b.[129]

Aristoteles'in arkasında yahut evveliyatında, gerek Müslüman gerekse Hıristiyan Hikmetlerinin, kendilerine *Eflâtun el-İlahî* unvânıyla baş tâcı kıldıkları *Eflâtun* (*Platon*, 428 – 347), yaklaşık *Galilei'ye* değin, müteâkıp *Batı* medeniyetlerinin temel belirlenimi olarak geçerakçeliğini sürdürecek olan şu düstûru ortaya koymuştur:

"... Evrene ilişkin olarak da, başlangıcı varmıdır, varsa, neredendir(28b), yoksa, oldum olası mı varolmuştur diye sorulmalıdır. Böyle bir *soru*nun cevabı, evet, başlangıcı vardır; Evren, meydana gelmiştir şeklinde olmalıdır. Nitekim Evren, tutulur, görülür cinstendir; böylelikle de duyular aracılığıyla algılanabilir... Duyumlanabilirlikler, sanıya (Y doksa) ve duyumlamaya (hē aisthēsis) konu olduklarından, doğarlar, bozulup değişirler. Oluşan yahut değişen bir şeye yol açan belirli bir nedenin (28c) bulunması gerektiğine de evvelce işâret etmiştik. Bu Evrenin Yaradanı (hē Poiētēs) ile Atasını (hō Patēr) bulmak gerçekten de olağanüstü bir başarıdır. Bu keşfi kamuya (panta) anlaşılır kılmağa kalkmak beyhûdedir...[130]

... Bu Evren güzelse (29a), onun Ustası (hō Dēmiourgos) dahî, iyiyse, Ustanın, ebedî olan düzeni kendisine örnek alması da doğaldır. Tersi olursa, Usta, oluşmaya dayalı bir örnek üstünde durması gerekir ki, böyle bir şeyi düşünmek dahî küfürdür. Onun ebedî düzeni seçmiş olması, sözü bile edilmeyecek kadar açık bir hakîkattır. Bu Evren nitekim, varolabileceklerin en güzelidir; onu Yaradan ise, nedenlerin en ergini, mükemmelidir(29b)..."[131]

*Hoca*sının yukarıda zikrolunmuş kanâatını *Aristoteles*, şöyle sürdürüp geliştiriyor:

"İşte, yer ile göğün bağlandıkları ilke budur. *O*, bizim ancak pek kısa süre boyunca yaşayabileceğimiz hayatın(15) en yüce mertebesindedir (Y diagōgē)[132]. Bizimçin imkânsız olan böyle bir hayatın *O*, ezelden ebede mâlikidir. *O*nun sevinci, ediminin, amelinin ta kendisidir. Bizim en büyük sevinçlerimizse, uyanıklık, ayıklık hâlleri ile duyumlama, düşünme edimleridir. Umutlanmak ile hatırlamak ise, bu edimler aracılığıyla meydana gelirler... Dirilik dahî Tanrıya hastır... Anlamak ise, yaşamaktır. *Tanrı*, nitekim, bu fiilin, edimin ta kendisidir. Kendinde cevher demek olan bu edim, *O*nun eksiksiz gediksiz, öncesiz sonrasız hayatıdır. Sözün kısası, son, sınır, had ile hudut tanımayan, eksiği gediği bulunmayan Biricik En Mükemmel *Canlı* (Y zōon aidion ariston), *Tanrı*dır. Dur durak bilmez, sonsuz sınırsız hayat *O*ndadır. *O*, hayatın ta kendisidir..." (1072b).[133]

129 "*Dünyaya Dair*" — büyük harfli, koyu renkte ve eğri yazışlar tarafımızdandır.
Güneşmerkezci – Yeryüzümerkezci tartışmaları konusuçin bkz: Teoman *Duralı*: "*Aristoteles*te *Bilim* ve *Canlılar Sorunu*", 184-187.syflr.

130 Y adünaton legenin: Anlatmak imkânsızdır.

131 "*Timaios*".

132 *Diagōgē*, güzelliğin temâşası, uygulamaya yönelmişliğin sonu, hayatın en yüce ülküsüdür.

133 "*Metafizik*".

Yaşama düzleminde, Tanrısal-kutsal değerler, tedricen gündemin arkalarına kayar olmuştur. İlkin, *yeryüzü* ile *doğa*sının Tanrısal-kutsal *'büyü'*sü bozulmağa yüz tutmuştur. Epeyi sonraları da *insan*ın Tanrısal–kutsallığı bozulmuştur —On-dokuzuncu yüzyılda. Bu gidişin baş belirleyicisi, *ilahîyât*tan *iktisâd*a yönelik *dönüşüm*dür. En önce yansıdığı *'tableau'* ise, *felsefe-bilim*dir. Onaltıncı yüzyılın ikinci yarısına değin, daha önce *Ortega y Gasset*'ten de alıntıladığımız üzre, ilahîyâttan kopmuş bir felsefe-bilim düşünülemezdi. *Kutsallık*tan soyutlanmış çıplak fizik olay da bu bağlamda algılanamazdı. Gerçi güneşin, evrene merkez olması, bir 'derkenâr bilgi'[134] şeklinde bilginlerin bilgi dağarında duruyordu. İşte, yine, başta, *Papa VIII. Urbanus* (Maffeo *Barberini*, 1568 – 1644) olmak üzre, 1616dan itibâren Galileo *Galilei*'yi sorgulayan, bilâhare de yargılayan dinadamlarının çoğu, güneşin, gökbilim çerçevesinde, merkez olduğunu biliyordu. Bunu da sorgulamalar ile duruşmaların safahâtından anlıyoruz. Güneşin, merkez oluşu, önünde sonunda bir fizik olaydı. İş, yeryüzüne gelip çatınca, durum değişiyordu. Onun konumu farklıydı. *Allah*, *Kendi Sûreti*ne uygun şekilde *Kendi*sine *Halîfe* kılmak amacıyla yarattığı *insan*ın arzıendâm eylediği mekân madem *yeryüzü*ydü, öyleyse, *ora*sının, *maneviyât*ca, mümtâz bir mevki işgâl etmesi şarttır. Nihâyet, bu kanâatlerin, davâ boyunca defalarca dile getirilmiş olduğundan da haberliyiz.[135]

Burada çığır açıcı husus, maddî-dünyevî olanın, ilahî-ruhânî-kudsîliğin önüne geçmesi, öyleki ikincinin, yukarıda da belirtildiği üzre, zamanla toptan gündemden düşmesidir. Yeniçağ dindışı dediğimizde, Güney ile Batı Avrupada kişilerin çoğunun, bir günden öbürüne Tanrıyı, Kiliseyi, Kitabı terkedip dinden imândan koptuklarını söylemek istemiyoruz. Hattâ çoğunluk, Tanrı inancından tavîz vermemiştir. Ama kurumsal anlamda dinden git gide uzaklaşıldığı görülüyor. *Din*, *hayat*ın *âmir* mercii olma özelliğini yitirmiştir. Nihâyet bu durum, Alman din bilgini ve filosofu Martin *Luther*'in (1483 – 1546), Papa iktidarına karşı bayrak açmasından, yânî, Katolikliğin aleyhine Protestanlığın Kuzey Avrupada yaygınlaşmasından sonra kesîfleşmiştir.

*Tanrı*nın *sesi*ni *sözü*nü *beni*me iletmekle, ulaştırmakla görevli *Akıl*, Ondan bağımsızlığını ilân ederek *Dini* âmir mevkiinden uzaklaştırıp kendisi oraya kurulmuştur.

Şimdi, değişen, temel belirlenimdir. Bir merkezî imân manzûmesi, toplumun doğal dokusu olma vasfını artık kaybeder olmuştur. Gidişi başlatanlardan biri Galileo *Galilei* ise, öbürüsü ve ilk anılandan daha köklü tavır almış, 1593de hüküm giyip sonunda da yakılarak idâm edilmiş olan Giordano *Bruno*'dur (1548 – 1600). *Galilei* gibi, *Bruno* da, "doğanın, aklın koyduğu kurallar ile ilkelerin ışı-

134 Fr connaissance marginale.

135 Bkz: Dava *Sobel*: "*Galileo*'s *Daughter*: A *Historical Memoir* of *Science*, *Faith* and *Love*", 432.s.

ğında yargılanması; buna karşılık, Hakîkatın da, imâna ilişkin kanun çerçevesinde mütâlea edilmesi gerektiğini savunmuştur. Peki, burada, sorun neredeydi? Sıradüzeninin şaşırılmış olmasıdır. Ruhbânın reddettiği husus nedir? İmânın, Aklın arkasına yahut altına düşmesi, kısacası birinci sırayı yitirmesidir. Birden fazla kutsallığı bulunabilecek dünyaların icâdı ile Aklın, gidip de mucizenin yerini almasına karşı çıkılmaktadır..."[136] *Bruno* da *Galilei* de, istisnâsız tekmil varolanların, daha fazla bölünemeyen 'enilk' maddî birimlerin, demekki, Eskiçağ Ege felsefe-biliminden tanıdığımız bir terimle, *atom*ların terkibinden oluştuklarını öne sürmek suretiyle, Hz *İsâ*'nın, insanların 'ilkaslî' günâhlarını üstlenmek uğruna çarmıhta çile çekerek vefât etmesinin ardından etinin, hamura, kanınınsa, kırmızı şaraba dönüşmesi mucizesine inanan Kilisenin dogmasına esastan meydan okumuş oldular. Bu da, artık her nevi tahammül edilebilirliğin fevkında addolunmuştur.

Aslında Kilisenin, ruhbân-olmayan çevreyle mücâdelesi, ilk defa Onaltıncı yüzyılda karşımıza çıkmıyor. Hıristiyanlığın zuhurundan beri sürüp gelen bir olaydır. Filhakîka, dinlilik ile dindışı, Hıristiyanlığın tabiatındandır; nitekim: "... öyleyse, Caesar'ın işlerini Caesar'a Tanrınınkileriniyse, Tanrıya; havâle et, dedi..."[137]

Meşruluk kaynağını Hz *İsâ* ile *Havârîleri* aracılığıyla *Tanrı*dan alan Papa öncülüğündeki Ruhbân zümresi, Mukaddesâttan sorumluyken, dünya işlerineyse, İlahî-Ruhânî *meşruluk* dayanağı bulunmayan Ruhbân-olmayanlar bakardı. Uygulama genelde böyle olmakla birlikte, bu iki karşıt zümrenin, Ortaçağ boyunca birbirlerinin alanlarına tecâvüz ettikleri de bir vakıadır. Bahsi geçen sınır tecâvüzlerinden farklı iktidar türleri doğmuştur. Nitekim, *Ruhbânın siyâsî iktidarı*na *Dincilik* yahut *Din devleti* (Y Theokratia) denmiş; *Ruhbân-olmayan*larınkisisyse, *Laik idâre* yahut *Laik devlet*[138] şeklinde adlandırılmıştır.

Haddizâtında, Ruhbân – Ruhbân-olmayan ikilikliği, Hıristiyanlığa mahsûs

136 Victor Gomez *Pin*: "*Recuerdo* de *Giordano Bruno*", "Babelia"da, 13.s.

137 *Kitabımukaddes: Ahdicedîd: Resullerin İşleri*, 221;
ayrıca bkz: Martin H.*Manser*: "The *Wordsworth Dictionary* of *Bible Quotations*", 128.s, satır: 155/38.
Caesar'ın Latince aslında okunuşu, *Kaysar*; Fransızcadan ıktibâs olunmuş Türkcedeki söylenişiyse, *Sezar*dır.
M.Ö. Üçüncü yüzyıldan beri ünlenmiş olan ve *Roma*nın önde gelen ailelerinden *Caesar*ların tarihe mâlolmuş ferdi, *Caius Iulius*'tur. Bu büyük asker, devletadamı ve yazarın soyadı, sonraları, Roma imparatorları tarafından ünvân olarak benimsenmiştir. Nitekim, Havârîlerden *Luka*'ya göre (2/1), Hz *İsâ* (M.Ö.6 – M.S.30), dünyaya teşrîf buyurduğunda, tahtta oturan imparator, *Augustus* Caesar (Gaius Octavianus, M.Ö. 63 – M.S. 14) idi. *Caesar*, *Ahdicedîd*de, eğretileme yoluyla, 'dünyevî hükümdar' (Luka, 20/22-25) ve hattâ 'devlet' (Luka, 20/25, *Matta*, 22/17&21, *Markos*, 12&14/16&17) anlamlarına dahî gelmektedir —bkz: J.D.*Douglas*&Merrill C.*Tenney*: "*NIV Compact Dictionary* of the *Bible*", 100.s.

138 Fr Laïcisme←L Laicus←Y laikos←*laos*: Halkın, halktan.

değildir. Tarih boyunca, Müslümanlığın dışında, neredeyse istisnâsız, bütün inanç düzenlerinde karşılaştığımız bir başat özelliktir. Ne var ki, Hıristiyanlığın, özellikle de Katolikliğin dışında, öteki inanç düzenlerinde, Mısırda Firavun, Hindulukta Brahman örneklerinde gördüğümüz Ruhbân, aynı zamanda siyâsî iktidar sâhibi yahut başat ortağıdır. Başka bir anlatışla, siyâsî kadrolarda Ruhbân-olmayanlardan da bulunabilmekle birlikte, onlar, en üst mertebeleri tutamazlar. Şu durumda, Eskiçağ Atinası ile müttefikleri ve birkaç başka cüzî istisnâ dışında, Din devleti, hemen hemen bütün kültürler ile medeniyetlerde genelgeçer vaka olarak görülebilir. Bunun yaygınca yer almadığı tek medeniyet ise, İslâmınkisidir. Bundan dolayı da, İslâmın söz dağarında *Clericus* ile *Laicus* terimlerinin doğrudan mütekâbilini bulamıyoruz; Türkcede ancak eğretileme yoluyla karşılık yakıştırıyoruz.

Ortaçağ Hıristıyan-Katolik âlemde Ruhbân'ın, iktidarı arzulamakla, ona oynamakla birlikte, bunu temîn etme aşamasında, hep, Ruhbân-olmayanların rekâbetiyle karşılaştığından bahsettik. Mücâdele, Fransadan başlayarak, özellikle Onikinci yüzyıldan itibâren şiddetlenmiş, 1600lerin ortalarında yeğinliğin tepe noktasına varmıştır. Meşruluklarının kaynağını Tanrıda bulduklarına, dolayısıyla da, mukaddes, yânî, Tanrıdan el almış olduklarına inanılan Ruhbân, din kadar dünya meselelerinden dahî kendilerini sorumlu saymışlardır. Tekmil dünyevî meselelere çârelerin, din kurumunda, başka bir deyişle, Papa ile Papalıkta bulunabileceği iddiası, Katolikliği git gide dünya işleriyle ilişkilendirmek suretiyle *ideoloji*leştirmiştir. Friedrich *Nietzsche*, "Tanrı, öldü" derken, kasdettiği, *ideoloji*leştirilmiş *Hıristıyanlığ*ın baş ilkesidir. Haddızâtında, Ruhbân – Ruhbân-olmayan ikiliğini özünde taşımayan Müslümanlık dışında, Yahudîlik, Hinduluk, Büyük ile Küçük çark Burkancılığı (Fr Bouddhisme), Mecusîlik, Taoculuk, Şintoluk gibi, hemen hemen bütün inanç düzenleri, Hıristıyanlığın kaderini az çok paylaşmışlardır.

Ortaçağ Avrupasında dinin, ideolojileştirilmesine karşılık, Yeniçağda da, İhtilâlikebîr verisi Laikcilik–Positivcilik, Markscı Ortakmülkcülük, Faşistlik ile Millî toplumculuk —ve ona bağlı olarak Askercilik (Fr Militarisme)— gibi, insan ürünü ideolojiler, dinleştirilmişlerdir. İdeolojiler de nihâyet, Karl *Marx*'tan 'apardığımız' bir deyimle, "kitleleri afyonlamışlardır." Yirminci yüzyılın, meselâ, Nazi Almanyası, Sovyet Rusyası, Mao Çini, Laik devlet değildiler. Buna karşılık, İslâmın Klasik çağında boy vermiş devletler, seküler —dindışı— olmamakla birlikte, Laik —yânî, Ruhânî değil— idiler.

Terim olarak tekrar *laikliğ*e bakarsak, bunun, tarihte birden fazla anlama gelmiş olduğunu görürüz. Zaman içerisinde farklı kültür bağlamlarında değişik anlamlar taşımış, bayağı sorunlu, yüklü bir sözdür. Yukarıda bildirdiğimiz, Ortaçağ Hıristıyan-Katolik dinî-felsefî dağarında genelgeçer kabul görmüş olan anlamdır. Ancak, İslâm medeniyetinde tanık olunanın tersine, Ortaçağ boyunca bile, özellikle Kuzey ile Batı Avrupada, kabîle ile aşîret devirlerinden dönüşerek sürüp

gelmiş milliyet duyuşu, Hıristiyanlığın bağrında hepten eriyip yitmemiş, şu yahut bu vesîleyle başgösteredurmuştur. Bu cümleden olmak üzre, laiklik de, kültür ortamları ile bağlamlarına göre farklı algılanıp tarîf olunmuştur. "İtalyanlar, meselâ, dinin, özellikle de Katolikliğin dışında yahut karşısında yer alan kültür ile ideoloji yanlılarına laik demişlerdir. Buna karşılık, Ispanyollarçin inananlar, Ruhbân (Onuncu yüzyıldan beri: Clericus, Clericatus) ile Ruhbân-olmayanlar (1155ten beri: Laicus) olmak üzre iki cenâha ayrılmışlardır. Görüldüğü gibi, bu iki cenâh, ayırımsızca Katolik kabul olunmuştur. Yalnız, Kitabımukaddesi okumak, okutmak, yayımlamak, şerh ve tefsîr etmek, Ruhbânın tekeline bırakılmıştır. Ruhbân-olmayanlaraysa, Kıtabımukaddesin, Kilise tarafından yapılmış tefsîrini dinleyip öğrenmek düşmüştür. Okuma ile öğrenmenin de ötesinde, Ruhbân-olmayan, Kitabımukaddesi yanında yahut üstünde bulundurmaktan dahî yasaklı kılınmıştır. Yasağı çiğneyenin ise, soluğu, İnkisisyon mahkemesinde alması, işden bile değildi. Zirâ Tanrının Sesi Sözü, Kitaplardan (Y Biblia=Kitaplar) ziyâde, Hz *İsâ*'nın Şahsında Kilisedeydi." Hz *İsâ*'nın eti ile kanından Kilisenin tecelli ettiğine inanılıyordu da ondan. "Şükürler olsun, bu saçma fundamentalist dogma, II. Vatikan Kurulunda (OrL Concilium) yürürlükten kaldırılmıştır. Geniş çapta genelgeçerlilik kazanmamış dahî olsa, imânın esası, yine de, Müslümanların, Kur'ânla olan ilişkilerine benzer biçimde, müteredditi tarzda, Kitabımukaddese tevdîi olunmuştur. Müteredditi tarzda diyoruz, çünkü, Kitapların (Biblia) zaman ile zemine göre değişen müellifleri bulunduğundan, II. Vatikan Kurulu bile, Tanrının o ânki Nihâî Kelâmını (L Dei Verbum) yahut en azından onun tevîlini Kiliseye bırakmak zorunluluğunu duymuştur..."[139] Böylece Kitapların —*Kitabımukaddes*in—, salt Tanrı Kelâmı olmayıp zaman ile zemin icâbı belirli kişilere[140] ait tefsîrlerin dahî, onlara dâhil edilmiş oldukları görülüyor. İmdi, José Mario *Gonzales Ruiz*'e kalırsa, bütün bu hususlar, Kitabımukaddesin salt Tanrı çıkışlı olma vasfını ortadan kaldırıp onu dünyevî —laik— kılmaktadırlar. Burada öyleyse, Laiklik, Ruhbân-olmamanın yanında, dünyevîlik anlamını da kazanıyor.[141] Daha özgül bir ifâdeyle, Ortaçağ Katolik âlemde taşımış olduğu *théologique-théocratique* manâsı, 1850lerden itibâren *profane* ile *séculaire* anlamlarına kayıp sonunda onlara karışmıştır. Nitekim, çağdaş İngilizcede, kelime olarak bile, *laic* yahut *laity* kullanımdan kalkmıştır. Onun yerini *secular* almıştır. Nihâyet, Martin *Luther*'in boşandırdığı Islâhât 'fırtınası'yla, İngilizliğin de parçası olduğu Kuzey Avrupa Germen dünyasında, Ruhbân – Ruhbân-olmayan ayırımı ve Tanrı Kelâmının, Kiliseye içkin bulunduğu dogması, geçerliliklerini yitirmişlerdir.

İhtilâlikebîr ve sonrası Fransasındaysa, Laiklik, özelde Ruhbâna, geneldey-

139 José Maria *Gonzalez Ruiz*: "La *Biblia es Laica*", 14.s —kalın-koyu ile eğri yazışlar, tarafımızdandır.

140 —*Ahdiatik*te Yahudî; *Ahdicedîd*deyse, Yunanlı, Romalı, Bizanslı ve sâir dinadamına—

141 Bkz: Aynı makalenin devâmına.

se Katolikliğe karşı açılmış savaşa bayrak kılınıp dinden 'arındırılmış' kökten Cumhuriyetciliğin şiârı olmuştur.[142] Laikliği, Fransız İhtilâlikebîr ideolojisinden idhâl eden Cumhuriyet Türkiyesi de, İngiliz-Yahudîliğin etkisi ve zoruyla, Çağdaşcılık (Fr Modernisme) anlayışıyla birlikte, Türklüğün, İslâmsızlaştırılması harekâtına alem kılmıştır.

2. Esas: Benlik-Bencillik

İnsanlaşmış beşer, tek parçadır, yekpâredir; beden ile nefs bütünlüğünü hâizdir. Bu çeşit yekpâre beşer, nefsî benlikten (Fr égo psychique) ibârettir. Nefsî benlikten ibâret olan beşer, yalınkat canlı varolandır. Nefsî benlikli beşer, çıplak varoluşunu sürdürmenin dışında bir kaygı duymaz, amaç gütmez. Böyle biri, *gayrımeşru* zeminlerde yürüyor demektir. Gayrımeşru beşer yaşamalarının oluşturduğu topluluk, bâtıldır. Gayrımeşru beşerin *içliliği* karışıktır. *Allah*la irtibâtını sağlayan Vicdânın anlamı karışmış, bulanmıştır. Vahiyle bildirilenleri kendisine açıklamaktan, ve Hak ile Bâtıl arasındaki ayırım çizgisini çekmekten kaçınan, 'şaşmaz iç sesi' —Vicdân— işitemez hâle gelir. Bu 'şaşmaz iç ses'in, Allahtan geldiğine ilişkin İrfân (Y Gnosis), yerini, aslında olup bitenin, bir 'iç hasbıhâl'den[143] başka bir şey olmadığı sanısına bırakmıştır. Buna da, basîretin bağlanması, diyoruz.

*Beşer*in esası *bedenlilik* —evolutivo-genetiko-fizyolojik yapı— iken, *insan*ınkisi *ahlâklılık*tır (Fr moralité). Ahlâk – beden bütünlüğünü hâiz insan-beşer — *kâmil insan*—, bedenliliğini ayakta tutmak üzre, maddî dünyada mücâdele verir —*maddîyât*—; bu mücâdeleyi manevî âlemin —*manevîyât*— doğrudan uzantısı olan fikrî-zihnî cephesinden —*zihnîyet-fikriyât*— yürütür. Demekki *kâmil insan*ın varlığını belirleyen, ucu dine dayanan manevîyâttır. Böyle bütünlük (Fr intégrité) gösterene, *Rahmânî insan*[144] denir. *Rahmânî insan*, doğaötesi varoluş döneminde bulunduğu *Hür* tercihle içmiş olduğu *Enilk and*ını —bkz: A'râf/7(172)— hatırlayan ve dünya hayatında ahde vefâ —bkz: A'râf (173&174)— kaygısıyla yaşayandır. Enilk andını süreklice hatırlayan, Allah tarafından içkince her ân denetlendiğini bilendir. Özbilincinde (Alm Selbstbewu tsein) olan bu kişi, *özerk* (OsmT muhtar) ve *hür*dür; dolayısıyla da *ahlâk* âleminden maddî-bedenî dünyaya yönelir. Başka bir anlatışla, *değer*leri esasta maddî-bedenî dünyanın süreçliliğine tâbî değildir. *Ahlâk*ın iki temel dayanağından biri, *Ahde vefâ*, yânî, *Allah korkusu*;[145]

142 Louis *Pasteur* (1822-1895): "... Dinden bağımsızlık..."(1882) —bkz: Jean *Dubois*& ..: "*Dictionnaire Etymologique* et *Historique* du *Français*", clerc: 159.& *Laïque*: 419.sylr.

143 Fr causette intérieure.

144 OrL vir Dei; Fr homme de Dieux.

145 bkz: Bakara/ 2(74, 150, 194, 196, 203, 212, 231, 233&278); Al-i İmrân/ 3(28, 30, 102&200); Nisâ/ 4(1&131);
ayrıca bkz: *Kitabımukaddes: "Allah korkusu, Hikmetin* başıdır" —Pr 1, 6; 15, 5-32.

öbürüsüyse, *Allah*ın *Rahmeti*nden *Ümid*in kesilmemesidir.[146]

Görüldüğü gibi, *vicdân*, *içlilik*, *ödev*, *adâlet*, *ölçülülük*, *ahit*, *vefâ*, *özbilinç*, *bilinçli* —yânî, hesabını verebildiğimiz— *tercih*, *hürlük*, *ahlâk*ın temel terimleridir. Böylelikle de *din* menşeli manâları (Fr&İng connotation) vardır. *Ahlâk*ın değişmez ölçüsü, başka bir sözle, kıstası, *Allah Tebliği* olduğuna göre, bunun reddi yahut inkârı bizi *ahlâk*ın dışına (Fr amoralité) sürer. Nitekim *İlahî kıstas*ın zıttı, *Eflâtun*'un "*Theaitetos*"undan (152a) tanıdığımız *Protagoras*'ın (485 – 411) "her şeyin ölçüsü insandır"[147] önermesidir. *Tanrıcılığ*a karşı *İnsancılığ*ın gidip dayandığı temel bildiri, demekki, iki bin dört yüz yıl önce *Protagoras* tarafından belirlenmiştir.

Duyu verisi algılardan oluşan kanâatların vucut verdiği malûmatla iş gören kişiyçin geçerakçe biricik ölçü, gelip geçici kanılardır. Başka kanılar, kendisininkilere yaklaştığı oranda bunları dikkate almağa yanaşır, uzaklaştıkları ölçüde onlara hasım kesilir. Ancak, dostluk kadar hasımlık dahî sürelidir. Durumlara, çıkar şebekelerine göre süreklice yer değiştirirler.

Bu nevi tek parça, yekpâre kimse, yânî, nefsî benlikten ibâret olana kısaca *ben* diyebiliriz. *Ben*ini *nefsî benliğ*inin sığlığında bulup *Vicdân*ının 'rahatsız edici sesi'ne kulağını tıkayan, hayatını *Vicdân muhasebesi* yerine *çıkar hesapları* üstüne inşâ eden, *bencil*dir.

*Ben*in, *benmerkezcilik* çerçevesinde idrâk edildiği *Hürriyetci Sermâyeciliğ*in dünya çapındaki bildirişme aracı olan *İngilizce*de büyük harfle, yânî, "I" şeklinde yazılması, bunca söylediklerimizin tek sözle hülâsasıdır. *Almanca*nın "Du"su yahut "Sie"sinde gördüğümüz gibi, kadîm sayılabilecek dillerde 'sen'e yahut 'siz'e öncelik tanınırken, çağımızın insanlığa şâmil seçeneksiz bildirişme aracı İngilizcede "I", hep büyüktür, baştadır; "you" ise, küçüktür ve "I"dan sonra gelir!

146 Bkz: Yusuf/ 12(87); Hicr/ 15(55&56); Zümer/ 39(53).

147 Y "pantōn khrēmatōn metron estin anthrōpos".

D

ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİNİN ANA İDEOLOJİSİ:

Hürriyetcilik–Sermâyecilik

1- İmân

Doğrulanmağı, denetlenme ile gerekcelenmeği ilkece beklemeyen İlkaslî inanca imân denir. Yine ilkece imânlar, insanın zihnî ile maddî çabalarına dayanmayan *Allah*ın, *elçi*leri aracılığıyla, insanlığa ilettiği *Tebliğ*in yoruma kapalı, değişmez 'mihenk taşları'dır. *Allah*ın *Mutlak Birliği*; aynı ânda *Aşkın* ve *İçkin* oluşu, tecrübelerden hareketle Akıl aracılığıyla kavranılır cinsten olaylar değildir. Gerçi sözünü ettiğimiz yollardan *Tanrımsı* yahut *Tanrı-benzeri* temel ilkeleri oluşturabiliriz; fakat *Allah*ı böyle kavramak, tüm soyutlama kâbiliyetimiz ile fehmimizi aşar. Tekmil kavrayış ile anlamlandırma etkinliklerimizin esasını oluşturmakla birlikte, mantık —yânî, düzgün ve kurallı düşünme işlemlerimizin— çerçevesini topyekûn aşan ilkeler *imân*dan sayılır.

İmân, Tektanrılı Vahiy dininden olsun yahut olmasın, her inanç düzeninin temel, sarsılmaz ve şarttsız kabullerine verilen addır. Nitekim, "her ümmetin Peygâmberi vardır. Peygâmberleri geldiğinde, aralarında adâletle hükmedilir ve onlara asla zulmedilmez" —Yûnus/ 10 (47)— diyerek *Kur'ân*, her halka, nesle, millete Tebliğ ile Tebliğcinin gönderilmiş olduğunu bize bildirmektedir. *Allah*, böylece gerekli gördükce *İrâdesi*ni izhâr etmiştir. "Tebliğci dikkate alınmamış yahut reddolunmuşsa yahut da onun aracılığıyla insanlara nâzil olmuş Tebliğ aslından saptırılmış yahut kötüye kullanılmışsa, bunun hesabı, Mahkemeikübrâda sorulacaktır..." —*Abdullah Yusuf Alî*: 1439.

*Allah*ın, dolaylı dahî olsa, *Cemâl*ini görmek çabasını gösteren herkes, *İhlâs*

sâhibidir —bkz: Sâffât/ 37 (40-49). Bunu topyekûn red ve inkâr edenlerse, *kâfir*-dir[148] —Bakara/ 2 (6-7&171); Kâfirûn/ 109 (1-5&6): "O hâlde sizin diniz size, benimkisiyse bana."

2- Dogma, Öğreti, İdeoloji

Dünyaya geldikten[149] sonra fizik, dirimsel ve toplumsal etkiler alarak beşer-insan yapımız biçimlenir. Etkilerin pek çoğu nefsimizde iz bırakmaksızın kayıp giderler. Bırakanlarınaysa, *izlenim* diyoruz. İzlenimlerden kimisine öncelik tanıyıp onları dikkate alırız. Niye? Ya fizik-kimya-dirim dış etkenlerinin, ya toplumsal —demekki, kültürel-siyâsî-iktisâdî— şartların ya da ahlâkî-vicdânî mülâhazaların etkisi, öyleki basıncıyla bazı izlenimler öncelik kazanır. Bu çeşit izlenimler, *algı* biçimini alırlar. Biçimsel düşünme işlemlerini, görüldüğü gibi, algılardan hareketle yürürlüğe koyuyoruz. Biçimsel düşünmenin kılavuzluğunda konuca ve biçimce benzer *algı*ların sentezinden belli bir olaya, konuya yahut nesneye ilişkin *idrâk*e ulaşırız. *Yargı*larımızın temel birimini oluşturan *kavram*lar benzer idrâklerin *salt sentez*idirler. Başka bir deyişle, kavramlar, barındırdıkları duyu ile duygu kalıntılarından arındırılmış idrâklerin sentezinden elde edilirler.

Duyu verileri, izlenimler, algılar, idrâkler ile düşünceler karmaşası bizde belli bir olaylar ile varolanlar hevengine ilişkin *tecrübe*yi oluşturur. Değişik tecrübelerden maddî ve manevî hayatımızı anlamlı yürütmemizi sağlayan *yaşantı*yı ediniriz. Tecrübeye oranla tasavvur yükü daha az, buna karşılık kavrama daha fazla yer veren yaşantılar yoluyla hayatın farklı kesimlerini zihnimizde bütünlüğe kavuşturabiliyoruz. Yaşantıların hep birden bizde bıraktığı kendimize, yakın ve uzak çevremize, kısacası hayata dair tasavvur bütünlüğüne *ömür* diyoruz.

Kavram, toplum–kültür tarihi itibâriyle, esasta, tecrübeden kaynaklanmakla birlikte, kişinin kendi yaşama dönemi içerisinde bahsi geçen temelden uzaklaşmıştır artık. İdrâkötesi salt düşünme dediğimiz soyut birimler üstüne yahut onların arasındaki bağlara ilişkindir. Bu itibârla kavramsal düşünme ve daha ötesi tefekkür, çok önemli ölçüde tasavvurdan bağımsızdır. Kısacası, *kavram araştırma-*

148 *KeFeRe*: 1- Örttü, sakladı, kapadı, kapladı, görünmez kıldı... Örn: i) "Fî leyletin *KeFeRe*-nnucûme 'amâmuhâ..." (A.Lebîd): "Bulutların, yıldızları örttüğü bir gecede..." ii) "*KeFeR*-elcehlu 'aley 'ilmi fulânin": "Bilgisizlik, filâncanın bilgisini örttü (üstünü kapadı, peçeledi, sakladı...)"(T.A.). 2- İtaat etmedi —yânî, buyruğu, ödevi unutmak yahut kaale almamak. 3- (doğru olanı) reddetti, inkâr etti, (doğru olanın, Hak, Hakîkat olanın) üstünü örttü...
Kâfir: (*Hakk*a, *Hakl*ıya, *Hakîkat*a, *doğru olan*a) inanmayan, (*hak* yahut *doğru olan*ın üstüne) 'örtü çeken'.
Küfür: İnkâr, dalâlet, gaflet, bilmezlik, bilmez gözükmek, *Hakîkat*ı örtme —bkz: E.W.*Lane*: "*Arabic – English Lexicon*", II.cilt, 2620&21.syflr.

149 *Doğum*: Anne ile babanın *döl hücreleri*nin (Fr gamète) birleşmeleri sonucunda meydana gelen *döllenmiş yumurta*nın (Fr zygote) *anne rahm*inde *embriyon*a (OsmT cenîn) dönüşerek gelişmeğe başlaması.

sı demek olan *felsefe*nin oluşturduğu, ve insanın başarabildiği en geniş boyutlu yapı, *sistem*dir. *Felsefe sistemi*, dayandığı belli bir *bilim*in *teori*leri yoluyla *vakı-a*lar veya *vaka*lar zeminine indirilebilir. Sistemin yüreği *metafizik*tir. Orada daha ziyâde araştırma sürecinde bilimin cevap getireceği sorular belirlenir. Bu da bize felsefe sisteminin gelişmeye açık bir yapı olduğunu gösterir. O, bu temel özelliğine aykırı bir tavırla belirlediği sorulara, bilime doğrudan doğruya başvurmaksızın, cevap getirmek emeline yeltenir de, bulduğu karşılıkları sarsılmaz, kesin doğrular olarak kabul ederse, *kapalı sistem*e dönüşür. İşte, sarsılmaz, kendilerinden artık şüphe duyulmayacak derecede kesin doğrular olarak kabul olunan fikrî değerlere *dogma* denir. *Dogma*lardan örülü fikir şebekesi *öğreti*dir. Düşüncelerin belirlediği davranışlarımıza, hâl ile hareketlerimize *eylem* diyoruz. Şu hâlde, bilinçsizce yapılan insan hareketleri eylem olarak nitelenemezler. Görüldüğü gibi, eylem, insana mahsus hâl, hareket ile davranıştır. Belli bir öğreti, belirli bir toplumu oluşturan 'yediden yetmişe' her bireyin tüm eylemleri ile yaşantılarını tayîn edip biçimliyorsa, ona *ideoloji* denir. Demekki *ideoloji*, bir toplumu baştan aşağıya belirlemek iddiasını taşıyan kapalı bir *spekulatiy metafizik sistem*dir. Yapısı ile özelliği gereği *dogma*, *imân*ın; *ideoloji* de, *din*in mantıkca tersidir. Öncekisi, *beşerî akılyürütme*lerin ürünüyken, sonrakisi *aklıaşkın doğaötesi Kudret*in insanlığa *Tebliğ*i sonucudur. Nitekim, yine birincisi, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinde dinin, gündelik hayatın gündeminden çekilip çıkarılması sonucunda ikincisinin boş bıraktığı mevkii doldurma çabasına girmiştir.

Türkcede *~cilik* yahut *~cılık*, Fransızcada *~isme* sonekleri, ideolojiye, ideolojik yahut ideolojimsi akım ile harekete işâret ederler. İdeoloji teriminin kendisi de, Türkceye "fikirler şebekesinin mantığı" diye aktarabileceğimiz, "logique du réseau des idées" demektir. Terimi bu anlamıyla ilk tarîf edip kullanan, Etienne Bonnot de *Condillac*'ın (1714 – 1780) öğrencisi olan, Antoine Louis Claude *Destutt de Tracy*'dir (1754 – 1836). *Destutt*, Immanuel *Kant*'taki metafiziğin eleştirisini kendisine esas alarak bu kavramı ve ondan hareketle ideolojiyi irdelemiştir. *Destutt*'e bakılırsa, insanın varlığı ile tarihinin incelenmesi anlamındaki metafizik, doğa araştırması demek olan fiziğin doğal devâmıdır. Nihâyet, "insanın özgül olarak düşünce varlığının tarihi" (Fr "histoire intellectuelle de l'homme) ve "fikir bilimi" (Fr "science des idées") diye belirlediği ideoloji, *Destutt*'e göre, zoolojinin parçasıdır. Filvakî, Karl Heinrich *Marx* da, bu terimi, *Destutt*'ten alıp ilk defâ "Alman İdeolojisi"nde (Alm "Die Deutsche Ideologie") kullanmıştır. Ancak, burada *Destutt*'ünkisinden epeyi değişik yeni bir tarîf denemesinde bulunmuştur. Buna göre ideoloji, insanın maddî ile iktisâdî şartları çerçevesinde bilinç kazanması sürecinin ifâdesi ve araştırılışıdır.[150] Bizse ideolojiyi 'fikirler-

150 Bkz: Bernhard *Waldenfels* & ...: "*Phänomenologie* und *Marxismus*/ *Erkenntnis*~ und *Wissenschaftstheorie*", 4.cilt, 189-199.syflr.

den örülmüş şebeke' tarzında tarîf etmeğe devâm ediyoruz.

İdeolojilerin ilki, her bakımdan en hâkim ve günümüzde insanlığı topyekûn eline avcuna almış görüneni Hürriyetcilik–Sermâyeciliktir (Fr Libéralisme–Capitalisme).

3- Sermâyecilik

İdeolojiler dizisinin ilki ve en eskisi olmanın yanında, ikisi dışında, ötekilerin menşei olmuştur. İki pâyândası, daha özgül bir deyişle, altideolojisi vardır: *Sömürücülük–sömürgecilik* (Fr Exploitationisme–colonialisme) ile *İmperyalism*.

Aşağı yukarı 1200lerden, yânî, Haçlı Seferlerinden itibâren Orta ile Batı Avrupanın siyâsî, toplumsal-kültürel ile iktisâdî gelişmeleri, iç içe cereyân etmişlerdir. Bunlardan hangisi öncelik taşıyor, bunu tayîn etmek bayağı zor bir işdir. Yine de, Merkantilismin, Derebeğliğin bağrında gelişmiş şartların sonucu olduğu öne sürülebilir. Ne var ki, Derebeğlik düzeninin çözülmesini, Onbeşinci yüzyıldan itibâren, başta Kuzey batı Avrupada olmak üzre, Merkantilismin geçerliliğini yitirmesine bağlayabiliriz. Derebeyliğin bağrında ortaya çıkan *kentsoylulaşma* eğilimleri, berâberlerinde artıürün ile sermâye birikimi temâyüllerini de getirmişlerdir. Kentsoyluluk, bağrından çıktığı toprak zâdegânlığının yanında, Katolikliğe odaklanan dini de gündemden düşürmüştür. *Toprak zâdegânlığı*, *Kentsoylulu*ğa tebdîl olurken, *Merkantlism* de *Kapitalism*e (*Sermâyeciliğ*e) dönüşmüştür. Bu dönüşümlerin başını Onyedinci yüzyılın ikinci yarısından itibâren çeken *İngiltere*, tarihte eşine rastlamadığımız bir güç ve etki merkezi olacaktır. Avrupa kıtasında yer alsın almasın, bu gidişe ayak uydurmayan yahut uyduramayan her toplum, İngilterenin kahredici 'soluğ'unu ensesinde duymuştur.

Haddızâtında, toprak zâdegânlığını ve onun siyâsî-iktisâdî nizâmı demek olan Derebeğliğini Avrupada ilk izâle eden *Fransa* olmuş, onu da *Ispanya* takîb etmiştir. Adı anılan iki ülkede Derebeğliği, merkezî Devlet Asilzâdeliği lehine iktidarından ferâgat etmiştir. Buna karşılık, İngiterede merkezî Devlet Asilzâdeliği ile toprak zâdegânlığı arasında daha 1215ten, yânî, *Magna Carta*dan itibâren hak ile imtiyâz dengesi kurulmuştur. Bahis konusu denge, 1534te akdolunan *Üstünlük Ahitnâmesi*yle (İng Act of Supremacy)[151] merkezî Asilzâde iktidarı ile Kilise ve nihâyet Oliver *Cromwell*'in (1599 – 1658) başını çektiği, başarısızlıkla sonuçlanmış, Cumhuriyetci hareketle (1653 – 1658) birlikte, bütün karşıt unsurlar arasında temîn olunmuştur. *İngiltere*, bu yoldan, bir yanda *Vatikan*dan bağımsız ve millî olan *Anglikan* Kilisesini ihdâs etmiş; öte taraftan da merkezî Asilzâde iktidarı, Toprak zâdegânı ile yeni teşekkül hâlinde bir sınıf olan Kentsoylular arasında uzlaşma sağlamıştır.[152] Bütün bu köklü uzlaşmalara rağmen, İngiltere, gele-

151 Bkz: Edwin *Jones*: "The *English Nation*/ The *Great Myth*", 15.s.
152 Bkz: Edwin *Jones*: A.g.e, 65.s.

neksel dinî ve siyâsî yapısından tavîz vermemiştir. Bu cümleden olmak üzre, İngiltere, bir din ve hükümdarlık devleti[153] olarak hayatını sürdürmüştür. Şu var ki, İngilterede gerek din gerekse siyâset hayatı, yeni iktisâdî şartlar ile bunların berâberlerinde getirdikleri sınıf düzenlemelerine boyun eğmiştir. Yeni iktisâdî şartları Hür Sermâyecilik terimi altında derleyebiliriz. Hür Sermâyeciliğin sınıfıysa, Kentsoyluluktur. Adı üstünde, Kentsoyluluk, şehirlilik (Fr urbanité) demektir. Şehir dışında, demekki, kırda dahî yaşasanız, hayatınızı, yine, şehirli âdâbına uygun kılarsınız. Bahis konusu âdâp, giyim kuşamdan tutunuz da hâl ile hareketlerin, davranma tarzları ile tutumların en ince ayrıntılarına dek uzanır. Nitekim, kırlık alanlarda inşâ olunan mâlikhâneler, gerek mimarî yapıları gerekse hâvî oldukları imkânlar itibârıyla şehirdekilerin sureti olmuşlardır. Onsekizinci ile Ondokuzuncu yüzyıllarda kaleme alınmış seyâhatnâmelerde gördüğümüz resimlerdeyse, balta girmemiş yağmur ormanlarına dalan beğefendiler, kolalı gömlekli, boyunbağlı ve takım elbiselidirler. Yeryüzünün hangi köşe bucağına giderlerse gitsinler, İngiliz hanımefendisi (İng lady) de beğefendisi de (gentleman), şehir hayatlarının maddî ile kültürel değerleri ile unsurlarını, mümkün mertebe, gerçekleştirmeğe bakmışlardır. Hikâyeye, daha doğrusu, nükteye inanacak olursak, bir İngiliz beğefendisinin yatak kılığında bile, boyunbağı eksik olmazmış! Tabîî bu işde bayağı tuhaf bir aykırılık göze çarpmıyor değil: Zihniyet iktisâdîleşmekle birlikte, özellikle Yenidendiriliş döneminde, demekki 1500lerde Ortaçağdakilerden farklılaşan soyluluk âdetleri ile âdâbımuâşeret kuralları hiç değişmeden yürürlükte kalmışlardır. İşte bu iki, aykırı gibi gözüken, unsurun mezci, çağdaş şehirli hayatın[154] anaörneğini teşkil etmiştir: Bir yanda Sermâyeci iktisâdın gerektirdiği serbest rekâbetci müteşebbisliği, öbür taraftaysa, şehirli hayatın âdâbımuâşeret zapturaptı (Fr discipline). Yalnız, bu zapturapt, yine çok ilgi çekici bir husus, merkezî Devletin hukukî–inzibâtî tasarruflarından ziyâde, aile ile okul kaynaklı eğitim yoluyla tek tek kişilere aşılanmıştır. Başka bir deyişle, Kentsoylu İngiliz, kendisinden beklendiği gibi giyinip kuşanmıyor, yiyip içmiyor, davranmıyor ve iş görmüyorsa, güç ve yetkiyle donanmış belirli bir merci tarafından derdest olunup cezâya çarptırılmıyor. Başına daha kötüsü geliyor: Ayıplanıp dışlanıyor, aforoz ediliyor. İktisât kadar siyâset ve düşünce hayatı bütünüyle ademimerkezî (Fr décentralisé). Herkes, kendi başına ve kendisinden sorumlu. İşte, daha 1300lerden itibâren gelişip 1790larda olgunlaşan Hür Sermâyeciliğe doğru yol alan Kentsoylu yaşama ile düşünme tarzının açıkca sınanıp denendiği tecrübe sahası, *Yeni İngiltere*, nâmıdiğer, *Amerika Birleşik Devletleri* olacaktır.

Sermâyecilik, ideoloji olarak, özel mülkiyet hakkının savunulmasından ibâret değildir. Filvakî, özel mülkiyet, insanların, konar-göçer avcılık safhasından yerleşik tarım toplumu yaşayışına geçişlerinden beri varolagelmiş bir kurum

153 Fr théocracie & monarchie.

154 Fr vie urbaine moderne.

olup bütün medeniyetlerde kendisini göstermiştir. Sermâyecilik, haddizâtında, yüksek verim sağlamaya yönelik üretim araçları ile üreten insan gücünün özel mülkiyete dayanmasıdır. Yüksek verim sağlamaya yönelik üretim araçları ile üreten insan gücüne mâlik olmak sermâye birikimini temin edebilmiş herkese açıktır. Buradan da aynı tür malı üretenler arasında rekâbet doğmuştur. Sermâye birikimi ile kâr haddini rakîplerine oranla yükseltebilen, git gide öbürlerini sâf-dışı kılar. Böylelikle tekelci sermâyenin ortaya çıktığı görülür. Bunu önlemeğe yönelik olarak çıkarılan kanunlar, 'dostlar alışverişte görsün' kabîlindendirler. Zirâ, merkezî Devlet'in, 1600lerin başlarından itibâren gittikce büyük sermâye öbeklerinin hâkimiyetine, hiç değilse, denetimi altına girdiği görülür. Görünüşte yasaklansa dahî, devlet desteği açıktan yahut gizlice varlığını duyurmuştur. İngitere de Felemenk de, cihânşumûl sömürge imparatorluklarını şirketleri yoluyla kurmuşlardır. Hedef ülkeye şirket, arkasına devlet desteğini almış durumda giriyor. Bölge yahut ülke bir kere sağlama bağlandıktan sonra, oranın, âsâyişi başta olmak üzre, idârî, mâlî, eğitim, öğretim bütün meselelerini merkezî Devlet üstlenir. Günümüzde de, filhakîka, Amerika Birleşik Devletleri, aynı iktisâdî-siyâsî hedefi benzer yöntemlerle gerçekleştirmek peşindedir.

Hür Sermâyeciliğe ve onun hayat tarzını temsîl edip savunan *Çağdaşcılığa* (Fr Modernisme) karşı tepki şeklinde doğmuş olan *Romantism* dünya ile doğa görüşlerinin ideolojileşip siyâsîleşmiş türevi *Faşism* ve onunla birtakım benzerlikleri bulunan *Millî toplumculuk*tur (Fr National Socialisme). Gerek çok farklı görüşteki kişiler ile insan kümelerinin vucut verdiği Hür Sermâyeciliğe gerekse onun kendisine karşı tercih olunabilecek seçenek olarak meydana getirilmiş Toplumculuğa (Fr Socialisme) tepki şeklinde doğmuş Faşism ile Millî toplumculuğa oranla Hür Sermâyecilik, gevşek dokunmuş bir 'fikirler örgüsü', bir ideolojidir. O kadar ki, hem yaşama tarzındaki hem de siyâsî alandaki yumuşak, mutedil görünüşüyle Sermâyeciliğin, ideoloji olup olmadığı bile, sorulabilir. Onun müsâmahalı, mutedil, yüzeyde kalan müsâadeci (İng permissive) görünümü ve beşerin, temelde, 'belden aşağısı'nın, başka deyişle, hayvanî kesiminin ihtiyâçlarını hedef tahtası seçmesi, böylesi geniş coğrafyalara kısa sayılabilecek sürede yayılmasını sağlamıştır.

"Özel üretim ile mülkün ileri aşamalara ulaşması ve zanaatların seviyesinde alışılmışın ötesinde gelişmelerin kaydedilmesi, özel ihtiyâçların karşılanmasını kolaylaştırmış ve yatırılmış sermâyeden verim elde edilmesini sağlamıştır. İşte böyle tarîf ve tayîn olunan iktisât sistemi Sermâyeciliktir. O, bağrında para hâkimiyeti (Fr plutocracie) tehlikesini barındırır. W.*Sombart*, Sermâyeciliği, erken —İngiltere ile Fransada Onsekizinci yüzyıl sonlarına, Almanyadaysa Ondokuzuncu yüzyıl ortalarına doğru—, yüksek —Ondokuzuncu yüzyıl sonları A.B.D.— ve geç —Birinci Dünya Savaşı sonrası Kuzey ile Batı Avrupa— olmak üzre üç safhada mütâlea etmiştir."[155]

155 Johannes *Hoffmeister*: "*Wörterbuch* der *philosophischen Begriffe*", 342.sayfa

4- *Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî Medeniyeti*nin, dolayısıyla da, *Sermâyeciliğ*in *Tarih*teki *Konumu*

i- *İngiliz-Yahudîlik* ile *Ana İdeolojisini Küreselleştiren Etken*

Farklı görüşteki kişiler ile değişik insan kümelerinin vucut vermesine rağmen, Hür Sermâyeciliği asıl belirleyip başlangıç safhalarından bu yana yürüten merkezî mahfil, milletlerüstü bir teşkilât olan *Farmasonluk*tur. Sıkı bir silsileimerâtip düzeni ile tavîzsiz bir gizlilik kuralı doğrultusunda çalışan Farmasonluk, belli bir kişinin, aile yahut boyun güdümünde olmayıp dünya çapında kurumlaşmış bir teşkilâttır. Mensupları, teşkilâtın merkezî ve bağlı bulundukları locaların tüzükleriyle zapturapt altına alınmış olmalarına karşılık, teşkilât ile loca dışındaki özel hayatlarında tümüyle serbestce yaşayabilirler. Cinsiyet hâriç, din ile milliyet nevinden hiçbir ayırım gözetmeyen Farmasonluk, üyeleri arasında görüş ile çıkar destekleşmesini herhâlükârda şart koşar. Bununla birlikte, eşitler arasında üstün olanlar, yine de İngilizler olup onları Yahudîler takîb ederler. İngilizlerin arasındaysa, günümüzde tavsamış bulunsa bile, soyluluk mertebeleri uyarınca derecelenme söz konusudur.

İşte, ilkin 1789 İhtilâlikebîrle Fransada köprübaşı tutup oradan Avrupanın değişik yörelerine intikâl eden, öncelikle de sömürgecilik yoluyla yeryüzünün hemen her tarafında, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra, kök salıp yeryüzünün dörtbir köşe bucağına yayılan İngiliz-Yahudî medeniyetinin asıl taşıyıcıları Farmasonlardır. Bunlar, bir yanda, doğrudan doğruya kendileri, öte taraftan da, Rotary, Lions gibi, meslek yahut hayır dernekleri ve toplulukları kisvesindeki resmî – gayrıresmî alt kuruluşları yoluyla, Hür Sermâyeciliğin tohumlarını serpmiş, ardından da onu dünya çapında fikren ve maddeten inkişâf ettirmişlerdir. Dost kisvesi altında cezbedilmiş yahut zor kullanılarak esir alınmış toplumların en kâbiliyetli, akıllı, zekî ve tercihân soylu soplu bireylerini bağrında barındıran en etkili —zanaat, sanat, sanayi, ticâret, siyâset, öğretim, silâhlı kuvvetler— çevreleri, Farmasonluk, gözetir. Anılan çevreler yoluyla Farmasonluk, İngiliz-Yahudî zihniyetini teşkîl eden inançlar ile ülküleri hedef topluma yahut millete en üst seviyeden zerketmeğe bakar. *Tactique* ve *stratégie*siyle Farmasonluk, İngiliz-Yahudîliğin anaörnekliğini teşkil eder. Kendisine sakladıkları ile dışındaki çevrelere 'ihrâc ettiği' değerler, birbirlerine ters düşerler. Farmasonluk, bir kere, muhafazakâr, maneviyâtcı ile silsileimerâtipci olmasına ve kendisiçin gizlilik ile câmiaiçi dayanışmayı savunmasına karşılık, kendi dışındakilere maddiyâtı, eşitlikciliği, ilericiliği, devrimciliği, şeffaflık ile bölünüp bireyleşmeyi telkîn eder. Tıpkı kendisinden geldiği ve temsîl ettiği iki ana zihniyetten sapına dek dindar Yahudîliğin, kendi dışındaki dindarları yobaz olarak nitelemesi, kendisi kavmiyetci olmasına karşılık, başkalarının milliyetciliği ile yurtseverliğini ırkcılık,

giderek, Yahudî-aleyhdarlığı şeklinde telâkkî etmesi gibi. Yine tıpkı, kendisinden türeyip kendisini temsîl eylediği öbür anlayış olan İngilizliğin, ilericiliği, eşitlikcilik ile cumhuriyetcilik fikirlerini ihrâc etmesine karşılık, kendisinin muhafazakârlık, silsileimerâtib ile hükümdarlık ülkülerine bağlı kalması gibi. Aile hayatı ile dayanışması, evlilik kurumu ve askerî güç kavrayışı neviinden kendisini zaman içerisinde kanıtlamış nice değer varsa, öncelikle Yahudîlik ve gittikce gerileyen derecede İngilizler, bunları kendilerine alıkoyarlarken,[156] kerîh bildiklerini hedefteki özge toplumlara 'yedirerek' onların mücâdele irâdelerini, dolayısıyla, dirençlerini kırmağı amaçlamaktadırlar.

İngiliz-Yahudîliğin, anlayışıyla, dünya ile insana bakışıyla, hâl hareketleriyle, öncelikle, İngilizlik kanadını yeryüzünün en ücrâ köşelerine taşıyan bir kurum da, millîleştirilmiş Kilise durumundaki Anglikancılıktır.

Ondokuzuncu yüzyılın birinci yarısından itibâren Fransa, Felemenk, İsviçre, İsveç, Danimarka; Birinci Dünya Savaşının ardındansa, bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş Orta ile Doğu Avrupanın ufak ülkeleri git gide sözünü ettiğimiz medeniyetin etki alanına girmişlerdir. Nihâyet bu tarihlerde Yeniçağ dindışı Avrupa medeniyeti, aslında kendisinden türemiş olan İngiliz-Yahudî medeniyetine karışmıştır.

ii- *Din* ile *Dindışının Birbirlerine karşı Mevzilenişleri*

Tarihi yönlendiren tümel tasarım varmıdır? Kelâmın terimleriyle ifâde edilirse, irâdeikülliye denilen çeşitten tümel tasarıdan söz edilebilinir mi? Vardır, diyenler, dar yahut geniş anlamda dindar, yânî, doğrudan doğruya yahut dolaylı şekilde dinin etkisinde kalan kimselerdir. Dar anlamda dindarlar, yalnızca *Tanrı*ya inanmakla kalmayıp doğrudan yahut dolaylı olarak *O*ndan nâzil olduğuna inandıkları *Tebliğ*lerden birini benimseyip o doğrultuda toplumsal ile bireysel hayatlarını tanzîm ederler. Geniş anlamda 'dindar' diye niteliediklerimiz, âlemdeki düzenin bir kurucusunun yahut belirleyicisinin bulunduğunu onamakla birlikte, herhangi bir iytikât düzenine uymağı reddederler. Bunlara, gevşek bir deyimle, Sekülerler diyebiliriz. Nihâyet, tek tek olup bitenleri belirleyen bir düzeni kabul etmekle birlikte, bunun 'mimar'ını tanımanın, nesnel, positiv şartlar çerçevesinde imkânsız olduğu, bu yüzden de, böyle bir mercinin yahut gücün varlığından anlamlı tarzda bahsedilemeyeceği kanısını taşıyanlar vardır. Onlar, Bilinmezcilik (Fr Agnosticisme), Positivcilik, Maddecilik, Tanrıtanımazcılık (Fr Athéisme) akımlarından birinden yahut birkaçından sayılabilirler. Özetlersek, Tanrıcılar ile Tanrıtanımazların (Fr athée) ortak paydası, evrende belli kurallar uyarınca işleyen bir düzenin bulunduğu kabulüdür. Ayrıldıkları husussa, zorunlu kurallara uygun işleyen düzenin müellifi varmıdır, yokmudur ve onun kimliği nedir, sorula-

156 Günümüzde en etkili, kudretli ve muntazam silâhlı kuvvetleri, sözgelişi, *İngiliz-Yahudîliğ*in ana merkez üç ülkesi olan *İngilter*enin, *A.B.D.* ile *İsrail*in ellerindedir.

rına verdikleri cevaptadır. İşte dar ile geniş anlamdaki 'dindarlar'a hep birlikte Gerekirciler (Fr Déterministes) demenin yanlış olmayacağı kanısındayız. Aslında, bir yanda Gerekirciliği benimsemek, öbür taraftan da Tanrının varlığını inkâr etmek, âşîkâr bir çelişkidir. Bu sebeple, esas tutarlı Tanrıtanımazlar, evrende zorunlu düzenin bulunmadığını öne sürenlerdir. Söylediklerimizin kanıtını, öncelikle Vladimir İlyiç Ulyanov, nâmıdiger, *Lenin*'le (1870 – 1924) karşılaştırıldığında, Jacques *Monod*'nun (1910 – 1976) sergilediği tutarlılıkta buluyoruz. Tanrıtanımaz Ortakmülkcülüğe bağlı çağımızın önde gelen biyolog ile filosoflarından Jacques *Monod*, evrenin, dialektik yasalar doğrultusunda işleyen maddî etkileşimlerin verisi olduğu iddiasını toptan reddetmiştir. *Monod*'ya göre, ne doğa ne de tarih bağlamında zorunluluktan mantıklıca söz edilebilir. Haddızâtında, zorunsuzluğu (Fr&İng contingence) Yeniçağda savunan İngiliz Deneyciliğinden hareketle Charles *Darwin*, evrim varsayımıyla, eşyânın tabiatı gereği, bütün olup bitenlerin rastlantılı olduğu savını çağımız zihniyetine hakketmiştir. *Monod*, Darvinci anlayışın gereğini en tutarlı tarzda yerine getirmiş çağımızın düşünürüdür.

Dünyaya yatay düzlemde, yânî, olaylara gözümüzün önünde olup bittikleri tarzda baktığımızda, zorunsuzluk ilkesini reddedemeyiz. Akıl-deney[157] yolu, başka bir sözle, positiv yöntem bunu gerektirmektedir. Eksik varolanlar olarak bunun dışına çıkamayız. İşte bu bağlamda olup bitenlere baktığımızda, doğada evrimi, toplumdaysa tarihi görürüz. Ne var ki, *Vahiy* ve 'iç sesimiz', yânî vicdânımız ise, bize Mükemmelliği, başka türlü söylenirse, Mutlak Zorunluluğun hükmünü bildirirler. Zorunsuzlukları doğal olarak algılarız; Mükemmellik ise, bilinemez: Onun varlığına ya imân edilir ya da edilmez. Bu sebeple, sokakta yürürken başıma düşen saksı olayını ya "tesâdüf eseridir", "kazadır" ya da "kaderin tecellisidir" şeklinde niteleyebilirim. İki tavır arasında bilgi teorisi açısından fark yoktur; ideolojik fark, tabîî ki, âşîkârdır.

Yatay düzlemde olup bitenleri izlediğimizde, karşılaştığımız etkilerin ancak birkaç adım önceki nedenlerini tesbit edebiliriz. Burada öyleyse kısa vadeli, kısmî tesbitler söz konusudur. Hakîm aşamasındaki kimselerde yatay gerçeklik düzleminin aşılıp İlahî görüşe yaklaşmanın mümkün olduğu, konunun erbâbı tarafından bildirilen bir hususdur. Burada artık toptan görme —*basîret*— bahis konusudur. Tarihe bilimsel tavırla bakmak alışkanlığında olmamız, onda şaşmaz Hikmet yansısını, nurunu görmemize engel değildir. Hikmeti aramak cefâsına katılınmaksızın kendiliğinden hakîm olunamaz. *Bilim*in üstü ve kaynağı *felsefe*dir. Onun fışkırdığı pınarsa, *Hikmet*tir. Bunun da en uç noktası, tam ve şüphesiz idrâk ile bilme demek olan *Hadsisâdık*tır.

Tarihi incelerken sezgilerimiz bize önemli ölçüde yardım ederler. Sezgilerimiz, akılyürütmelerimizi destekledikleri oranda kullanılırlar. Ortalama zekâ se-

157 Fr rationnel-empirique.

viyesinde herkes biçimsel mantığın ana yolu olan akılyürütmeyi olağan bir orta ile yüksek öğrenim sonunda öğrenebilir. Hâlbuki *Hadsisâdık*, pek az kimseye nasîb olan mazhariyettir. Bu yüce kâbiliyetle mücehhez kişi, taleb ettiği takdîrde bir mürşidin müridi olarak eğitilir. Tasavvufî eğitim, biçimsel öğrenimden bambaşkadır. *Biçimsel öğrenim* bize ilkece şüpheye açık değişken *bilimsel* yahut *fennî* bilgilerin edinilmesini sağlarken, *tasavvufî eğitim* insanı ilkece şüpheden ârî, kâmil ve tam irfân demek olan *Hakkelyakîn*e ulaştırabilir.

Buraya değin olaylardan uzaklaşıp kopmadan onların yılankavî yol alışlarını adım adım izlemeğe çalıştık. Batı dünyasında cereyân etmiş olaylar zincirini ve sonuçta Onyedinci yüzyıldan itibâren Yahudî sermâyesi ile kendi toplum-siyâset şartları çerçevesinde İngiliz teşebbüscülüğünün 'izdivâc'ından neşet etmiş günümüz medeniyet durumunu, ona rakîp ve seçenek gördüğümüz İslâm anlayışıyla dahî yer yer karşılaştırmakla birlikte, bahse konu kılınmış taraflardan birine yahut öbürüne alenen haksızlık etmekten olabildiğince kaçınarak, tesbitci ve tasvîrci tutumla yansıtmağa çaba harcadık. Ne var ki, haksızlık etmekten kaçınmak, taraf tutmamak anlamına gelmez. Tarafsızlık, ahlâksızlıktır. Haksızlık etmek ise, adâletsizliktir, yânî, zulmdür.

Tarihin hiçbir devrinde haklı ile haksız günümüzde cereyân eden mücâdeledeki kadar açık seçik biçimde ortaya çıkmamıştır. Hâkim güç, aklın havsalanın alamayacağı derecede kuvvetli, kudretli ve zengindir. Yeryüzü, beşerî ve tabiî tekmil kaynaklarıyla ona teslîm olmuş gözüküyor. Şimdimizden kaygılıyız; geleceğimizden ise, endîşe duyuyoruz. Olup bitenler, yüzbinlerce ışık yılı uzaklıktaki bir yıldızın infilâkı değil, parmaklarımızın arasından kayıp giden insanlığımız ile onu barındırıp ihyâ eden dünyamızdır.

Olaylardan kimisi niye bu yöne saptılar da, başka taraflara yönelmediler, sorusunu da sormadan edemiyorsunuz. Tesbit ile tasvîr ettiklerimizin büyük çoğunluğunu nedensel çerçevede kanıtlamak imkânından yoksunuz. Öncelikle, tarihte vukûu bulmuş olaylardan pek azı belgelenebilir cinstendir. Bundan dolayı neden – etki bağıntılarını inşâ etmek olağanüstü zor bir beceridir. İnşâ etmekten uydurmağa kaymak işden bile değildir. Uzak ile orta vade geçmiş vaka silsileleri arasında karîneler yoluyla neden – etki bağıntılarını kuran tarih filosofu, böylelikle, ölümcül uçurumun üstünde uzanan buzdan köprüyü geçerken her adımını, önünü ardını defâlarca yokladıktan sonra, atan, dağcıyı andırır.

Tarihte belirlenim arayan filosoflar, hep, vaka silsileleri, niye falanca yönde ilerilediler de, filâncaya sapmadılar sorusuyla becelleşip buna cevab aramışlardır. Onlar, tarihin esaslı biçimde değerlendirilip anlamlandırılmasına birtakım maddî ile coğrafî şartların sıralanıp dökümünün çıkarılması ile zaman, mekân çerçevelerinin çizilmesinin yetmeyeceği kanısını taşımışlardır. Sözgelişi, çağımız dünyası niye Kuzey batı Avrupada biçimlendi de, onun iklîm şartları ile coğrafî konumunu andıran yeryüzünün özge yörelerinde şekillenmedi? Onaltıncı yüzyılda

yüksek bir zanaat (Fr&İng technique) seviyesi sergileyen Çin, nasıl oldu da düzenli biçimde uzak ufuklara yelken basıp denizaşırı toprakları yerleşimine açamadı[158]; nihâyet bunu İngilizler, Felemenkliler, Danimarkalılar, Fransızlar, Ispanyollar ile Portekizliler başardılar? Hele, nüfus ile yüzölçüm boyutları itibârıyla, koskoca Çin ile küçücük Felemenk ile Danimarka ülkelerini karşılaştırınca, muazzam başarı ibresinin ikincilerden yana ağır basması, daha bir şaşırtıcı olmuyor mu?

Herbert W. *Armstrong*, bu hâli, "*Vahiye göre Anglo-Saksonlar*" (Fr "Les *Anglo-Saxons selon* la *Prophétie*")[159] başlıklı dikkate değer eserinde İlahî İnâyete (Fr Grâce Divine) bağlamıştır. Georg Wilhelm Friedrich *Hegel* (1770 – 1831) ise, "*Tarih Felsefesi Dersleri*" (Alm "*Vorlesungen über* die *Philosophie* der *Geschichte*")[160] başlıklı dev eserinde tarihin, *Maneviyât* (Alm Geist) tarafından belirlenip yönlendirildiğini öne sürmüştür. *Dünya Maneviyâtının* (Weltgeist) hükmü altında yol alan medeniyetin (*Geschichte* der *Menschheit*: İnsanlık tarihi), güneş misâli, doğudan doğup —Doğu Asya— Batı Asyada en üst noktasına erişerek batıda —Batı Avrupa— kemâle erdiği görüşünü savunmuştur.

Hegel'e göre, Maneviyât, Doğada olduğu gibi, Tarih diye adlandırdığımız İnsanlık âleminde dahî, milletlerin maşerî (Fr collectif) maneviyâtları (Alm Volksgeist) aracılığıyla Kendisini izhâr eder. Bu süreçte bâzı milletler başı çekerken, diğerleri bir çeşit figüran rolünü oynarlar. Maşerî manevîyâtın kendisinde odaklaştığı kimseler, *Hegel*'in gözünde, Büyük *İskender* (356 – 322), Gaius Iulius *Caesar* (102 – 44) ile *Napoléon* Bonaparte (1769 – 1821) gibi tarihî kişilerdir. Bunlar, kendi başlarına cüzî amaçlarının takîpcisiyken, aslında, tabîî ki bilmeden, "Aklın bir hîlesi"ne âlet olurlar.[161]

158 *Ming* hânedânı devrinde Çinin güneyindeki Yunnan eyâletinden Müslüman Çinli amiral *Çeng Ho*(asıl adı, *Ma San-Pao*: 1371 – 1435), komutasındaki 62 gemilik filo ve 27,800 askerden oluşmuş birlikle 1405de Batı denizlerine yelken açmıştır. Siyâsî ve ticârî sebeplerle ziyâret edilen ülkeler, sırasıyla, Vietnam, Malaka (Malaya'da), Sumatra, Seylan, Basra Körfezi, İran, Hicaz, Umman, Yemen, Sudan, Kenya, Zanzibar... Ziyâret olunan yerlerden anayurdun yabancısı olduğu bitki ile taş örnekleri, ticârî metâa ve kimi ecnebî tâcir ile devlet ricâli pâyıtaht *Nanking*e götürülmüşlerdir. Birçok kez tekrarlanan gezilere nihâyet 1433te birdenbire son verilmiştir. Bu tarihten sonra Çinliler, bir daha uzak yol deniz keşif gezilerine çıkmamışlardır — bkz:Nicholas *Tarling*: "The *Cambridge History* of *Southeast Asia*", I.cilt, 227.& 331.syflr; ayrıca bkz: "*Encyclopedia Britannica CD Multimedia Edition*", "*Cheng Ho*" maddesine. Bundan altı yüz yıl önce binlerce kişinin gerek taşınmasını gerekse aylarca süren iâşesini sağlayan teşkilâtcılık ile düzen zihniyetine, bunca büyük sayıda gemiye böylesine uzak ve tanınmayan diyârlara yelken açtıran zanaate, hüner ile mahârete nice hayran kalınsa azdır. Hayrete mûcib olan husus ise, böylesine muazzam bir teşebbüsün, *müstemleke* kurma bâbında sonuçsuz kalmasıdır.

159 İngilizceden Fransızcaya *Ambassador College* tarafından tercüme olunmuştur.

160 E.A. (iki cilt), Berlin, 1832 —bkz: *Volpie* & Julian *Nida-Rümelin*: "*Lexikon* der *philosophischen Werke*", 790.-792.syflr

161 Alm "unbewusste Werkzeuge einer List der Vernunft".

Yine *Hegel*'e bakılırsa, Maneviyâtın Kendisini göstermesi, Mutlak Hukuk ile Hürriyet ilkelerinin[162] gerçekleşmeleri ("Freiheitsverwirklichung") yoluyla olur. Hürriyetin gerçekleşme basamakları, insanlığın ilerileme ("Fortschritt) aşamalarını temsîl eder. Hürriyetin gerçekleşme sürecinin akîm kaldığı yahut ilgâ kılındığı durumlarda, gerileme ("Rückkehr") başgösterir. İlerilemeyi durduran en önde gelen etken ise, insanın, doğanın karanlık güçlerinin ("dunkle Macht der Natur") baskısına bel vermesidir. Hukuk ile Hürriyet ilkelerinin bayrakdarlığını yapan millet, tarihte yer alan ilerilemenin de öncüsü sayılır. Bu çabalarında doğanın veya tarihin istibdât fırtınalarına göğüs geremeyen yahut bayrakdarlık tâkatını gösteremeyen milletler, hukuktaki üstünlüklerini, yânî devlet olma vasıflarını ve hürriyetlerini yitirirler.

Devlet geleneğinin Asyadan yayıldığını bildiren *Hegel*, kendi bireysel kaderinin —İslâmî terimlerle söylersek, 'cüzî irâde'sinin— bilincine erişme mücâdelesini vermek suretiyle kişileşmek, kölenin tersine, Atinalı vatandaşa[163] nasîb olmuştur, diyor. Çağdan çağa ve toplumdan topluma farklılık gösteren örflere bağlı birey olma durumundaki insandan Tektanrılı Vahiy dini —*Hegel*'in kasdettiği, Hıristiyanlıktır— sâyesinde ahlâk insanı doğmuştur. Ahlâk kişisi olarak insan, hürriyet ile akıl varlığıdır.[164] Hür insan, konumunu Lutherci Islâhatcı ("Reformation") hareketi ve daha sonra Hürriyetcilikle ("Liberalismus") pekiştirmiştir. Hıristiyanlığın yaratma görüşüyle, yeryüzünün, doğadışı güçlerden arındırılmasının ardından ("entgötterte Natur"), Lutherci Islâhat ve sonraki Hürriyetci hareketlerin sonucunda, *Hegel*'e kalırsa, insanın kendisi, kendisine karşı serbestce tavır alır hâle gelmiştir.[165] Bu serbestleşmesindeki en önemli âmil, onu, doğanın, *Hegel*'in deyimiyle söylersek, karanlık, müstebit güçlerine karşı muzaffer kılan sanayi devrimi olmuştur.

iii- *Manevî İnsan*a karşı *Maddî Beşer*in *Mevzilenişi*

İşte, insanın, doğaya cephe alışı ve Sanayi devrimi doğrultusunda kendisini kendisine karşı âzât kılmasıyla, Hürriyetci–Sermâyeci anlayış, büyük bir ivme kazanmıştır. Bu eşi menendi görülmemiş gelişmelerin anahtarıysa, Yahudîlik ile İngilizliğin tarihî ittifâkında aranmalıdır.

İnsanın, kendisine karşı kendisini âzât kılmasının ne anlama geldiğini gözden geçirdik. Bu yüzden aynı konuya burada dönmeyeceğiz. Yalnız, bu yolda onun, dur durak bilmez korkunç ilerileme marazına dûçâr olduğunu belirtelim. Bireyler, tüzel topluluklar, şirketler ile milletler arasında kıyasıya, sonu belirsiz

162 Alm "das unbeschränkte Rechts- und Freiheitsprinzip".
163 Alm "griechische Bürgerwelt".
164 Alm "Freiheits- und Vernunftswesen".
165 Alm "Befreiung des Menschen zu sich selbst".

yarış başgöstermiştir. Yarış için yarış! İlk ve biricik hedef, kuvvete, kudrete, şana, şöhrete, servete kavuşmak. Hep daha çok; daha, daha fazla; çok daha fazla! 'Önüme ne çıkarsa, devirir, basar, geçerim; ihtirâslarımın sonu sınırı yok!' 'Dünya benimdir ve sonunda her yanıyla, her şeyiyle bana kalacak!' İmdi, Maddeci–Mekanisist–Akılcı–Deneyci–Laik–İnsancı–Hür Sermâyeci (yahut Toplumcu)–Çağdaşcı insanın vehmi: Bu insan, içsizdir, bencildir, bencidir, benmerkezcidir, çıkarcıdır, ukalâdır, bilgiçtir, zekîdir, arsız hayâsızdır; çıkarına dokunulmadıkca, rahat bırakıldıkca başkasına karışmaz —'bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın!'—; kısacası, daha önce belirttiğimiz üzre, *tragique* varlıktır. Çıkarlarını yürütmek maksadıyla oldum olası kimsenin aklına esmemiş yollara başvurur. Fennî üstünlüğüne dayanarak kendisine karşı çıkanları, toptekneleri (İng gunboat), tank, top, uçak, yangın bombası neviinden gelişkin ateş gücü yüksek; kimyevî, biyolojik yahut çekirdeksel (Fr nucléer) bombalar gibi, maşerî yıkıcılığı olan silâhlarla sindirmiştir. Bunların etkisi de, beklenin altında kalınca, başka müdhiş yöntemler denenmiştir: 1900lerin başında Çinlilere revâ görüldüğü gibi, kalabalık kitlelere zorla afyon yutturulmuştur. Ama bundan daha sinsisi dahî var: Felsefî sistemlerin çarpıtılmasından elde edilmiş ideoloji verisi, içi boş, dışıysa rengârenk kâğıtlarla allanıp pullanmış, sarıp sarmalanmış deyimler ve deyişlerle yığınla zihinlerin bulandırılması, uyuşturulup yozlaştırılması! Böylelikle insanın savaşma ile başkaldırma hassasına öldürücü darbe indirilmiştir.

5- *Hür Sermâyeciliğin Yapma Seçeneği: Toplumculuk*

Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî Medeniyeti, ana ideolojisi olan Hür Sermâyeciliğe seçenek olarak Ortakmülkcülüğü oluşturmuş yahut oluşmasına el vermiştir. Bu yolla Hür Sermâyeciliğe esaslı bir seçeneğin doğması, vucut bulması önlenmek istenmiştir. Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin dışından çıkıp geleceği sanılırken, onun içerisinden beklenmedik bir bozuk ses yükselmiştir: Faşism.

Hür Sermâyecilik gibi, Toplumculuk ve onun türevi, Ortakmülkcülük de, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin temel dünyatasavvuru olan Maddecilik–Mekanisismden esinlenerek biçimlenmiştir. Muhafazakârlığa karşı olup ilerici–hamlecidir. Yine Sermâyecilik gibi, iktisâdı ilahlaştırır. Bu esaslı ortak özelliklerin yanında, Toplumculuğun, özellikle de, onun aslî uzantısı olan Ortakmülkcülüğün, Sermâyecilikten ayrıldığı hususlar elbette var. Aksi tadîrde, nasıl seçenek olurdu? Nitekim, 'birey'in 'bireysel benliğ'ine çakılıp kalmağı derpîş eden Sermâyeciliğin tersine, Ortakmülkcülük, 'toplumsal benliğ'e sıçramağı — üretim ile tüketim ilişkilerinden hız alıp bunların şartlarını değiştirmeği— öngörür: Devrim. Bununla İngiliz-Yahudî medeniyeti, 'Hürriyetcilik–Sermâyecilikten memnun değilseniz, buyrun işte, size seçenek ideoloji, Toplumculuk yahut Or-

takmülkcülük!', demek istemiştir. Nasıl birincisini Thomas *Hobbes*, John *Locke* (1632 – 1704), David *Hume*, Adam *Smith* gibi İngiliz filosofları biçimlemişse, ikincisini, Almanyada doğup büyümüş olmakla birlikte, asıl zihin olgunluğuna İngilterede ulaşmış Karl Heinrich *Marx* belirlemiştir. İngiliz tarihini kendisine örnek alarak bunun bir bakıma türevi şeklinde görünüme çıkmış Sermâyeciliği irdelemiştir. Çıkardığı sonuçları Avrupa, hattâ dünya çapında yaygınlaştırarak insanlığın geçmişteki aşamalarını değerlendirip bunlardan hareketle geleceğe ilişkin tahminler yürütmeğe çalışmıştır. Karl *Marx*, klasik mekaniğin öngördüğü bilimsellik incelemelerini yürütüp sonuç çıkarmağa çaba harcamıştır. İleride, taraftarları ile aleyhdarlarınca kendisine yakıştırılacak heyecân ile duygu dolu nitelemelerden, az önce söylediklerimizden de anlaşılacağı üzre, Karl *Marx*, vâreste tutulmalıdır. Karl *Marx*, bilimsel, duru, seçik akılyürütme tutumunun gerektirdiği biçimde araştırmalarını dar çerçeveden genişe doğru yürütmüştür. Sonuçta, ona bakılırsa, Toplumculuk, Sermâyeciliğin rakîbi veya seçeneği olmayıp "Tarihî maddecilik gereği devâmı"dır. İngiltereden Kıta Avrupasına, oradan da yeryüzünün öbür illerine ellerine yayılacağını iddia etmiştir. Böyle bir oluşumun başgöstermesi, ancak o dönem İngilteresinde varolmuş maddî ile zihnî şartlar çerçevesinde mümkünür. Nitekim zamanla Toplumculaşmış Sermâyecilik yahut Sermâyecileşmiş Toplumculuk —: Toplumsal Halkidâresi (Fr Démocratie sociale)—, İngiltere ile benzeri Kuzey batı Avrupa ülkelerinde yer edinmiştir. Bu ülkelerde siyâsî düzen, toplum devleti (Fr Etat social) şeklinde nitelenmiştir. Gerek *Rusya*da gerekse onun zoru ve desteğiyle başka memleketlerde zuhur etmiş ve dar anlamda *Rus* siyâsî ve askerî yayılmacılığının aracı ve âleti olmuş *Leninci-Stalinci Ortakmülkcülük*, yânî *Bolşeviklik*, İngiliz-Yahudî medeniyetinin 'mimarbaşları'nca yahut başka bir deyişle 'iyi-saatte-olsunlar'ca öngörülmemiş bir ârızadır, kazadır.

6- *Öngörülmemiş Tepkiler: Beşerî Akıl Temelli Maddecilik–Mekanisism Dünyatasavvuruna* karşı *Romantiklik - İdealism* ve *Sermâyecilik* ile *Milletlerarası Toplumculuk İdeolojilerine* karşı da *Faşism* ile *Millî Toplumculuk*

i- *Duygu–Heyecân* temelli *Organisism–Romantiklik*ten çıkan yol

Faşism ile Millî toplumculuk, kendilerini doğurmuş bulunan Romantiklik–İdealismle birlikte, İngiliz-Yahudî medeniyetince öngörülmemiş bir diger kaza olup onun dünyatasavvuru durumundaki Maddecilik–Mekanisism ve bilâhare ideolojileri olan Sermâyecilik ile Toplumculuğa karşı meydana getirilmiş ve şiddeti gittikce artmış tepkilerdir.

Doğanın, matematik tekanlamlılığını, heyecânsızlığı ile tarafsızlığını temel almış *Galilei–Descartes–Newton* bilim anlayışından hareket eden dünyatasavvuruna karşı Giambattista *Vico* (1668 – 1744), özellikle "*Milletlerin Doğal Huku-*

kunun Tekrar İkâme olunacağı bir *Başka Sistemin İlkelerinin Yardımıyla Milletlerin Doğası hakkında Yeni* bir *Bilimin İlkeleri*"[166] başlıklı eserinde insanı ve tarih çerçevesinde biçimlenmiş değerlerini esas almıştır. Bunlar, ilk bahsolunan Maddeci–Mekanisist ve Akılcı olanların tersine, düpedüz akılla izâhı mümkün olmayan manevî değerlerdir.

"*Latin Dili esas alınmak suretiyle İtalyanların en eski Bilgeliklerinin Sergilenmesi*"[167] başlıklı kitabındaysa, bu çeşit değerleri paylaşan toplumların tarihte milletleşebildiklerini öne sürmüştür. *Vico*, René *Descartes*'ın "*cogito ergo sum*" ("düşünüyorum öyleyse varım") vargısının, analizci tarzda elde edilemeyeceğini; bunun, bilinçte, giderek, toplum benliğinde bitip serpildiğini, neşvünemâ bulduğunu savunmuştur. Doğaya da, kişinin, tarafsız, ilgisiz bakışla yönelemeyeceğini; tersine, toplumun etkisiyle kazanmış olduğu bilinçle yol alabileceğini ileri sürmüştür. Böylelikle çağdan çağa, toplumdan topluma farklılık gösteren doğa görüşleri tarih sahnesini doldurmaktadır. Mutlak kesin Bilgi —*Hakkel yakîn*— yalnızca *Allah*tadır. *O*na yakınlaşıldığı ölçüde bilgilerdeki görelilikler giderilebilir. Şu hâlde bilgilenme bir akılyürütme ile gözlem sürecine tâbîyken, *irfânî nurlanma* ânlık sezgi verisidir. *Tanrı*nın evrensel düzeni, insanlık âleminde devlet nizâmıyla görünüme çıkar.

Aydınlanmacı–İnsancı–Laik zihniyetin, merkeze çektiği 'birey' kavrayışına karşı, başta, *Vico*'da tanık olduğumuz üzre, Tanrı – Devlet esaslarına dayanan bir anlayışın geliştiğini görüyoruz. Bu anlayış, "Fırtına ve Hamle" diye Türkceleştirebileceğimiz (Alm "Sturm und Drang") hareketi altında tanınan ve *Organisism*[168] dünyatasavvurunda esaslanan *Romantik* akım çerçevesinde 1770den itibâren *Almanya*da yer edinip yayılmağa başlamıştır. Maddeci–Mekanisistlerin biçimsel aklın verisi kabul ettikleri değerlerin reddolunup bakîr doğaya geri dönüşü taleb eden, bu cümleden olmak üzre, sanayileşmeğe tepki gösteren hareketin, duyguyu, sezgi ile gönlü dikkatlerinin odağına çeken *Romantikler*in indinde, yer aldığına tanık oluyoruz.

166 İ:"*Principi* di una *Scienza Nuova intorno* alla *Natura* delle *Nazioni*, per la *quale si ritruovano* i *principi* di *altro Sistema* del *Diritto Naturale* delle *Genti*"; E.A., Napoli, 1725 —bkz: *Volpie* &...: A.g.e, 385.-857.syflr.

167 L:"*De Antiquissima Italorum Sapientia ex Linguae Latinae Originibus Eruenda*"; E.A, Napoli, 1710 —bkz: *Volpie* &...: A.g.e, 91.&92.syflr.

168 'Maddeciliğ'e karşı 'Maneviyâtcılığ'ın; 'Mekanisism'eyse, 'Organisism'in geliştirildiğini görüyoruz. 'Akılcı–Deneyci' felsefenin aleyhine 'İdealist' olan ortaya çıkar olmuştur. 'Maneviyâtcı–İdealist–Organisist' anlayışın, hayat ile dünyaya bakış açısı ve tavrı olarak yansımış biçimiyse, 'Romantiklik'tir. 'Maddeci–Mekanisist–Seküler–Sermâyeci öncesi' günleri özleyen 'Romantiklik', bu biçimi ve yapısıyla Tepkici ve Gerici (Fr Réactionnaire) şeklinde nitelenmiştir.

ii- *Romantiklik*ten *Faşizm*e

Geleneksel yaşama biçimlerinden köylülük, toprağı işlemek arzusu ve bunlardan neşet etmiş —doğayı sevip özlemek, dostluk, dayanışma, maddiyâta sırt çevirmek, savaşçılık, mertlik türünden— kadîm değerleri yüceltmek eğilimi, *ben*den ziyâde *biz* için mücâdele etme irâdesi ağır basar olmuştur. İktisâttaysa, tüketim ihtiyâçları yelpâzesini —fabrikalaşma— habire rekâbeti alabildiğine kamçılayan Sermâyeciliğe karşı usta – çırak ilişkisi çerçevesinde gelişen küçük üretim birimleri —zanaate dayalı imâlathâne— arasında oluşturulmuş dayanışma teşkilâtlanmasını esas almış *Korporatism*[169] ikâme edilmeğe çalışılmıştır. Kısacası söz konusu akım, Onsekizinci yüzyılın ikinci yarısından itibâren Kuzey batı Avrupada başgösteren ve 1789 Devrimiyle artık elle tutulur, gözle görülür duruma giren yeniliklere, *Yenilikciliğ*e karşı tepki hareketidir. Bundan dolayı da Tepkici yahut geçmiş ve 'altın çağ' diye anılan bir devire geri dönülmek istendiğinden, Gerici şeklinde adlandırılmıştır. Bahse konu hareketin ideoloji hâlini alması *İtalya*da olur: *Faşism*. Bu ideoloji, Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Giuseppe *Garibaldi* (1807 – 1882) gibi Millîyetci ihtilâlciler ile Gabriele *D'Annunzio* (1863 – 1938) neviinden şair–düşünürlerin İtalyayı ecnebîlerin işgâlinden

169 Nasıl *Faşism*, *İtalya*da doğup gelişmiş ve oradan değişik uygulama biçimlerinde birçok toplumun siyâsî düzeni hâline gelmişse, aynı durum, onun iktisâdî vechesini temsil eden *Korporatism* (L corporare: Bütünleşmek, yekvucut olmak) için de söz konusudur. Büyük çapta artıürüne, rekâbete ve özel teşebbüs hamlelerine cevâz vermemesiyle Toplumculukla akrabalık kurarken; sınırlı dahî olsa, özel mala, mülk ile teşebbüse imkân tanımasıyla da Hür iktisâda yahut Sermâyeciliğe yaklaşır. İktisâdî hayat, sanayi dalları ile işkollarına göre *birlikler* (İ categorie) teşkilâtlanmıştır. İşciler ile işverenler, mahallî ortamda ayrı birlikler hâlinde teşkilâtlanmış olmakla birlikte, ülke çapında aynı işkoluna ait birlikler, *üst kurullar* (İ corporazione) hâlinde *demetlenmiş*lerdir (İ fasciare: Demetlenmek). Benzer birliklerin 'demetlendiği' bu üst kurullar, işciler ile işverenlerin karmasıdırlar. Bunlar, çatıları altında derlenmiş oldukları birliklerin kendi yönetim kurullarına danışarak işci ile işveren, yanaşma – yamak – çırak – kalfa – usta ilişkilerini, ücretleri ile terfî şartlarını tayîn edip karar ile kurallara bağlarlar. Özerk teşkilâtlar olan birlikler, mensuplarının iş ve özel hayatlarıyla yakından ilgilenip ihtiyâçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmişlerdir. Sonuçta, bütün üst kurulları da, daha yüksek bir birlik çatısı altında —korporasyonların konfederasyonu— düzenlenip *Faşist* Partisince denetlenmişlerdir. Herkesin bağlı bulunduğu işyeri ve mensubu olduğu meslek öbeği yoluyla ilgili birliğin üyesidir. Bu birlikler, Yeniçağdaki sendikalardan ziyâde, Ortaçağdaki loncaları andırırlardı. Bunlara üye olup olamamak kişinin isteğine kalmazdı. Birlik yöneticileri, parti tarafından tasdîk olunanlar arasından üyelerce seçilirlerdi.
Bahsi geçen teşkilâtlanma modelini Alman düşünürü Adam Heinrich *Müller* (1779 – 1829) tasarlamıştır. İtalyan korporatisminin etkisiyle Ispanyada General Francisco *Franco* (1892 – 1975), Portekizde Profesör Dr Antonio Oliveira *Salazar* (1889 – 1970), Brezilyada Getulio *Vargas* (1883 – 1954), Arjantinde Juan *Peron* (1895 – 1974) benzeri teşkilâtları vucuda getirmişlerdir —bkz: Julius *Gould*&William *Kolb*: "A *Dictionary* of the *Social Sciences*", 141.&142.syflr;
ayrıca bkz: "*AnaBritannica*", 13.cilt, 537.sayfa.

kurtarma ile birleştirme savaşlarında biçimlenmiş; Yirminci yüzyılın ilk yarısında da, öncelikle Vilfredo *Pareto*'nun (1868 – 1913) Fransızca kaleme almış olduğu "*Cours* d'*Economie Politique*" ("*Siyâsî İktisât Dersleri*") ve anadilinde yazdığı "*Manuale* d'*Economia Politica*" ("*Siyâsî İktisât Elkitabı*") ile "*Trattato* di *Sociologia Generale*" ("*Genel Sosyoloji İncelemesi*") kitaplarında bellibaşlı siyâsî ile iktisâdî özelliklerini kazanmış; nihâyet, *Fransız* Devrimci Sendikacısı Georges-Eugène *Sorel*'den (1847 – 1922) hatırı sayılır raddede etkilenmiş olan Önder (İ il Duce) Benito *Mussolini*'nin (1883 – 1945) siyâsî mücâdele düzleminde kemâle ermiştir.

İtalyan Faşismi, kendisini *Roma*nın devlet ile savaş düzeninin vârisi olarak ilân etmiştir. Ne var ki, M.Ö. Birinci yüzyıl *Roma*sından M.S. Yirminci yüzyılın *İtalya*sına köprülerin altından pek çok su akmış olduğundan, *İtalyan* milleti, asla *Romalı*nın savaşçı ciddîliği ile tertibine ayak uyduramamış; bu ülkünün fikir babalığı ile önderliğini üstlenmiş Benito *Mussolini* dahî, bir başbuğdan beklenecek gözüpek yalınkılınç yiğitlik ile kişilik tutarlılığını gösterememiştir. *Faşism*, *Eflâtun*'un Devlet – Toplum – Asker tıkızlığı ülküsünü gerçekleştirme gâyesine takılmıştır. Ancak, her millet, toplumsal kişiliği bakımından, böyle zorlu bir gâyeye erişecek güçte olmadığı vakıasını *Eflâtun*, kendi tecrübelerinden öğrendi. Tarihte hiçbir filosofun beceremediği zor bir maceraya atıldı. Görüşlerinin —bilim felsefesinin terimiyle söylersek, *varsayım*ının— geçerlilik derecesini öğrenmek amacıyla üç kere silâhlı mücâdelenin başını çekti. Bozgunla sonuçlanan denemelerinden hareketle *Eflâtun*, "*Devlet*"inde dile getirdiği düşüncelerini son eseri "*Kanunlar*"da değiştirdi. *Mussolini* de, milletinin ruh hâletini esaslıca tanıyıp *Eflâtun*'u bir filosof irfânıyla, ağırbaşlılığı ve dikkatiyle inceleseydi, ne kendisini ne de toplumunu bildiğimiz o korkunç sona sürüklemiş olurdu. Sonun korkunçluğu, maddî olmaktan ziyâde, manevîdir.

Ortalık günlük güneşlikken başlarının tâcı kıldıkları Önderlerini, talih rüzgârları ters dönünce, uzatmalı sevgilisiyle birlikte, ayaklarından asıp balgam yağmuruna boğdular.

Kendisine has ayırdedici manevî, dolayısıyla da, davranış özellikleri taşıyan bireye nasıl, *kişi* diyorsak, benzer bir oluşuma tâbî olmuş toplumu da *millet* diye anıyoruz. Kişiler gibi, milletlerin dahî *seciye*si (Fr caractère) vardır. İşte, burada kısaca tasvîr ettiğimiz bir Akdeniz milleti ile onun, daha ziyâde opera sahnelerine çıkmağa uygun Önderinin seciyesiydi. Öte yandaysa, *Duce*nin müttefiki ve kendisi ile önderliğine soyunduğu İtalyan milletini sırtlamaktan bîtâp düşmüş *Führer*in sonu, ilkine, maddeten benzer, fakat manen bambaşka olmuştur. *Führer*le uzun, meşakatlı bir yola düzülen Alman milleti, sonunda, onunla birlikte gözünü kırpmadan ateşe atlamıştır. Kaçınılmaz sona yaklaştığını anlayan *Führer* ise, tabancasıyla kendisini vurmadan önce, ölümünü sağlama bağlamak amacıyla, ne olur ne olmaz bâbından, bir de, çok güçlü bir zehir yutmuştur. Bu da bir

başka seciye örneği.

Sonuçta, *Halkidâresi*nin, *Demokrasi*nin dağıtıcılığından, savrukluğundan kaçınayım derken, milletler, kendilerini *istibdâd*ın kucağına, mutlak iktidarın bozucu etkilerini unutarak, bırakıverirler. Buyrunuz: Ölümlerden ölüm beğeniniz!

Faşism ile *Millî toplumculuk*, kendisinden hareket ettikleri zemîn itibârıyla, birbirlerine ters düşerler. *Roma-Latin* devlet anlayışının bağlandığı dil – kültür birliği kıstasını kendisine esas ihdâs eden Faşism için saf ırk mülâhazasının önemi yoktur. Hangi soydan gelirse gelsin, kim Latinceyi anadil olarak kullanıyorsa, Roma[170] yaşama uslubuna uygun yaşıyor, irâdesini benimsiyorsa, ve canla başla Roma devlet fikriyâtını içine sindiriyorsa, o, Romalıdır[171] düstûrundan hareket eden Faşism için devlet (L civitas) ülküsünü kişiliğinde canlandıran önderin çevresinde derlenip toparlanmış, dayanışma hâlinde bulunan, gözünü de budaktan sakınmayan esasen gençlerden kurulu bir toplumun inşâsı, ulaşılması arzulanan amaçtır. Geçmiş nesillerin elinden çıkma ulvî değerlerin muhafazası nice ağırlık taşıyorsa, Faşism için, gerek doğanın gerekse onun içerisinde gelişen insanın hâlisliğinin korunmasının da onca önemi vardır. Şu hâlde her çeşit doğadışı, doğal olmayan tasarruf, bozgunculuk yahut sapıklık suçlamasıyla reddedilir. İktisâdî ve fennî, özellikle de sınaî gelişmeler, demekki, doğanın bütünlüğü ile hâlisliğine, insanınsa nefs – beden saflığı ile sağlığına halel getirmemecesine gerçekleştirilmelidir. Buna bağlı olarak, insanın nefs – beden saflığı ile sağlığı, onun cinsiyeti ile zihin ve bünye durumu göz önüne alınarak geliştirilmeli düşüncesi eğitime esas alınmak istenmiştir. Burada kız çocuğunun, ileride ailenin temel dayanağı olacak sâdık, iffetli ev kadını ve anne; erkeğin ise, ailesi ile topluluğunu geçindirip koruyacak faziletli, sözünün eri birey olması hedefi gözetilmiştir.

Aynı devlet ülküsüne sâdık bireyler birbirlerinin vatandaşıdır (L civis). Roma devletinin bu ülküsü, Roma medeniyetinin, yavrularından Fransız kültürü yoluyla 1789 İhtilâlikebîrinin çarpıtılmış ruhuna sızabilmiş tek tük unsurlardan biridir: *Vatandaşlık* (L civiles, cives; Fr citoyenneté).

iii- *Faşism*den *Millî Toplumculuğ*a

Faşist devlet ülküsü, kan bağının geniş toplumsal dağılımıyla çıkan, geniş aile topluluğu da denilen kabileciliğin karşı ucudur. Faşist devlet ülküsünün kar-

170 *Romantik*, nitekim, *Roma*ya mahsus değerlerin, yeniden hayata döndürülmesi isteğiyle yanıp tutuşan kişi/ler demektir.

171 Haddizâtında, *Osmanlı* ile *Roma* devlet ülküleri çakışırlar. Nitekim, İstanbulun —Romanın ikinci başşehrinin— fethiyle birlikte, *Fatih Sultan Mehmet Han*'ın, *Kaysar* (*Ceasar*) ünvânını da üstlenmiş olması, özenti sonucu yahut tesâdüf eseriymiş gibi algılanmamalıdır. Osmanlının salt devlet-olma ülküsünün berrak ifâdesini, filhakîka, *Nâmık Kemâl*'in (1840 – 1888) "*Vatan Şarkısı*"ndan aldığımız şu mısralarda buluyoruz: "../ Gavgâda şehâdetle bütün kâm alırız biz/ Osmanlılarız cân veririz nâm alırız biz..."

şıtı, kabileci – kavimci kan bağı anlayışını temsil eden Millî toplumcu devlet anlayışıdır. Onda soyut motivlerin çerçevesinde buluşup kenetlenmiş kişiler değil de, kan bağı ile yurd ortaklığını esas almış bireyler söz konusudur. Nitekim, Millî Toplumculuk ideolojisi, geçmişin sisli, puslu ufuklarında kol gezen Germen boylarının kandaşlık töresinden gelen kan ile toprak (Alm Blut und Boden) saplantısı üstüne binâ edilmiştir. Belli, sınırlı toprak parçasını paylaşıp —yurtdaşlık (L popularis)— kan bağı —kandaşlık (L cognatus)— bulunan bireyler,[172] Millî toplumcu devletin kurucu unsurlarıdır. Toprak (L terra) ile kan (L sanguis), temel inanç birimleridir. Bunlar, insanın biyolojik —canlı— bağlarıdır. Bu çeşit bağlara dayalı olanlara biyolojik —canlı— toplum yapıları diyoruz. Bunun tersi, örneklerini Hz *Muhammed*'in önderliğini ettiği *İslâmî* esaslara uygun *Medîne —kamuoyu*na değil de, seçilmiş *Bilgin*lerin (*Ulemâ*) oyuna dayalı— *Şûra Cumhuriyetciliğ*inde ve *Osmanlı* ile *Roma* devletlerinde gördüğümüz, sosyolojik, demekki beşerî devlet teşkilâtlanmasıdır.

Öyleyse, Millî toplumculuğun temel mefhumlarından kan ne anlama gelir? 1937de basılmış olan "*Millî Toplumcu Eğitim*"[173] başlıklı derlemede yayımlanmış makalesinde (389.&390.syflr) Dr Erika *Emmerich*, kan motivini bize şöyle izâh ediyor: "...Kan, yalnızca kalıtım özelliklerinin taşıyıcısı değildir. O, daha ziyâde, aynı özden gelen insanların birliğinden doğan ve akılla kavranılamaz gücün ifâdesidir... 'Kavram' olarak beşerî ne varsa, onu dile getirmekle birlikte.., insanlar arasındaki farklı özelliklerin vurgulanması dahî, aynı kavramın anlam içeriğinde saklıdır. Öyleyse, kan felsefesi[174], akıl yoluyla kılı kırk yarmak suretiyle kurgulanmış (Alm erklügeltes) bir bilim sisteminden daha fazla bir şey olmak istiyorsa, insanın farklılığına duraksamaksızın parmak basmalıdır. Bu felsefe, şu durumda, insanla ilgili toptancı belirlemeler yapmak gafletinden bizi alıkoyacaktır. Böylelikle insan varoluşuna ilişkin bir felsefeyi yazmanın artık mümkün olmadığı belirtilmelidir.

Şimdi, insanların ortak paydası, daha açıkcası, onları doğadaki öteki varolanlardan ayırmamızı sağlayan bir durum —demekki, genel bir insan-olma durumu!— varsa, o takdîrde, bu genel insan-olma durumu (Alm Menschsein), insanın gerçekten özümüdür —öz, başka bir anlatışla: İnsanın en son belirlenimimidir (Alm Bestimmung)— diye sormalıyız. İnsanın son metafizik belirlenimi ne-

172 Her Alman vatandaşına, en az, 1800e değin geri götürülebilecek şekilde, saf kan Alman atalardan neşet ettiğini belgelemek zorunluluğunu getiren kanun, 15 eylül 1935de *Nürnberg*'te çıkarılmıştır; bundan dolayı da bu ve benzerleri *Nürnberg Kanunları* diye anılmışlardır. Yahudîlerle evlenmiş Almanlar, bahsi geçen kanuna göre, ırk ayıbı (Alm Rassenschande) etmiş olmaları gerekcesiyle suçlu addolunmuşlardır. Yahudîler veya onlarla evlilik yoluyla karışmış Almanlar, ikinci sınıf Alman vatandaşı derekesine düşürülmüşlerdir —bkz: Wolfgang *Benz* &...: "*dtv Enzyklopädie* des *Nationalsozialismus*", 620.s.

173 Alm "*Nationalsozialistisches Bildungswesen*".

174 Alm die Philosophie des Blutes.

dir? Bu, câmiasına bağlı kalması durumundan; daha da önemlisi, kanına karşı taşıdığı ödevden başka bir şey değildir. İşte bundan dolayı, geleceğin felsefesi, felsefe gerçekten varolmağa devâm edecekse, kanın felsefesi olacaktır. Her felsefe, önemi ile anlamını, mensubu olduğu kandaş insanların oluşturdukları câmiada (Alm Gemeinschaft) bulacaktır. Ancak, kan fikri (Fr Idée), yalnızca cisimleştirilebildiği (Alm Verkörperung) yerde varolabileceğinden, kan felsefesi, tekrar bir son varlığın salt kavramlılığına[175] gömülmek istenmiyorsa, bize Kuzeyli kanın felsefesini dile getirmek zorundadır. Şu hâlde, kan felsefesi, bizimçin özel Kuzeyli kanı biçiminde anlam taşır."[176]

Millî toplumculuk, sacayağına dayanır: Bir: Irk esaslı Milliyetcilik —millî eğitim – toplum – sanat – iktisât siyâsetleri; iki: Israil kavminden ırk mülâhazalı nefret —Ortaçağ Hıristiyan Avrupasının tersine, burada, dinî telâkkîler önemlerini yitirmişlerdir;[177] üç: Askercilik —sivil bir mesleğe intisâb etse de farketmez, her erkek, asker olacakmışcasına talîm terbiye görür, bilkuvve askerdir; böylelikle kurum olarak *sivilliğ*in, toplumun yapılanmasında yeri yoktur; kadın ise, savaşan erkeğin destek kişisi olarak yetiştirilir. Millet, biçimbirliğine (Fr uniformité) erişmiş toplumdur. Bu ülküye toplumu taşıyan araç, talîm terbiye özelliğini gösteren eğitimdir. Onun da asıl işi, bireyleri çelikleşmiş irâdeyle techîz etmektir. *İrâde*, öncelikle İdealist felsefenin, Alman milletine telkîn etmiş olduğu vazgeçilmez bir ilkedir. Tabîî, bu ilke, Martin *Luther* (1483 – 1546), Immanuel *Kant*, Johann Gottlieb *Fichte* (1762 – 1814), Georg Wilhelm Friedrich *Hegel*, Arthur *Schopenhauer* (1788 – 1860), Friedrich *Nietzsche* gibi, çağların en büyük, en parlak filosoflarına gökten zenbille inmemiştir. Filosof, içerisine doğduğu toplumun adetâ radarıdır. Ortalıkta 'serseri mayın' misâli dolanan değerleri derleyip toplar, ardından bunları aklın biçimlendirici potasında işleyerek sıkı dokunmuş sistem hâlinde toplumuna iâde eder. Felsefîleştirilmiş bu değerler, ahlâk nizâmı şeklinde, uzun vadede eğitim yoluyla topluma 'yedirilir'. Bahse konu değerler, gündelik yaşayıştan tutun da zanaat, ticâret, askerlik ile siyâset seviyelerinden geçerek bilim, sanat ile din gibi, toplumun en yüce düzlemlerine dek yaygınlaşıp yerleşir; milletin *caractéristique* özellikleri hâlini alırlar.

175 Alm bloße Begrifflichkeit eines letzten Seins.

176 Erika *Emmerich*: "Die *Philosophie* des *Blutes*", 287.s, bkz: *Pliakov*&Joseph *Wulf*: "Das *dritte Reich* und *seine Denker*".

177 Hıristiyanlar ile Yahudîler arasında hüküm süregelmiş gerek öğreti gerekse yaşama düzlemindeki dur durak bilmez çekişmenin altında yatan temel neden, Millî toplumculuğa göre, özellikle Germenler, ama genelde Arîler ile Israilliler arasındaki kavmî uçurummuş. Bu aykırılığın başını, iki tarafın kişilik yapısındaki farklılık çekmekteymiş. Taraflardan birinin güvenilmezliğine âşîkâr delîli Hz *İsâ*'yı Çarmıha dek götüren ihânet, yânî gammazlama olayı teşkîl etmekteymiş. Hz *İsâ*'nın Çarmıha gerdirilmesi, Hıristiyanlığın indinde, yalnızca işlenebilecek değil, ama aynı zamanda *düşünülebilecek* en ağır *cinâyet*tir. Çünki ihânete uğrayan, Hz *İsâ*'nın insan kisvesinde, düpedüz, *Tanrı*nın *Kendisi*dir.

Toplumu belirleyip biçimleyen en başta gelen etkenler, onun içerisinde yaşadığı tarihî ile coğrafî şartlardır. Onlar, onun maşerî hayâlhânesi ile nefsini, hayat gâyesini, âdetlerini, gelenek ile göreneklerini, zanaat nevilerini, giyim ile kuşamını, yemesini içmesini, hâl ile hareketlerini tayîn ederler. Batı Avrupanın kuzeyinde yaman yelli, azgın dalgalı denizler ile geçit vermez dağlar arasında kalan sık çam ormanları ile bataklık düzlüklerde, yılın büyük bir kısmını karanlıkta, kar ile buzun tahakkümü altında geçirerek doğanın yarattığı en amansız şartlarına göğüs gererek yaşayan Germen ve onların ahfâdı olan Alman boyları, daha doğuda benzer güçlüklerle boğuşagelmiş Rus, Moğol ile Türk kavimlerinde de gördüğümüz özellikler geliştirmişlerdir. Ne var ki, bilâhare tarih boyunca intisâb edilmiş farklı medeniyet daireleri bu özellikleri hatırı sayılır derecelerde değişikliklere uğratmışlardır. Meselâ İslâm medeniyetinde yerlerini almış bulunan Türkler, burada kaldıkları sürece Millî toplumculuk yahut Sermâyecilik çeşidinden ideolojileri geliştirmeleri veya bunlardan birine 'takılmaları' asla mümkün gözükmemektedir. Vahiye sâdık kalmaması yüzünden, her kalıba girebilecek tıynette gözüken Hıristiyanlığı, Almanlar, kendilerinden önce veya sonra İtalyan, Ispanyol, Fransız, İngiliz, Leh, Rus, Rum, Ermeni, Kıptî, Habeş, Süryanî milletlerinin yapmış olduğu gibi, kendi millî özellikleri doğrultusunda tebdîl etmişlerdir. Filhakîka, bir tek Hıristiyanlıktan bahsetmek zordur.[178] Bundan dolayıdır ki, bellibaşlı esaslı kültür çevrelerine göre biçim almış Hıristiyanlıkları teker teker anmak zorundayız. Görünüşte ilahiyât anlaşmazlıklarından doğup neredeyse değişik dinler hâlini almış gözüken Hıristiyan mezheplerinin esbâbımûcibeleri, kendilerini biçimlemiş olan farklı millî kültür çevreleridir. İşte bu yüzden, İslâmınkisinin tersine, Hıristiyan âlem, hiçbir zaman tam anlamıyla ümmetleşememiştir. Bunun sonucunda, milliyet, kendisini Hıristiyan toplumlarında her vakit gizli yahut açık biçimde duyurmuştur.

İmdi, uzak geçmişin derinliklerinden bize doğru yürüyen bütün bu hususları dikkate almadıkca, ne dünü ne de bugünü doğru düzgün yargılayıp açıklayabiliriz.

(178) Hıristiyanlıklar, birbirleriyle çelişen değişik öğretiler arasında cereyân etmiş münâkaşaların üzerinde inşâ olunmuşlardır. Yahudî öğreti örneğinin reddine dayalı özerklik ile özgünlük iddiası, haddızâtında, Hıristiyanlığın ülküsü olmuştur. Bu yoldan yürüyerek, Hıristiyanlık, Azîz *Paulus* önderliğinde kendisini Yahudî aleyhtarı bağlam içerisinde belirlemiştir. İşte bu bağlamda, Yahudîlikte keskin ve belirgin Tektanrı ile Vahiy fikirlerinden tutunuz da erkeğin sünnet olması, 'helâl yemek'le beslenme zorunluluğu ve domuz etini tüketme yasağına varana dek ilahiyât ile muâmelâta taalluk eden bilcümle şart ile yaptırıma sırt çevirmek suretiyle Azîz *Paulus Hıristiyanlığı* geniş bir 'yelpâze' boyunca kendisini farklı kılmağa çaba harcamıştır. Yahudîlik, Tektanrı ile Vahiy fikirlerinden inhirâf eden Hıristiyanlığa, kavmî mülâhazaların da eklenmesiyle, yeğin tepki gösterip onu kâfirlikle suçlamıştır. Hıristiyanlık da buna karşılık, kendi meşruiyet iddiasını şiddetli bir Yahudîlik düşmanlığı noktainazarı üstüne binâ etmiştir. İkisi arasındaki tarihî hasımlık, şu hâlde, evvelemirde, ilahî–dinî telakkîlerdeki aşılmaz uçurumdan ve bilâhare kavmî mülâhazalardan kaynaklanmıştır.

Çöllerde yahut kutba yakın yörelerde yaşayanlar, geçimlerini fırtınalı sulardan sağlayanlar ile dağlılar, zorlu coğrafyaların insanıdırlar. Bunların ortak paydası, gerek teoride gerekse uygulamada icâda yatkın olmalarıdır. Ayrıca, atılgan ve etkindirler. Bireysel girişime yer ayırmakla birlikte dayanışmacı ve savaşkandırlar. Eril ve ataerkildirler. Dinî duyuşları ziyâdesiyle keskinleşmiştir. Sıkı sıkıya bağlandıkları inanç manzûmeleri, onları, bedîî melekelerini bileyerek sanatta üstün seviyelere ulaşmalarını sağladığı gibi, dirençli, dirâyetli, fakat aynı zamanda mutaassıp da kılmıştır. 'Armut piş ağzıma düş' çeşidinden bir yaşayışa cevâz

Ne var ki, öğreti ayrılığı ve hattâ aykırılığı yalnızca Yahudîlik karşısında ortaya çıkmakla kalmayıp Hıristiyanlığın bağrında dahî belirmiştir. Dinî boyutlara varan mezheb öğreti ayrılıkları, genelde, Hıristiyanlığın, özeldeyse, Avrupanın tarihini kanla, ateşle, katliâmla dokumuştur. Ders kitaplarında bildirilenlerden çok daha karmaşık etkenler ile nedenlerle ortaya çıkmış olan Haçlı seferleri, esas hedef Müslümanların yanında, Yahudîler ile hasım Hıristiyan mezhebine karşı dahî tertiplenmiş görünüyor. Katolik ile Ortodoks mehepleri arasındaki karşıtlık, Istanbul (Konstantiniye) Patriği Azîz Büyük *Photios*'un (810 – 895), Romadaki Papa Azîz Büyük (I.) *Nicholas* (800 – 867) tarafından 857de afaros edilmesine değin gerisin geriye gider —bkz: J.C.J. *Metford*: "*Dictionary* of *Christian Lore* and *Legend*", 222.s; ayrıca bkz: John R. *Hinnels*: "*Who's Who* of *Religions*", 326.s.

Bahse konu ayrılık, aykırılık, karşıtlık, karşımıza kana bulanmış bir tarih sürecini çıkarmaktadır:

1) Ortodoks Bizans, Katolik Latin tabaasından çok kimseyi 1182de kılıçtan geçirmiştir;

2) Katolikler de, bunun öcünü 1185de Selâniki zapdecince kadın erkek, çoluk çocuğu katletmek suretiyle almışlardır;

3) Ne var ki, katliâmların en fecîi olanı, Haçlılar, Istanbulu (Konstantiniye) 13 nisan 1204de ele geçirdiklerinde vukûu bulmuştur. Gece gündüz olmak üzre üç gün boyunca şehirde, tarihte eşine ender rastlanır cinsten, tedhiş havası estirmişlerdir. Sarayları, kiliseler ile manastırları talan edip kutsal sayılan birçok eşyayı İtalyaya taşımışlardır. 500 000e yakın nüfuslu Istanbulun ahâlîsinden kadın erkek, genç yaşlı, ruhbândan olan olmayan 2000 kişiyi katletmiş, Hıristiyanlığın en görkemli ve kutsal mabetlerinden Ayasofyada kitleler hâlinde kız ile kadının ırzına geçmişlerdir. Hızlarını alamayıp bir fâhişeyi dahî Patriğin kürsüsüne oturtmuşlardır —bkz: "*Byzantium*", 32., 33., 225.ile 359 syflr; ayrıca bkz: G.*Ware*: "The *Orthodox Church*", 69.s.

Fâcia öylesine muazzam, sonuçları o denli ağır olmuştur ki, Bizans, belini bundan böyle bir daha doğrultamamıştır. Hatırası, halkının maşerî hâfızasına silinmezcesine kazılmıştır; hem o kadar ki, Istanbul, Osmanlı Türk ordusu tarafından fethedilme aşamasındayken Bizanslı erkândan Lucas *Notaras*, "bu şehirde Latin serpuşunu (tiara) görmektense, Türk sarığının hâkimiyetine tanık olmak evlâdır" diyebilmiştir —bkz: "*Byzantium*", 324.s.

4) Doğunun Ortodoksluğu ile Batı ve Orta Avrupa arasındaki çekişme ile çatışma Bizansla sona ermiş olmayıp Yirminci yüzyıla değin sürüp gelmiştir. Nitekim, arkaplanında Ortodoksluk bulunan Sovyet Rus ordusu 1944 güzünde Katolik ile Protestan Orta Avrupasının kapılarına dayandığında, zapdolunmuş Alman köylerinde, kasabaları ile şehirlerinde râhibe dâhil, milyonlarca kız ile kadının, ölesiye öldüresiye, ırzına geçilmesinin —gerek Alman gerekse Rus görgü tanıklarının anlattıklarına bakılırsa, yer yer, elliyi aşkın Rus askeri ile subayının, bir günde, sırayla, bir kadının ırzına geçtiği oluyormuş— yanı sıra, talan edilip kirletilen kilise ile manastırın da haddi hesabı yoktur —bkz: Hans *Dollinger*: "The *Decline* and *Fall* of *Nazi Germany* and *Imperial Japan*", 107.s.

veren rahat coğrafyaların insanında rastgeldiğimiz hoşgörüyle, laçkalık ile aylaklığa varabilecek derecedeki keyifli ömür sürme keyfiyetiyle, az önce bahsettiklerimizde, tabîî ki, karşılaşmayız. Rahat onlara adetâ batar. Onun, kendilerini yozlaştırıp soysuzlaşmaya sürükleyeceğinden korkarlar. İşte bütün bu sebeplerden ötürü olsa gerek, tarihi ve dünyayı biçimlemiş yapılanmalar ile düzenlemelerin mimarı hep şu zorlu coğrafyaların insanı olmuştur.

İmdi, dindışı Yeniçağ Batı Avrupasında Onaltıncı yüzyıldan itibâren beşerî aklı esas almış hâlde ortaya çıkan Maddeci – Mekanisist dünyatasavvurundan hız alarak vucut bulmuş Sermâyeciliğin de bozduğu mütedeyyin, dayanışmacı-toplumcu, azla yetinebilen, ekmeğini taştan çıkaracak kertede çalışkan, toprağına, ailesi ile topluluğuna bağlı, kadın ile erkeği keskin çizgilerle birbirlerinden ayırdeden, gurur, namus ile iffeti temel değer olarak benimseyen insan tipolojisi ile hayat anlayışıdır. Mütedeyyinliğe karşı her çeşit özlü bağlanmayı alaya alan, yere – yurda – topluluğa ilişkin olma duyuşuna karşı *Cosmopolitisme*i geliştiren, dayanışmacılığa karşı bireyciliği ikâme eden, 'el emeği göz nuruyla' maişeti temîne karşı 'Ali'nin küllâhını Velî'ye giydirme bezirgânlığını koyan, namus ile iffete karşı 'en üstün değer kârdır' kanâatını sokan, mücâdele irâdesine karşı pazarlık görüşünü getiren, geleneği muhafaza etmeğe karşı sürekli değişmeyi kural kılan ve nihâyet hayatta temel mürâcaat mevkii olarak doğaüstü kutsal Kudrete

5) Bahsi geçen savı belgeleyen, nihâyet, günümüzden de bir örnek: *Papa II. Iohannes Paulus*'un *Mısır*a son ziyâreti, *Kıptî Ortodoks* ile *Roma Katolik Kiliseleri* arasındaki zorlu ve karmaşık ilişkileri yeniden su yüzüne taşımıştır. Katolik *Papa*nın *Kahire*ye varışında kendisini, Mısır Devlet Başkanı Hüsnü *Mübârek* ile *El-Ezher*in Şeyhi İmâmıâzam Muhammet Seyit *Tantavî* gibi, ülkenin önde gelen zevâtı karşılarken, Kıptîlerin *Papası III. Şenuda*'nın ortalıkta gözükmeyişi dikkate şâyandır. Ne var ki, *Papa Şenuda*, havameydanına gelmemekle kalmamış, Katolik Papasının yönettiği Cuma âyîninden de uzak durmuştur. *Papa Şenuda*'nın, havameydanında hazır bulunmayışını, Kıptî Piskopos Anba *Musâ* şöyle gerekcelemiştir: "Papaların ziyâretleşişleri, dinî olaylardır. Havameydanlarındaki karşılamalarsa, siyâsî çerçevede mütâlea olunur. Kıptî Kilisenin ise, siyâsî kimliği yoktur..." Cuma âyînine gelince; gerek Anba *Musâ* gerekse başka Kıptî yetkililer, iki Kilise arasında ilahiyât (Fr christologique) esaslarına, muâmelâta, dünyagörüşüne, örfler ile âdetlere ve nihâyet Kiliselerden hangisinin fâik olduğu münâkaşasına ilişkin uçurumun kapatılmamış olması yüzünden, iki Papanın, aynı âyîni birlikte yönetemeyeceklerini bildirmişlerdir —özetleyerek aktardığımıza bkz: Mariz *Tadroz*: "A *Tale* of *Two Popes*", 7.s, "*Al-Ahram*/ Weekly"den.

6) İlahiyât esaslarının, muâmelâtın, dünyagörüşünün, örfler ile âdetlerin ve nihâyet Kiliselerden hangisinin fâik olduğu münâkaşasının oluşturduğu bir başka uçurum, Roma Katolik ile Germen Kuzey Avrupanın Protestan kiliseleri arasında da açılmış ve bunun dehşet verici sonuçları Yeniçağ Avrupa tarihini biçimlemiştir. Bahse konu çatışma ortamının iki önde gelen kanlı örneğinden biri, 1562den 1598e değin sürmüş *Fransız Din Savaşları* —ki, bunların da şâhikasını, Katoliklerin, 1572nin 23 ağustosunu 24üne bağlayan gecede sırf Pariste 3000 Protestan *Huguenot*unu kılıçtan geçirdikleri *Azîz Bartolome Günü* katliâmı teşkil eder— iken, öbürüsü de, Katolikler ile Protestanlar arasında ve neredeyse bütün Avrupayı kaplayacak şekilde cereyân etmiş olan 1618 – 1648 *Otuz Yıl Savaşları*dır —bkz: "*Oxford Dictionary* of *World History*", 228., 550.&622.syflr.

beslenen inanca karşı beşerî aklı, daha doğrusu, zekâyı yerleştiren Mekanisist–Maddeci–dindışı–Sermâyeci düşünme tarzına karşı Organisist–Romantik–İdealist hayat ve dünya telâkkîsinin boy verip serpildiğini anlattık. Bu hayat ve dünya telâkkîsinin ideolojileşip siyâsîleşmiş vecheleri olarak Faşism ile, ondan esaslı surette farklı bir düzen olmakla birlikte, Millî toplumculuğun karşımıza çıktığından da söz ettik. Şu hâlde, gerek Faşism gerekse Millî toplumculuk, Hür Sermâyeciliğe karşı tepki hareketleri olarak vucut bulmuşlardır. Ne var ki, Faşismden ziyâde, Millî toplumculuk kendisine karşı tepki şeklinde doğduğu Hür Sermâyeci İngiliz-Yahudî anlayışının birtakım esasa taalluk eden fikirlerini, üstünde pek düşünmeksizin, veri biçiminde algılayıp yöntemleştirmiştir. Bunların başında *hür teşebbüs* ile Charles *Darwin*'in *evrim* varsayımından çekip çıkarılmış *doğal ayıklanma* ile *en uygun* olanın *yaşayakalması* ilkeleridir. Böylelikle merkez karar mercii Farmasonluk olan Maddeci–Mekanisist–Sermâyeci İngiliz-Yahudîliğin telâkkîsine karşı çıkıp savaş vermekle kendisini tarih önünde yükümlü kılan Millî toplumculuk, fikirce ve yöntemce hasmının tuzağına düşmesi yüzünden, daha baştan kendi hikmetisebebine (Fr raison d'être) aykırı tarzda arzıendâm etmenin *tragedya*sını yaşar olmuştur. Temelden aykırılığı (Fr paradoxe fondamental), Millî toplumculuğu tümüyle aklaaykırı (irrationel) bir konuma sokmuştur. *Aklaaykırı* boyutlara sürüklenmiş Millî toplumculuk, *schizophrénique* bir kimlik çözülüşüyle insanda *aklıselîme* ilişkin ne varsa, onu topyekûn çiğnemiş, sonuçta, havsalaya ve hattâ hayâle sığmayacak derekedeki bir zulm ve vahşet makinesine dönüşmüştür. Bidâyette *hak* ile *bâtıl* davâlar arasında cereyân edecekmişcesine patlayan *İkinci Dünya Savaşı* (eylül 1939 – mayıs 1945), sonuçta, *bâtıl*ın *bâtıl*la çatışmasına sahne olmuştur. Zafere ulaşan da, bâtıl taraflardan biri olmuştur: Sermâyeci İngiliz-Yahudî dünyası ile müttefiki Stalin Bolşevikliği. Aslında, ikincisi, birincinin dimâğından çıkmakla birlikte, Bolşevik Sovyetlerin önderi kesilen Stalin, öngörülmedik bir hesâp hatâsı olarak Sermâyeci İngiliz-Yahudî dünyasının başını bir süreçin fenâ hâlde ağrıtacaktır. Ancak onun ölümünden otuz sekiz yıl sonra İngiliz-Yahudî Sermâye dünyası, kendisine düzmece seçenek oluşturmak maksadıyla vucut vermiş olduğu Toplumculuk ile onun hemen hemen bütün dalları ile budaklarını tekrar denetim altına alabilmiştir.

7- *Din*in yerini *İdeoloji*nin Alışı ve Bunun *Etki*leri

i- *Klasik Mekanik Temelli Yeniçağ Dindışı Batı Avrupa Medeniyetinden Evrim Biyolojisi Temelli Çağdaş Küreselleştirilmiş İngiliz-Yahudî Medeniyetine*

Dinin, gerek günlük yaşayışın akışından gerekse siyâsî ülkülerden, hususî ve resmî bütün yaşama gündemlerinden tardolunmasıyla zuhur eden korkunç boşluğu, insan —filosof— elinden çıkma ideolojilerin doldurmuş olduklarından bah-

settik. Hür Sermâyecilikle birlikte ortak pınardan fışkırmış olup onunla aynı 'malzeme'den imâl edilmiş seçenek ideoloji Toplumculuktur. Bu iki kardeş ideolojinin birbirlerini tadîl etmelerinden ikisinin de yumuşamış bir çeşidi olan Toplumsal halkidâresi (Fr démocracie sociale) ortaya çıkmıştır. Sermâyecilik ile Toplumculuk arasında göze çarpan keskin karşıtlığın mülkiyet noktasında belirdiği ileri sürüledurulmuştur. Tabîî bu, görünüşte olan bir karşıtlıktır; haddizâtında böyle bir karşıtlık vâkî değildir. Zirâ nasıl, Toplumculukta, daha da kökten biçimde, temel üretim işleyişi ile araçları devletin uhdesindeyse, Sermâyecilikte de bunlar, belli birkaç büyük sermâye kuruluşunun —kartel— tekelindedir. Her ikisi de, yânî Toplumcu devlet ile sermâye kuruluşları, son tahlilde Küreselleşmiş İngiliz-Yahudî medeniyetinin temel mercii Farmasonluğun ana mahfillerinin rehberliği ile denetimine tâbîdirler —burada tekrar, *Lenin* ile Lev *Troçki*'den[179] sonraki *Stalinci*[180] *Sovyet* imparatorluğunun, öngörülmemiş bir 'yol kazası' olduğunu belirtmeliyiz. İngiliz-Yahudî medeniyeti ile onun yönlendirici etkeni olan Farmasonluk tâbîyetinden kurtulma kavgasını vermek üzre meydana çıkan ideoloji Faşism olmuştur. Aynı mücâdeleye soyunan öteki ideolojiyse Millî toplumculuktur. Ancak, Millî toplumculuk, karşı çıktığı İngiliz-Yahudî medeniyetinden ve onun temel ideolojisi Sermâyecilikten birtakım hayatî unsurları üstlenmiştir. Bahse konu medeniyetin temel taşlarından en önemlileri, *Mekanisism* ile onun türevi sayabileceğimiz *Darwin* evrim varsayımı ve bunun Herbert *Spencer* (1820 – 1903) yorumundan çıkmış olan *Toplumsal Darvinciliktir* (İng Social Darwinism). Söz konusu görüş uyarınca, dünya zincirleme mücâdeleler şeklinde dirim olaylarının cereyân ettiği 'sahne'dir. Aslında dirimin kendisi de canlı-olmayandan gelişmiştir. Varlık öğretisi (Fr ontologie) açısından nedeni de gâyesi de meçhul, tesâdüfî ve mekanik tarzda yürüyen değişim dizilerine *evrim* denilmiştir.

"... Varolan her şey, gizli durduğu ezelî maddeden açığa, görünür hâle çıkar, ileriler, gelişir, evrilir" düşüncesi, Syed Muhammed Naquib al-*Attas*'a göre, sözünü ettiğimiz yeni zihniyetin özünü özetini yansıtır. Al-*Attas*, devâmla şunları söyler: "Bu açıdan dünya, bağımsız, ebedî bir evren; kendisine has yasalarla evrilip kendikendisine dayanan (İng selfsubsistent) bir sistem olarak görülür."[181] *İlerileme*, *gelişme*, Tektanrılı-Vahiy dininde, bu meyânda İslâmda dahî, merkezî ağırlık taşırlar. İlerileme ile gelişme, besbelirgin ilahî bir ilkeden gâyeye doğru açılıp serpilen düzen demek olan *tekâmül* kavramının kapsamındadırlar.[182]

179 Lev Davidoviç *Bronstein*, nâmıdiger, *Troçki*: 1879 – 19409.

180 Yosif Vissarionoviç *Çugaşvili*, nâmıdiger, *Stalin* (Rus Çelik adam): 1879 – 1953.

181 Syed Muhammed Naquib Al-*Attas*: "*Islam* and the *Philosophy* of *Science*", 5.s.

182 Bkz: Teoman *Duralı*: "*Biyoloji Felsefesi*", "Tekâmül ile Evrim" Bölümü, 190.-204.syflr;. ayrıca bkz: Teoman *Duralı*: "A *New System* of *Philosophy-Science* from the *Biological Standpoint*", 125.-135.syflr.

ii- *Millî Toplumculuğun Dayanaklarından Evrimcilik*

Evrim, bilim felsefesince *değerden bağımsız* kabul edilmekle birlikte, 1800lerin sonlarında, asıl alanı olan biyolojinin sınırlarını aşıp ideolojik görünüm kazanınca, bu sefer *değer yüklü* duruma girmiştir. Evrimin öngördüğü "*varolma mücâdelesi*"nden en az zararla çıkan bireyler ve bunlardan meydana gelmiş topluluklar, *Toplumsal Darvincilik*te "*en güçlülerin yaşayakalması*" ilkesine vurularak değerlendirilmişlerdir. Bu *en güçlüler*, *Sermâyeciliğ*in indinde *en müteşebbis bireyler* ile *şirketler* iken, *Millî Toplumculuğ*un nazarında başkalarını boyunduruğuna alabilmiş, etkilerini başat kılabilmiş *en ustalıkla* ve *yiğitce savaşabilmiş*, *en üstün medeniyetleri kurabilmiş kavimler*dir. Nasıl doğanın canlılar kesiminde, bir yanda bireyler beslenme ile yaşama alanı uğruna kavgaya, öte tarafda da türler arasında üreme ile yayılma sahasıçin mücâdele söz konusuysa; yine canlılardan olan insanda dahî, aynı şekilde, gerek bireysel gerekse toplumsal seviyede dur durak bilmez çekişme ile savaş hüküm sürer. Bahse konu mücâdele, doğa şartları ile özge topluluklara karşı verilir. İnsan ile doğa çevresine meydan okuyan, başta nüfusca artıp yeni yaşama mekânlarını (Alm Lebensraum) kendisine mâledebilen toplum, ortam şartları tarafından kayırılmış olup muzaffer'dir. Tersine, bunlara yenik düşense, ölüme hüküm giymiştir: *Doğal ayıklanma*. *Üstün ırk* yahut *kavim*, *doğal ayıklanma sınanış*ından kayırılmış, dolayısıyla da, başarıyla çıkmış olandır.

iii- *Millî Toplumculuğun Dayanaklarından* bir digeri: *Irkcılık*

Yine nasıl, diger canlılarda yakın dirimsel birlikler, türler ile alttürler yahut çeşitler olarak belirlenirlerse, benzer biçimde, Millî toplumcu ideologlara bakılırsa, insanlarda da —sözümona— 'kandaş' kimselerin meydana getirdikleri geniş kapsamlı topluluklara ırk ile kavim adı verilirmiş. Bütün bu anılan terimler ile belirlemeler, bilimin ve onun felsefesinin (Fr épistémologie) günümüzde eriştikleri seviyenin açısından baktığımızda, şaşırtıcı raddede anlamca kaypak ve bulanıktırlar. Günümüzde insan türünün alttürlere yahut çeşitlere ayrıldığı savını destekleyecek açık seçik kanıtlar göstermek imkânsızdır.[183]

Millî toplumcu ideoloji uyarınca, ırklar ile onların altında kavimler arasında adetâ geometrik dakiklik gösteren bir sıradüzeni bulunur. Bu görüşün felsefî temelleri, *Hegel* ile *Fichte*'den etkilenmiş olan Fransız düşünür Joseph-Arthur comte de *Gobineau* (1816 – 1882) tarafından atılmış olup ömrünün ileriki dönemlerini Almanyada geçirmiş İngiliz yazar Houston Stewart *Chamberlain*'ce

183 Bkz: Erik *Zimen*: "Der *Hund/Abstammung – Verhalten – Mensch* und *Hund*", "Was ist eine Rasse?" Bölümü, 140.s, "Domestikation und Variabilität" Bölümü, 215.s.

(1855 – 1927) de geliştirilmiştir.

Burada, Millî toplumculuğa kaynaklık etmiş olan Romantiklikten sızmış gözüken aklı dışlayan, heyecânî ve duygusal renkleri görmek zor olmasa gerek: En yüksek düzlemde duran (Alm Herrenrasse: Hâkim ırk) Arî ırktır —Hint-Avrupa dillerini kullanan beyâz yahut Kafkas ırkı; bunun altında yer alan altırkların en değerlisi Germenlerinkisidir; bunların içerisindeyse, üstün kavim (Alm Herrenvolk), Almanlardır. Tabîî, dizginler, bir kere duygusallıklara kaptırıldı mı, tanzîm olunup kabul edilmiş düstûrlarla istenildiği gibi oynamak, dolayısıyla çelişkilere düşmek, işden bile değildir. Günün şartları öyle gerektirmiş olduklarından, 1930larda Millî toplumcu Alman makamları, 'beyâz ırk'tan olmakla birlikte, Hint-Avrupa dillerinden birini kullanmayan Osmanlı —yânî, Batı— Türkünü, sözgelişi, Arî ırktan saymışlardır. Büyük sıkıntıyıysa, Almanların savaştaki müttefiki Japonlar yaratmışlardır. Nihâyet onların Arî olmadıkları tevîl götürmeyecek kadar âşîkârdır.

iv- *Irkcılığın Devindiricileri*

Toplum oluşumunun kaynağı, kadın – erkek cinsî birlikteliğidir. Bütün müteâkıp oluşumlar, kadın – erkek – çocuk çenberinin git gide genişlemesiyle yol almıştır: Çekirdek aile, yakın akraba, taallukât, kabîle, aşîret... Bu sonuncusuna dek uzanan hat, kan bağına dayalı *biyolojik* toplulukların adlarıdır. Yaklaşık M.Ö. Beşbinlerin sonlarında yeni yerleşen toplumların kurdukları Devlet teşkilâtlanışına değin konar–göçer toplayıcı, bilâhare avcı bireylerin birbirleriyle olan kan bağlarını esas almış topluluklar, Dünya boyu yürürlüklerini sürdürmüşlerdir. *Devlet*le birlikte *sosyolojik* yapılanma kendini gösterir olmuştur. Uzak geçmişten günümüze doğru *biyolojik* ile *sosyolojik* toplumlaşmalar, birbirlerine ters seyir izlemişlerdir. Birincisi git gide zayıflayıp istisnâîleşirken, ikincisi güçlenip dünya çapında genelgeçer duruma erişmiştir. Ne var ki, çok uzun zaman boyu sürmüş olması sonucunda kan bağına dayalı toplumlaşmanın etkilerini hâlâ duyuyoruz.

Onuncu bine ulaşıldığında Güney Kutbu dışında, yeryüzünün bütün bölgelerine erişen insanın nüfusu çok azdı: Beş milyon. Beşinci bindeyse, Yeni Taş Devrini yaşamağa koyulan Avrupanın nüfusu bir milyonu biraz geçiyordu. Birinci binde bu nüfus, on milyona erişmişti. Güney ile Batı Avrupada km² başına İtalyada beş, Balkanlardaysa iki buçuk kişi düşüyordu. İtalya, Çin ile Hindin kuzey batısı, Birinci binde nüfus yoğunluğu en fazla olan bölgelerdi.[184] Yeryüzünü böylesine az nüfusla dolduran insanların, hâliyle, birbirleriyle temâsı da seyrek ve

184 Bkz:Colin *McEvedy*&Richard *Jones*: "*Atlas* of *World Population History*", 19.&20. 343.-345.syflr;
ayrıca bkz: Geoffrey *Parker*: "The *Times Atlas* of *World History*", 34.&35.syflr;
ayrıca bkz: Colin *Renfrew*: "*Past Worlds*", /8.-80.syflr.

kazara vukûu bulmaktaydı. Pek yakın geçmişe değin, sözgelişi, Güney Afrikanın Kalahari çölünde, Amazon yağmur ormanının derinliklerinde, Yeni Ginenin ücrâ köşelerinde yaşayan kimi topluluklar, kabîle efrâdı dışında insanlarla karşılaşmamışlardır. İnsan kavrayışı onlarçin kendi kabîle efrâdının ötesine taşınamayacak bir tasavvur içeriğine sâhiptir. Kabîlecilik yahut Aşîretcilik de zâten bu yaşanan gerçeklikten ortaya çıkmış bir vakıadır: Topluluk mensuplarının sorusuz sorgusuz ve vazgeçilmezcesine dayanışmaları; kendilerinden olmayanlarıysa, dışlamaları. Hâliyle hareketiyle, tavır ve tutumlarıyla, görünüşü, giyim kuşamıyla *biz*den olmayan, Türkcede 'bilinmeyen', 'tanınmayan' anlamına gelen *yaban*dan türetilmiş *yabancı*dır. Yabancı, korkulan, bu yüzden de, tabîîatıyla, istenmeyen, kaçınılan kimsedir.

Devlet şeklinde teşkilâtlanmış topluma *millet* denildiğinden daha önce bahsolunmuştu. Millet, kan bağına dayanmayan, böylelikle *biyolojik* olmayan toplum olmasına rağmen, ideolojik sebeplerle onu kabîle – aşîret hattının uzantısı şeklinde kabul edersek, karşımıza kavim denilen toplum yapısı çıkar. Gerçi, gündelik dilde *kavm*i *millet*le anlamdaş kullanıyoruz. Ancak, Felsefenin tahlil ile tarîf ciddîliği çerçevesinde, kavim, biyolojik esasa dayalı millettir. Nihâyet, *Irkçı – Kavimci* ideolojik anlayış uyarınca da, *bir anne – ata*dan *türemiş* çok geniş çaplı bir *kardeş*ler topluluğu *kavim*dir. Bu anlayış, haddızâtında, kadîm devirlerinde Totem-Fetiş iytikâtları itibâriyle *içeridenevlenme* zorunluluğunu taşımış toplumlarda karşımıza çıkıyor. Bunlarda, kabîlenin yahut çok ileride, kavmin dışından biriyle evlenmek, devirlere göre, yasaklanmış yahut hor görülmüştür. Hâl böyle olunca, o kavmî toplumun bireyleri arasında görünüşce —fenotip olarak— benzerlikler, *dışarıdanevlenen*lere oranla daha fazladır. Bu yüzden de kendilerini kavimden sayma zehâbına kapılırlar: Israilliler, kimi Germen ile Islav halkları, Çinliler, Japonlar, Moğollar. Böylesi Totem-Fetiş iytikât menşeinden neşet etmekle birlikte, soy sopu putlaştırmağı yasaklayan İslâmın zoruyla, Araplar da, Emevîler gibi kimi istisnâlar dışında, kendilerini kavimden saymaz olmuşlardır.

İçeridenevlenme zorunluluğunu taşıyan kabîle – aşîretlerden neşet etmiş milletler, *ülkü toplumu*nda *devletleşme* evrelerinin en olgun, en mütekâmil aşaması demek olan *imparatorluğ*u hiçbir zaman tam anlamıyla gerçekleştirememişlerdir. Kadîm kabîle – aşîret iytikâtları gereği, *dışarıdanevlenme* zorunluluğuna bağlı Türkler,[185] özellikle Müslüman olduktan sonra, imparatorluk kurma hünerlerini geliştirmiş, nihâyet, *Osmanlı Devletiebedmüddeti*yle bu mahâretlerini doruğa ulaştırmışlardır.

*Kendileri*ninkileri kayırmağı berâberinde getiren *içeridenevlenme* örfü, topluluk mensuplarının uzak yollara revân olma zorunluluğunu da ortadan kaldırır. Bu çeşit kabîleler yahut aşîretler, 'dar alan konar-göçer'leridir. Meselâ, Moğol-

185 Bkz: Jean-Paul *Roux*: "La *Religion* des *Turcs* et des *Mongols*", 212.&226.syflr.

lar, uzun geçmişleri boyunca bir kere harekete geçmiş, çok geniş bir sahaya yayılmış gevşek dokunmuş kısa ömürlü devletlerini vucuda getirir getirmez anayurtlarına geri dönmüşlerdir. Dönmek zorundaydılar, zirâ gittikleri yerlerde, dinî dogmalarını çiğnemedikce, çoğalamıyorlardı.[186]

Hâlbukî, Asyanın doğusundan 'hareket eden' Türk boyları, Asyanın ortalarına —Türkistan—, kuzeyine —Sibirya—, güneyine —Hint yarımadasının kuzeyi—, batısına —İran, Azarbaycan, Mesopotamya, Suriye ile Anadolu—, Afrikanın kuzey doğusu —Mısırdaki Kölemenler— ile Avrupanın güney doğusuna— Balkanlar— dek göçmüşlerdir. Boylar, ulaştıkları her yeni yeri kendilerine yurt kılmışlardır. Kimisi de orada devlet kurup yerli ahâlîyi kendi mensuplarından tefrîk etmemiş, tersine, evlilik yoluyla onunla karışmış, böylelikle de, tarihî bir Türk —topluluk gen havuzu itibâriyle— kavimliliğinden bahis açmamız imkânsız hâle gelmiştir. Kendisini Türk sayan boyların her biri, farklı üç ana tip olan Beyâzlardan, Moğolîler ve hattâ çok az sayıda olsa da, Zencîlerden —Zencî kırması— birine dâhil olmuştur. Tarih boyunca Türklerin yurtları, Çinlilerin, Moğolların, Farsların, Rusların, Fransızların, Almanların, İngilizler ile daha birçok başka milletinkisinin tersine, sâbit değil, seyyâl olmuşlardır. Bundan dolayı da, yukarıda adı anılan milletlerden farklı olarak, siyâsî sınırlarla belirlenmiş bir toprak parçasından ziyâde, özellikle Müslümanlaştıktan sonra, onlar, İslâm coğrafyasının kapsamına giren diyârın tamamını yurt bilmişlerdir: *Dârulİslâm*. Türk için dünya zâten iki kesimden oluşmuştu: *Dârulİslâm* ile *Dârulharb*. Genel *ülkü yurdu* manâsındaki *Dârulİslâm*ın yanında, Türkün, bir de, şehrinin, köyünün yahut obasının bulunduğu mıntıka anlamında somut, mevzîi memleketi daha olmuştur. Bu belirlememizin de delîli nitekim, "memleketin neresi?" sorusu ile buna karşılık olarak zikrolunan bölge yahut vilâyet adının yer aldığı cevapta görülebilir.

Türk soyu, hemen hep, ata hattından yürürken, anne, çoğu kere, Türk olmayan unsurlardan gelmiştir. Bunun da en seçik örneğini Osmanlı hânedânında görebiliyoruz.

Evlenmek amacıyla dışarıdanevlenenlerin en sık başvurdukları usul, 'kız kaçırma' olmuştur. Bu, medeniyete geçildikten sonra dahî, öncelikle kırlık sahalarda, kolay kolay terkedilememiş bir âdettir.

Karmaşık örgütlenişli memeli topluluklarında gördüğümüz bir hususla insan öbeklerinde de karşılaşıyoruz. Kadın, yaşamayı yenileyen, soyu sürdüren, kısacası, doğuran, yetiştirip eğiten varlık vasfıyla insan topluluklarının cevheri olmuştur. O ve evlâdı hayatın merkezindedir. Erkeğe gelince; o ise, dölleyici, koruyucu, kollayıcı unsurdur. Adetâ arızîdir. Örf ile âdet ağı, hayatî önemine binâen, kadının çepeçevresinde örülmüştür. O, bu ağın, şebekenin orta direği mesâ-

186 Burkancılığı benimsedikten sonra Moğollar, içeridenevlenme zorunluluğunu gevşetmişlerdir. Ne var ki, alışkanlıkların 'ölüm'ü zorlu ve yavaş olur.

besindedir. Topluluğun namusu, şerefi, haysiyetidir. Bu yüzden, kaçırılanın rızâsı olsun olmasın, kız kaçırma eylemi, çoğu kere, nesiller boyu sürecek kavga ile düşmanlığın nedeni olmuştur. Soyu peydâlayıp sürdürene vâki tecâvüzün faturası da, kavganın menbaı ve en şiddetlisi olan kan davâsıdır.

Savaşçı olmak zorunda kalan dışarıdanevlenen topluluklarda erkek nüfusu azaldığındaysa, günümüzde Pamir yaylasının geçit vermez köşe bucaklarında yaşayan göçebe Kırgız obalarında hâlâ rastgelindiği üzre, herhangi bir sebeple dışarıdan gelen güçlü, sağlıklı er kişi, icâbında zorla dahî olsa, güveyi olarak alıkonulur.

Bütün bunların yanı sıra, kadın – erkek birlikteliği hep yürürlükte tutulmuş olmasından ötürü, *dışarıdanevlenen* ve *savaşçı* olan toplumlarda eşcinsellik de, pek ender rastgelinen bir olaydır.

Kuzey Afrikalı Berberîler ile doğu İberikliler de, dışarıdanevlenirlerdi. Onların ahfâdı olan Ispanyol fatihleri, yanlarına kadın almalarına gerek kalmaksızın, Kuzey ile Güney Amerikaların yerli ahâlîsiyle evlenerek çoğalmışlardır. Tarihte soyca en ziyâde karışmış iki imparatorluk milletinden biri Türklerse, öbürüsü de Ispanyollardır. Bu sonuncuların fethettikleri kesimlerin kuzey batısında kalan geniş arazîleri İngilizler ele geçirmişlerdir. Ispanyollarınkisinin tersine, İngilizlerin zaptettikleri yörelerde soylar karışmayıp hâkim olan, esiri kırmıştır.

Yalnız, bütün Ispanyollar, *dışarıdanevlenirlik* imkânına sâhip değildi. Germen asıllı zâdegân, yânî, Hidalgo da, ancak kendinden biriyle evlenebilirdi. Bu yüzden, başta hânedân olmak üzre, soylularda birtakım fizyolojik ile anatomik ârâzlar belirirken, avâm bunlardan âzât kalmıştır.

v- *Irkcılığın Bilimdışılığı*

Ondokuzuncu yüzyılın ikinci, Yirmincinin de ilk yarısına damgasını vurmuş kimi toplum araştırmacısı ile filosofu, öğretilerini, evrim biyolojisinden apartılmış asıl anlamlarından saptırılmış düşünceler ve deyimlerle süslemeği âdet edinmişlerdi. Coğrafî ile arazî engeller, bir canlı türüne mensup değişik topluluklara ait bireylerin biraraya gelmelerini, böylece de, çiftleşmelerini önler. Buradan da karşımıza coğrafî yahut çevresel tecrîd olayı çıkar. Özge yörelerdeki türdeşleriyle çiftleşip çoğalma imkânını hâîz bireylerden oluşan bir topluluk, coğrafî yahut arazî engellerden ötürü bunu beceremiyorsa, Charles *Darwin*'e bakılırsa, artık beliren, *ırk*tır. Çağımızın artık klasikleşmiş sayabileceğimiz biyoloji filosofu Ernst *Mayr*, biyolojik anlamıyla *ırk*ı, "ya pek az yapısal farklılıklar göstermekle ya da bunları hiç bulundurmamakla birlikte, biyolojik özellikleri bakımından hayvanların tanzîm olundukları, birbirlerinden ayırdedilebilen sınıflar"[187] şeklin-

187 Bkz.Jacques *Ruffié*: "De la *Biologie* à la *Culture*", II.cilt, 100.s.

de tarîf etmiştir. Coğrafî yahut arazî tecrîdin, zamanla husule getirdiği, genelde, kalıtımda yer etmemiş, görünürdeki, demekki fenotipik irili ufaklı farklardan ötürü belli bir türe ilişkin biçimce değişen topluluklara ırk denilmiştir. Ne var ki *Darwin*'in, ırk dediğine günümüz evrim biyologları alttür demektedirler. Canlılar âleminde sâdece at, kedi, köpek gibi, çevremizde görmeğe alışık olduğumuz kimi türlerde ırk deyiminin hâlâ kullanıldığına tanık oluyoruz. Ötekilerdeyse, alttür deyimi geçiyor artık. Irk farkları, *Darwin*'e bakılırsa, *öz*den olmayıp ârızîdır. Oysa genetikten doğmamış hiçbir kalıtsal biçim değişmesinin olamayacağını bugün biliyoruz. Özge bir ifâdeyle, genotip, fenotipi kaçınılmazcasına belirler.

Bilimin dediği böyleyken, yukarıda bahsi geçen araştırmacılar ile ideologlar, akraba aşîretlerin, kavmi; aynı soydan gelen kavimlerinse, ırkı meydana getirdikleri kanısını öne sürmüşlerdir. Görüldüğü gibi, evrim biyolojisinden neşet etmiş dünyatasavvuru üstünde bir ideoloji inşâ olunmuştur. Bu da, öncelikle olağanüstü kertede kafa karışıklıklarına ve çılgınlık raddesine varan siyâsî hareketlere yol açmıştır. Her olay, kendi gereçeklik bağlamında, duru ve saydam bir anlam taşır. Tahlili ve sağın temellendirmeyi gerektiren felsefe-bilim düşünüşünün harikulâdeliği de buradadır. *İslâm* gibi, *felsefe-bilim* de ayık dimâğı şart koşar. Hâlbuki bir olayın, gerçeklik çerçevesinin dışına çıkarılıp keyfî bağlamda mütâlea olunması, serhoşluk nevilerinden biridir.

Tek tek olayları yahut benzer vakaları tümel hâlde bunların mütekâbili olabilecek sözlerle ifâde ederiz. Benzer olayları belirli bir araştırma alanı içerisinde inceleriz. Sözgelişi, dilleri irdeleyen genel araştırma alanı *dilbilim*dir. Onun araştırma doğrultularından birisi de, dillerin dâhil bulundukları soyağaçlarının çıkarılması işlemidir. Aynı soydan geldikleri varsayılan diller, genişten dara doğru —yahut tersine— ilerileyen öbekler içerisinde sınıflanırlar. İşte en geniş yayılıma sâhip bazıları şunlardır: *Türk* —Osmanlı Türkcesi, Kırgızca, Kazakca, Çuvaşca, Yakutca...—; *Altay* —Moğol, Tunguz, Japon, Kore—; *Ural* —Fin, Macar vs—; *Sâmî* —Asur, Babil, Süryan, Arap, İbran vs—; *Hâmî* —Eski Mısır, Kuzey Afrikanın Berber, Habeşistanın Amhar, Somali...—; *Hint–Avrupa* yahut *Arî* — Germen, Latin, Islav, Baltık, Kelt, İran, Hint, Ermeni, Yunan, Arnavut—; *Çin–Tibet*; *Dravit*... dilleri ile dil öbekleri. Bu saydıklarımız hep, az önce bildirdiğimizi tekrarlamak bahâsına, dillerin yahut dil ailelerinin adlarıdır. Demekki dilbilimine, dolayısıyla da, kültür sahasına ilişkin deyimlerdir. Alanları karıştıran ideolojik yüklü araştırmacılar oysa, kültür âleminin malı bu deyimleri, ırka yahut kavme işâret ediyorlarmış, dolayısıyla da, biyolojinin kapsamındanlarmışcasına kötüye yahut yanlış yere kullanmışlardır. Arî ırktan; Germen, Islav yahut Sâmî kavimlerinden bahsetmişlerdir. Bunlar da nihâyet, özellikle Yirminci yüzyıl başlarından itibâren ideolojik ile siyâsî şiârlar hâline sokulmuşlardır. Sâmî dillerinden İbrancayı kullandıklarından, Israillilerden nefret, sözgelişi, Sâmî düşmanlığı (Fr Antisémitisme) şeklinde dile getirilmiştir. Kısacası bunlar, tarihte eşi benze-

ri bulunmaz ıztırâpların anahtar sözleri olmuşlardır.

Hayvanların tersine, insanlarda, genelde, *ırk*tan bahsolunamaz. Çünkü geçmişleri boyunca, özellikle de Avrupalıların, 1450lerde başlattıkları denizaşırı keşif gezileriyle, insanlar, cinsî ilişkilerle öylesine karışmışlardır ki, geniş çaplı özgül topluluk genetiklerinden —gen havuzlarından— söz etmek artık pek anlam taşımıyor. Kavmî safkanlılığını koruyabilmiş birkaç topluluk vardıysa, bunların, ya —Güney Amerikanın en güney ucundaki Ateş ülkesi ile Tasmanya yerlileri gibi— soyları kuru/tul/muş ya da —Orta batı Afrikanın Pigmeleri yahut orta Yeni Ginenin dağlık mıntıkasında yaşayanlar gibi— kuru/tul/manın eşiğine itilmişlerdir. İnsanları, evlenme sıklığına göre, yalnızca *topluluk*lar düzleminde sınıflayabiliriz. Bireyler, *toplulukaşırı* (Fr transpopulation) evlenme sıklığı daha seyrek olmasından ötürü, topluluklar, birtakım kendilerine has gen havuzu, böylelikle de, görünüme yansıyan az sayıda özellikler geliştirmişlerdir. Ne var ki, bu özellikler, toplulukaşırı evlenmeleri engelleyecek raddede olmamışlardır. Görüldüğü gibi, engeller, biyolojik olmayıp başta dinî, siyâsî, iktisâdî ve dilsel olmak üzre, kültürel niteliktedirler.

Genelde insan ırklarının bulunmadığını söyledik. Yine de, üç temel insan tipinin varlığından bahsedebiliriz. Bunlar, Zencîler (Fr Négroïde), Moğolîler (Mongoloïde) ile Beyâzlar (Cuacasoïde). İnsanın (GeçL Homo sapiens sapiens) atasının Afrika çıkışlı olduğunu biliyoruz. Bu bakımdan ilkaslî atamızın Zencî olması lâzım geliyor. Nitekim, bugünkü hesaplamalar uyarınca, Zencî ırkının geçmişi 120 000 yıl öncesine uzanıyor. Buna karşılık, Beyâzlar ile Moğolîler, çok daha geç bir tarihte, 55 000 yıl önce meydana gelmişlerdir.[188]

Yukarıda bahsi geçen temel üç insan tipinin, birbirlerinden ayrılmalarını derpîş eden ana etken, Kell kromosomunun dağılımı şöyledir:

İnsanın ilkaslî kromosomu: k Kp^b Js^b → Zencî: k Kp^b Js^a

↓

K Kp^a Js^b

↓ ↓

Beyâz: K Kp^b Js^b Moğolî: k Kp^a Js^b

↓

Iskandinavyalı: Ula Kp^b Js^b

Bütün topluluklarda rastgeldiğimiz kromosom, k Kp^b Js^b olduğundan, onu insan türünün ortak özelliği olarak kabul edebiliriz. Yüz elli bin yıl boyunca vu-

188 Bkz: Jacques *Ruffié*: A.g.e, II.cilt, 122.s.

kûu bulmuş ufak çaptaki mutasyonların, bu ana tiplerin Kell kan sistemlerinde değişikliklere yol açtıklarını görüyoruz.[189]

vi- *Çağdaş Avrupaya mahsûs İdeolojik Irkcılığın Geçmişteki İki Ana Kaynağı*

Kavim soyunu muhafaza altına alma kaygısı başlıca iki temel mülâhazadan neşet etmiştir. Bunlardan birincisi, Germen boylarının 'ayna'ya baktıklarında, kendilerini şekil şemâil itibâriyle son derece beğenmeleri, güzel bulmaları ile tarihi şereflendirmiş bütün kalburüstü kişilerin kendi soylarından geldiği zehâbı, ikincisi de Yahudîlerin din telakkîsidir.

a) *Yahudîlik*

Birincisinden daha önce ezcümle bahsetmiş olduğumuzdan, gelelim ikincisine. *Yahudîlik*, evvelemirde, *Allah Tebliğ*inden neşet etmiş *din*dir. *Israil*, ülkenin, *Israilli* yahut *İbranî*, milletin, *İbranca* da, bu milletin kullandığı dilin adıdır. Gelgelelim, gariplik, din ile milletin karışıp bütünleşmesinde görülür. Yahudî dini, üç bin beş yüz yılı aşkın zamandır, Israil kavminin yahut milletinin canı ile kanı olmuştur. Her iki unsur öylesine kaynaşmıştır ki, Israil kavmi, dininin adıyla anılır hâle gelmiştir. Yahudî (İbr *Yehudit* yahut *Yehudi*) olmakçin ilkin Israilli olarak dünyaya gelmek şartı koşulur olmuştur. Israilli anne ile babadan —öncelikle de anneden— dünyaya gelmemişseniz asla Yahudî de olamazsınız. Olduğunuzu kabul etseniz bile, *Israil Yahudîliği* sizi böyle görmez. "Israil milletiçin Yahudî, 'nevi şahsına münhasır' yaşama tarzını, *imânı*, umudu ve bu inanca bağlı bulunanların, insanlık medeniyetine katkılarını temsil eden şan şeref taşıyan bir deyimdir. Hıristıyanlar ise, bunu, çoğunlukla, aşağılayıcı bir anlamda ve *Ahdicedîd* bağlamında Hz *İsâ*'nın kendi halkından kendisine karşı çıkanlara yönelik kullanmışlardır."[190]

"Yahudî, geleneksel olarak, Yahudî anneden doğup Yahudîliği benimseyen kimsedir... Doğuştan Yahudî olan, ruhbân (İbr Kohen) unvânını ata tarafından alır... Kişi, öyle doğmamış olmakla birlikte, Yahudîliği benimsiyorsa (İbr ger), o takdîrde, *âdil yabancı*dır (İbr ger tzedek). Erkekse, sünnet edilir. Kadın da erkek de, üç hâkimin (İbr dayyan) gözetiminde *mikveh*[191] usuluyla yıkanırlar. Yahudîliği benimseyenler, Hz *İbrahim* ile zevcesi *Sara*'nın manevî evlâdı olarak dünyaya yeniden gelmiş ve bütün günâhlarından arınmış sayılırlar. Başta ad —kadınlarda, çoğunlukla, Ruth yahut Sara, erkeklerdeyse, Abraham (İbrahim)— almak

189 Bkz: Jacques *Ruffié*: A.g.e, I.cilt, 162.&163.syflr.

190 "The Encyclopedia of *Jewish* Life and Thought", 220.s.

191 İbâdetten önce, alınması zorunlu bir çeşit boy âbdesti —"The Encyclopedia of *Jewish* Life..." 306.s.

uzre, yeni bir kimlik edinirler..."[192]

Anlaşıldığı kadarıyla, Yahudîlik[193], Israil milliyetinin tekelindedir. *Tanrı Tebliği* dahî bu doğrultuda kullanılmıştır. Nitekim *Allah* biz insanlara A'raf Sûresinin 172.&173. Âyetlerinde bütün insanlarla ahit akdettiğini bildirmesine karşılık, *Tevrat*, yalnızca *Israiloğlu Yahudîler*le misâka girildiğinden bahsediyor. İşte bundan dolayı Israilliler (İbr keneset Jisrael: Israil câmiası), kendilerini *Tanrı*nın mümtâz halkı olarak kabul ederler: "Sizler, *Bana* kâhinlerden teşekkül etmiş bir hükümdârlık ve mukaddes ümmet olacaksınız" —Hurûç/19(6). İşte *Tevrat*ta (İbr *Torah*) geçen bahis konusu hükme bakarak Israilli kendisini insanlığın kılavuzu olarak ilân etmiştir. Bu vehim, onda kavimciliğe dek uzanacak bir üstünlük duygusuna yol açmıştır. Nitekim sözünü ettiğimiz kanâat uyarınca, insanlık (OrL gens humana), iki ana kümeden oluşur; bunlardan biri, *Tanrı*nın ümmeti (İbr Goi kadoş: Mukaddes ümmet), öbürüsüyse, müşriklerdir (İbr goyim; OrL gentilitās).[194]

İnsanlığı kurtuluşa götürmek ödevini misâk yoluyla üstlenmiş seçkin ümmete yaşayacağı ülkeyi de Tanrı vaadetmiş (Ar arz el-mev'ud). Ülkenin adı Israil olup menşei yine *İlahî*dir: *Melek*, Hz *Yakûb*'a, "uhrevî ile beşerî varolanlarla mücâdele etmiş olmandan ötürü, senin adın bundan böyle *Yakûp* değil, *Israil*dir (Tanrının askeri)"(Tekvîn, 32/28) der. Böylece Hz *Yakûb*'un ahfâdının yaşadığı

192 Alan *Unterman*. "*Dictionary* of *Jewish Lore* and *Legend*", 104.&160&161.syflr.

193 *Yahudîlik*, tek *Tanrı*ya *imân* zorunlu kılan açık seçik *Tektanrılı Vahiy din*lerinden ilkidir. *Allah*, insanlara kılavuz kıldığı kurallar (İbr *Halakhah: Gidilecek, izlenecek yol* manâsındadır) manzûmesini M.Ö. Onüçüncü yüzyılda Hz *Mûsâ*'ya *Tûrusinâda aracısız* vahyetmiştir. Ona, bundan dolayı, *Kelâmullah* da denir. Bahsi geçen kurallar manzûmesinin adı Tevrattır (*öğreti* demektir). Kuralların kimisi şartsız buyruk (İbr |tekil| mitzvah, |çoğul| mitzvot) biçiminde olup *Tevrat*ta bildirilenlerin sayısı 613dür. 248i olumluluk —yânî, 'yapılacak!'—, 365iyse, olumsuzluk —yânî, 'yapılmayacak!'— vasfını taşır. Buyrukların bağlayıcılığı kızlarda on iki, oğlan çocularındaysa on üç yaşında başlar.

İslâm medeniyet dairesinde yaşayıp faaliyet göstermiş Yahudî filosofu Moses ben *Maimon*'a (*İbn Meymûn*, 1135 – 1204) göre, *Tevrat*ın, tek bir kelimesiyle oynanmamıştır, oynanamaz da.

*Tevrat*a dayalı kanunnâmenin yanında, Yahudîlerin çağlar boyunca yaşayışını belirlemiş ve Israil Peygâmberleri ile Ruhbân tarafından oluşturulmuş biryığın sözlü kurallar dahî tanzîm olunmuştur. Bunlar, bilâhare yazıya aktarılmışlardır —bütün teknik bilgiler ve ayrıntılarçin bkz: "The Encyclopedia of *Jewish Life*...".

194 Mukaddes yahut meşrû ümmet – Müşrik ayırımı, dince, tabîî ki, doğrudur. Zirâ o günlerde *Allah*a imân etmiş tek ümmet Yahudîlerdi. Yanlış olan, dini milliyete yahut kavmiyete tahvildir.

*Yahudîlik*te insanlığın bu ikiye ayırılmışlığı sorununun, bir de, *Kur'ân*daki vechesine bakalım: Bakara/2(62). Burada yine aynı meâlin dile getirildiği *Mâide*yi zikrediyoruz. "İmân edenler, Yahudîler, Sabîler, Hırıstıyanlar; kimler, *Allah* ile *Âhiret* gününe imân edip salih işler görmüşlerse, onlara korku ile üzüntü yoktur" 5/69.

"*Biz*, Israiloğullarıyla bu imân üzre misâk akdedip onlara resûl gönderdik. Ne zaman bir Elçi, canlarını sıkacak taleplerde bulunmuşsa, Resûllerden kimisini yalancılıkla suçlamış, hattâ kimlerini katletmişlerdir"5/70.

ülke, onun adıyla, Israil diye, anılmıştır. Soy sopuna dahî Israiloğulları denilmiştir. Bilâhare Tanrı, misâka girdiği (İbr Brit ben Ha-Betarim) Hz *İbrahim*'e "Mısırın ırmağından Fırat'a dek uzanan toprakları zürriyetine tahsis ettim"(Tekvîn, 15/18) vaadinde bulunmuş. Bu misâkın (İbr berit) anısına Yahudî erkeği sünnet (İbr berit milah: Sünnet ahdi) olur. Sünnet olmayan Yahudî erkeğiyse, Allahla misâkı bozmuş sayılır. Misâka bir başka bağlılık kanıtı, günde iki kere *Şema*nın okunmasıyla gösterilir: "Ey Israil, dinle, Rabb, yalnızca Rabb, *Tanrı*mızdır" —*Rabb*dan gayrı tanrı yoktur(6/4). Bu, aynı zamanda, olağan şartlarda yahut savaşta ölürken müminin terennüm ettiği son sözlerdir.

Yahudîlik, tek başına ne belirli bir ilahîyâta ne de tarihe işâret eden bir addır. O, bir başkalığın, farklılığın ve üstünlüğün vurgulanışıdır. Ancak, bu vurgulanışta öne çıkan husus, bireysel ile toplumsal yaşayışın her ayrıntısını Yahudî dininin etkileyip belirlemesidir. Tarih boyunca doğrudan doğruya, daha önce de belirttiğimiz üzre, Israil milliyetidir. Yahudîlik, evvelemirde, Tektanrılılığı tarihte ilk defâ açık seçik ve kesinkes ilânen tebliğ etmiş dindir. *Tanrı Tebliği*, Hz *Mûsâ* tarafından ilkin Firavun'a, dolayısıyla da, *Mısırlılar*a bildirilmiş olmakla birlikte, o, bunu reddedince, bu kere Resûl, İlahî Kurallar Manzûmesini kendi halkına duyurmuştur. Bunu benimseyen *Israilliler*, tarihte bütün öteki milletlerden farklı bir konuma girmişlerdir: *Rabb*e imân ederek *O*nun inâyetine mazhar olmuş biricik kavim olma orununa yükselmişlerdir. Bu son derece dramatik durumun, Isralliliğin nefsinde üç çeşit yankısı olmuştur:

-Birincisi, *Müşrikler* denizinin ortasında mümin olarak kendisini yapayalnız duyumlamıştır;

-ikincisi, yapayalnızlık ile başkalarınca anlaşılmazlığın yarattığı tedirginlik yüzünden süreklice savunma konumunda kalmıştır —'ben' ile 'ben-olmayan' arasında geçit vermez dağlar girince, kendisinden gayrı kimseyi, kimse de onu sevememiştir;

-nihâyet üçüncüsüyse, Tanrı yolunda tek başına savaşan seçilmiş mümin kavim olma duygusuyla her zaman kendisini haklı, başarılı ve herkesten üstün görme marazına dûçâr olmuştur.

"Israilliğin bilinci olumlu olmaktan ziyâde olumsuzdur", diyor Edward *Said*. "Aslında, Israillilik, Yahudî olmak demektir. Ne var ki, imkânsız değilse bile, Yahudî olmağı açıklamak olağanüstü müşkil bir iş olsa gerek; zirâ olumsuzluklardan ibârettir: Arap değilsiniz, Müslüman değilsiniz, yabancı (İbr goyiş) değilsiniz, kısacası, değiloğludeğilsiniz... Gerçeklik dünyasında kimlik, ötekilerle zıtlık üzre inşâ edilemez..."[195] İmdi, Israilliliğin esas zaafı, kimliğini zıtlık üzre inşâ etmiş olmasıdır. Doğru, kimlik, başkalarından farklı olma zeminine dayanır. O zeminden 'kendine mahsûsluk', 'özgünlük', 'kuruculuk', 'yapıcılık', 'yaratıcı-

195 Edward *Said*: "A *Truly Fragile Identity*", 9.s., "*Al-Ahram/ Weekly*"de.

lık', 'üreticilik' dallarıyla 'kişilik' dediğimiz *olumlu* bir varolan olarak koca 'ağaç' bitecektir. Bu, olağan, sağlıklı olan durumdur. Oysa 'farklılığ'ın, 'zıtlık' yahut 'zıtlaşma'yla karıştırılmaması iktizâ eder. Çünki, 'farklılığ'ın tersine, 'zıtlık', olumsuzlukların boşandırıcısıdır. Bu olumsuzluklardan biri, karşılıklı 'nefret', ötekisi de 'yıkıcılık' ile 'düşmanlık'tır.

Tarihte vukûu bulmuş beşerî felâketlerin sorumluluklarını toptan tek tek bireylerin sırtına vurmak, yanlıştır. Bununla birlikte, Hz *Mûsâ*'nın kendisine ilettiği *Allah Tebliğini* elinin tersiyle itip reddettiğinden ötürü, devrin *Firavun*u hep yerilmiştir. Israillilerden önce yahut onlarla birlikte Mısırlılar, Yahudî dinine intisâb etselerdi, tarihin akışı nice değişik olacaktı; nice insanlık fâciasının önü alınabilirdi. Nihâyet, Tektanrılılık, Mısırlılara öylesine yabancı bir kavrayış da değildi. Çünki *Hz Mûsâ*'nın çağdaşı Firvunun'un M.Ö. Ondördüncü yüzyılda yaşamış selefi, *Nefertiti*'nin kocası olan, tahta da *IV. Amenhotep* adıyla oturup pâyitahtı *Thebes*ten kendi inşâ ettirdiği *Akhetaton*e taşıyan *Akhenaton*[196] (saltanatı: 1379 – 1362), putları kırdırıp güneş diskiyle temsil olunan *Aton*u *Tektanrı*, kendisini de Tanrı ile insan arasında aracı ilân etmiştir. Fakat, ölümü üzerine yerini alan oğlu *Tutankhamen*'le tekrar Çoktanrılı dine geçilmiştir. Böylece *Israilli*den başka ortada Tektanrılı dini kucaklayacak kavim kalmamıştır.

Bütün ötekiler gibi, Israilliler de, Yahudî dinine intisâb ettikten sonra dahî, yine dince yönetilip belirlenen toplum olma keyfiyetini sürdürmüşlerdir. Evvelemirde toplumun önderi, kılavuzu hep *Haham* (İbr Rabbi) olmuştur. Haddizâtında Israilinkisi Ruhbân zümrenin tarihidir. Ruhbânın öncüsü de Peygâmberlerdir. *Peygâmberler* (İbr Nevi'im), ilahî kurallar ile buyrukları tebliğ edip öğretmiş; *Rahipler* ise, bunları tefsîr ve tedrîs etmişlerdir. Kurallar ile buyruklar geleneğinin menbaı *Tevrat* olup onun tefsîr ile tedrîs olunduğu yerler *Mişna*, *Talmud*, *Zohar* ile *Haggada* gibi kaynaklardır.

Tevrat (İbr *Torah*), *Yahudî İncil*inin (İbr *Tanakh)* başlangıç[197] kısmıdır. Bu ilk beş kitap, *Tekvîn* (İbr *Bereşith*; OrL *Genesis*), *Hurûç* (İbr *Şemot*; OrL *Exodus*), *Lâvîlûlar* (İbr *Vayyikra*'; OrL *Leviticus*), *Sayılar* (İbr *Bammidbar*; Ar *Âdâd*; OrL

196 Genelde tıbbın öncüsü, özellikle de, Yunan Tıp Tanrısı *Asklepios*'un atası sayılan M.Ö. Yirmiyedinci yüzyılda yaşamış Mısırlı hekim *Imuthes* gibi, Firavun *Akhenaton*'un ('*Aton*un hizmetkârı') da zencî olduğu öne sürülmüştür. Gerçekten de tam anlamıyla zencî olup olmadığı iyice bilinmemekle birlikte, duvar resimleri, en azından, melezliğe işâret etmektedirler.
Ortaya koyduğu *din*de Tanrılardan biri olmaktan çıkarılan *Aton*, *Tektanrı* ilân edilip *Amon* ile *Re* gibi öteki Tanrılar iptâl olunmuşlardır. Sonsuz sınırsız kudreti, besleyiciliği, bağışlayıcılığı ve varediciliğiyle yüceler yücesi *Aton*, Güneşin aydınlatıcı ve ısıtıcı ışınları gibi, Varlığın her köşe bucağına nufuz eder, ona hayat verir.
Yeni pâyitaht *Akhetaton*da ('Aton ufku') Aton adına birbirinden görkemli tapınaklar inşâ olunmuşlardır. Dualar okunup ilahîler söylenmiştir —Bkz: Baffour *Ankomah*: "*So Black People Cannot Invent?*", 22.s.

197 —ilk beş kitap (İbr *Hamişah Humşei Torah*, kisacası, *Humaş*: Beş; Ar *Esfâr al-Hamse*; OrL *Pentateuchus*)—

Numeri) ile *Tesniye*dir (İbr *Haddebârîm*; Y&OrL *Deuteronomium*).[198]

Hz *Mûsâ*, *Allah*ın *Tebliğ*ini insanlığa ileten *Peygâmber* olmanın yanı sıra, *Firavun Mısır*ının tutsaklığından kurtarıp 'vaadedilmiş topraklar'a sevketmiş *Israil* kavminin siyâsî *önder*i ile *rehber*idir. Buradan da *Yahudîliğ*in, *Israil* kavmine manevî kurtuluşun yanında, hürriyet ile bağımsızlık ve dahî yurd edinme mücâdelesinin de tarihini ifâde ettiğini görüyoruz. Bu tarih, az önce bahsolunduğu üzre, *bizlerdışı*nda kalanlarla dur durak bilmez savaşın serâncâmıdır. Acılı ve acıklı serüven M.Ö. Onikinci yüzyıldan M.S. Yirmincinin ortalarına değin sürmüştür. Bu da, *Israilli*ye, özge hiçbir topluma nasîb olmamış raddede, kenetlenme, dayanışma, 'kendinden-olmayan'ı endişeyle karşılayıp hakîr görme, hamle yapma ile mücâdele etme duygusu ile bilincini kazandırmış, üstelik, söz konusu duyguyu sürekli olarak da bilemiştir.[199]

Dinden esinlenip hız alarak Israilli kendisini yalnızca dince ve medeniyetce değil, daha ilginci, kavmiyetce dahî öteki toplumlara göre üstün saymıştır. Bu üstünlük ve farklı olma duygusunu kendisinden olmayanlardan, yânî yabancılardan ustaca saklarken, kendi insanına nesiller boyu ısrarla aşılayagelmiştir. Sonuçta çift katmanlı bir kimlik geliştirmiştir: Bir, camekâna taşınmış seyirlik yüz..., yânî binlerce yıldır *Menfâ*da (Y Diaspora) sîneye çekilmiş eziyetlerden ezilmiş, ızdırâplarla dolup taşmış çilekeş bir varlığın yüzü; iki, ruhsatını Tanrıdan aldığına dair kendikendisine telkîn ettiği üstün insan olma duyuşu. Bu ikinci hususu da müdhiş raddelere vardırmıştır: Tanrıdan kendisine bahşolunduğuna inandığı üstünlüğünü 'sulandırmamak' maksadıyla Israilli öteden beri evlilik yoluyla karışmamağa özen göstermiştir. Soyca, kanca karışırsa, takdîs olunmuş, kutsanmış üstünlüğünü yitirireceğine ilişkin kuvvetli bir kaygıyla yatıp kalkmıştır. Sonuçta Israillilik, tarihî medeniyetleşmiş milletlerin pek azında rastgelinebilecek bir genetik birlik ile benzerliği Israilli, Batı ile Orta Asyaya, Kuzey Afrika ile Avrupaya dağılmış toplulukları arasında sağlamıştır.[200]

Israillinin, Tanrıdan el almış, mukaddes kavim olduğu fikri, yaşlıdan gence, nesilden nesle aktarılagidilir. Ata ocağında, ailede başlayan eğitme işi, Israil Yahudî hayatının en önemli ve belirgin vasfıdır. Aile hayatı, bu sebeple, Yahudîliğin baş tâcıdır. Haddızâtında aile, her toplumun odağındadır; onun da orta direği anne olan kadındır. Her toplumda durum böyle olmakla birlikte, Yahudî bunun açık bilincine sâhiptir. Bu bilinci, Şabbat[201] örneğinde gördüğümüz üzre, dinî

198 Bkz: D.*Vetter*: "*Judentum* (vom *jüdischen Standpunkt*)", 546.-556.syflr; ayrıca bkz: Henri *Cazelles*: "*Pentateuquea*", 1309-1311.syflr.

199 Krz: Juan-José *Tamayo*: "Las *Energias Utopicas* de la *Fe*", 16.s., "*Babelia*"da.

200 Bkz: Philippe *Chambon*: "La *Bible relue* et *corrigée* par la *génétique*", 44.s.

201 Cuma akşamından cumaertesi akşamına değin süren Şabbat, Yahudîliğin en kutsal ibâdetlerindendir. Kutlama, annenin iki kandil yakmasıyla başlar. Her omuzunda birer melekle baba, *Havra*dan döner. Melekler, o evde, ailede, Şabbat hazırlıklarının tamamlanmış olup olmadık-

kutlamalarla biler.

Israilliler, Hz *Yakûb*'un soyundan geldiklerine inandıklarından, kendilerini büyük bir aile şeklinde algılamışlardır. Demekki Israillilik, Tanrının takdîs etmiş olduğuna inananların ümmeti olmanın yanında, kendilerini kandaş sayanların kavmidir. Böylelikle Israillilik, 'çifte kavurma' bir kavrayıştır: Hem ülkü hem de kan topluluğudur. Tarihte mensupları arasında böylesine güçlü bağların bulunduğu bir başka medeniyet toplumunu bulgulayamayız. Israillilerin temel çabası, her devir ile nesilde bu bağları zayıflatmadan sürdürmektir. Bu maksatla soyun karışmasını önlemek, Israil hukukuna bile yansımış bir kaygıdır. İşte *Jewish Agency* (*Sohnut*) Başkanı Sallai *Meridor*, kuruluşundan beri Israil Devletinin ana hattını bize şöyle çıkarmıştır: Yeryüzünün neresinde yaşarsa yaşasın, Yahudîlerin, Israile yerleştirilmeleri Devletin temel siyâseti olmuştur. Ne var ki, geriye, demekki, Israile dönüş kanunundan ecnebîlerle evlenmiş olanlar ile bunlardan dünyaya gelmişlerin de yararlanıp yararlanamayacakları hususu tartışılagelinmiştir. Karma evlilikten olanların da *geriye dönüş kanunu*na dâhil edilmeleri maddesinin, *halakha*ya aykırı görülmesinden ötürü, değiştirilmesi talebi, son zamanlarda tekrar gündeme taşındığından Sallai *Meridor* yakınmaktadır. Anlattıklarına bakılırsa, Menfâda karma evliliklerin oranı yüksekmiş. Fakat gerek bu evli çiftlerin gerekse onların çocuklarının Israile dönüp vatandaşlık haklarını elde etme arzuları çetin zorluklara yol açıyormuş. Hâlihazır zorluklara yenilerinin dahî eklenmesinden kaygılıymış. Buradan hareketle Israilli ile Menfâdaki Yahudîlerin birbirlerinden daha bir uzak düşeceklerini öne süren *Meridor*, açılan mesâfenin en fazla yeni yetişen nesli etkileyeceği, onun da nitekim, önemli sayılabilecek kimlik kaybına uğrayacağı kanısını taşıyor. İmdi, Israillinin, aslında, bütün Yahudî ümmetine karşı sorumluluk duyması gerektiğine işâret ediyor. Israilli Yahudî, kimliğini koruyamazsa, Israilli ile Menfâdaki Yahudî birbirlerinden önünde sonunda kopacakları konusunda *Meridor* uyarmaktadır. Bundan dolayı, yine

larını teftîş ederler. Şabbat, esasında, aile efrâdının sofrada biraraya gelip Tanrıyı anmasıdır. Ibâdet dışında her tür etkinlik kesinlikle yasaktır. *Tekvîn*de Tanrı, "istirâhat günü takdîs etmekçin *O*nu hâtırında tutasın(8); altı gün çalışıp işini yapasın(9); fakat yedincisi, *Tanrı*n olan *Yahvâ*nın istirâhat günüdür; ne sen, ne oğlun, ne kızın, ne kölen, ne câriyen ne de kapılarının içerisinde kalan konuğun, kimse iş görmesin(10); zirâ, *Yahvâ*, altı günde göğü, yeri, denizi ve kapsadıkları her şeyi yarattı; yedinci gündeyse dinlendi; bu cihetle *Yahvâ*, istirâhat gününü mübârek kılıp takdîs eyledi"(11) diye buyurmuştur. *Tesniye*deyse şöyle buyurmaktadır: "*Tanrı*n olan *Yahvâ*nın sana buyurduğu üzre kutsayasın diye istirâhat gününü hıfzedesin (kutlayasın)(12); altı gün çalışıp her işini ikmâl edesin(13); yedincisiyse *Tanrı*nın olan *Yahvâ*nın istirâhat günüdür; ne sen, ne oğlun, ne kızın, ne kölen, câriyen, ne öküzün, ne eşeğin, ne hayvanlarından biri ne de kapılarından içeri konukların, hiçbiriniz iş görmeyesiniz; kölen ile câriyen dahî senin gibi dinlensinler(14); Mısır diyârında köleydiniz; *Tanrı*n olan *Yahvâ* seni oradan kurtardı; kölelikten kurtarılışını unutmayasın; kurtuluşunu hâtırlayasın diye *Tanrı*n olan *Yahvâ* sana istirâhat gününü buyurmuştur"(15).

Ayrıca bkz: Alan *Unterman*: "*Dictionary* of *Jewish Lore & Legend*", 177.s.

Meridor'a kalırsa, karma evlilikten dünyaya gelmiş olsa dahî, kendisini Yahudî duyan ne denli çok kişi, İsrail kültürünün değerler şemsiyesi altında toplanabilirse, bu kültürün yaşayabilirliği de onca pekiştirilmiş olur.[202]

Filhakıka, Yahudîliğin, öteden beri en can alıcı sorunu olan 'Yahudî kimdir?' sorusu varlığını çağımızda da sürdürmektedir. İsraillilik ile Yahudîliğin çakıştırılması şartı ve her iki unsurun soy esaslı olması, sorun'un özünü teşkîl etmektedir.

b) *İngiliz*

İsrailliyle soyca, kültürce ve yaşanılan yöre itibâriyle çok farklı olan İngiliz de tarih sahnesinin baş oyuncularındandır. Yalnız, benzerlik bundan ibâret değildir. Millî davâyı destekleyecek bir dinî bahâneyi de İngiliz kendisine temîn etmiştir.

Öteki toplumlara üstün olma inancı, İngiliz ile İsrailliye mahsûs duyuşlar değildir elbette. Çinlilerde, Brahmanlarda, Ahamenitler ile Eski Yunanlılarda, hattâ İslâm medeniyet dairesine mensûb olanlarda dahî üstünlük duygusuna rastgelmek mümkün. Ne var ki, üstün bir soya mâlik olma duyuşu yahut inancı, İsrailli ile, özelde, İngilizde, geneldeyse, Germen toplumlarında kurumlaşmıştır.

Dince meşru kılınmış, medeniyet meşalesiyle karanlık diyârları aydınlatan —Aydınlanma devri!— Anglikan İngilizin en doğal hakkı, 'aydınlattığı' o ellerin 'yemiş'lerini gönlünce devşirip kullanmaktır. Olağan, alışılmış hareket tarzı, 'tüketmek' olmalı. Hayır, o, öyle yapmamıştır. 'Tüketmek' yerine, sömürdüklerini 'işleyerek kullanmış'tır, yânî 'üretmiş'tir. Belirli bir amaç doğrultusunda değiştirilip dönüştürülen malzemeden elde edilen, demekki, üretilen değere sermâye diyoruz. İşte bu çeşit tutumu kurulu düzen hâline sokan *İngiliz*dir. Onun, tarihte maddî hâkimiyet tesisindeki üstün başarısı da buradan kaynaklanır.

Maddî —iktisâdî— serüveninde 1650lerden itibâren İngilizin, adetâ tabîî ortağı İsraillidir. Teşebbüsün başlatıcısı yahut mucidi İngilizdir. Tarihî şartların kazandırdığı tecrübelerinin, hüneri ile zeyrekliğinin sağladığı birikimi sâyesinde olayın künhüne varan *İsrailli*, *İngiliz*le *yaşamortaklığ*ına (Y sünbiosis) girmiştir. Kavmî milliyetci olan *Anglikan İngiliz* ile *Yahudî İsrailli*, maddî düzlemdeki yaşamortaklıklarını, demekki 'çıkar birliktelik'lerini, soyca karışma raddesine taşımazlar. Her iki unsur, soyca da kültürce de 'ayırılık'larını (İng distinctness) muhafaza etmeğe bakar. Böylelikle 'çıkar birlikteliğ'i, 'kavim ile kültür birliği'ne uzanmaz. Şu durumda duygusal, heyecânî ve akıldışı (Fr irrationel) mülâhazalar ile ruh hâletleri daha baştan dışlanmış oldular.

Öncelikle İngilizin indinde hayatın tüm köşe bucağı akılla tanzîm ve tesvî-

202 Bkz: Sallai *Meridor*, *Şalom* Gazetesinden, 12.s.

ye olunabilir, olunmalıdır da. Bu 'tüm köşe bucağ'a din dahî dâhildir. Din, hayatın pınarı olmaktan çıkıp maddî çıkar teminine koşulmuş araçtır: *Sekülerlik*.

Bu yaman *İngiliz* düşünüşünü anlayamayarak yanlış değerlendirmeler tuzağına düşen *Fransız* dimâğı, becerdiği *İhtilâlikebîr*le *din*i toptan dışlamak gafletinde bulunmuştur: *Laikcilik*.

Dinle râbıtasını keserek, İngiliz, aklı bağımsız kılmıştır. Aklı temel almak suretiyle insanı, doğa ile dünyayı deneye başvurarak, demekki aklın tesbitlerini yine onun çizdiği çerçevede sınayarak anlayıp açıklamağa yönelik en geniş anlamda düzenleme işini felsefe-bilim sistemi üstlenir. *Felsefe-bilim sistematiğ*inden türetilmiş *akıl yapılanmalarından* olan *ideoloji*nin tarihte açıkca ilk kez uygulamaya geçtiği eylem alanı *İhtilâlikebîr*dir. Arkasında yatan ise, İngiliz düşüncesi ile mâlîyesidir. Fikir babaları gibi görünen Charles Louis de Secondat *Montesquieu* (1689 – 1755), François-Marie Arouet de *Voltaire* (1694 – 1778), Jean-Jacques *Rousseau* (1712 – 1778), Denis *Diderot* (1713 – 1784), Jean le Rond *D'Alembert* (1717 –1783) ile Anne Robert Jacques *Turgot* (1727 – 1781) türünden *İnsancı–Aydınlanmacı–Ansiklopedici* Fransız filosofların etkilenip izledikleri, Roger (1220 – 1292) ile Francis *Bacon*'lardan (1561 – 1626) başlamak üzre, İngiliz düşüncesinin, Thomas *Hobbes*, John *Locke* (1632 – 1704), Isaac *Newton* (1641 – 1727), David *Hume* ile Adam *Smith* çeşidinden önde gelen temsilcileridir.

*Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti*nin merkez kültürü, *Fransız*larınkisidir. Adı geçen medeniyetin felsefîleşmesi öncelikle Fransız filosof-bilimadamı René *Descartes*'ın işidir. Bu noktadan itibâren Fransa, kültür öncülüğünü *İngiltere*ye kaptırmıştır. Descartes'tan sonraysa, Fransadan artık, sistem kurucu filosof-bilimadamı çıkmamıştır. Nihâyet, *Yeniçağ Avrupası*nda *felsefe-bilim* devi olarak iki ülkenin temâyüz ettiğini görüyoruz; bunlardan biri, *İngitere* iken, öbürüsü de *Almanya*dır. İkisi de *Germen* ailesine mensûp dillerle bildirişir. Kadîm devirlerde de ortak coğrafya ile kavmî menşeden neşet etmişlerdir. Bununla birlikte, tarih boyunca birbirlerinden kayda değer derecede farklı gelenekler ile görenekler geliştirmiş, değişik zihniyet düzlemlerine ulaşmışlardır. O kadar ki, yüzeyde aynı dini paylaşıyor gözükmelerine rağmen, o, bu iki milletin tasavvuruna çok farklı tarzlarda ve renklerde yansımıştır —meselâ, *Hıristiyanlığ*ın en önemli yorumlarından yalnızca *Noel*in, ikisi tarafından nice farklı idrâk olunduğunu görmek bile ziyâdesiyle ilgi çekici bir olaydır. Dinde ortaya çıkan farklılığı, her iki dilde dahî algılıyoruz. Akraba olmakla birlikte, gerek dilbilgisi gerekse sözlerin tasavvur içeriği cihetinden baktığımızda, iki dilin birbirleriyle benzeşmedikleri ve birinden öbürüne tercüme imkânının da olağanüstü güç ve kısıtlı olduğu keyfiyeti, işin erbâbınca tesbiti nisbeten kolaydır. Sonuc olarak, bahsettiğimiz değişik zihniyet düzlemleri üstündeyse, birbirlerinden çok başka unsurları ön plana çıkaran felsefe sistemleri yükselmişlerdir. Bunların bağrından sökün etmiş ideolojilerde

birbirlerine zıt düşen değerler, kendi toplumlarının yaşama gündemlerine taşınarak orada yerlerini almışlardır. Hem o derece uzlaşmazcasına yer almışlardır ki, dünya, evvelemirde *İngitere* ile 'evlâd'ı *A.B.D.*nin arkasında, *Almanya* ve uzaktaki müttefiki *Japonya*yla eylül 1939dan ağustos 1945e değin sürmüş tarihin en kanlı ve şiddetli hesaplaşmasına[203] girmiştir. Bu, tarihin ilk, belki de son, yeryüzünün hemen hemen her köşe bucağını sarmış ve karşı cepheyi mutlak surette mahfetmek maksadına matûf ideoloji esasına dayalı baştan aşağıya şerr güçlerin savaşı olmuştur. *Tanrı* ile *din*i terkeden *Yeniçağ Batı Avrupa medeniyeti*nin sonunda gelip dayandığı, Friedrich *Nietzsche*'in deyişiyle, *Hiççiliğ*in 'ete kemiğe bürünmesi' olayı *İkinci Dünya Savaşı*dır.[204]

İtalya, gerek Birinci gerekse İkinci Dünya Savaşında, müttefiklerine taşınmayacak kertede yük olmuştur. Her ikisinde de tâlih rûzgârları farklı cihetlerden esmeğe başlayınca, o, her defâsında yelin yönüne göre fütûrsuzca taraf değiştirmiştir. Bu nedenle onu ittifâk içerisinde göstermek yanlıştır. Böylece savaşan cephelerden birinde toplumlar İngiltere-Amerika ile Sovyet Rusyanın arkasında dizilirlerken, öbüründe de Almanya ile Japonya mevzilenmişlerdir. Bu son ikisi, müttefik olmakla birlikte, aralarındaki muazzam mesâfe engeli yüzünden birbirleriyle savaş süresince etkin irtibât kuramamışlar ve tek başlarına kaçınılmaz fecîi sona dek müdhiş bir inât ve olağanüstü bir sebât, fedâkârlık ile kahramanlık örneği sergileyerek döğüşmüşlerdir. Sonundaysa, manen ve maddeten, sözün tam anlamıyla, târümâr edilmişlerdir.

Yukarıda bahsi geçen bütün farklı bakış açılarına rağmen, İngiliz ile Almanın, Felemenk, İsveç ile Danimarka gibi, öteki Kuzey batı Avrupa milletlerinde muntazaman rastgeldiğimiz ve kadîm devirlerin Germen boylarına mahsûs aşîret değerini muhafaza etmiş olduklarını görüyoruz; o da, kendi arı soy soplarına duydukları hürmet ile hayranlıktır. Ne var ki, bu hürmet ve hayranlığın tezâhürü, milletlerin özelliklerine göre değişiklik göstermiştir. İngilizler, duyguları ile niyetlerini gizlemelerindeki mahirlikleri sâyesinde, ırkcı–kavimci tavırlarını örtbas edebilirlerken, başka bazı Kuzeyli milletlerin yanı sıra, Almanlar bunu, bilhassa Millî toplumcuları 1933te iktidara taşıdıktan sonra, Irkcılığı, ideolojilerinin ana pâyândâlarından biri kılmışlardır. Filvâki, Germen dillerini konuşan Kuzey batı Avrupa kültürleri, Irkcı–Kavimci anlayışları ile tutumlarını Yeniçağ dindışı Batı Avrupanın, ama özellikle de Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetinin ayrılmaz parçası hâline sokmuşlardır.

İngiliz zihniyetinde duygu ile heyecânın, titizce arkasına gizlendiği paravana aklîliktir. Aslında bu tutum, hayatın bütün girdisi çıktısına teşmîl edilip medenî tavrın kaçınılmaz şartı sayılmıştır. Haddızâtında, İngiliz kültürü ve bilâhare

203 Asker – sivil, yaklaşık 50 000 000 insanın öldüğü sanılıyor —bkz: "The *Historical Encyclopedia* of *World War II*", 131.-133.syflr.

204 Bkz: José Luis *Pardo*: "El *Ultimo Filosofo*", 13.s.

Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyeti, aklî düzenleme işi ile işlemini kurumlaştırmıştır. Tabîî, kurumlaştırmayı başaranlar da yine, Roger *Bacon* ile *Ockham*'lı *William*'dan (1285 – 1347) başlayarak Charles Robert *Darwin* (1809 – 1882), William *James* (1842 – 1910) ile Bertrand *Russell*'a (1872 – 1970) dek uzanan çizgide gördüğümüz filosoflar takımıdır. Bunun da en önde gelen simâları *Hobbes*, *Locke* ile *Hume* üçlüsüdür. Bahsettiğimiz akıl – deney felsefe geleneği zincirinin son halkalarından biri, Israil asıllı Karl Heinrich *Marx*'tır.

Kendi iytikâdî arkaplanlarını özenle gizleyen İngiliz ile Israilli, dışlarındaki din olaylarına karşı şiddetle saldırarak, ilkin, İhtilâlikebîrden itibâren Avrupa anakarasında, ardından da öteki ellerde, hiç değilse, kısmen dahî olsa, gündemdışı kılmağı başarmışlardır: "Din, kitlelerin afyonudur" (Karl *Marx*). Böylece iktisâdî–siyâsî ihtiraslarına gem vurabilecek baş maniayı bertaraf etmiş oldular. *Din*den boşalttıkları mevkie de, iktisâdî–siyâsî hâkimiyetlerini perçinleyecek şekilde düzenlenmiş ve kapalı devre, yânî dogmacı tarzda çalışan tümel bir *felsefe-bilim* işleyişini, demekki *ideoloji*yi yerleştirmişlerdir: *Hür Sermâyecilik–Positivism–İmperyalism*. Temelde ve özde *ideoloji*, *Hür Sermâyecilik*tir. Fakat o, kaçınılmazcasına Positivism dünyatasavvuru ile İmperyalism kültürel–siyâsî–askerî yahut yarı-askerî çıkışına veya hamlesine ihtiyâç gösterir. Başka bir deyişle, Positivism kurulmaksızın, İmperyalisme de tevessül edilmeden Hür Sermâyecilik inşâ olunamaz.

c) *Köprü*

'Çıkar birlikteliğ'ini oluşturan *Anglikan İngiliz* ile *Yahudî Israil* tarafları arasında irtibâtı temîn edenin, *Farmasonluk* olduğundan bahsetmiştik. Haddizâtında Farmasonluk, böyle bir işi yahut görevi üstlenmek üzre kurulmamıştır. Onaltıncı yüzyıl ortalarından itibâren resmî, yazılı çizili bir ahte dayanmaksızın ortak hamle ile faaliyette bulunan bir kısım Yahudî ile İngiliz, 1700lerin başlarında kurulan Farmason teşkilâtı çerçevesinde güçbirliği ile dayanışmaya girişmişlerdir. Bahse konu teşkilât, doğrudan doğruya böyle bir gâyeye yönelik olarak tesîs olunmamıştır dedik. Ancak, zamanla bu istikâmette hizmet verir olmuştur. Üstlendiği gelenek gereği Farmasonluk, etkinliklerini gizli yürütmeğe dikkat sarfetmiştir. Ne yapıp ettikleri, ne üyelerinin kimlikleri ne de kuruluşu hakkında dışarıya bilgi sızdıran Farmasonlukla ilgili derin şüpheler, kaygılar ile komplo söylentileri uydurulagelinmiştir. Ona ilişkin bilinenlerden hangisinin ne derece doğru olduğunu tayîn etmek zordur. Gerek Yahudî ile İngiliz unsurlarının yeryüzü ile insanlığa iktisâdî ile siyâsî cihetlerden hâkim olma ortak çabaları gerekse bunların düzenlenip örgütlenmeleri bâbında Farmasonluğun yeri ile önemi hakkında ortada birinci elden belge niteliğindeki metinler az ve yetersizdir. Bu yüzden sözü edilen konuda he-

men hep karîne yoluyla hüküm çıkarılır.[205] İşte İngiliz-Yahudî medeniyetinin üstünde yükseldiği İngiliz-Yahudî Sermâyeciliği ile İmperyalismi de bunların merkez kurulu yahut genelkurmay başkanlığı görünümünü sunan Farmasonluğun da kırılamayan gücü, bu olağanüstü gizlilik ile soğukkanlı, heyecânlardan sıyrılmış, olabilecek bütün ihtimâlleri hesaba katan mükemmel tasarlamacılığın verisidir. 'Karda yürü, iz bırakma' ilkesi uyarınca hareketlerini tanzîm eden İngiliz-Yahudî medeniyetinin 'iyi-saatte-olsunları', aklı, zekâyı son raddelerine dek kullanmanın yanı sıra, aslında yine aklın buyurduğu bir husus olan askerî sıradüzen ile intizâmı çerçevesinde işlerini yürütürler. Üstün ve sürekli başarılarının sırrı, tecrübeli usta boksör misâli, ilk yaptıkları, gerçek yahut muhtemel rakîplerinin maddî ile manevî açıklarını yakalamaktır. Bunu yakaladıktan sonra, onun zayıf tarafları üstünde fasılasızca çalışmağa koyulurlar. Tarihî tecrübesi fazlasıyla engin iki milliyet cephesine sırtlarını dayadıklarından, muazzam bir müktesebâtla mücehezdirler. Tecrübe ile fire vermez akılyürütmeyi aşabilecek bir servet düşünülemez. Böyle bir servete mâlikseniz, karşınızdakinin imkânlarını ölçer biçersiniz; neyi, nasıl, ne vakit yürürlüğe sokabileceğini hesaplayıp tedbirinizi alabilirsiniz. Peki, bütün bu çabalar ile etkinliklerin gâyesi nedir? Siyâsî ile iktisâdî cihân hâkimiyeti.

8- *Maddeci – Mekanisist – Dindışı Dünyagörüşü*nün *Beşer Tipi: Maddîyâtcı*[206]*- İktisâdiyâtcı Adam (Homo Economicus)*

a) *Siyâsî* ile *İktisâdî Amaçlar uğruna kötüye kullanılan Din*

Millî toplumcu ideolojinin sıklet merkezini teşkil eden kandaş bireylerden oluşmuş topluluk saplantısından (Fr idée fixe) doğmuş Irkcılık ile Kavimcilik,

205 Geçmişte olup bitmiş olaylara ilişkin yargılarımızı yalnızca önümüze açık seçik biçimde serili duran yazılı belgelere dayandırmağa kalkarsak, hemen hiçbir yere varamayız. Bundan dolayı, geçmişi zihnimizde inşâ ederken, elbette ilk elde metinleri dikkate almalıyız. Ne var ki bunlarla yetinemeyiz. Bunların yanı sıra, en önemli dayanağımız onları, benzer, ama belgesi bulunmayan sorunlara dahî teşmîl ederken kullandığımız karîne usuludür. Nitekim, *Millî toplumcu Almanya*nın, *Sovyet Rusya*ya karşı giriştiği askerî harekâtın başlangıcından az sonra, 1941 yazının herhangi bir tarihinde Adolf *Hitler*'ın, özel SS birliklerine, işgâl edilen topraklarda yaşayan *Yahudîler*in topyekûn imhâsını buyurduğunu biliyoruz. Bununla birlikte, konuya ilişkin elde hiçbir yazılı belge yoktur. Buradan hareketle, *nihâî çâre* (Fr solution finale) vakasını inkâr mı edeceğiz? —bkz: Enrique *Moradiellos*: "Un *Aniversario Funesto*", 12.s. Geçmişe eğilirken yukarıda zikrolunana benzer pek çok vakayla karşılaşma ihtimâlini hep göz önünde tutmak zorundayız.

206 *Maddîyât/cılık*: "*Maneviyât*ın ihmâline varan maddî ihtiyâçların yahut arzulara düşkünlük; tamamıyla çıkarları gözeten bir görüş, yöneliş yahut yaşama tarzı," —"*Materiality*: Devotion to material needs or desires, to the neglect of spiritual matters; a way of life, opinion, or tendency based entirely upon material interests" —"The *Compact Oxford English Dictionary*", 1047.s, 466.sütun, c satırı.

nüve hâlinde Germenliğin zihniyetinde yaşayagelmiştir. İşte bu hususla, esasta Germen boylarından biri olan Anglo-Saksonlarda —İngilizlerde— dahî, zaman zaman besbelirgince karşılaştığımızdan birçok vesileyle bahsedilmiştir. Almanların, Avrupadaki medeniyet kervânına geç denilebilecek devirlerde katılmış olmanın yarattığı aşağılık duygusunun (Fr complex d'infériorité) tersine, İngiliz Kavimciliği kibirle yoğrulmuştur. Gidip fethettikleri ülkeler ile yörelere geleneklerini, alışkanlıklarını, âdetlerini, tavırları ile tarzlarını tavîzsizce ekmiş, dünya çapında, kavmî olanın yanında, özellikle de kültür soykırımını uygulamaya sokmuşlardır. Hattâ, medeniyet ortakları Israil kavmiyle birlikte, aslında tekmil insanlığa seslenen Tektanrılı–Vahiy dininin Tebliğini kendilerine mâletmişlerdir. Nasıl Israilliler, Hz *Mûsâ* aracılığıyla insanlığa gelmiş Tebliği, dolayısıyla da insanlıkşumûl bir din olan Yahudîliği yörüngesinden saptırarak kavmîleştirmişlerse, aynı şekilde İngilizler de, Onyedinci yüzyılda Hıristiyanlığı Anglosaksonlaştırararak Anglikan Kilisesisini vucuda getirmişlerdir. Böylelikle kadîm kültürlerde gördüğümüz bir olay, üstelik Yeniçağda Tektanrılı–Vahiy dininin suiistimâli suretiyle, gerçekleştirilmiştir. Adı anılan iki millet, ilahî kudreti arkalarına almış oldukları zehâbını vererek her çeşit tasarruflarını haklı gösterip meşrulaştırmağa kalkmıştır: *Din devleti* (Fr théocratie).

b) *Üstün olanlar* ile *Olmayanlar*

Söz konusu üstünlük duygusu, gizlice ve sinsice dahî olsa, hâlâ yürürlüktedir. Buna göre insanlık başlıca üç daire hâlinde mütâlea olunur: İngiliz-Yahudî dairesinin ayrı ayrı basamaklarında duranlar, ona değişik dereceler ile kademelerde tarafdar olanlar, ve nihâyet bu iki dairede yer almayanlar. Üçüncü daireden ikinciye farklı biçim ve raddelerde geçiş mümkünken, birinciye yükselmek imkânsız denilebilecek kadar müşkildir.

Bir yandan Sanayi devrimiyle, öbür taraftan da İnsancı – Aydınlanmacı akımın etkisiyle hız kazanıp pekişen Hür Sermâyeciliğin elde etmiş olduğu karşı koyulmaz güçle, dini dünyevî çıkarlara âlet etme gereği de iyice ortadan kalkınca, 'istediğimi yapar ederim', 'yeryüzü nimetlerini tepe tepe kullanabilirim' kafa yapısına uygun İngiliz-Yahudî 'ben beşer tipi', kendisine benzemeyen, uymayan ne kadar insan tipi varsa, onun üstünden ilkin maddeten, arkasından daha da öldürücü, kahredici olan manen silindir gibi geçip ezmiştir. 'Bana benzemeyen insan tipi' tüm ortamıyla ortadan kaldırılmağa çalışılmaktadır. İşte, doğanın onulmazcasına katline de bu bağlamda tanık oluyoruz. Yeryüzünün sunduğu tekmil maddî, toplumların da sergiledikleri cümle manevî imkânlar, habire yükselen kazanç hırsıyla yanıp tutuşan 'maddiyâtcı–iktisâdiyâtcı ben-beşer tipi' tarafından insafsızca seferber edilmişlerdir. Sonuçta tarihte eşi menendi görülmemiş katliamlar zinciri boşanmıştır.

Refâh uçurumu: "Ortalama Hintlinin yıllık tâkat (Fr énergie) tüketimi, 250 kg petrole eşdeğerken, bir İngilizin harcadığıysa 3,756 kg. kadardır. Hindistanın nüfusu 900 milyon cıvârındadır —1991e göre; oysa 2000de 1 milyardır. Her Hintli, İngiliz kadar ticârî tâkat sarfetmeğe koyulursa, o takdîrde, yılda 3,190.000 ton ek petrol kaynağına ihtiyâç duyulacaktır."[207]

Soğuk savaş: Kuzey, dirlik ile bolluk içerisinde yaşasın diye *Üçüncü dünya*da aşağı yukarı 1950 – 1990 arasında yirmi milyon kişi öldürülmüş veya ölmüştür.[208]

Soykırım: 1519da yirmi sekiz milyon Kızılderili yaşıyorken, 1605de, günümüz A.B.D. topraklarında, bunlardan bir milyonu hayatta kalmağı becerebilmiştir;

Kölelik: 1526 ile 1870 arasında on milyon Zencî, Afrikadan, hayvana revâ görülmeyecek fecîi şartlarda, gemilerle Amerikaya naklonulmuşlardır.

Sömürgecilik: En şaşalı devrinde, yânî 1850lerde İngiltere, Hindistandan yılda üç yüz milyon dolar haraç kesmiştir;

Yeni Sömürgecilik: 1988de Güneyden otuz beş milyar dolar gayrısafî (net) mâlî yekûn Kuzeye aktarılmıştır;

Sömürgecilik–Sömürücülük–Irkçılık–Kavimcilik İç içeliği: Burada saydığımız dörd unsur, bizi kaçınılmazcasına İmperyalism ile onun sırtlamış olduğu Sermâyeciliğe götürür. Sermâyeciliğin çizdiği yoldan giderek başta İngiliz olmak üzre, Batı Avrupalı, yeryüzünün doğa, kavim, toplum, iktisât ve nihâyet tüm nüfus dokusunu altüst etmiştir: 1492de Kuzey ile Güney Amerika kıtalarında 100 milyon *Kızılderili*nin yaşamış olduğu tahmin ediliyor. 1992deki toplam nüfuslarıysa, 42 milyonu bulmaktadır. Kızılderili nüfusunun bunca kırılmasında, Beyâzların taşıyıp getirmiş oldukları salgın bulaşıcı hastalıklar ile kültür şoklarının yanında, *fen*nin *zanaat*e karşı muazzam üstünlüğünün etkisini saymak gerekir. İlkin, Avrupadan yanlarında getirdikleri atların sırtında, 1840ların başından beri de demiryoluyla Beyâzlar, Kızılderililerin hayâl bile edemeyecekleri hızlara erişerek sayıca kalabalık olmasa da, ateş gücü müdhiş olan birliklerini çok uzak mesâfelere sürâtle nakledebilmişlerdir. İngilizler, sözgelişi, Arjantinin 1857de 11 km olan demiryolu şebekesini 1885de 4800 km uzunluğa eriştirmişlerdir.

Yine 1880lerde, Amerikan imâli Remington marka tüfenğiyle silâhlanmış bir er, beş Kızılderiliye bedeldi.[209]

Yeryüzünün her tarafında değişik raddelerde yaşama seviyesi bozulup nüfus azalırken, hattâ kimi yerlerde toptan yokolurken, ikisi de, 1500den itibâren Batı Avrupada süreklice yükselişe geçmiştir. Sözgelişi Avrupanın nüfusu, 1500de 80 milyonken, bu, 1800de iki yüz milyonu bulmuştur. Yaşama seviyesi yükseldikce

207 Mark *Tully*: "*No Full Stops* in *India*", 24.s.
208 Bkz: "The *New Straits Times*", 30.s.
209 Bkz: Frank *Nowikoski*: "*Argentina's Victims* of *Spanish Conquest*", 35.s.

ömür de uzamıştır. 1700lerde Fransız köylüsünün ortalama ömrü yirmi iki yılla sınırlıydı. Doğan dört çocuktan da ancak biri hayatta kalabiliyordu. 1750lerin ilk yarısında Fransız köylüsünün içerisinde bulunduğu bu durumun, İmparatorluk devri Romalısı ile 1950lerin Hint köylüsü için de söz konusu olduğunu burada belirtelim. Yine, bahsini ettiğimiz dönemde yirmisini aşmış bir Fransız köylüsü bayağı yaşlı dururmuş. Çok genç yaşta evlenilir; kadınların ömrü de erkeklerinkinden daha kısaydı. Zenginlerin tersine, yoksul köylüler, çekirdek aileye yakın boyutlarda az sayıda bireyi kapsayan aileler oluştururlardı. Sanayinin ortaya çıkmasıyla birlikte geçimlerini iyileştirmek beklentisi içerisinde şehirlere göçen köylüler, aile yapılarını değiştirmemişlerdir. Sonuçta şehirlerde bile çekirdek aile tipi, varlığını, yaygınlaştırarak sürdürmüştür. Kadın, çoğunlukla daha doğururken öldüğünden, erkeklerin, bir kereden fazla evlenmeleri de az rastlanır olaylardan değildi.[210]

Derebeğliğin, millî ve birlikli devlete dönüştüğü çağlara değin gerisin geriye izini sürebileceğimiz sınıf ile kavim ayırımcılığına dayalı tavır ile siyâset, Sermayeciliğin vucut bulması ve sanayinin belirmesiyle hız kazanıp kesîfleşmiştir. Daha önce de temâs ettiğimiz üzre, Sermâyeciliğe ve onun temsîl ettiği cümle değerlere reddiye manâsında şekillenmekle birlikte, Millî toplumculuk, ilk anılanın ayırımcı, üstelik kavmî ayırımcılık tavrı ile siyâsetini üstlenip bunu en aşırı uca taşımakta tereddüt göstermemiştir. Söz konusu ideoloji, temel tutamaklarında ne denli aklaaykırı bir keyfiyet göstermişse de, kavmî ayırımcılık siyâsetini bir o kadar aklî nizâm çerçevesinde yürütmüştür. Peki, bu ne menem bir akıldır? Galileo – Newton – Darwin Mekanisismi ile Hobbes'un, Hume'un, Smith ile Marx'ın maneviyâtı kurutulmuş Akılcılıklarının aklıdır.

İddia edilediğinin tam tersine, ne Adolf *Hitler* ne de onun kurup önderlik ettiği Irkcı, Yayılmacı ve Yahudî-çılgını Millî toplumcu ideolojisi, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetleri ortamında beklenmedik 'mucizevî' bir olaydır. Düpedüz neden – etki bağıntısına ve laik–Seküler felsefebilimin dehâsına uygun biçimde arzıendâm etmiştir. Kısacası, beklenebilecek tabîî bir sonuçtur. Elbette, vahşetin derecesini felsefe-bilim tayîn etmemiştir. Tetiği çekmemiş, fakat çektirmiştir. Sistematiğinin dehşet verici kuruluşu ve kör ile sağır, yânî vicdândan yoksun işleyişi ile kahredici istihzâsı (Fr sarcasme), her yanı ve yönüyle, Yeniçağ Batı Avrupasının Tanrısız İnsancı – Aydınlanmacı kötürümleştirilip köreltilmiş aklını çağrıştırmaktadır:

1- "1933 ocağında Adolf *Hitler*'in, Almanyada başbakanlığa seçilmesinden itibâren 66 milyonluk nüfus içerisinde 500 bini bulan Alman Yahudîlerine karşı ayırım siyâsetinin sistemlice uygulandığına tanık oluyoruz. Peki ya, sebep? İktisâdî... Yahudî'nin, Hz İsâ'nın katlinden sorumlu tutulması... Ortaçağdan sarkmış

210 Bkz: J.M. *Roberts*: "The *Penguin History* of the *World*", 332.-335.syflr.

hurâfe, bâtıl iytikât... falan, filân... Bunların hiçbiri ilginç ve özgün gerekce olamaz. Özgün ve ilginc olan, Arî'nin üstün, Yahudî'nin ise, aşağılık ırkları temsîl etmeleridir. Toplumsal Darvinciliğin ayıkla/n/ma ilkesi uyarınca aşağılığın aleyhine üstünün varolma hakkı mahfûzdur... İşte bu hak, üstün olana aşağılığı idâm etme yetkisini tanır.

İdâmın infâzı değişik biçimlerde yürürlüğe koyulmuştur: Bu, kurşuna dizmeden tutunuz da Getholar ile çalışma tesîslerinde açlık ile hastalıklardan ölümlere terketmeğe dek uzanır. Ancak bunlar, nisbeten ilkel yöntemlerdir. 1941den itibâren iyice hızlandırılan kütlevî yoketme programında yer alan temerküz tesîslerinin teşkilâtlandırılışı, tek kelimeyle, mükemmeldir. Bunlardan kimisi Belzen, Sobibor, Lublin, Treblinka, Chelmno ile Auschwitz gibi, sâbit, fen hârikası, imhâ fabrikalarıyken bir kısmı da gaz hücreleriyle mücehhez katar (Fr train) yahut arka tarafı üstü kapalı kamyon şeklindeydi. Sâbit tesîslerdeki gazlama koğuşları başlagıçta, bir defâda 450 kişi alabilirken, daha sonraları bu rakam, 4000e ulaştırılmıştır. İnşaat mühendisliğinde görülen baş döndürücü gelişmeye kimya mühendisliğinde de tanık olunur. Nitekim, yine başlarda karbon monoksit kullanılırken, zamanla çok daha gelişkin malzemelerden olan hidrojen siyanürü ile siklon B gazına geçilmiştir. Bu son zikrolunmuş iki malzeme, hem daha sürâtle ve ucuza mâledilebilinmiş hem de rahatca naklonulabilmiştir. Böylelikle savaş olanca şiddetiyle sürüp giderken üç yahut dört yıl gibi pek kısa sürede, büyük sayıda —iddiaya göre beş yahut altı milyon— çoluk çocuk, genç yaşlı ve erkek ile kadın ortadan kaldırılabilinmiştir...

Bu inceden inceye tasarlanıp hesabı kitabı çıkarılmış ideolojik esaslı bir soykırım olup söz konusu infâzın, askerî yahut siyâsî lüzûmu da yoktu..."[211]

2- a) 1963ün yazında, temmuz yahut ağustos olmalı, o dönemde Doğu Almanyaya bağlı Saksonyadaki, asıl adı Chemnitz, ama Ortakmülkcü idâre altındayken Karl-Marx-Stadt olan şehrin merkez kütüphânesi ve belgeliğinde Bay Alfred Kobel ve ben yaşlardaki kızıyla birlikteydim. Alfred Kobel, raflardan cilt cilt kitab ile iri kıyım dolaplardan tomar tomar evrâk çıkarıp önüme seriyordu. Kafkasya ile Türkistanı gösterir 1930ların sonları ile 40lı yıllarda Alman Genelkurmayınca Gothik harflerle basılmış renkli ve muntazam olanların yanında, 50lilerde çıkarılmış dev boyutlarda, fakat itinâsız hazırlanmış Rusca yazılı haritalar, makaleler, araştırma-inceleme gezi kayıtları, seyâhatnâmeler... Bunların hemen hepsi, Göktürkler ile Uygurlardan başlamak üzre, Türk toplumlarının tarihleri ve coğrafyalarıyla, dilleri ve lehçeleriyle, edebiyatları, iktisâtları ile günlük yaşayışlarıyla ilgili çalışmalardı. Müellifleri arasında, bilâhare hâfızamda canlandırabildiğim kadarıyla, Vilhelm *Thomsen* (1842 – 1927), Friedrich Wilhelm Karl *Müller* (1856 – 1907), Carl *Brockelmann* (1868 – 1956), Kaare *Grønbaech* (1901

211 Enrique *Moradiellos*: A.g.y.

1957), Annemarie von *Galvain* (1901 -) ile Karl Heinrich *Menges* (1908 -) gibi, Türkiyât ile Şarkiyâtın tanınmış adlarına rastgelinebiliniyordu.

Türkiyâtcı olmağı bir yana bırakınız, adı anılan kişinin, yüksek öğrenimi tamamlamış olduğunu dahî sanmıyorum. Bununla birlikte, kanâatımca, konunun değme uzmanıyla aşık atacak raddede Türklük üzerine bilgilenmiş gözüküyordu. Peki, bu bilgiyi nereden, nasıl ve en önemlisi niçin edinmişti?

b) Bahsolunan beğ, albaylığa dek terfîi olmuş *Waffen-SS* menşeli bir *Einsatzgruppen* mensubu olup *Armee-Oberkommando 11* çerçevesinde 1941 güzünden itibâren Karadenizin kuzey batısında görevlendirilmişti. Vazîfesi, Kırım ile öteki kıyı yörelerindeki şehir ile köylerde bulunan Sovyet komiserlerini, partizanlar ile Yahudî ahâlîyi yakalayıp birincileri, genellikle, esir kamplarına, ikincileriyse, ilkin toplama merkezlerine, oradan da temerküz tesîslerine sevketmekti. Ne var ki *Einsatzgruppen*, sünnetli olduklarından, Müslüman erkekleri dahî, Yahudî sanıp yanlışlıkla tutuklamışlar. Haber, nasıl ve hangi yollardan gitmişse, Ankaranın kulağına çalınmış. Ankara da, Almanya büyükelçisi Franz von *Papen*'i (1879 – 1969) hatâ konusunda gizlice uyarmış. Von *Papen* ile Alman Dışişleri yoluyla meseleyi öğrenen *Waffen-SS* ile *Einsatzgruppen*in *Berlin*deki yetkilileri, üniversitelerden kimi Türkiyât hocaları ile konunun diger uzmanlarını, Kırım başta olmak üzre, ilgili vaka mahallerine göndererek oralardaki görevlileri Müslüman ahâlî ile Yahudîleri nasıl ve hangi ölçülere dayanarak ayırdetmeleri gerektiği husunda bilgilendirmişler. Daha da önemlisi ve ilginci, Yahudîliği benimsemiş *Hazarlıların* ahfâdı sayılan ve Lehistanın doğusu ile Rusyanın batısında —Ukranya ile Beyâz Rusyada— yaşadıkları tesbit olunan *Karaim Türklerini*, *Israil Yahudî*lerinden nasıl ayırdetmek lâzım geldiği husunda dahî, Bay Kobel'in de aralarında bulunduğu görevliler, aydınlatılmışlar. Bu maksadı hâsıl edecek biçimde bir, bir buçuk ay boyunca bölgedeki Türk boylarının tarihleriyle, dillerinin sınıflanışıyla, nüfus ve halkbilgileriyle, şekil şemâilleriyle ilintili genel ve özgül konularda hemen o yörede yoğunlaştırılmış tarzda ders görmüşler.

c) Buradan da, nitekim, Millî toplumculuğun ana özelliklerinden olan Yahudî-düşmanlığının, öyle din menşeli bir sorun olmayıp düpedüz kavmî bir mesele olduğunu tekrar seçikce görüyoruz.

ç) Bay Alfred Kobel'in encâmına gelince; 22 mayıs 1945de Almanyanın kayıtsız şartsız teslim olmasının ardından kasım sonlarında *Chemnitz*e karısı ile kızının yanlarına döner. Orada 1946nın başlarında Ortakmülkcü makamlarca yakalanıp tutuklanır. Mahkemeye çıkartılır. İdâma mahkûm olur. 7 ekim 1949da kurulan Demokratik Alman Cumhuriyeti (Alm Deutsche Demokratische Republik/ DDR) makamlarına emniyet kuvvetlerini (Alm Volkspolizei/ VOPO) teşkil edip teşkilâtlandırma teklîfinde bulunur. Onlar da onun ve hempâlarının teklîfini kabul ederler. Salıverilir. Doğu Almanyada pek az kimseye nasîb olan bir ayrıcalık Kobel'e tanınır; kendisi ile ailesine dayalı döşeli bir daire ile binek araba tahsîs

olunur.

3- a) *Kızılordu*, 27 ocak 1945de Auschwitz'i ele geçirdiğinde, Rus askerlerinin karşılaşmış oldukları korkunç manzaralardan en inanılmayacak gibi olanı, gaz odalarına gönderilmiş kadınlardan, erkeklerden, yaşlılar ile çocuklardan kırpılıp kesilmiş ağırlığı sekiz ton tutan kıl ile saçtı. Niye? Askerlere elbise dokumak ve çorab örmekçin.[212] İşte, *homo economicus*un eşsiz dehâsı!

b) İnsan, insan olalı vukûu bulmuş en tüyler ürpertici bu soğukkanlı cânîliğin baş 'mimar'larından Heinrich *Himmler* (1900 – 1945), işlemiş olduğu cinâyetler hususunda, Yeniçağ dindışı Maddeci–Mekanisist Batı Avrupa medeniyeti bağlamında, hiç de öyle yalnız kalmadığını, istisnâ olmadığını bize ne de çarpıcı biçimde anlatıyor: "Amerikalılar da, Kızılderilileri insâfsızca katletmedi mi?!"[213]

c) *Homo economicus* kimdir? Tarihte eşine asla rastlamadığımız, 'şeytana dahî pâbucunu ters giydirebilecek' derekede kıvrak zekâlı, kavrayışı kuvvetli, vâsî ufuklu, bilgiç, aklı fikri geçimi ile kazancına takılı, şehirli *Yeni beşer tipi*dir. Bu yeni beşer tipi, fütûrsuzdur, ataktır, söz hokkabazı, kavram canbazı —yânî, *bilgiç* (Fr sophistiqué)—, 'kulağının arkası'na dek kire, pasa batmış olmakla birlikte, kılığını, kıyâfetini ve istifini bozmayan, feleğin çenberinden geçmiş, cinsiyeti inhirâf etmiş —*kadınsı erkek* (İng 'she-man') yahut *erkeksi kadın* (İng 'he-woman')— özellikle İngiliz olan, kuzeyli beyâz adamdır. Bu beyâz adam, kendisini yeryüzünün ve tekmil servetinin mâliki, beyâz ve kuzeyli olmayan insanların efendisi, hâmisi ve velîsi ilân etmiştir: "Dünyayı sırtlamış beyâz adamın yükü" diye anlamca Türkceleştirebileceğimiz İngiliz Rudyard *Kipling*'in (1865 – 1936) "the white man's burden" cümlesi ne kadar da manîdârdır. *Kipling* ile Thomas *Carlyle* (1795 – 1881), James Antony *Froude* (1818 – 1894) ile Charles *Kingsley* (1819 – 1875) gibi Onsekizinci ile Ondokuzuncu yüzyılların İngiliz düşünür ile yazarların yarattıkları kavimce kendini ululama ile kibir 'hava'sının doğal sonucu, Heinrich *Himmler*'in tüyleri diken diken ettiriveren şu saldırgan iddiası olmaz da ne olur: "Yeni hayatı yaratmakçin cesetleri ezerek geçmek zorunluluğu, büyüklüğün lanetidir —büyük olmanın bedelidir!"[214]

ç) Aslında işlenmiş cürümler, öylesine benzersizdir ki, bunları 'katliâm', 'cinâyet' çeşidinden deyimlerle nitelemek, olayı karanlıkta bırakır. Bu neye benzer? Birsürü beşerî zihin ile etkinlik özelliğini gösteren bilgisayara, 'o da, insandır' demeğe benzer. Yeniçağ Batı Avrupası tarafından işlenmiş cinâyetler ile girişilmiş katliâmlar, aklîdir, sistemlidirler. Eski devirlerin önemli oranda kendiliğinden patlak vermiş olanların tersine, bu kere tam bir plan, program ve sistem tertibi ve insicâmıyla ortaya koyulup uygulanmışlardır. Meselâ eskilerin dillere destân zalimlerinden bir *Cengiz*, bir *Hulâgu* (Han: 1217 – 1265), temerküz tesisi ola-

212 Bkz: John *Toland*: "The *Last Hundred Days*", 178.s.
213 Bkz: Aynı yer.
214 Bkz: A.g.y.

yına tanık olsalardı, nizâmın aklî kuruluşundan dehşete kapılırlardı. Onların modası geçmiş zulmü, insanın bedenliliğine doğrudan öldürücü darbe şeklinde tecelli etmiştir. İnsanın doğal çevresi ile kültür ortamını hedef almamışlardır. Bu sebeple, cânî çekirgeler misâli üstünden geçtikleri toplumları kırıp geçirmiş olmakla birlikte, bunların hayatta kalabilmiş bireyleri, 'fırtına' dindikten sonra yeniden kendilerine gelip toparlanabilmişlerdir. Hâlbuki bugün, yânî 1900lerin sonlarında artık tüm çevre ve ortam şartlarından yoksun kılınmış Amazon yerlilerinden bir kabîlenin bireyleri kendilerini teker teker öldürüyorlar. A.B.D. ile Kanadada yaşayan Kızılderililer ile İnuitlerin (Eskimo) içkiye müptelâ olarak intihâr ettikleri ve nesillerinin gittikce soysuzlaştığı sık rastgelinen vakalardandırlar. Toparlarsak: Patagonya ile Ateş ülkesinden Avusturalya ile Tasmanyaya, Kafkasya ile Türkistandan Cezayire, Ruvanda ile Burundiye, oralardan Fiji adalarına dek nerede beşerî ve tabîî bunalımlar, sıkıntılar, âfetler, alt üst oluşlar yaşanıyorsa, biliniz ki, oralara Yeniçağ Batı Avrupalı, onun da öncüsü ve önderi olan İngiliz adımını atmıştır.

4- Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin, 1500lerden itibâren gerek insana gerekse onun doğal çevresine karşı başdöndürücü hızla yükselen sâbıka silsilesinin doruklarından birini Millî toplumcu (Nazi) şebekenin cânîliği oluşturuyor. Sonuçta, Adâlet, 20 kasım 1945 ile 1 ekim 1946 arasında *Nürnberg*te vukûu bulmuş duruşmalarda sâdece adı anılan ideolojinin değil de, onun, başta karşı çıktığı, fakat zamanla kendisinden derinden derine etkilenmiş olduğu umursuz ve uğursuz medeniyet ile bunun fikriyâtının kurucu, yönlendirici ve yönetici elebaşlarının da, Batı Avrupalı olmayan mağdûrlarınca yargılanmalarını gerektirmezmiydi?

5- Millî toplumculuk denilen insanlık fâciası, tepki olarak ortaya çıkmış olsa dahî, Sermâyecilik ile yavrusu ve hempâi Ortakmülkcülük kadar, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin doğal ve zorunlu verisidir! Bugünlerde, son binyılın en kan dökücü adamı ilân edilen Adolf *Hitler* (1889 – 1945), Thomas *Hobbes* ile benzerlerinin fikirce evlâdından başkası değil de nedir?

Filvâki, *Hitler*'in Yeniçağ Avrupasına ve onun uzantısı olan A.B.D.ne damgasını vurmuş birçok özge devletadamı ile komutanından daha kan dökücü olup olmadığı münâkaşa konusu dahî edilebilir. Mesele, kimlerin kanına girdiğinize bağlıdır. İngilizin çıkar ortağı, müttefiki Avrupa Yahudîsini kırmak başkadır, Zencîyi, Kızılderiliyi, Tasmanyalıyı, Avusturalya yerlisini, Hintliyi, Türkistanlıyı, Filistinliyi katletmek yine başka şeydir. Oysa *Kur'ân*a göre *Allah*ın *Nefesi*ne[215] mazhar olan, bu bakımdan *yaratılmışlar*ın fevkında yer alan *insan* ve onun *hayatı* kutsaldır, dokunulmaz cinstendir:

"Bir kişiyi... haksız yere... öldüren, bütün insanlığı katletmiş sayılır... Bir kişinin canını kurtaran ise, bütün insanlığın hayatını kurtarmış gibidir..." —Mâ-

215 "...onu (orantılıca) biçimledikten sonra, *RUHum*dan onun içerisine üfledim (Ar nefehtu)..." —Hicr/15 (29).

ide/5 (32).

İşte bu *İnsan*, ırk, cinsiyet, dil, hattâ din gerekceleriyle katledilemez:

"Ey insanlık![216] Sizleri bir erkek ile kadın[217] çiftinden milletler ile soy soplar hâlinde Türettik[218] ki, birbirlerinizle tanış olasınız" —yoksa kalkıp birbirlerinize kin tutup düşman kesilesiniz diye değil!

"Gerçekten de *Allah* nazarında en gözde olanınız, âdillik ile takvada en üstün geleninizdir.

Allah, hiç şüphesiz, her şeyi mükemmelce bilir ve hakkıyla tanır" —Hucurât/49 (13).

"İyyâke na'budu ve iyyâke nesta'înu": "Yalnızca *Sana* ibâdet edip *Sen*den medet umarız" —Fâtiha/1 (5).[219]

İnsanın, *Allah*ın indinde sâdece *adâleti* ve *takva*sıyla saygıdeğer olduğundan bahsetmiştik. İşte bu, insanın maddeden değil, *Allah*ın *Nefesi*nden oluşmuş bulunduğunu gösterir. *Allah*ın *Nefesi*nden varlık bulduğunu her dem hatırında tutan insan, ahlâklıdır. Şu hâlde *ahlâk*ın *Allah*ın *İnâyeti*nden gayrı kaynağı yoktur. Ahlâklı olup ona uygun davranmak, demekki doğru yolda yürümek kararını kişi tek başına verir. Öyleyse *Ahlâklılık* aynı zamanda *Hürlük*tür. Hiçbir hâl ve şart kişiyi doğru yoldan, *Hakk* yolundan yürümekten caydıramaz, alıkoyamaz. Bu da *irâde*nin *hürlüğü*nü gösterir. Şartlar onu istemediği yönler ile durumlara sürüklese de, o, *Hakk*a tutunmakta direnir. İşte, böyle bir varolan da *insan*dır.

6- a) 1970in temmuzunda *Londra*da tanıştığım hanımefendi kırk küsur yaşlarında olmalıydı. 1944 başlarında on yedi yaşında genç güzel bir kızken getirilip kapatıldığı temerküz tesîsinden 1945 nisanında kurtulmuş. Annesi ile babası başta olmak üzre, aile efrâdı ile akrâbaıtaallukâtının teker teker gözlerinin önünde ölüme gidişlerine tanık olmuş. Hele, başka bir barakada kalan on, on bir yaşlarındaki derisi kemiğine yapışmış erkekkardeşi sürüklenircesine götürülürken onun faltaşı gibi açılmış hayret dolu iri kara gözlerindeki sesi soluğu kesik o ifâdeyi unutması imkânsız. Ama beterin beteri de vardı daha. 1944 yazının bir gününde sabahın erken saatinde birkaç asker, kadınlara tahsîs olunmuş barakaya gi-

216 "yâ en-nâsu": "Ey İnsanlık!"... Allah, şu yahut bu belirli topluluğa, câmiaya, cemaate yahut öbeğe değil, insanlığın tümüne sesleniyor. Öyleyse adâlet ile takva dışında hiçbir ölçü bir insan topluluğunu bir başkasına üstün kılamaz.

217 Bu ifâde iki anlamı birlikte dile getirmektedir: Hem tüm insanlığın hem de her bir insanın beşerî, yânî biyolojik menşei bir kadın ile erkek, yahut, başka türlü söylersek, bir anne ile atadır.

218 "khalaqnakum", haddızâtında her ne kadar "yarattık" anlamını taşıyorsa da, buradaki bağlamda onu "türettik" diye karşılamak daha yerinde olur kanısındayız.

219 Hz *Peygâmber*, *Fâtiha*yı "*Umm* el-*Kitâp*", yânî, *Tebliğ*in özü (*anne*si) şeklinde vasıflandırmıştır. Hz *Alî*'ye göre de, bu, *Hz Muhammed*'e vahyolunmuş ilk *Sûre*dir. Genel kanâat ise, İlk *Sûre*nin, *Alak/96* olduğu yönündedir —bkz: Muhammed *Eset* tefsîri, "The *Message* of The *Qur'ân*", 1.s.

rer, etrâflarına bakınırlar. Bu genç kızı yataktan indirip dışarı çıkarırlar. Günlük güneşlik sıcak bir yaz gününün arefesindeydiler. Güneşin sıcağını teninde duyan genç insanın sevincinden, neşesinden hoplayıp zıplayacağı bir vakit. İşte, delikanlı çağındaki askerlerin de aklına bu münâsebetle genç kızla eğlenmek geliverm iş. Bir iki kaba el hareketiyle üstündeki ince geceliği yırtarak al aşağı ediverm işler. "Bir ânda çırılçıplak ortada kalakaldım" diyor. "Üstümdeki esvâbın yırtılmasıyla çıplak kaldığımı farkeder etmez iki elimle önümü, avret yerimi örtmeğe çalıştım. Bunu görünce onlar da edepsizce, sırnaşıkca kahkahalar ata ata dibcikle önümü kapatan ellerimi çözmeğe giriştiler. Hani mekrûh bir yaratığa dokunmaktan çekiniyorlarmışcasına bana değmekten kaçınıyor, bu yüzden de dibcikleriyle iş görmeğe gayret ediyorlardı. Utancın yarattığı ıztırâbımın haddi hesabı yoktu. Var gücümle tüm benliğim sarsıla sarsıla 'yâ *Rabb*, beni bu fecîi hâlde bırakma, *Sana* sığınıyorum; kurtar beni' diye yalvardım. Gönlümün derinliklerinden yükselen bu yakarışımın hemen ardı sıra başımı her nedense sola çevirdim. Şöyle yirmi, otuz metre öteden, meltemde dalgalanıp güneşin parlak ışıklarında altın başaklar misâli şavkıyan saçların altında kahve rengine çalan yanık tenli ince hatlar taşıyan bir yüz ve onun üstünde fener gibi parlak yeşil mi, mâvî mi, tam seçemediğim, bir çift göz. Bana belki asırlar kadar uzun gelen bir ânda bakışlarımız kesişti. İşte o ânda olacak, sert ve tereddütsüz bir sesle 'giydirin!' buyruğunu verdi. Serseriler iğrenc eğlencelerine öylesine dalmışlardı ki, subayın buyruğunu algılayamadılar. Dinlenmediğini anlayınca, daha da kalın ve yüksek sesle buyruğunu tekrarladı. Şaşırdılar. Oyunlarının kesilmesinden canları sıkkın hâlde duraladılar. Onun geçip gideceğini varsayarak etrâfımdaki halkayı bozmadan ağızlarından salyalar akıta akıta beni arsız arsız süzmeğe devâm ettiler. Ama bu arada, yanımıza varan subay, bakışlarını çıplak vucudumdan kaçırarak beni derhâl giydirmelerini tekrar bildirdi. Baktılar ki, işin şakası yok, buyruğunu sektirmeden yerine getirdiler. İşte bu, o cehennem hayatında çekmiş olduğum en şiddetli eziyet olmuştur. Temerküz tesîsinden kurtulup da İngiltereye geldikten epeyi sonraları bile, kimi geceler çırılçıplak soyulup ortada bırakıldığımı gördüğüm kâbûslardan kan ter içerisinde uyandığım oluyordu."

b) 1945 yazında İngiltereye gelip yerleşen bu ahlâk insanı hanım, kimsesiz ve eziyet görmüş çocukları barındırıp tedâvî eden kuruluşlarda görev alıp bu konuda uzmanlaşmış. Demekki hayatını insanlığın yarınları demek olan çocuklara adamış. "Çocuklar, yarının ümidi. Ben imân etmiş bir kişi olarak ümidin insanıyım. Dün, kapkaranlık, zifirî... Güneşin parlak ışıkları karanlıkları deler geçer. Hayr, şerri er geç darma duman eder. Bütün mesele hayra inanmak ve şerre karşı sâbırla direnmektir. Ben, yarını uman bir kişi olarak düne dönüp bakmıyorum bile. Öyle kinle, öcle uğraşacak değilim. Tâkatımı boş yere harcayacak ömrüm yok ki. Mümin kişi, yarınlara doğru kararlı adımlarla yürüyen kimsedir, kısacası, ilericidir."

c) İnsan, ahlâk varlığıdır, dediğimde, gözümün önünde canlanan ete kemiğe bürünmüş örnek, bahsi geçen hanımefendidir. Nedir, nasıl, ne menem bir şeydir, bir varolanın, insanın, hayatını belli bir ilke yahut ilkeler doğrultusunda tanzîm etmesi? Çırılçıplak soyulup ortada bırakılmışlık, niye, nasıl böylesine müdhiş bir cefânın nedeni sayılabilir? Haddızâtında yol açtığı bir beden acısı yok; tersine, bunaltıcı yaz sıcağında rahatlatıcı dahî olabilir. Ne var ki, canlılar arasında sâdece "... insan, yalnızca ekmeğe dayanarak yaşamaz..."! —*Kitâbımukaddes, Alıdiatîk/ Tesniye, 8/3.*

ç) İşte, *Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti*yle başlayan yepyeni dönemde 'ekmek'ten özge bir şeyi gereksemeyen beden ile cisme bağımlı bir varolan biçimindeki *insan*ın, *beşer*e indirgenmiş hâli baş ilke kılınmıştır.

E

SEÇENEKSİZ BİR *MEDENİYETLE* VE *ONUN İDEOLOJİSİYLE Mİ KARŞI KARŞIYAYIZ?*

I

Tarihte kısa sayılabilecek zaman diliminde —1500lerden bu yana— en müdhiş olayların, çığır açıcı yeniliklerin, keşifler ile icâtların; muazzam sistem kurucu filosofların, bilimadamlarının, bestecilerin, şairlerin, romancıların, tiyatro ile opera eserleri sâhiplerinin, ressamların, mühendislerin, seyyâhların, tâcirlerin, siyâsetciler ile devletadamlarının yer aldıkları, 'arzıendâm' ettikleri, *Yeniçağ Batı Avrupa medeniyeti* 'sahne'sidir. İşte bunlardan birkaç göz kamaştırıcı örnek: Nicolas *Copernicus* (1473 – 1543), Cristoforo *Colombo* (1451 – 1506), Amerigo *Vespucci* (1454 – 1512), Leonardo da *Vinci* (1452 – 1519), Fernan de *Magellan* (Por Fernão de *Magalhães*: 1480 – 1521), Martin *Luther* (1483 – 1546), Galileo *Galilei* (1564 – 1642), Isaac *Newton* (1642 – 1727), René *Descartes* (1596 – 1650), Gottfried Wilhelm *Leibniz* (1646 – 1716), Vitus *Bering* (1681 – 1741), Abel Janszoon *Tasman* (1603 – 1659), Johann Sebastian *Bach* (1685 – 1750), William *Shakespeare* (1564 – 1618), Amadeus *Mozart* (1756 – 1791), Immanuel *Kant* (1724 – 1804), Johann Wolfgang von *Goethe* (1749 – 1832), Friedrich von *Schiller* (1759 – 1805), Ludwig van *Beethoven* (1770 – 1827), Georg Wilhelm Friedrich *Hegel* (1770 – 1831), Christian Johann Heinrich *Heine* (1797 – 1856), Aleksandır Sergeyeviç *Puşkin* (1799 – 1837), Charles Robert *Darwin* (1809 – 1882), Karl Heinrich *Marx* (1818 – 1883), Fiyodor Mihailoviç *Dostoyevski* (1821 – 1881), Lev Nikolayeviç *Tolstoy* (1828 – 1910), Piyotır İlyiç *Çaykovski* (1840 – 1893), Friedrich *Nietzsche* 1844 – 1900), Miguel de *Unamuno* (1864 – 1936), Albert *Einstein* (1879 – 1955), José *Ortega Y Gasset* (1883 – 1955), Martin *Heidegger* (1889 – 1976)... Saydığımız, sayamadığımız, birkaçı dışında, maneviyât yanı ağır basan bu olağanüstü şahsiyetler, artık *Yeniçağ din-*

dışı Batı Avrupa ile *Çağdaş İngiliz-Yahudî* medeniyetlerine giren dönemlerde yaşamış olmalarına rağmen, bundan önceki çağlara yön vermiş *din*in etkilerini hâlâ belli ölçülerde yansıtmışlardır. Bahsettiğimiz etkilerin, Batı Avrupa toplum hayatından git gide silinmeleri, Birinci Dünya Savaşından sonrasına rastlar.

Gerek Yeniçağ dindışı Batı Avrupa gerekse ondan türeyip gelişmiş İngiliz-Yahudî medeniyetinin önde gelen özelliği, dünyaötesi, manevî, öyleki efsânevî kaynağı ile dayanağının bulunmaması, ikisine, özellikle de sonrakisine benzeri görülmemiş bir esneklik ve hareket kâbiliyeti kazandırmıştır. Bu dünyevî, fizikî hareket kâbiliyeti ve esneklik, söz konusu medeniyete maddî düzlemde kendisini süreklice yenilemek, değişen durumlara uyarlamak imkânını bahşetmiştir. İşte bahsolunan yenilenme, uyarlanma yetisi, İngiliz-Yahudî medeniyetinin fikir mimarlarınca 'hürriyet' biçiminde nitelenmiştir.

Doğa, siyâset ile iktisâd olmak üzre, 'Hürriyet', üç düzlemde mütâlea edilmiştir: Doğanın, had hudud tanınmaksızın incelenmesi ve değerden bağımsız bir alan olduğu şeklinde görülmesi tarzında 'bilimsel hürriyet'i savunmak, 'Bilimselcilik'tir;

Sınırsızca kullanılabilirliği olduğu kanâatıyla davranmak ise, 'Sınaîcilik'tir;

Siyâsette, kaba kuvvete başvurulmadıkca —'Tedhişcilik'—, ilkece, akla, havsalaya gelebilecek her çeşit görüşün, fikrin, fikriyâtın, zevkin ve anlayışın sözlü ve yazılı imkânı, 'Hürriyetcilik'tir;

Hep daha fazla kazancı amaçlayan yatırım – üretim – tüketim üçgeninde dönüp dolaşan hürriyet anlayışıysa 'İktisâdiyâtcılık'tır.

2

İktisâdiyâtcılık ile bilimselcilik, çoğunlukla el ele yürüyüp iç içe gelişmişlerdir. Kişinin bilme, keşfetme, öğrenme iştiyâkı, en insanî hassalardandır. Ne var ki, gerek bu iştiyâkı uyandıracak gerekse onu yönlendirip yürütecek şartlar ile imkânlar, toplumun 'hava'sında hazır bulunmalıdır. Olağanüstü kişilikler, dehâlar, tek başlarına bir şey ifâde etmezler. Uygun toplum şartlarında ancak açıp çiçeklenebilirler. Kültür ortamıyla hiçbir vechesiyle bağlantı kuramayan olağanüstü kişilik, 'aykırı kaçmak'tan, 'köyün' yahut 'mahallenin delîsi olmak'tan ileri geçemez.

Dindışı Batı Avrupa Yeniçağına değin bireyden genellikle beklenen, onun, toplum ortamı ile doğal çevresine ayak uydurmasıydı. Şartları temelden değiştirmek ihtirâsı, Yeniçağ dindışı Avrupasının, özellikle de onun devâmı olan Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetinin 'homo economicus'una mahsustur. Şartları kazanç hedefine —yânî, artıdeğer— yönüne döndürmeği mümkün kılansa, *bilgi*dir; üstelik, biçimsel mantık kuralları çerçevesinde düzenlenmiş, *sistemleştirilmiş bilgi*dir: *Felsefe-bilim-fen-sanayi-iktisât*. İşte, Yeniçağ Batı Avrupası ile Çağdaş İngiliz-Yahudî dünyasında sistemleşmiş bilginin bunca rağbet kazanması ve bunun

gittikce artması bundandır. Kazanç, hayatın sıklet merkezi olunca, ilk bakışta, iktisâdiyâtla uzaktan yakından ilgisi ilişiği yokmuş gibi gözüken nice âmil ile unsur, o yöne koşulmağa başlanmıştır. Hayat, bütün yanları, yönleri ve bilcümle vecheleriyle iktisâdîleşir olmuştur.

Aristoteles, bilimi, tarihte ilk kez belirlerken onu her çeşid iktisâdî kullanım mülâhazasının dışında telâkkî etmiştir. Galileo – Descartes – Newton-sonrası bilim ise, git gide iktisâdî fikriyâtın yörüngesine girerek fenleşmiştir. Nitekim, sözü edilen süreç, son merhâlesine 1950den sonraki yıllarda erişmiştir. Felsefe-bilim bütünlüğünden ilkin felsefe tamamıyla, arkasından da bilim kısmen gündemden düşmüşler, meydan, hepten fene kalmıştır.

3

Bilim gibi, *din* dahî, 'iktisâdî haçlı seferleri'nin hizmetine koşulmuştur. Afrikanın, Amerikalar ile Asyanın sömürgeleştirilmelerinde, keşişler ile papazlar, Hıristiyanlaştırma gayretlerinde yerlilere Batı Avrupalının iytikâtlarını, zevkleri ile dillerini[220] benimsetmişlerdir. Böylelikle yerliler, uzun vadede, Kuzey ile Ba-

220 *İngilizce*: Meksika ile A.B.D. arasında hududu çizen *Rio Grande*nin —aşağı yukarı 30° kuzey enleminin— kuzeyinde kalan topraklar: A.B.D. ile Kanada; Orta Amerika: Beliz; Güney Amerika: İngiliz Guyanası, Karayip adalarının kimisi; Batı Afrika: Gambia, Sierra Leone, Gine, Liberya, Gana, Nigerya, Kamerun; Güney Afrika: Namibya, Güney Afrika Birliği, Botsvana, Lesotho, Svaziland, Zambiya, Zimbabve; Doğu Afrika: Malavi, Tanzanya, Kenya, Uganda, Kuzey Somali, Sudan, Mısır; Batı Asya: Filistin, Ürdün, Irak, Kuveyt, Körfez emirlikleri, Aden, Umman; Güney Asya: Pakistan, Hindistan, Seylan, Nepal, Burma; Güney Doğu Asya: Tayland, Malaya, Sabah, Saravak, Filipinler; Doğu Asya: Hong Kong, Büyük Okyanus adalarının kimisi, Papuva Yeni Gine, Avusturalya, Tasmanya, Yeni Zelanda;
Fransızca: Kuzey Afrika: Fas, Cezayir, Tunus; Batı Afrika: Moritanya, Senegal, Fildişi Kıyısı, Ginea, Togo ile Benin; Orta Afrika: Mali, Burkina, Niger, Çat, Orta Afrika Cum., Kamerun, Gabon, Kongo, Zaire, Ruvanda ile Burundi; Doğu Afrika: Moris, Madagaskar ile Cibuti; Batı Asya: Lübnan ile Suriye; Güney Doğu Asya: Kamboçya, Laos ile Vietnam —Çin Hindi; Büyük Okyanus: Yeni Kaledonya, Tahiti ile birtakım başka adalar; Kuzey Amerika: Kanadada Québec; Karayıp: Haiti; Güney Amerika: Fransız Guyanası;
Ispanyolca: *Rio Grande*nin güneyinden *Ateş Ülkesi*ne değin, *Brezilya* dışında, bütün Orta ile Güney Amerika;
Portekizce: Güney Amerika: Brezilya; Batı Afrika: Gine-Bisau; Kap Verde, São Tome&Principe, Angola; Doğu Afrika: Mozanbik; Güney Asya: Goa; Güney Doğu Asya: Doğu Timor; Doğu Asya: Makavu;
Felemenkce: Güney Doğu Asya: Doğu Hint (İndonesya) adaları; Güney Amerika: Surinam; Güney Afrika: Namibya ile Güney Afrika Birliği (Afrikaans).
Rusca: Kuzey ile Doğu Avrupa: Finlandiya, Estonya, Litonya, Lituvanya, Lehistan (Polonya), Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Ukranya; Kafkasya: Gürcistan, Ermenistan, Azarbaycan, Rusyaya bağlı öteki Kafkas ülkeleri; Orta Asya/Türkistan: Kazakıstan, Kırgızıstan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacıkıstan; Moğolistan; Kuzey ile Kuzey doğu Asya: Tataristan, Başkırdıstan, Yakutıstan ve Rusya'ya bağlı öteki Sibirya illeri.

tı Avrupada üretilenlerin müşterisi kılınmışlardır. Nitekim, 1992de gezdiğim İndonesyanın Sumatra adasının orta kesimlerinde bulunan Toba gölü ile cıvârındaki Hırıstıyanlaştırılmış ahâlînin —*Batak*ların— hayat tarzı ile yaşadığı çevrenin, büyük iklîm farkına rağmen, ne kadar da Batı Avrupayı andırır hâle getirilmiş olduğuna şaşarak tanık oldum. Hele, kısa boylu, ince, öyleki çelimsiz bedenli, düz kara saçlı, badem gözlü, sütlü kahve ten rengindeki insanların, ibâdet amacıyla girdikleri irili ufaklı kiliselerin duvarları ile tavanlarını süsleyen Hz *Meryem* ile kucağındaki Hz *İsâ* tasvirlerindeki Kuzeyli insan tipiyle oluşturdukları çelişki çarpıcıydı. Yöre sâkinlerinden bir Batak tanıdığıma Hırıstıyanlaştırılma sürecinin ilk dönemlerinde, Pazar sabahları, âyîn maksadıyla cemaatın ne şekilde toplandığını sordum. "Babamın anlattıklarına göre" dedi, "âyîni yöneten Felemenkli papazın çevresinde Avrupalı erkân kilisenin ön taraflarında yerini alır; bizimkilerse, kapıya yakın kısımlara doluşurlarmış. Şimdilerdeyse, buralarda oturan Avrupalı kalmadığından, kiliseyi tek başımıza dolduruyoruz. Papaz da zâten artık bizlerden biri."

Avrupalı dinadamı, tarih – toplum – kültür araştırmacısının, öyleki casusunun da öncüsü sayılabilir. Dinyayıcı (Fr missionaire) sıfatıyla sokulduğu geçit vermez bölgelerin iklîmini, yer şekillerini, su varlığını, toplumun tarihini, nüfus durumunu, gelenekleri ile göreneklerini inceden inceye incelemiş, dilini yerlilere öğretmeden, onlarınkisini öğrenerek onlarla içten sıcak ilişkiler kurmuştur. Onları Hırıstıyanlığa kazanma çabalarının yanında, derleyebildiği bilgilerden bağlı bulunduğu dinî ve dindışı makamları dahî yararlandırmıştır. Böylece merkezî yetkililer, ayrıntılı bilgilerle donanmış; ücrâ köşe bucağa gidecek tâcirlere, askerî ve mülkî görevlilere bunları aktarmışlardır. Bu görülmemiş 'sanat'ın ustaları, Portekizliler, Felemekliler, İsveçliler ve tabîî İngilizler ile yavruları olan Amerikalılar ile Avusturalyalılardır. Daha küçük ölçülerde, Ispanyollar, İtalyanlar, Fransızlar ile Rusları dahî bu faaliyet içerisinde görebiliriz. Nisbeten yakın dönemlerde —1880lerden itibâren—, Almanlar da bu kervana katılmışlardır. Ispanyollara gelince; onların tavrı, Sermâyecilik bağlamında ticârî olmaktan uzak, Ispanya tarihinde *Conquista* diye anılan dinî amaçlı askerî *Fetih* hareketleriydi. Bu bakımdan bunları Sermâyeciliköncesi (Fr précapitaliste) askerci-talancı iktisâdımsı (pseudo-économiste) anlayışın örneği olarak kabul edebiliriz.[221] Ispanyollar, zaptettikleri diyârlardan, başta altın ile gümüş olmak üzre, ele geçirebildikleri servetten, deniz yoluyla naklederlerken İngilizlere kaptırmadıklarını, deyim yerindeyse, 'yastık altında saklayarak' değerlendirmişlerdir!

Yukarıda anlatılan anlayıştan çok farklı olup çağdaş diye de niteleyebileceğimiz bir örneğe Ondokuzuncu yüzyıl ortalarında Orta Afrika yağmur ormanlarına ulaşabilmiş Belçikalı Fransisken keşişi Peder Placide *Tempels*'in yapıp ettik-

221 Bkz: Francisco Morales *Padron*: "*Vida Cotidiana* de los *Conquistadores Españoles*", 17. - 34.syflr.

lerinde rastgelebiliyoruz. *Tempels*, yörede yaşayan Bantu boylarının inançlarını, toplum hayatları ile insanı ve dünyayı algılayışlarını dakikce inceleyerek "*Bantu Felsefesi*"[222] adında eser yazmıştır.[223] *Tempels*'in Yirminci yüzyıldaki benzerlerinden 1901 Breda/Felemenk doğumlu Minderbroeders-Capucijnen tarîkatı mensuplarından P. *Gregorius*, 1959dan itibâren, başta Doğu Afrika —Tanganika— olmak üzre, çıkmış olduğu dinyayma seferleri sırasında yaptığı gözlemler ile araştırmalar sonucunda "*Batılı-olmayan Halkların Toplum araştırmaları*"[224] başlığıyla iki ciltlik kayda değer eseri kaleme almıştır. Gerek *Tempels*'in gerekse *Gregorius*'un sergilediği zihniyetin yine karşı kutbunu, Meksikayı fethetmiş Ispanyol kumandan Hernan *Cortes*'in (1485 – 1547) subaylarından Bernal *Diaz* del *Castillo*'nun (1498 – 1582) görüşlerinde buluyoruz: "Şu yaşlılık günlerimde geçmişteki yiğitliklerimizi sık sık yâdediyorum. Hani onları bugün yaşıyormuş gibiyim. Doğrusu, bu kahramanlıkları yapan aslında bizler değildik. Onları bizlere Tanrı gerçekleştirtti"[225] —*Diaz* del *Castillo*, daha açıkca, 'bizleri yönlendirip zafere koşturan Tanrıydı', demek istiyordu.

Tempels ile *Gregorius*'ta özerk, meraklı, sorgulayan, öğrenmek, bilmek isteyen kişilik türüne karşılık, *Diaz* del *Castillo*'da kaderci – savaşcı – insan örneğini görüyoruz. Birinde hep daha fazla öğrenmek, bilme yoluyla genişlemek, uzun vadeli tasarlamak, kazanmak, yükselmek irâdesine tanık oluyoruz. Öbürüsündeyse yine kazanç hırsı elbette var; ancak bu, maddî–iktisâdî kaygılar ötesi telâkkîlere karışmış durumda bulunur. Sonuçta, ilki 1600lerden itibâren dalga dalga yeryüzünün dörtbir yanına yayılıp her tarafta hâkimiyetini tesîs ederken —'güneşin batmadığı imparatorluk'[226] diye tabîr olunan İngiliz hükümranlığına 1900ün başlarında yerküremizin bütün köşe bucaklarında rastgelinebiliniyor-

222 "La *Philosophie Bantoue*".

223 Bkz: Raimondo *Luraghi*: "*Histoire* du *Colonialisme*", 117.s.

224 "*Sociologie* van de *niet-Westerse Volken*", iki cilt.

225 Bkz: Francisco Morales *Padron*: A.g.e, 13.s.

226 1930ların sonunda 'Güneşin Batmadığı İmparatorluğ'un toplam yüzölçümü 10,343,883 km² iken, İngiliz anavatanınkisi 243,999 km²dir.Yine aynı tarihlerde imparatorluğun toplam nüfusu 78,7 milyon iken, 1951 sayımında anavatanınkisi 50 milyondur.
İlk nüfus sayımının yapıldığı 1801den 1950lerin ortalarına değin anavatanın —İngiltere+Galler+Iskoçya— nüfusu yaklaşık %609 oranında artmıştır. Artış, 1861 – 1871 arasında %1,13, 1871 – 1881 arasında %1,24, 1901 – 1911 arasındaysa %0,9dur. 1853 – 1938 arasında 16,71 milyon kişi anavatandan imparatorluğun muhtelif ülkelerine hicret etmiştir. 1700den 1853e değin ise, kesin rakam bilinmemekle birlikte, kalabalık bir nüfusun, anavatanı terketmiş olduğu sanılmaktadır. Bunun başlıca sebebi, 1700lerin başından itibâren ahâlînin tarımdan, dolayısıyla da köylülükten kopuşudur. Anavatanın bellibaşlı sanayi merkezi şehirleri kırdan göçüp gelenlere doyunca, geriye ancak denizaşırı diyârlara hicret etmek imkânı kalmıştır —bkz: "Der *Große Brockhaus*", Beşinci cilt, 78. – 100. syflr.
1940ların sonlarındakinden farklı olarak 2000lerin başlarındaki İngilterenin hükümrânlık sahası büyük ölçüde anavatan topraklarıyla sınırlı kalmakla birlikte, 'evlâdı' A.B.D.yle berâber kültürel, iktisâdî, askerî ve siyâsî nufuz alanı dünya çapındadır.

du—; öbür telâkkî, ayakları altındaki zemini git gide yitirir olmuştur. Çözülüp çöken şu yahut bu münferit toplum ile siyâset düzeni yahut devlet ile medeniyet değildir. 1650lerden başlayarak başını alıp yürüyen İngiliz-Yahudî ittifâkı ve onun dümensuyunda seyreden Batı ile Kuzey Avrupa ve İngilizin döldöşünden olan A.B.D., Kanada, Avusturalya, Yeni Zelanda ile beyâzların Güney Afrikası dışındaki tekmil toplumlar, milletler ile kültürler, 'geri kalmış', 'çağdışı', 'gayrımedenî' nitelemeleriyle 'gündem'den düşürülmüşlerdir. Hattâ bizzât İngiliz 'misâkımillî' hudutları içerisinde bulunmakla birlikte, Protestanlığın bir şubesine intisâb etmemiş, sanayileşmemiş, nihâyet Sermâyeciliğin gereklerini yerine getirememiş İrlandalılar ile Galliler (İng Welsh) gibi, toplumlar, İngiliz-Yahudî 'anakent'ine yahut 'anavatan'ına giremeyip yakın dönemlere değin sömürgemsi durumda yaşamışlardır.

4

*Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyeti*nin, dolayısıyla da, *İmperyalismi*nin üç merkez ülkesi ile toplumu var: *Anavatan İngiltere, yavruvatan A.B.D.* ile *İslâm* âleminin yüreğine hançermişcesine saplanmış *Siyoncu Israil.* Yeryüzü ve insan sâkinleri, değişen ölçülerde, işte bu üç merkez ülke tarafından sevk ve idâre olunmaktadır. Her şey bu üçünden neşet eden değer yargıları ile anlayışları doğrultusunda ayarlanıp düzenlenmektedir. Dünya ile insanlığa iktisâtca da siyâsetce de hâkim olabilmek gâyesine ulaştıran bütün yollar mubâhtır. Bu yollardan özellikle Protestanlığın İngiliz çeşidi yahut şubesi olan Anglikanlık, sağladığı yararlar açısından kendisini kanıtlamıştır.

Protestanlığın, tutumluluğa yöneltip girişimcilik ile çalışmağı teşvik buyurduğu, başta Alman toplum ile iktisât filosofu Max *Weber* (1864 – 1920) olmak üzre, birçok aklıevvel tarafından ileri sürüledurulmuştur. Tek kelimeyle, lâfıgüzâf! Bir kere, emek, çalışma, alın teri yoluyla geçimin temîni Müslümanlıkta ibâdet mesâbesindedir: "Herkes, kendi yükünü taşır; kimsenin sırtına başkasının yükü vurulmaz; kişinin nesi varsa, o, emeğinin ürünüdür; emeğinin semeresini er geç görür" —Necm/53 (38, 39, 40).[227] Sömürü aracılığıyla emeksiz elde edilmiş servet, *harâm*dır. Nitekim fâiz, bu meyânda yasaklanmıştır.

Ayrıca, Protestanlık, doğal Tanrı vergisi bir din olduğu iddiasını taşımaz. İnsan elinden çıkma bir iytikât nizâmıdır. Başlıbaşına mezheb olmayıp bir mezhepler câmiasıdır. Ona mensup mezheplerden her biri, bağlı bulunduğu Devlet ile Toplumun —millî Kilise— çıkarları ile duyarlılıklarını dikkate almak mecbûriyetindedir. Zâten bahse konu kiliseleri devletler kendi hesaplarına kurmuş yahut, en azından, desteklemişlerdir. Ardından da onlardan yararlanmışlardır.

227 *Ahtiatîk*te de *çalışma* ve onunla bağıntılı olarak *alınteri* kutsal addolunmaktadır: "Kendisinden alındığın toprağa dönünceye değin ekmeğini alnının teriyle sulayarak yiyeceksin; zirâ tozdan topraktansın, sonundaysa yine toza toprağa karışacaksın" —Tekvîn, 3 (19).

Emek, İslâmda da öteki bellibaşlı dinlerde de yaşamakçin elzem hasâdın yoluyken, Sermâyecilikte, kârın aracıdır. Sermâyecilik ile Milliyetciliğin 'sırtlarını dayadıkları' Protestan kiliseleri, sefihliğe dek uzanmaktan kaçınmayan kazanç sağlayıcı etkili iş görmeye, yânî, işletmeciliğe hayatı dar eden yahut edebilen cümle dinî–ahlâkî etkenlerin 'temizlenme'sine cevâz vermelerinden ötürü, Sömürücü – Sermâyeci – Laik çevrelerin takdîrlerini toplamışlardır.

5

Dinyayma etkinliği, Hıristıyanlığın esaslarındandır. Bu temel yönelimi ilkin Katoliklik, öncelikle Güney Amerika, Doğu Asya ile Güney Afrikada uygulamağa sokmuştur. Cihânşumûl olmak gâyesi ile iddiasını taşımakla birlikte, Katoliklik dahî, millî duyarlılıklar ile çıkar çekişmelerinden kendisini tümüyle azât kılamamıştır. Bu durum kendisini dinyayma etkinliklerinde bile göstermiştir. Ispanyollar ile Portekizlilerin, 1500lerin sonuna değin sürmüş keskin, zaman zaman kanlı safhalara sürüklenmiş denizaşırı diyârlarda hâkimiyet tesîs etme hususundaki çekişmelerine[228] dinyayma etkinlikleri de karışmıştır. Katolik dinyayma çabalarına 1600lerde Fransızların da katıldığını görüyoruz. Gerçi onların bu doğrultudaki etkinlikleri Ispanyollar ile Portekizlilerinkisi kadar teşkilâtlı, sebâtlı ve yoğun olmamıştır.

1650lerden sonraysa, esas hız ile yoğunluk kazanan, Protestan olan millî kiliselerin dinyayma etkinlikleri olmuştur. Bunların başını, özellikle 1750lerden itibâren Anglikan, Iskoç Presbiteryen ile Felemenk kiliseleri çekmişlerdir. Her kilise kendi millî hükümrânlığı peşinde koşmuştur. Bu uğurda birbirlerine düşüp birbirlerini baltalamışlardır. Bunun çarpıcı örneklerinden biriyle Güney doğu Asyada karşılaşıyoruz. Bölgeye başkalarından önce Portekiz, nufuz edip hâkim olmuştur. Portekizli kâşif kaptan Affonso de *Albuquerque* (1453 – 1515), birkaç gemilik ufak donanmasıyla Malaka Boğazının Malay kıyılarına 1511de ulaşmıştır. Burada Portekizliler, yurdundan sürülen Sultanın sarayının bulunduğu yere müstahkem mevki ile büyük kilise inşâ etmişlerdir. Yüz otuz yıl sonra Portekizlilerin Malakası Felemenklilerin eline geçmiştir. Neredeyse yemeden içmeden Portekizlilerin Katolik kilisesini yıkıp yerine Felemenk Protestan kilisesini inşâ etmiş, ellerinden geldiğince, ahâlîyi kendi dinlerine kazanmağa çaba harcamış-

228 İberik yarımadasının sırt sırta vermiş bu iki Katolik ülkesinin, keşif ile fetih furyasında, kıyasıya çatışmalarına son vermek amacıyla *Papa VI. Alexander* (Rodrigo *Borgia*: 1431 – 1503), yeni ele geçirilmiş toprakları onların arasında bölüştürmüştür. Bu maksatla Ispanyanın kuzey batısındaki Tordesillas'ta Portekiz ile Ispanya arasında 7 haziran 1494te antlaşma imzâlanmıştır. Batı Afrika açıklarında bulunan Cape Verde adalarının 370 fersah (yaklaşık 1850 km) batısından Kuzey Kutbundan Güneye uzanan boylam hattı, ayırım çizgisi olarak kabul olunmuştur. Boylamın batısında kalan topraklar Ispanyaya, doğusundakilerse Portekize bırakılmışlardır. *Tordesillas antlaşması*, 1506 *Zaragossa antlaşması*yla tadîl ve teyît olunmuştur —bkz: "*Oxford Dictionary* of *World History*", 629.s.

lardır. Şehrin Portekiz mimarî uslubundan olan taş yapı ustalığı yerini zamanla Felemenklilerin kiremetli dik çatılı ve tuğladan inşâ olunmuş binâlarına bırakmıştır. Nihâyet İngilizler, 1786da Penang ile 1819da Singapur adalarının ardından 1824te *Malaka*yı zaptedip kiliseleri ile diger yapılarını inşâ etmişler, Anglikanlığı öncelikle oradaki Çinli azınlık arasında yaymağa koyulmuşlardır.[229]

Benzer durumlarla yeryüzünün dörtbir yanında karşılaşmak mümkün. İngilterenin Atlas Okyanusaşırı devâmı olan *Yeni İngiltere*, yânî, *A.B.D.*, henüz devletleşme aşamasında bulunduğu 1700lerin son çeyreğinden itibâren bahsi geçen sahnenin baş oyuncularından olmağa soyunmuştur. Bağımsızlığının ilânından yarım yüzyıl geçmemişti ki, Yeni İngiltereden dinyayıcılar, Osmanlının batı ile güney Anadolu, Kuzey Afrika, Lübnan ile Filistin kıyılarına çıkmış, Anadolu ile Kafkasyanın içlerine doğru keşîf gezileri tertipler olmuşlardır. Bu keşîf gezilerinin temel amacı, başlıca görevi Protestan dinyayma (İng Evangelisation) etkinliklerini yürütmek olan okulların, nerelerde, hangi şartlar altında açılabileceklerine ilişkin malûmât derlemekti. Okul açmanın yanı sıra, Ortodoks ile Katolik Hırıstıyan ahâlîyi Protestanlaştırmağa yönelik dinî yayım yapılmağa başlanmıştır. Başta Rum ile Ermeni olmak üzre, bir miktar Hırıstıyan çocuk A.B.D. ile İngiltereye, zamanla Fransa ile Rusyaya da götürülüp eğitilmiştir. Istanbuldan tâ Anadolunun kuş uçmaz kervân geçmez köşe bucaklarına dek dinyayma maksadına yönelik tam kadro eğiticileri öğreticileriyle mücehhez okullar kısa sayılabilecek sürede faaliyete geçmişlerdir. Buralarda öncelikle Rum, Ermeni, Nasturî, Süryanî ile Kaldanî gibi yerli Hırıstıyan çocuklar ile gençlere Protestan İngiliz-Amerikan fikriyâtı zerkolunmuştur.[230] Buralardan yetişen nesiller, anne-babalarının inançlarına ters düşmenin[231] yanında, Milliyetci ile Ayrılıkcı eylemlere dahî tevessül etmişlerdir. Sonuçta, gâye hâsıl olmuş, İngiliz-Yahudî medeniyeti ile İmperyalisminin baş hasmı İslâm âlemi ile bunun taşıyıcısı ile hâmisi Osmanlı parçalandı parçalanacak duruma getirilmiştir. Artık iş, öldürücü darbenin ne zaman indirileceğine kalmıştır. Bu darbe sâdece 'beden'e değil, daha önemlisi, ruha yönelik olmalıydı. Darbeye maruz kalan canlının bünyesi bozulur. Ne var ki bozulan bünye yeniden onarılabilir. Ölüm ise, kimliğin dağılmasıdır. Tarihte baş

229 Bkz: Nicholas *Tarling*: "The *Cambridge History* of *Southeast Asia*", I.cilt: 354., 360.& 363.syflr; II.c., 30.s.

230 Bkz. James A.*Field*: "*America* and the *Mediterranean World*, *1776 – 1882*"; 99., 266., *267.*& 268.syflr;
ayrıca bkz: Jeremy *Salt*: "*Imperialism*, *Evangelism* and the *Ottoman Armenians*: *1878 – 1896*".

231 Öncelikle, Doğu Ortodoks kilisilerinden birini teşkil eden Ermeniler, sözü edilen İngiliz-Amerikalı dinyayma etkinliklerinin etkisiyle Ortodoks, Katolik, Protestan şeklinde bölünüp farklı mezheplere mensûb aileler birbirlerine gelin vermeyecek kadar düşman kesilmişlerdir —bkz: *Vartan Paşa*: "*Akabi Hikyayesi*", A.*Tietze*: "*Önsöz*", xıı.s.

rollere çıkabilmiş toplumların yahut devletlerin yüksek ülküleri yıkılırsa, kimlikleri de dağılır. Bunun en sağlam ve kestirme yolu, eğitim ile öğretim yapısının baştan aşağı değiştirilmesidir. Bahis konusu maksada yönelik İngiliz-Yahudî intelligensiyası, bir taraftan Osmanlı ülkesinin dörtbir köşe bucağında Protestan dinyayma esaslı okullaşmayı gerçekleştirirken, öbür yandan Ondokuzuncu yüzyılın başlarından itibâren Devletin seçkin askerî ile mülkî zevâtını yetiştirmekle yükümlü Mülkiyeye, Tıbbiyeye, Harbiye ile Mektebisultaniyeye Farmasonluk marifetiyle Müslümanlık karşıtlığı, Positivcilik ile Kavmî Milliyetcilik görüşlerini yerleştirmiştir. Bahsi geçen görüşlerle yetişen zevât, Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibâren Osmanlı Türklüğünün kaderine hükmedebilecek mevkileri tutar olmuştur. Giderek, söz konusu zevâtın yönetim şemsiyesi altında Türklük, tarihî birikimi ile ülküsünü, yânî 'İslâm kızılelması'nı terketmek zorunda kalmıştır. Böylelikle yalınkat bedeninin ortadan kaldırılmasından daha da etkili bir çâreye başvurulmuştur: Kimlik, kişilik tahrîf ve tahrîb edilmiştir.

6

Din ile mezhep nifâklarıyla birlikte, Milliyetcilik, Batı Avrupa dışındaki toplumları parçalayıp yönetmenin yöntemi olmuştur: 'Böl ve yönet' yöntemi.

Kavmî Milliyetcilik, Kuzey batı Avrupada Germen dillerini konuşan toplumlar ile Israil kavminin kendilerine mahsûs tarihî, coğrafî, iktisâdî ile millî şartlarının verisi olduğunu söylemiştik. Kavmî Milliyetciliğin ideolojileştirilmiş iki ucu, *Millî toplumculuk*[232] ile *Siyonculuk* (Fr Sionisme)[233] doğal sonuçlardır. Bunun, Germen ile Israil toplumlarının dışına taşınması, özellikle de, Müslüman âleme 'ekilme'si doğal olmayan sonuçlar yaratmıştır. Arap ile Türk Milliyetcilikleri[234], bu doğal olmayan duruma örnek teşkil ederler.

232 Kuzey batı Avrupanın Germen, bâhusûs, Alman ırk esaslı yayılmacı kavim Milliyetciliği.

233 İlahî takdîs ile icâzete mazhâr olmuşluk inancına dayalı *Yahudî Israil* kavminin yayılmacı Milliyetciliği. Bu Milliyetcilik, kendisini iki hat boyunca gösterir: Israil kavminin, mukaddes addettiği vaadedilmiş yurda dönüp yerleşme isteği ile *Israil Yahudîliğ*inin inanç ile fikir üstünlüğünü ve iktisâdî önceliklerini, başta Avrupa-Amerika olmak üzre, yeryüzünün dörtbir köşe bucağına yayma uğraşısı.
Germen ile Israil Milliyetciliklerinin ortak paydası, kavim üstünlüğü savı ve daha doğrusu tutkusudur. *Germencilik*, *Irkcı kavimci* olmasına karşılık, *Sâmîcilik – Siyonculuk*, *İlahiyat Kavimcis*idir.
Sâmîcilik, ülkü taşıyıcısı olmasından, *Yahudî Israil* kavminin üstünlüğüne işâret ederken, *Siyonculuk*, ilahî teveccühe mazhâr olmuş kavmin, kendisine Tanrı tarafından vaadolunmuş topraklara yerleşmeye yönelik fikrî, siyâsî, iktisâdî ile askerî irâdenin tezâhürüdür.

234 Müslümanlığın, Arap icâdı olup asıl önemli olan hususun, Türk kavmî özelliklerini öne çıkarmak olduğu savından kalkarak *Türkcülüğü* inşâya girişen Mehmet *Ziyâ Gökalp*'ın (1865 – 1926) etkilendiği başlıca iki kaynaktan birinin *Tekinalp* müsteârıyla tanınmış Moiz *Kohen*'in (Moïse *Cohen*) Yahudî ve Farmason olması ilginç ve manîdârdır —bkz: A.Haydar *Haksal*: "*Semitizm – Masonluk – Milliyetcilik*", 81.s;
ayrıca bkz: Angelo *Iacovella*: "*Gönye* ve *Hilâl/ İttihâd-Terâkkî* ve *Masonluk*", 27.s.

Çağdaş —yânî İngiliz-Yahudî— eğitim ile öğretim düzeni[235] yoluyla Osmanlının toplumsal ile millî dayanışması kırılıp millî birlik ile bütünlüğü bozulmuştur. Aynı yoldan özge irili ufaklı kültür ile medeniyetler de yıpratılıp çökertilmişlerdir. Hintte, sözgelişi, bir yanda üst kastlara ayrıcalıklar tanınırken, diger tarafta alttakilere Hırıstıyan Tanrı anlayışı uyarınca, *İsâ* sûretinde yaratılmış insanlar arasında özden ayırımın yapılamayacağı fikri zerkedilmiştir. Buradan da murad olunan Hint toplumunun bölünmesidir. Uygulanan yöntem, 'tavşana kaç, tazıya tut' örneğine ne kadar da uymaktadır.

7

Tarihte felsefî şuur seviyesinde tezâhür etmiş birbirine zıt iki tesânüt ülküsüyle karşılaşıyoruz. Bunlardan biri, *Vedâ Hutbesi*nde ifâdesini bulan hangi soy ile cinsiyetten gelirlerse gelsinler, Allah yaratığı olduklarını bildiren inancın çatısı altında toplaşmış insanların ülkü birliğiyken, öbürüsü de *İhtilâlikebîr*in sonucunda görünüme çıkmış soy sop yahut ırk aslı ile çıkar hesaplarını vurgulayan kavmî milliyet birliğidir.

a) İşte, bahsi geçen iki tesânüt ülküsünden birincisini dile getiren *Vedâ Hutbesi*nden seçilmiş parçalar:

"Hamd ile şükür *Allah*adır. Bizler, *O*na hamdeder, *O*ndan yardım ve af dileriz. Yalnızca *O*na yöneliriz...

Ey *Allah*ın kulları! Sizlere *Allah*tan korkup çekinmenizi tavsîye ve yine sizleri *O*na itaat etmeğe teşvîk ediyorum. Böylece en hayırlı olanla sözlerime başlamak istiyorum.

Ey insanlar, sözlerime kulak veriniz. Zirâ bir sonraki yılda Hacca gelebileceğimi, dolayısıyla da, tekrar buluşabileceğimizi sanmıyorum.[236]

... *Allah*, 'ey insanlık!'[237] diyor. 'Sizleri bir erkek ile kadın çiftinden milletler ile soy soplar hâlinde Türettik[238] ki, birbirlerinizle tanış olasınız. Gerçekten de, *Allah*ın indinde en üstün olanınız, *O*ndan en fazla çekineninizdir —en fazla takvâ sâhibi olanınızdır'(Hucurât/49 (13).

Ey insanlar! *Rabb*iniz *tek*tir, atanız birdir. Hepiniz, *Âdem*densiniz. *Âdem* ise, tozdan topraktandır. İster kandan, ister maldan, mülkten türemiş olsun, cümle

235 Bkz:Ilgaz Zorlu: "*Evet, Ben Selânikliyim/ Türkiye Sabetaycılığı*", 114. – 117.syflr.

236 *Allah resûl*ü, toplananların, Hutbesini işitip dinleyebilmeleri maksadıyla belirli aralıklarla belli yerlere diktiği kişilere söylediklerini tekrarlattırmıştır (OsmT münâdî). İrâd olunan hutbe-nutuk, hiçbir siyâsî nitelik taşımamakta ve meseleye temâs etmemektedir. Neredeyse tamamıyla ahlâkla, kısmen de hukukla ilgilidir. Vefâtının yakın olduğuna ilişkin açık beyânına rağmen, kendisinden sonra, Devletin başına kimin —Halîfe— geçmesini öngördüğüne yahut arzuladığına dair ise, hiçbir işâretin bulunmaması da ziyâdesiyle dikkat çekicidir —bkz: Muhammad *Hamidullah*: "*İslâm Peygâmberi*", I.cilt, 276.s, 457.satır..

237 Bkz: 218.sayılı dipnot, 154.s.

238 Bkz: 219.sayılı dipnot, 154.s.

imtiyâzlar, ayaklarımın altındaki tozdur (gibidir). *Allah*ın nazarında en mükerrem ve makbûl olanınız, *O*ndan çekineninizdir. (Öyleyse) Arap, Arap olmayana fâik olamayacağı gibi; Zencî, Aktenliye; Aktenli de, Zencîye üstün değildir. Üstün olan, Takvâ bakımındandır. Tebliğ ettim, değil mi? Yâ *Rabb*, tanığımsın!"

Dinleyenler, "evet" deyince, sözlerine şöyle devâm etti:

"Ey insanlar! Gerçekten de, *Allah*, her vârisin mirâstan payını tayîn ve tesbît etmiştir. Öyleyse bir vasiyyet, bir vârisin lehine olmak üzre —öteki vârislerin mahfûz hisse hudutlarını— aşamaz. Mirâscılardan gayrısı için düzenlenen vasiyyet, mirâs olarak kalan mallar toplamının üçte birinden fazla olamaz...

Çocuk, nikâh sulbünden gelmelidir —nesebi sahîh olmalıdır. Nikâhı bozan, zinâ eden taşlanmalıdır.[239] Bunun dahî hesabı *Allah*tadır.

Atasını inkâr eden, ustasına sırt çevirene *Allah*tan belâ gelir...

...

Ey insanlar, *Rabb*inizin huzuruna çıkana değin kanınız (yânî, hayatınız), canınız, mal ile mülkünüz, şeref ile haysîyetiniz dokunulmazlık taşır. Bütün bunlar, bu mahal (yânî, Mekke), ay (Zulhicce) ile gün kadar mukaddes ve mükerremdirler. *Rabb*inizin huzuruna çıktığınızdaysa, yapıp ettiklerinizin hesabını vereceksiniz.

...

Kasden adam öldürme, kısasla cezâlandırılır... Şüpheli kasıt hâllerinde... diyet icrâ olunur.

...

Ey *Allah*ın kulları, karılarınızın üstünde hakkınız vardır; karılarınızın da, sizlerin üstünde hakkı bulunur... Kadınlar konusunda *Allah*tan çekininiz; onlara olabilecek en iyi tarzda davranınız; zirâ onlar, *Allah*ın emânetidir. Kadınlarla *Allah* kavline uygun meşru ilişki kurunuz. Onlara helâlinden yaklaşınız...

...

Borçlar ödenmeli; ödünc alınan, geri verilmeli; hediyeyse karşılıksız bırakılmamalıdır.

Gerçekten de, suçlu, kendisinden sorumludur. Kimse atasının işlediği suçlardan sorumlu tutulamaz. Ne var ki ata, evlâdınınkisilerden sorumludur.

Kardeşin kendisi vermedikce, malına el uzatılamaz. Aman, kendinize haksızlık etmeyiniz.

Her Müslüman bir digerinin kardeşidir. Gerçekten de, bütün Müslümanlar birbirlerinin kardeşidirler.[240]

Yediklerinizden kölelerinize yediresiniz. Giydiklerinizden ise, yine köleleri-

239 "*Kur'ân*da bulunmayan bir hükmün, Hz *Peygâmber* tarafından vazedilmesi inandırıcı gözükmüyor. *Hutbe*ye bilâhare idhâli muhtemeldir", Ahmet Yüksel *Özemre*, sözlü beyân.

240 *Müslüman* olmak herkese açık bulunduğundan, *Peygâmber*'in cümlesi, "bütün insanlar, birbirlerinin kardeşidirler" anlamını da taşır.

nize de giydiresiniz.

Benden sonra yoldan çıkıp birbirlerinizi gırtlaklamayasınız sakın. Kim emânet taşıyorsa, onu sâhibine iâde etmeli.

Allah Tebliğine dayanarak sizlere yol yordam gösteren basık burunlu Zencî kölenin buyruğuna itaat edesiniz.

Ey *Allah*ın kulları, benden sonra sizlere başka *Peygâmber* gelmeyecek ve sizden gayrı *Ümmet* artık olmayacak.

Sizlere *Allah Tebliğ*ini emânet bırakıyorum. *O*na dörd elle sarılırsanız; asla yanılmayacaksınız. Dinde haddi aşmaktan sakınınız. İşte, sizlerden önce bu yanlışı yapanlar, hep, helâk olmuşlardır.

...

Burada bulunanlar, bulunmayanlara söylediklerimi nakletsinler. Dinlememiş olanlar, çoğu kere, dinleyenlerden daha dikkatli olurlar.

Sizlerden beni sorarlarsa, ne diyeceksiniz?"

Cemaatın cevabı: "'Emânetin hakkını verdiğine, *Tebliğ*i aktardığına, bizlere yerinde tavsîyelerde bulunduğuna tanıklık ederiz' diyeceğiz".

Allah Resûlü konuştu: "... yâ *Rabb* tanıksın! Vesselâmualeykum!" dedi.[241]

Bu birinci *Tesânüd ülküsü*nden *İslâmî* içerikli *Dayanışmacı – Toplumcu – Hakcı – Adâletci* bir düzenin türe(til)mesi tabîîdir.

b) *İhtilâlikebîr* hattı izlenmek sûretiyle ulaşılacak zemin ise, *ideoloji*lerdir. Bunların da başı, Kavmî Milliyetci esaslı *İmperyalist – Sömürücü – Sömürgeci – Sermâyecilik* ile *imân* itibâriyle içi boş, dolayısıyla da, düzmece *Toplumculuk*tur.

Bu ikincisi (yânî, b), hâlhazır Dünya düzeniyken; birincisi (a), geleceğin ümit nizâmıdır.

8

'Çağımız (OsmT muâsır) medeniyet seviyesi' müphem deyiminin arkasında saklı duran bütün kurumları, kuruluşları ve teşkilâtlarıyla Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetidir. Şu var ki, çağımız medeniyetinin dayandığı İngiliz-Yahudî ittifakının İngiliz 'yaka'sı, Yahudî olana oranla gözden kaçmayacak raddede öncelik taşır. Yahudî tarafında dahî, İngiliz düşünme ile yaşama uslubuna yaklaşıldığı ölçüde kabul ve rağbet görülür.

241 (I) Bkz: Hz *Muhammed Mustafa (SAV)*'nın *Hicrî* 10.yılda (M.S. mart 632de) okumuş olduğu *Vedâ Hutbesi*nden —Arapcadan Almancaya tercüme: Annemarie *Schimmel*: "Die *Abschiedspredigt* des *Propheten*", 123.- 226.syflr.
(II) Bkz: Muhammad *Hamidullah*: A.g.e, "*Vedâ Hutbesi*"nden parçalar, I.cilt, 273.s, 456. satır.

9

'İngilizlik' dendiğinde, bundan 'Amerikalılığ'ı dahî anlamak gerekir. Aralarındaki farklılıklar görünüştedir ve 'yöresel ayrılıklar'dan ileri geçmezler.

Aslında, Amerikan tarihi bağlamında, 'Bağımsızlık Savaşı' yahut 'Devrimi' deyimleri, gerçek anlamlarında alınmamalı, anlaşılmamalıdırlar. 'Amerikan Devrimi', kimilerine göre 'devrim'den başka her şeydir:

"On üç müstemlekenin sâkinleri" diyor David *McKay*, "kendilerini 'hâlis İngiliz' olarak kabul etmekteydiler. Bundan ötürü her İngiliz için söz konusu olan haklardan, denizaşırı ülkede yaşamalarına rağmen, kendilerinin yoksun kılınamayacaklarını öne sürmüşlerdir. İşte, haklarını gasbettiğine, kendilerine 'gayrımeşru' muâmeleyi revâ gördüğüne inandıkları Kral *III. George*'a (1738 – 1820) karşı 'kazan kaldırmış'lardır. Öz ilkelerine ihânet etmiş olduğu kanâatına vardıkları bir düzene 'sırt çevirmeğ'i hak saymışlardır. Daha da ötesi, öteki devrimci mücâdelelerden farklı olarak Bağımsızlık Savaşından da türemiş yeni anayasa düzeninden de pek az güç, servet ve tüzük değişiklikleri doğmuştur. Esasında, anayurd İngiltereden bu yana göze çarpan gelişmeler, bu vesîleyle güçlenip hızlanmışlardır. Bu, doğrusu, muhafazakâr bir devrim şeklinde nitelenmelidir" – 'muhafazakâr devrim' nasıl oluyorsa! Amerikadaki 'millî mücâdele', "İhtilâlikebîrin tersine, toplumda yeni sınıf farklılaşmalarına yol açmamıştır. Getirdiği belli birtakım köklü değişiklikler varsa, sonuçta, gerçek iktidar, yine sağlam bir orta sınıf ile mülk sâhibi seçkinlerin elinde kalmıştır."[242]

Amerikayı 1600lerin başlarından 1900lerin ortalarına kadarki zaman dilimi zarfında Yeryüzünün en büyük iktisâdî-siyâsî gücü hâline getiren esasta İngiliz muhaciri 'Kurucu atalar' (İng Founding fathers), Avrupanın öbür ülkelerinden göçüp yerleşen öteki aktenli insanlara, giderek, başka kıtalardan kahverengi derili olanlara da[243] kendi kültür değerlerini aşıladıkları gibi, Afrikadan söküp getirdikleri Karaderilileri, ülkenin yerlisi Kızılderililer ile İnuitleri (Eskimo) dahî Anglo-Saksonlaştırmışlardır. Temel hayatî ihtiyâçları karşılanan Karaderili Afrika asıllılar, bedâva işgücünü oluşturmuşlardır. En kötü şartlarda çalıştırılmanın yanında, onlara Protestanlık inancı ile İngilizce anadil olarak benimsetilmiş, kendilerine İngiliz adları verilmiştir. Böylelikle tüm kültür mirâslarından yoksun kılınmışlardır. Bu da yetmiyormuşcasına, köle sâhibi efendiler, mülkiyetlerindeki

242 David *McKay*: "*American Politics* and *Society*", 39.s.

243 Esas yerleşimci ve kurucu toplum olan İngilizlerin dışında A.B.D.ne hicret etmiş bellibaşlı millî ve kavmî öbekler şunlardır: 1500lerin sonlarında İspanyollar ile Felemenkliler; 1600lerin sonlarındaysa Fransızlar; 1800lerin başlarından itibâren yine Felemenkliler, İskoçlar, İsveçliler, Danimarkalılar, Fransızlar, Almanlar; 1870lerden sonra İrlandalılar, Orta ile Doğu Avrupa Yahudîleri, Lehler, İspanyolca konuşan Karayıplardan, Orta ile Güney Amerikadan insanlar, Meksikalılar, yine İspanyollar, Çinliler; 1900den itibâren de Japonlar, Ruslar, İtalyanlar, Rumlar, Ermeniler, Araplar; İkinci Dünya Savaşı sırasında ve onun ardından tekrar Yahudîler, Hintliler, Vietnamlılar.

kölelerden genç kızları iğfâl etmeği âdet edinmişlerdi. Öz kültürlerini yitiren Zencîlerin, bir de, bu yoldan dirimsel kalıtımları değişikliğe uğratıldı.[244]

Filvâki, Afrikadan devşirilirlerken, farklı kabîlelerden, toplum sıradüzeninin ayrı basamaklarından, bambaşka gelenekler, görenekler ile dil öbeklerinden gelen bu insanların, biraraya gelip dayanışmaları, korkunç serüvenin başlangıçlarından beri maddeten imkânsız kılınmıştı. İşte, sıraladığımız bu ve benzeri etkenler dikkate alındıklarında, A.B.D.ne getirilmiş Zencî kölelerin, marûz bırakıldıkları fecî durumu, 1960ların ortalarına değin niye kabullenmiş göründükleri anlaşılır.

Köleliğin yasaklanması meselesine gelince; bunda Zencîlerin bizzât dahli yoktur. Bu, 'insancıl renkteki kâğıtlara sarılıp sarmalanmış' aslında iktisâdî bir olaydır. 1700lerin ortalarından itibâren sanayileşmek suretiyle 'tezgâhları kendikendine hareket ettiren' İngilizler, salt beden gücüne ihtiyâçları kalmayınca, 1834te imparatorluğun her yerinde köleliği yasaklamışlardır. Bununla da kalmayıp özge devletlerin köle ticâretini, öncelikle de deniz kuvvetlerinin gayretiyle, önlemeğe çaba harcamışlardır. Mâliyeti ucuz salt beden gücüne tamamıyla muhtâc Ispanya, Portekiz, Fransa çeşidinden denizaşırı toprakları bulunan rakîp devletleri böylelikle dize getirmeği amaçlamışlardır. Bunu da, nitekim, önemli ölçüde gerçekleştirmişlerdir.

Anayurd İngilteredeki şartların benzerleri, 'yavru-vatan' A.B.D.nin kuzey doğusunda başgösterince, kölelik orada da yasaklanmıştır. 1800lerin ortalarına gelindiğinde, A.B.D.nin kuzey doğusu[245] sanayileşme sürecinde önemli sayılabilecek merhâleler kaydetmiş bulunuyordu. Güneydeki eyâletlerse,[246] başta pamuk ekimi olmak üzre, tarıma dayanmaktaydılar. Buna karşılık, Kuzey,[247] fabrikalarda, *Aristoteles*'in deyişiyle, "kendikendine işleyen tezgâhlar"ı, yânî makineleri çalıştırıp denetleyecek ucuz kol gücüne ihtiyâç duymaktaydı. Tarlada yahut madende yalnızca beden kuvvetinden yararlandığınız köleden farklı olarak, makineyi emânet edeceğiniz kol işcisine bilmek zorunda olduğu zanaatı, asgarî derecede dahî olsa, öğretmek mecburiyetindesiniz. Öğretimden geçmiş kişiyse, artık kendisini köle olarak kullandırmayacaktır. Maddî haklarını elde etmek isteği, bu sebeple, sanayileşme sürecine koşut olarak kitlelere yayılır. Nitekim, Kuzey eyâletlerinde kol işcilerinin artma eğilimini gösteren taleplerinden kurtulmak maksadıyla, nasıl olsa azla yetinen, bundan ötürü de, talepkâr işcinin yerine, Güneyden, mâliyeti ucuzlatacak işgücünün celbolunup istihdâm edilmesi cihetine gidilmiştir. Güney de, tabîatıyla, bedâvaya gelen kaba beşerî güç servetinin, deyim

244 Bkz: André *Kaspi*, Claude-Jean *Bertrand* & Jean *Heffer*: "La *Civilisation Américaine*", 50.-54.syflr.

245 Yeni İngiltere (*New England*)

246 *Confederate States* of *America* yahut kısaca *Confederacy*.

247 *United States* of *America* yahut kısaca *Union States*.

yerindeyse, parmaklarının arasından akıp yitmesine seyirci kalamazdı. İşte, aynı soydan gelen, aynı dili konuşan aktenli insanların birbirlerine kıyasıya girmeleri, dolayısıyla da, çağdaş vuruşma usulleri ile zanaatının ilk sergilendiği *Amerikan İçsavaşı*, başlıca, yukarıda anlattığımız sebepler âmillerden ötürü 1861 patlak verip sanayileşen Kuzeyin ezici üstünlüğüyle 1865te sona ermiştir.

1 haziran 1860 sayımına göre 31,443,321e varan nüfustan[248] üç milyon gencin silâh altına alındığı bu savaşta toplam 618,222 asker öldürülmüş yahut hastalıktan ölmüştür. Toplam yaralı sayısıysa, 400,175dir. Kuzey, tipik İngiliz savaş yöntemini uygulayarak Güneyin hayatî önem taşıyan tarım alanlarını ateşe ver-

248 A.B.D.nin *1790 – 1990 nüfus durumu* ve *1970 – 1990 ırk*lar ile *kavim*lerin *oranı* —nüfus sayımı yıllarının dökümü örnekleme usuluyla yapılmıştır—:

Nüfus sayımının	*yılı*	*Nüfus*
Tüm *Kuzey Amerika*	1700	1,000,000
A.B.D.	1713	360,000
A.B.D.	1760	1,600,000
A.B.D.nin bağımsızlık ilânı:	4 temmuz 1776	
2 ağustos	1790	3,929,214
2 ağustos	1800	5,308,483
1 haziran	1830	12,866,020
1 haziran	1850	23,191,876
1 haziran	1860	31,443,321
1 haziran	1870	39,818,449
1 haziran	1890	62,947,714
1 haziran	1900	75,994,575
1 ocak	1920	105,710,620
1 nisan	1940	131,669,275
1 nisan	1950	151,325,796
1 nisan	1970	203,211,926
1 nisan	1980	226,545,805
1 nisan	1990	248,709,873

—bkz:"*Statistical Abstract* of *U.S.A.*", kaynak: David *McKay*: A.g.e., 9.s;
ayrıca bkz: Jeremy *Black* & Roy *Porter*: "*Dictionary* of *Eighteenth-Century History*", 587.s: "*Population Growth*".

Irkların oranı	*Tarihler*		
	1970	1980	1990
Aktenliler (Beyâzlar)	%83,3	%79,6	%74,2
Karaderililer (Zencîler)	%10,9	%11,5	%12,5
Ispanyolca konuşanlar (Hispanik)	% 4,5	% 6,4	% 9,5
Asyalılar/digerleri	% 1,3	% 2,5	% 3,8

— Andrew *Hacker*: "*Two Nations*", 1992, kaynak bkz: David *McKay*: A.g.e., 22.s.

miş, ortalığı yakıp yıkmıştır (İng scorched-earth policy).

1863te kölelik yasaklanmış, savaşın Kuzeyin zaferiyle bitmesiyle de, yasak uygulanmağa başlanıp ilk ağızda dört milyon Zencî köle âzâd edilmiştir. Sonuçta Kuzey eyâletlerinin hâkimiyeti artıp genişlemiş, merkezî hükûmetin yetkileri, bir daha asla sorgulanamamacasına pekiştirilmiş; sanayi, tarıma karşı kesin öncelik ile üstünlük kazanmış; nihâyet Sermâyecilik, Amerikan usulü yaşayış ile düşünüşün silinmez arkaplanı hâline gelmiştir.[249]

10

İnsanlık, şaşmazcasına *tekörneğe* göre *tekboyut*ta biçimlenmektedir; o da, İngiliz ile onun devâmı olan Amerikan hayat uslubu ve insan ile dünyaya bakma tarzıdır. Bu, spordan —golf, kriket, ragbi, tenis, futbol, basketbol, voleybol, beyzbol, bilardo, bovling—, ıskambilden —poker, bezik, konken, briç—, eğlenceden —Hollywood sinema, Las Vegas kumar, Disney eğlence sanayileri—, mesken tarzından —gökdelen-konutları (İng condominium), müstâkil ev (single house), bahçeli ev (country house)—, giyim-kuşam biçimine —düne değin çıplaklığı vahşî ilkellik, iffetsizlik, şehvet kışkırtıcılığı, ayıp telâkkî ederlerken, bugün giyinmeği, edep yerlerini örtmeği çağdışı ile gerilik addediyorlar!—, yeme içme usullerine —koka kolalı, hamburgerli, kızartılmış patatesli ayaküstü atıştırma (fastfood) ile alıp-götürülen-yiyecekler (takeaway)—, basın-yayıncılığa —gazetecilik yüzeyselliği, televizyon ile yaygın-bildirişme (INTERNET) uyuşturucuları iptilâsı—, gezginlik (tourism) yıkıcılığı ile aile bölücülüğüne —Kadıncılık (Feminism)—, beşerin beden varlığının mahreci olan cinsiyetin ayağa düşürülmesine —müstehcenlik—, sanatın, bayağılaştırılmasına —avam sanatı (pop art, pop music)—, iktisâdî ihtirâsa —ihtikâr, 'köşe-dönmecilik', 'her mahalleye dolar milyoneri'— ve nihâyet devlet idâresi tarzına —meclise dayalı halkidâresi (parliamentary democracy)— dek uzanan ve yaşamanın tüm köşe bucağının belirli

Kızılderililerin 1991deki sayısı: 1,7 milyon; 1993teki oranıysa: %0,8dir
— "Survival International", kaynak bkz: Frank Nowikoski: "Argentina's Victims of Spanish Conquest", 35.s
Avrupanın nüfusu: 1600: 95 milyon, 1720: 118 milyon, 1750: 140 milyon;
Asyanın nüfusu: 1700: Yaklaşık 330 milyon, 1750: 450 milyon;
Kuzey ile Güney Amerika: 1700: 10 milyon;
Fransanın nüfusu: 1450: 18 milyon, 1787: 23 milyon; Paris 1787: 700,000
— bkz: J.*Maillet*: "*Histoire* des *Faits Economiques*", 176. & 177.syflr;
İngiterenin nüfusu: 1750: 10 milyon; Londra 1750ye doğru: 674,000
— bkz: Colin *McEvedy* & Richard *Jones*: "*Atlas* of *World Population History*", 49.s.

249 Bkz: Geoffrey *Parker*: "The *Times Atlas* of *World History*", 218. & 219.syflr
ayrıca bkz: David *McKay*: A.g.e., 9.s;
ayrıca bkz: L.C. *Pascoe*: "*Encyclopedia* of *Dates* and *Events*", 807.s;
ayrıca bkz: Hermann *Kinder* & Werner *Hilgemann*: "The *Penguin Atlas* of *World History*", 102.s.

bir toplum – kültür – iktisât – siyâset odağınca belirlenmesi hâli: *Tekörnek–kültür*.

Bu tekörnek–kültür, bütün insanlığı kapsamına alıyor; o kadar ki, İngiliz-Yahudî —yânî, çağdaş— yaşama tarzı ile bakış açısına karşı çıkan ve "aşırılar", "yobazlar", "gericiler" şeklinde suçlanıp horlanan toplumun 'çizgidışı' kesimlerinin bile bu cihânşumûl olaydan ve onun câzibelerinden kendilerini kurtaramamaları dikkat çekicidir. Herkes gibi onlar dahî, arabayla ve bilgisayarla 'oynama' marazının ve alışveriş çılgınlığının dışında kalmış gözükmüyorlar.

Çağdaş medeniyetin, bunca câzip gelmesi, basit ve kestirme bir ifâdeyle, beşerin 'hayvanî' kesimini hedef seçmesindendir: Bedene rahatsızlık ve acı verebilecek, tekmil hoş olmayan etkenlerin yok edilmesi; bazan çılgınlık derekelerine varabilen eğlenme, gezip tozma, ve hiçbir maddî ihtiyâçla uzaktan yakından ilgisi ilişiği bulunmayan giyim-kuşam ile doymak bilmez yeme içme türü sınırsız tüketim tutkularının karşılanması; üreme ile bağlanma, sâdıklık musîbetinden vâreste seleserpe sevişme —buna 'çiftleşme' demek daha doğru olur— güdüsüne alabildiğine imkân tanınması... Kendisinden insanlığından git gide uzaklaştıran bu korkunç sürece hiçbir suretle 'kafayı takmama'sı için 'barışcıl'laştırılıp[250] gerçekliğin hakîkîsi yerine, sanalında yaşamağa hüküm giyen —demekki, doğada yaşamayan ve tabiatı, zâtı, özü kalmamış olan— beşer, merkezî ideoloji Hür Sermâyeciliğin başını çektiği Çağdaş medeniyet sahnesinin tek oyunculu oyunun tek oyuncusudur.

II

Yeryüzünün tümüne tamamına yönelik hâkimiyet tesîsini İngilterenin ardından veya yine onunla birlikte A.B.D.nin ele aldığını görüyoruz. Askerî cihetten ezici bir kuvvet gösterisine girişmiştir. Gerek çekirdeksel, gerek geleneksel silâhlar gerekse kara, hava ile deniz kuvvetleri bakımından rakîpsizdir. Askerinin eğitilmişliği ile etkinliği benzersizdir. Yeryüzünün bütün bellibaşlı denizleri ile okyanuslarında hatırı sayılır bir deniz birliği bulundurmakta, İngiliz-Yahudî çıkarlarına aykırı olduğu düşünülen her hareket yahut kalkışma daha tutuşma merhâlesindeyken söndürülmektedir.

A.B.D. askerî araştırmalarına 1999da yaklaşık $31 milyar tahsîs olunmuştur. Bunun sonucunda, A.B.D. ordusu, digerlerininkisinin birkaç nesil ilerisinde bulunan silâhlarla donatılmıştır. 1,4 milyon askeriyle yeryüzünün herhangi bir köşesine sürâtle intikâli mümkündür.

Fezâdaki irikıyım 'göz'leriyle Dünyanın dörtbir tarafını her ân tarassut altında tutabilmektedir.

Memleketlerin millî yahut mahalî haberleşme şebekeleri ve özellikle mütte-

250 'Barışcıllaştırma' (Fr&İng pacification), 'afyonlama'nın (Fr&İng intoxication) edepli söylenişidir.

fik ülke istihbârât teşkilâtları aracılığıyla tüm bildirişmeler izlenir. 'Mimlenmiş' olanlarınkiler süreklice kayda geçirilir. 1947de İngiltere ile A.B.D. arasında akdolunmuş UKUSA gizli antlaşması uyarınca, tutulan kayıtlar, Millî Güvenlik Teşkilâtı (National Security Agency/ NSA) tarafından denetlenen ECHELON adlı teşkilâtın İngiltere, A.B.D., Kanada, Avusturalya ile Yeni Zelanda gibi Anglo-Sakson ülkelerindeki merkezlerinde taranırlar. Şüphelenilen kişiler ile odakların bütün hâlleri, hareketleri gözetim altında tutulup değerlendirilirler. UKUSA antlaşması çerçevesinde yeryüzündeki bütün uzak-haberleşmeleri (Fr télécommunication) *Hükümet Haberleşmeler Karargâhı* (Government Communications Headquarters/ GCHQ) izler; bilgisayar, faks, teleks, televizyon, radar neviinden elektronik verileri izleyip derleme işiyse *İşâretler İstihbârâtının* (Signals Intelligence/ SIGINT) uhdesine düşer.[251]

Vaşington, bütün bu akla havsâlaya durgunluk veren istihbârât imkânlarını, yüz bin kişiyi aşkın kadrosu ve $26 milyarı geçen bütçesiyle sağlamaktadır: *Merkezî İstihbârât Teşkilâtı* (Central Intelligence Agency/ CIA), *Millî Güvenlik Teşkilâtı* (National Security Agency/ NSA), *Millî Haberalma Dairesi* (National Reconnaissance Office/ NRO), *Savunma İstihbârât Teşkilâtı* (Defence Intelligence Agency/ DIA). Bin türlü kisveye bürünmüş üstün yetenekli casusları dosd ile düşmân saflarına karışmış hâlde etkinlik göstermektedir. Bu muazzam silâhlı kuvvetler ile istihbârât teşkilâtları, A.B.D. dış siyâsetinin, dünya çapındaki gözü, kulağı, eli ile koludurlar. Ne var ki, iş, bu kadarla da kalmaz. *Birleşmiş Milletler Teşkilâtı* (United Nations/ UN), *Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilâtı* (North Atlantic Treaty Organization/ NATO), *Milletlerarası Kollık Teşkilâtı* (INTERPOL), *En Gelişmiş Yedi Sanayi Ülkesi Topluluğu/ G7*, *Milletlerarası Para Fonu* (International Monetary Fund/ IMF), *Dünya Bankası* (World Bank), *Milletlerarası Maliye Kurıluşu* (International Finance Corporation/ IFC), *Milletlerarası Gelişme Birliği* (International Development Association/ IDA), *Dünya Ticâret Teşkilâtı* (World Trade Organization/ WTO), *İktisâdî Gelişme* ve *İşbirliği Teşkilâtı* (Economic Development and Cooperation Organization/ Organisation de coopération et développement économique/ OECD), *Dünya Besin Teşkilâtı* (World Food Organization/ WFO), *Dünya Sağlık Teşkilâtı* (World Health Organization/ WHO), *Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı* (International Labour Organization/ ILO), *Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim* ile *Kültür Teşkilâtı* (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/ UNESCO), *Milletlerarası Af Teşkilâtı* (Amnesty International), *Milletlerarası Adâlet Divânı* (International Court of Justice) çeşidinden milletlerarası düzlemde etkinlik gösteren kurum, kuruluş ile teşkilâtlar aracılığıyla siyâsetten iktisâda, güvenlik meselelerinden tarıma, para ile ticâretten çevre sorunlarına dek insanlık ile dünyanın nabzını tutup bunları

251 Bkz: Jason *Vest*: "*SIGHTINGS: US 'Echelon' Spy Network Monitoring Email – Fax – Cell Phones Worldwide*", 1 – 8.syflr.

yönlendirir, yönetir.

A.B.D.nin 1999da yurdiçi gayrısafî hâsılası, 8,683,4 milyar dolar tutarına erişmiştir. Dünya ticâretinin %83 Amerikan doları üzerinden yürümektedir. New York borsası, mâliye dünyasının basıncölçeri durumunda olup bir hıçkırığı tuttu mu, hani neredeyse yeryüzü sarsılır.

Bütün bu sayıp döktüklerimizin de ötesinde, A.B.D., bilim ile fen sahalarında kendikendisiyle yarış hâlindedir. Nitekim son on yılda fizikte 26 üzerinden 19, tıpda 24 üzerinden 17, kimyadaysa 22 üzerinden 13 adet Nobel ödülünü toplamıştır. Bilimde, fen, bilgisayarcılık ile sanatlarda dünyanın kaymağını devşirmektedir. Her alanda dünyanın en bilgili ve yetenekli kadrolarına sâhiptir.[252]

A.B.D., Dünyanın bir numaralı *bilgisayar dev*idir (Fr cyberpuissance). Silicon vâdisi, Microsoft, IBM, Intel, Yahoo, Amazon, America Online gibi, bilgisayar fenini ilgilendiren tekmil sanayiler, yaygın-bilişim şebeke şirketleri ile bilişim anayolları yine hep Amerikadandırlar.

Dünya Amerikaya bakarak giyiniyor[253], soyunuyor; reklam ile sinema sanayileri; yazılı ile görsel basın[254]; caddeler ile meydanlardaki yazılı, çizili, resimli ilânlar, alttan alta, üstten üste, doğrudan yahut dolaylı yoldan habire İngiliz-Yahudî taleplerini, zorlamaları ile dayatmalarını Amerikan nüshasıyla *Stockholm*den *Singapur*a, *Rio de Janeiro*dan *Yokohama*ya bütün bir insanlığa yumuşakca yedirmeğe çalışmaktadırlar. Yemezseniz, yememekte direnirseniz, ne olur? Zorla yedirilir. Japonya hâriç, Avrupadışı tabaa-ülkelerin genelkurmayları bu görevi ifâya memurdurlar. Millîlik terânesini tutturmuş pek ender bulunur kimi iktidârlar, askerî darbeyle alaşağı edilirler. Bu da mı sökmedi?! O takdîrde bütün zenberekler içsavaş doğrultusunda kurulurlar.

12

Yeryüzünün ve insanlığın maddî, coğrafî, siyâsî, iktisâdî, fikrî ve sanat merkezi neresidir? Tek sözle: *Londra*dır — 1920lerden itibâren de onun yerini *New York* alır olmuştur. Her okumuş, yazmış, mürekkep yalamış yahut öyle geçinen kişi, dünyaya Londra 'pencere'sinden bakar. Saatimizi Londradan geçtiğine inanılan Greenwich boylamına göre ayarlarız. Londradan bakarak, sözgelişi, *Tokyo*lu *Tokyo*sunu 'Uzak Doğu' (Far East), *Karaçi*li *Karaçi*sini 'Orta Doğu' (Middle East), *Beyrut*lu da *Beyrut*unu 'Yakın Doğu' (Near East) olarak değerlendirir! Ya peki, *Istanbul*lu? Onun dünyadaki yeri, konumu nedir? Kendisi ayakta kalamadı ki, dünyada yeri, konumu bulunsun. Dimâğının köklerine son seksen yılda kibrit suyu döküldüğünden, ondan bahsetmenin artık anlamı kalmamıştır.

252 Bkz: Ignacio *Ramonet*: "L'*Amérique* dans les *Têtes*/ Un *Délicieux Despotisme*, 5.s.

253 Her yirmi dört saatte yüz on bin blue-jean satılıyor.

254 Amerikan CNN ile MTV kanallarından her birini üç milyon hâne seyrediyor ve İngiliz BBC yayınları yine üç yüz milyon tarafından dinlenip izleniyor.

13

Tarihte kemâle ermiş tek bir medeniyetten bahsolunabileceğini, bunun da Londra —bilâhare de New York— mihveri etrâfında dönen Yeniçağ Batı Avrupa —ve devâmı Kuzey Amerika— medeniyeti olduğu fikri, yaklaşık üç yüz yıldır insanlığa, özde dinyayma gâyesine yönelik öncelikle İngiliz ile Amerikan özel ve tabaa-ülkelerin mülkî ile askerî okulları ve bunların mezunları aracılığıyla ve daha önemlisi, akla durgunluk verecek incelik ve kurnazlıkla yürütülen reklam ve propaganda 'yaylım ateşi'yle, her vakit açıkca olmasa dahî, 'yedirilmeğ'e çalışılmış, ve olağanüstü sonuçlar elde edilmiştir. Bahsi geçen medeniyete ve onunla irtibâtlı olan zihniyete karşı çıkmak düşüncesi bile bağışlanmaz bir günâhtır. Asılıp kesilmeseniz, zindanlarda çürütülmeseniz bile,[255] beter edilirsiniz: Gerici, çağdışı, Faşist suçlamalarıyla aforoz edilip tecrit olur, kendi köşenizde unutulmağa terkolunursunuz. Hapsedilmeksizin mahbûsluğa çarptırılırsınız. Diger bir ifâdeyle, çağdaşlık düzmece kavramının arkasına gizlenmiş İngiliz-Yahudîliğin öngördüğü yaşama, bakma, görme, davranma, giyinip kuşanma, yiyip içme, gezip tozma, kazanma, geçinme, hak ile hukuk tarzlarına yahut bunlardan birine aykırı düşüyorsanız, varolmamaya hüküm giyersiniz. Buyruklar, alışılmış emir kipinde gelmezler. Kesîf bir reklam ile propaganda baraj ateşi şeklinde tecelli ederler. Bu kesîf baraj ateşiyle yumuşatılamayacak hasım cephe düşünülemez. Çözülmüş toplum dokuları, ters yüz edilmiş cinsiyetler, kitle iletişim şebekeleriyle yıkılmış insan – insan ilişkileri sonucunda cephelerin direnme güçleri zâten en düşük seviyelere indirilmiştir. Demekki bu saatten sonra piyâde hücumuna dahî ihtiyâç kalmamıştır. Top ateşleriyle karşı cepheler, artık rahatca düşürülebilirler. İşte nihâyet, insanlık ve onun dünyası, İngiliz-Yahudî imperyalist müsdebit medeniyetine dikensiz gül bahçesi kılınmıştır.

14

Çağdaş küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetinin pençesindeki toplumlar ile onları meydana getiren bireylerin, kültür kimliklerini yitirip kişiliksiz kitle beşerleri durumuna düştüklerine tanık oluyoruz. Yaşanan bu kişiliksizleşme felâketinin yanında, gelirler ile yaşama seviyelerindeki dengesizlikler de, başka bir fâciaya işâret etmektedirler. Bahse konu dengesizlikler, bir toplumun bağrında kendi mensupları arasında ortaya çıktığı gibi, milletlerarası düzlemde de kendilerini açıkca göstermektedirler. İşte, Dünyanın en muteber iktisâd istatistik yayımlarından *Asiaweek*in 4 ağustos 1995 nüshasında bildirilen acıklı durum:

255 Avrupanın dışında kalan tabaa-ülkelerde bunlar da başınıza gelebilir.

Ülke	Adam başına aylık gelir	Yıllık ihrâcât	Altın reservi	Dış borç	İnflayon
Afganistan	$150	1,0 milyar	0,2yar	1,0yar	%56,7
Nepal	$180	0,4 milyar	0,7yar	1,9yar	% 8,2
Kamboçya	$215	0,3 milyar	0,1yar	1,6yar	%18
Bengaldeş	$220	2,5 milyar	3.2yar	14.8yar	% 3.7
Moğolistan	$335	0,4 milyar	0,1yar	7,1yar	%73,0
Buhutan	$415	0,1 milyar	0,1yar	0,1yar	% 7,8
Mısır	$700	3,9 milyar	13,3yar	40,6yar	%11,0
Türkiye	$2,140	17,4 milyar	11,3yar	59,8yar	%82,4
A.B.D.	$25,900	503 milyar	75,7yar	555,7yar	% 3,2
Japonya	$38,750	423 milyar	141,5yar	0	%-0,2
İsviçre	$40	84,1 milyar	31,1yar	0	% 2,1

Yeryüzünün en güçlü devleti olma keyfiyeti, A.B.D.ne toplumsal refah dengesini sağlamıyor. Günümüzde bu ülkede otuz iki milyon kişinin ömrü aşağı yukarı altmış yaşının altında gözüküyor. Kırk beş milyon, yoksulluk sınırının altındadır. Kırk milyon ise, sağlık sigortasından yoksundur. Elli iki milyon kişi de, okuma yazma bilmiyor. Avrupa Birliğindeyse, elli milyon yoksul, on sekiz milyon da işsiz vardır.

Dünya çapında yoksulluk, olağan; refah ise, istisnâî durumdur. İktisâtca aşırı dengesizlik çağımızın yapısal özelliğidir. Dünyanın en zengin iki yüz yirmi beş kişisinin yıllık geliri $ 1 milyarın üzerinde seyretmektedir! Bunlar, en yoksul iki buçuk milyar insanın gayrısâfî hâsılasının %47sini elde etmektedirler. En varlıklılardan kimisinin kişisel serveti, birtakım devletlerinkisinin fevkındadır. Meselâ yeryüzünün en zengin on kişisinin serveti, Büyük Sahra ile Güney Afrika Birliği arasında kalan bütün devletlerin yıllık toplam gayrısâfî millî hâsılalarının üstündedir.[256]

Dünya Bankasına göre, Karaderili Afrika bugün, 1970e oranla çok daha yoksuldur. Nitekim, Büyük Sahranın güneyinden Güney Afrika Birliğine dek kırk sekiz Afrika devletinin toplam iktisâdî üretimi Belçikanınkisini aşmamaktadır. Yine bunların iç hâsılâsı %1 civârında kalır. Sözgelişi Gine-Bisav'ın gayrısâfî millî hâsılası $160dır. Milletlerarası ticâretindeki paylarıysa %2 dolaylarındadır. Son otuz yılda, geleneksel hammadde ihrâç malları dâhil, dünyadaki pazarlarının yarısını yitirmişlerdir. Bunları yeniden ele geçirebilmeleriçin yetmiş milyar dolarlık yatırıma ihtiyâçları vardır. Söz konusu fecîi durumu tersine çevirmekçin bahsi geçen tüm yörenin, yıllarca sürdürülebilecek şekilde, bir %7lik büyüme hızını tutturması elzemdir.

Bu muazzam geniş bölgede yaşayan nüfusun ancak yarısı içme suyuna erişebiliyor. Sağlık hizmetleri de yok mesâbesindedir. Karayolların yalnızca %16sı

256 Bkz: Ignacio *Ramonet*: "*Nuevo Siglo*", 1.s.

asfaltlanmış olup toplam uzunlukları, sözgelişi, Polonyanınkilerinden azdır.

Ahâlînin büyük kısmı en yakın telefona ulaşmak amacıyla iki saatlik yol tepmek zorundadır. Avrupada 204, Latin Amerikadaysa 110 kişiden birine 10 telefon hattı düşerken, bahsi geçen yörede 1000 kişiden biri on adet telefon hattına sâhiptir. Yarısı Güney Afrikada olmak üzre, sâdece on milyon telefon bulunup ücret de her yerden daha yüksektir. Meselâ A.B.D.yle üç dakikalık telefon muhâveresi $8,1 iken, Avrupayla $4,3, Batı Asyayla $6dır.

Toplam nüfusun ancak beşte biri elektriğe kavuşabilmiş olup yine her beş kişiden biri savaş şartlarında yaşamaktadır.

Botsvana ile Zimbabve gibi ülkelerde nüfusun %25i AİDS taşımaktadır. Kırlık yörelerde dört kızdan yalnızca biri ilköğrenim görebilmektedir. 1960dan beri toplam nüfusun %20si şehirlerde yaşıyor olmakla birlikte, oralarda da kızların temel öğrenim görme imkânı, kırlık sahalarda bulunanlara göre çok daha parlak sayılmaz...[257]

Yüzyılımızın başında yaklaşık kırk olan bağımsız devlet sayısı günümüzde yüzü aşmaktadır. Bununla birlikte, dünyaya hâlâ hükmedenler, Ondokuzuncu yüzyıl sonlarındaki yedi yahut sekiz ülkeden başkası değildir.

Sömürge imparatorluklarından doğmuş düzinelerle devletten yalnızca Güney Kore, Tayvan, Singapur ile Malezya tatmin edici bir gelişme seviyesini tutturabilmişlerdir. Hemen hemen bütün öteki ülkeler, hâkim–efendi devletlerin hammadde menbaı olmaktan pek ileri geçememişlerdir. Hammaddelerin fiatı ile miktarınıysa işte bu hâkim–efendi devler tayîn buyurmaktadır. Hammadde ihrâcına hüküm giymiş cümle milletler, icât, keşif, yenilenme ile yatırım, demekki açıkcası, akıl ile zekâlarını ileriletme imkânlarından yoksun kılınmışlardır.[258] Üretme icâzetini alabildikleri mamûller de nasıl olsa artık çağdışıdır. Bu fâsit daireyi bir kırmağa görsünler; o takdîrde de, ya boşandırılan bir mâlî bunalıma itiliverirler ya da anlaşılmaz sebeplerle başgösteren bir iç yahut dış savaşa sürüklenirler. Böylece zar zor binbir mihnetle oluşturulmuş ne varsa, yerlebir ettirilir. Hâkim–efendi devletlerse, ellerini kire pasa bulaştırmazlar. İşlerini bir taraftan milletlerarası dev sanını yakıştırdıkları şirketlerine, öte yandan da tabaa-devletlerine gördürür, perde arkasında kalmağa özen gösterirler.

15

Önünde sonunda, eğriteleme yoluyla da olsa, şu iddiada bulunmak yanlış olmaz: Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile küreselleştirilen Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetlerinin ortaya çıkardıkları fesât dünyagörüşü ve zihniyetle, tarihte ilk kez, Dünya, şiiriyetinden; Doğa, bâkirliğinden; İnsan ise, masumluğundan topyekûn

257 Bkz: "*Africa Negra es mas Pobre Hoy que en 1970, segun el Banco Mundial*", 12.s.
258 Bkz: Ignacio *Ramonet*: A.g.y.

olmuşlardır.

16

İngiliz-Yahudî medeniyeti, cihânşumûl merkez odağı Farmasonluk ile onun alt, yan ve akraba dernekleri, kurumları ve teşkilâtları, dönem dönem düzenlenen toplantılar başta olmak üzre, resmî ve gayrıresmî mercilerle, askerî ve mülkî erkânla, kişi ve kuruluşlarla,[259] basın-yayın ile öğretim kurumlarıyla, devlet ve devlete bağlı bulunan ve bulunmayan teşkilâtlarla yeryüzünün dörtbir köşesini doğrudan doğruya yahut dolaylı biçimde denetleyebilmektedir. Günümüzde etkisi ile denetimini, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilâtı, Avrupa Birliği ve bunların yan kuruluşları, Milletlerarası Af Teşkilâtı, Milletlerarası Para Fonu ile Dünya Bankası neviinden açıkca çalışan milletlerarası teşkilâtlar; millî yahut mahalî düzlemde etkinlik gösteren kuruluşlar; radyo, çanak yahut kablolu televizyon, sinema ve dünya çapında bilgisayar şebekesi, yeryüzünün yüzlerce fersah ötelerinde fezâda hareket eden casus uydular, büyük şehirlerin caddeleri ile meydanlarına, toplu konutların çevresi ile alışveriş merkezlerine gizlenmiş kameralar ile radarlar çeşidinden üstün fennî imkânlar yoluyla aklın, havsâlanın fevkındaki ölçülere vardırmıştır. O kadar ki, korku romanı şeklinde algılayabileceğimiz George *Orwell*'in (1903 – 1950) 1949da basılmış "*Bindokuzyüzseksendört*" ("*Nineteen Eighty-four*") başlıklı eserinde bahsi geçen, her ân, her yerde hâzır ve nâzır, fakat kendisini kimsenin göremediği, kuvvet ile kudret sâhibi "Büyük Birâder" yahut "Ağabeğ" ("Big Brother") teşbihi gerçekleşmiş gözüküyor. "Büyük Birâder"in başlıca 'gözetleme kuleleri', Amerika kıtasında *A.B.D.* ile *Kanada*, Avrupada *İngiltere*, Asyanın doğusu ile güneyiçin *Avusturalya* ile *Yeni Zelan-*

259 (i) İngiliz-Yahudî medeniyetinin —tabîî ki, resmî olmayan— merkez teşkilâtı görünümündeki Farmasonluk, Kiliseyi andırır tarzda; Sovyet Ortakmülkcü Partisi de Farmasonluğa, dolayısıyla da, Kiliseye benzer biçimde örgütlenmiş olmaları, gözden kaçırılmaması gereken hususlardandır.

(ii) İngiliz-Yahudî medeniyetinin Yahudîlik cenâhı ile Farmasonluk, 1700lerin sonlarından itibâren Katolik Kilisesi, Stalin Rusyası, Hitler Almanyası, Faşist siyâsî düzenler ve genellikle dindar – muhafazakâr ile aşırı Milliyetci zümreler tarafından ortak paydada birleşmiş olarak kabul olunmuşlardır. Nitekim, bana 1978de Fransada anlatılana göre, Almanlar, 1940da Fransayı işgâl ettikten sonra, öncelikle köyler ile kasabalarda ahâlîye dağıttıkları soruşturma belgelerindeki ilk üç sorunun ikisi, yukarıda zikrolunan yaygın kanâatın ürünüdür: "Yahudîmisiniz, Masonmusunuz, ve nihâyet, eşcinselmisiniz; ve akrabalarınız ile tanıdıklarınız arasında böyleleri var mı?"

(iii) Israil kavmî Milliyetciliği ile yayılmacılığını ifâde eden Siyonculuğun en önemli özelliği, başta İkinci Dünya Savaşı sırasında olmak üzre, tarih boyunca Israil kavmine çektirilenler yahut çektirildiği öne sürülen ızdırâblar bahâne edilerek onu mazlûm ilân etme siyâsetidir. Üstün başarıyla yürürlüğe koyulan bu siyâset sâyesinde Filistin, yerli halkı öldürülmek yahut yerinden yurdundan sürülmek suretiyle, işgâl olunmuş; ayrıca, Siyonculuğu eleştirmek de, insanlık suçu raddesinde gösterilmiştir.

da, uzak geçmişten bu yana Yeryüzünün merkezi konumunu koruyagelmiş Doğu Akdeniz ile Batı Asya yöresinde *Israil*, Afrikadaysa *Güney Afrika Birliği*dir. Etkinliklerdeki serîlik ile incelik sâyesinde bunlara dışarıdan bakıldığında, algılanamazlar. A.B.D., sözgelişi, menfaatlarına zarar veriyor gerekcesiyle, Fidel *Castro*'nun (1927 –) Toplumcu Kübasına karşı cephe alırken, Kanada, hemen bu ülkeden yana tavır koymuştur. Küba, böylece, hepten denetim dışında bırakılmamış oldu. Ama foyanın açığa çıktığı zamanlar da oluyor. Meselâ, A.B.D.nin, 1982deki Falkland adaları savaşında, dostu ve müttefiki Arjantinin aleyhine tecelli etmiş olan istihbârâtı anayurd İngiltereye iletmiş olması, ne kadar da dikkate değer olaydır.[260] A.B.D.nin, gerek Birinci gerekse İkinci Dünya Savaşında, İngilterenin, her defasında, imdâdına koşmasıysa, yukarıdaki iddiamızın bir başka kanıtıdır.

Tarihte topyekûn insanlığa hükmetmiş bir "Büyük Birâder" şekliyle (Fr&İng figure) hiç karşılaşmadık. Peki, bu "Büyük Birâder", insanlığı, yine *Orwell* gibi, İngiliz olan Aldous Leonhard *Huxley*'in (1894 – 1963), son derece iç karartıcı ve kötümserlik aşılayan 1932 baskısı "*Yiğit Yeni Dünya*" ("*Brave New World*") uçurumuna mı sürüklemektedir? Günümüzdeki şartların da bunların sebep oldukları dev sorunların da müellifi İngiliz-Yahudî medeniyeti olduğuna göre, bunun tasvîrini sunup onu teşrih masasına yatıracak olan da İngiliz —ve/ya Yahudî— düşünürü olmalıdır. İşte, gerek George *Orwell* ile Aldous *Huxley*'de gerekse Karl *Marx*'da bu söylediklerimizin açık belgesini buluyoruz. Sonuçta, bu çalışmada nedenleriyle birlikte sergilemeğe çaba harcamış olduğumuz, bugün dünyayı ve insanlığı sarmış dev sorunların hâlledilmesiçin elzem gözüken 'Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetine seçenek oluşturabilecek yeni bir medeniyet biçimini ortaya çıkarmanın zihnî ile maddî zemini varmıdır?' sorusunun cevabını kimden bekleyeceğiz?

260 (i) İngilterenin 1833teki istilâsından beri, üstünde hak iddiasında bulunduğu, kıyılarının 480 km güney doğusundaki Falkland adalarını (Isp Malvinas) Arjantin, şubat 1982de ele geçirdi Bunun üzerine, bunları geri almakçin İngiltere harekete geçti. Nisan 1982de İngiltere, güney kıyılarından aşağı yukarı 12 000 km uzaklıktaki Falkland adalarını geri alıp geçimini balıkcılık ile koyunculuktan temîn eden iki bini bulan İngiliz asıllı ahâlîyi kurtardı. O tarihte mezkûr denizaşırı harekâtı, İngiliz dili ile zihniyetini en düzgünce örneklediği ve hakkaniyet ile tarafsızlık esaslarından tavîz vermediği iddiasındaki İngiliz Yayın Kurumundan (BBC) radyom aracılığıyla izlemiştim. Dikkate değer husus, Falkland adalarına gönderilen İngiliz kuvvetlerinden bahsettiğinde, bunlara "görev birlikleri" (İng task forces) demesine karşılık, güney kıyılarının yaklaşık 90 km açığında ve 1571 ile 1878 yılları arasında hâkimiyetinde kalmış bulunan Kıbrısa, orada yaşayan yüz, yüz elli bin soydaş toplumunu katliâmdan kurtarmak amacıyla, 1959da imzalanmış Londra antlaşmasına dayanarak, Türkiyenin, 1974 yazında çıkarmış olduğu askerlerini, adı anılan Kurumun, "işgâl kuvvetleri" (İng invasion forces) biçiminde nitelemiş olmasıdır.

(ii)İngiliz-Amerikan 'istihbârât sanatı'nın, gerek İkinci Dünya Savaşından önceki gerekse savaş sırasındaki olağanüstü başarılarının serâncâmıyla ilgili ayrıntılı bilgilerçin bkz: "The *Oxford Companion* to the *Second World War*"; madde başlıkları: ULTRA, ENIGMA, PURPLE, SIGABA, TYPEX.

VI
ÜMİT

ÜMİT

Immanuel *Kant*,

a) "Ödev, yasa saygısından doğan bir davranış zorunluluğudur";

b) "Öyle davran ki, irâdenin temel kuralı (düstûru) aynı zamanda hep geçerli kalacak yasalılığın ilkesi de olabilsin";

c) "Öyle davran ki, hem kendinin hem de başkalarının kişiliğinde insanlık haysiyetine dâimâ saygı gösteresin, ve aynı zamanda Kişiyi amaç addedip onu hiçbir vakit yalınkat arac olarak kullanmayasın!",[261] diyor.

1

Çağımızın İngiliz-Yahudî medeniyeti, buraya değin açıklamağa çalıştığımız üzre, yeryüzünün dörtbir köşe bucağına yayılıp irili ufaklı bütün toplumları ve kültürleri kaçınılmaz etki alanına çekmiştir. Özellikle de Yirminci yüzyılın ikinci yarısında insanlığın gündemini tayîn eden tek merci durumuna girmiştir. Buna da 1990ların başlarından beri *küreselleşme* denilmektedir. Bahse konu medeniyetin maddî, başka bir anlatımla, tüketim çılgınlığı ateşini alabildiğine körüklemeğe yönelik olan ve artık hiçbir hesaba kitaba sığmayan üretimi durmadan yükseltme çabaları ile insanın duyguları ile düşüncelerine ket vurmak, dolayısıy-

261 a) "Pflicht ist die Notwendigkeit einer Handlung aus Achtung vor dem Gesetz" —"*Kritik* der *praktischen Vernunft*", IV/400 ("*Pratik Aklın Eleştirisi*").
b) "Handle so, daß die Maxime deines Willens jederzeit zugleich als Prinzip einer allgemeinen Gesetzgebung gelten könne" — "*Kr pr V*", V/30.
(b)de dile getirilen düstûru (Maxime) "*Grundlegung* zur *Metaphysik* der *Sitten*"de ("*Ahlâk Metafiziğinin Temeli*"nde) zikrolunan "Handle nur nach der jenigen Maxime, durch die du zugleich wollen kannst, daß sie ein allgemeines Gesetz werde" ("Senin, kendisinde dahî, irâdeni izhâr edebileceğin öyle bir düstûr uyarınca davran ki, sonuçta, o, genelgeçer bir yasa olsun" düstûruyla krz.)
c) "Handle so, daß du die Würde der Menscheit sowohl in deiner Person als in der jedes anderen jederzeit achtest und die Person immer zugleich als Zweck, nie als bloßes Mittel gebrauchst!" — "*Kr pr V*".

la da, onu rahatlatmak amacını taşıyan anlamca bulanık kavramları üreten zihin işlemlerini ve her şeyin satılıp satınalınması üzerine kurulu iş görür (Fr fonctionnel) temel değerleri bütün yaşama düzlemlerine mâledebildikleri ölçüde milletler yahut toplumlar, çağdaşlaşmış yahut ilerilemiş kabul edilirler. Bu dayatılan şartları reddedenler yahut onlara erişmekte zorluk çekenler çağdışı yahut geri kalmış şeklinde nitelenirler.

Sözünü ettiğimiz medeniyetin ve onun resmî ideolojisi Hür Sermâyeciliğin, İnsanlığı kuşatması, beşeri ruhca; doğayıysa maddeten, dönüşü olmayan biçimde aşındırıp tüketmektedir —çevreci hareket, bu bakımdan, göz boyamadan, 'dalga geçme'den, aldatmacadan özge anlam taşımaz. Karşısına, insanı ve doğayı şefkatla, hürmetle, dürüstlük ve adâletle kucaklayacak bir seçenek tezelden çıkarılmadığı takdîrde, İngiliz-Yahudî medeniyeti ile onun resmî ideolojisi durumundaki Hür Sermâyeciliğin, tarihi, hem manen hem de maddeten noktalayacağı artık uzak bir ihtimâl olarak görülmemelidir.

2

Demekki burada canalıcı sorun:

(i) Seçeneğin ne olduğu;

(ii) Tarihte görülmüş olan bir medeniyetin, tekrar tanzîm olunarak gündeme çıkarılması mı;

(iii) Yoksa şimdiye değin yaşanmamış olan bir medeniyetin inşâ olunması mı;

(iv) Nihâyet, seçeneğin, elân yürürlükte olanla dialektik ilişki içerisinde onu kendi doğrultusunda değişikliğe uğratması mı;

(v) Yoksa onunla ölüm kalım mücâdelesine girerek onu toptan ortadan kaldırması mı gerekir,

şeklinde görünüme çıkmaktadır.

3

Günümüzde Avrupalı olmayan üç belirli medeniyet güç odağından ikisi iktisâtca büyük ivme kazanmış olup tarihte de pek önemli mevkiler işgâl etmiş medeniyetlerin vârisi *Hind* ile *Çin*dir. Şu var ki bunlar, *evrensel*leşmemiş (Fr œcuménique) ve arkalarında doğrudan doğruya Allah Tebliği bulunmayan, böylelikle örfler bağlamında varolagelmiş, dolayısıyla da ahlâk çerçevesine yerleşmemiş olan medeniyetlerdir. Bu yüzden, Çin ile Hint, iktisâtca kalkındıkca, manevî varlıklarını, İngiliz-Yahudî medeniyetine ister istemez iyice fedâ edeceğe benzerler. Geriye üçüncü güç odağı kalmaktadır: Bilim, fen ile iktisât bakımlarından gelişmelere ayak uyduramamış, sonuçta, *dünyevî medeniyet zekâsı*[262] dumûra uğra-

262 Fr intelligence civilisatrice mondaine.

mış, bu yüzden de dışarıya bağımlı duruma düşüp ezilmiş olan, buna karşılık 'sırt'ını biricik tahrîf olmamış *Tebliğe* dayamış *İslâm* medeniyetidir.

Bilimde, fen ile iktisâtta geri ve dışarıya bağımlı kalmış olması, İslâm medeniyetinin, çağımızda insanlığı hâkimiyetine almış olan medeniyetle ölüm kalım mücâdelesine girmesini imkânsız kılmaktadır. Tek makul çâre, dialektik ilişkide bulunarak Tebliğin öngörüp gösterdiği doğrultuda ahlâk ile âdâp çerçevelerini İngiliz-Yahudî medeniyetine kabul ettirirken, ikincinin, birinciyi bilim, fen ile iktisât sahalarında yeniden yapılandırmasıdır. İngiliz-Yahudî medeniyeti, ahlâkca, âdâpca —manen— İslâmlaşırken, insanlık, yakın gelecekte kendisini bekleyen fecî sonu hazırlayan iki aşırı ucun —sefillik ile sefihlik— 'câzibe' alanından kurtulacaktır. Bu kurtarıcı zihnî mücâdele sürecini boşandırıp bunun başını çekmeğe en yatkın kadro, felsefe-bilim sistemini kurmasına seksen yıl önce 'ramak kalan'[263] ve İslâm âleminde Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin işleyişi ile zihniyetini en yakından tanımış olan ve yeniden Müslümanlığa dönmek gayretini gösteren bir kısım Türk düşünür araştırmacısıdır.

4

Böyle kadrolar, *eğitim* ile *öğretim* yoluyla kurulabilirler. *Eğitim*, 'insanlaşma'nın, 'insan-olma'nın zeminidir. Dinden, eğitim ile zanaattan yoksun kültür yoktur. İnsanın manen cıhâzlanmasını *din* sağlar. Zanaat ise, zorunlu ihtiyâçların karşılanması ve gereksinilen âletlerin imâl edilmesi hüneridir. Din, kişinin tek olarak varolma şartlarını tayîn eder ve toplum hâlinde yaşamanın —edep, âdâp gibi— kurallarına ve kural manzûmelerine kaynaklık edip bunları 'kutsar', yânî meşru kılar. Gerek Dinin, dolayısıyla örf ile ahlâkın gerekse zanaatın temel unsurlarını, anlam ile önemlerini, toplum zeminine serpiştirerek eken *eğitim*dir. Medeniyetleşmiş toplumda belirli kurumlarda biçimselleştirilip sistemleştirilmiş bilgileri, bir öğretici öbeğin, öğrenenler kitlesine aktarması işine de *öğretim* diyoruz. Biçimselleştirilip sistemleştirilmiş bilgilerden oluşan tutarlı bütünlükler *bilim*lerdir. 'Bilim yapmak', 'bilinmeyen'i 'bilinir' kılmak, 'yeni'yi 'keşfetmek', yerine göre de 'icâd etmek'tir. Öyleyse 'bilim', 'yenilenmek' demek olan 'öğrenme'yi zorunlu kılar. 'Bilimle uğraşan' *özne*dir. Yöneldiği şeyse, *nesne*dir. 'Bilim âdâbı', 'özne'nin kendisini 'nesne'ye karıştırmasına karşıdır. Bu kuralın, Yeniçağ Batı Avrupasında sarsılmaz bir tutarlılıkla yürütüldüğüne tanık olunur. 'Bilim', insan olmayan varolanlarla uğraştığı sürece, söz konusu kural, yerindedir. Bahsolunan sınır aşıldığındaysa, *edep* hudutlarının dışına çıkılmış, *özde özne* olması gereken *insan*, *nesneleştirilmiş* olur. İşte burası, genelde, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile onun devâmı şeklinde kabul ettiğimiz Çağdaş İngiliz-Yahudî medeni-

263 Bkz: Teoman Duralı: "*Felsefe-Bilime Giriş*": VIII. Bölüm, "*Felsefe-Bilime Ramak Kalmışken/ Türklerin Düşünce Tarihi ve Felsefe-Bilim*", 105. – 129.sy'lr.

yetlerinin göze batan ve yıkıcı olan cihetidir. Yeniden yapılanmakta olan İslâm medeniyeti bu hayatî önemi hâîz hususu hep titizlikle göz önünde tutmalıdır. Özetle söylersek: Doğa, öyleki *insan*ın beşer, yânî maddî ile bedenî yanı incelenirken *nesnel* tavır kaçınılmaz şarttır. Buna karşılık insanın *insanî*, yânî ruhî-manevî tarafına *bilimsel*, başka bir deyişle, *nesnel* tutumla eğilmek, hem 'bilimsel değil'dir hem de 'edebe aykırı'dır. Zirâ 'özne'nin, 'nesne'leştirilmesi, *insan*ın *insanlık* hassasının hiçe sayılması anlamını taşır.

Nihâyet, *insan*ın *insanlık* hassasının hiçe sayılması, *Temel ölçü*nün inkârının ürünüdür. Nitekim *Eflâtun*, bu hususa "*Kanunlar*"ında (IV. kitap, 716/c) dikkatimizi şöyle çekmektedir: "...Senin ile benim, aslında bütün şeylerçin ölçü, *Tanrı*dır..." Onun yokluğu *başıboşluğu* getirir. "Komutansız kalmak anlamına gelen başıboşluk ise, bütün insanların hayatından kökü ve sapıyla toptan sökülüp atılması gereken kötülüktür" (XII. kitap, 942/d).

5

Tektanrılı–Vahiy dini ile bilimin, Batı medeniyetleri câmiasında 'tarih sahnesi'ne çıkmış olduklarından daha önce söz etmiştik. Bahsi geçen iki muazzam yapıdan bilim, yalnızca doğayı, dünya ile evreni tanımamızı, öğrenmemizi sağlayan yol yordam ile bilgileri derleyip düzenleme yöntemini zapturapt altına alan en önemli etkendir. Din, ruh insicâmını, başka sözlerle, ruhun, hayata yansımış şekli demek olan ahlâkın temel direği ölçüsündeki niyet dürüstlüğünü (OrL intentio recta) şart koşar. Nitekim Hz *Muhammed*, "eylemler, niyetlere göre değer kazanırlar"[264] diyerek, eylemin, kendi başına değer taşımadığının altını çizmiştir. Eylemin, yalınkat örfe mi yoksa ahlâka göre mi ortaya koyulduğunun ölçüsünü niyet tayîn eder. Sahîh niyete dayanmayan eyleme gösteriş denir. *Rahmânî insan*ın eyleminin, gösterişle uzaktan yakından ilgisi bulunmaz. O, *sahîh niyet*le davranır. Davranışlarım ile eylemlerim, gösterişe mi, yânî sahte yahut kötü niyete mi dayanır yoksa sahîh niyetin ifâdesimidirler, sorusunun cevabını bilen iki merci vardır: Biri *Allah*, öbürüsü de *ben*. Şu durumda *niyet*, *Allah* ile *ben* arasındaki *bağın mahremliğ*inde saklıdır.

İki çeşit *mahrem* vardır: Birincisi, *Yunus Emre*'nin (1240? – 1320), pek vecîz biçimde ifâde ettiği üzre, "benden içeri 'ben'"de ifâdesini bulan *Allah – ben* bağlantısının; ikincisiyse, kadın – erkek ilişkisinin mahremliği.

Hayatta başarılabilinecek en zor iş, sahîh niyetin, uyanıkken de, hattâ, uykudayken de her dem muhafazasıdır. Bunu gerçekleştirebilen, bükülmez bir irâdenin mâlikidir. İşte, bükülüp eğilmez irâdeyle davranıp eyleyen *Rahmânî insan*dır. Bireyde bulunabilecek *Rahmânîlik* 'pırlanta'sı, şeklî ayrıntılara boğulmamış, gösterişsiz, duru bir *din eğitimi* sâyesinde bulgulanıp işlenebilir.

264 *Buhari*'den: 810 – 870.

*Din eğitimi*yle, irâde sağlamlığı kazanılırken, *bilim öğrenimi* yolundan gidilerek de tutarlı düşünme alışkanlığı edinilebilinir. İkisi, kendikendisini zapturapt altında tutabilen insan bireyini verir.

Tutarlı düşünebilen kişi, yargılarına hırslarını, heyecânlarını, tutkularını, yalpalamaları ile duygusallıklarını karıştırmaktan uzak duran bireydir. Mantık–matematik öğrenimiyle kafası nizâm intizâma kavuşturulmuş kişi ancak tutarlı düşünme yetisiyle donanabilir. *İrfân* sâhibi olmak, 'alfabétisation' (okur-yazar olma) kadar 'arithmétisation' (hesab etme hünerini edinme) becerisine (Fr&İng performance) dayanır.[265] Öyleyse geleceğin seçenek medeniyetinde eğitim ile öğrenim, *Eflâtun*'un işâret etmiş olduğu üzre, *Din* ile *mantık–matematik* unsurlarını esas almalıdır. Bu iki temel unsura —yürüyüşcülük, tarımcılık, izcilik ve benzeri yollardan— doğa sevgisi ile saygısını zerkedecek eğitimler ve müzik tedrisi ile beden terbiyeleri de eklenmelidir. Böylelikle yetişen kişiye sorumluluk duyuşu ile gıllı gışlı olmama irâdesi, yânî gönül temizliği aşılanmış ve onda arkadaşlık ile dayanışma arzusu ve beden sağlığı ile gücü geliştirilmiş olur. Ahlâk duyuşu ile matematik düşünüş gibi, vakıalardan elde edilemeyen hâlis, yozlaştırılmamış sanatlar arasında en tavsîyeye şâyan, yüce olanı *müzik*tir.

6

İnsan soyunun yaşabilmesi bakımından *Din* duyuşu kadar, *Doğa* ile *Hayat*a saygı ile sevgi duymanın önemi vardır. *Din* ile *Doğa*, *Hayat*ın *anne-ata*sıdır, *ebeveyn*idir. İkisinin birlikteliğinden *Hayat* doğar. İkisinden biri yitti mi, ötekisinin yaşama imkânı ortadan kalkar. Sonuçta *Hayat* da, yerini *ölüm*e bırakır. Biri *sözlü – yazılı*, öbürüyse, *sözsüz – yazısız* olmak üzre, ikisi de *Allah*ın *Tebliğ*idir.

Yetişen insan, ömrü süresince tohum ekip ona icâb eden ihtimâmı göstermemişse; tohumdan filizin, ondan fidanın bitişini, fidandan da yıllar yılı ulu çınarın serpilişini sabır ve sâdakatle izlememişse; tayın yahut enciğin doğumuna duygudaşça tanık olmamışsa; ektiklerinin, alınteriyle sulanmış *helâl* hasâdını derlememişse; 'Gönlünde hep yeniden, artan hayret ve hayranlıkla üstündeki yıldızlı gökkubbe ile içindeki ahlâk yasasını'[266] temâşa etmemişse, *Allah*ın *sözlü – yazılı Tebliğ*iyle tanış olsa ne yazar, olmasa ne yazar. *Zâtî kudretin*inin *Âlem*deki ifâdesi demek olan *Yaratış mucizesi*ni *Allah*ın bizlere tebârüz ettirdiği 'sahne' *doğa*dır. Ondan uzaklaşmak, onu dışlayıp kötürümleştirmek, şu durumda, küfürdür.

İmdi, *Din*, *Doğa*da yaşayan *insan*a *ahlâk kılavuzu*dur; demekki, *Doğa*nın *anlam içeriği*dir. *Doğa*ysa, *Din*in tatbîk sahasıdır. *Doğa*dan kopuk *Din*, *Emeğ*in omuzları üstünde yükselen fazîletten, direnmeden, dayanışmadan, cesâretten, şiiriyet ile musikîden yoksun kuru katı bir hurâfe yığınından ibâret kalır. *Dinsiz do-*

265 Bkz: Carlo *Frabetti*: "*Circuito Cientifico*: *Anaritmetismo*".
266 Immanuel *Kant*'tan —bu kitabının 24.s.na bkz.

ğa ise, anlamsız ve vahşîdir. Her iki durumda, işte, "insan, insanın kurdu" kesilir. Birinde İnkisisyon; öbüründeyse, Temerküz Tesîsleri neşvünemâ bulur. *Hayatın* menbaı olan *Din* ile *Doğa*dan insanlığı yoksun kılmış olan Zâlim, *Sermâyecileşmiş fenin*[267] mahsûlü *Tekelci tüketim sanayii*dir.[268]

7

İlkece, *İslâm*, *Allah Tebliğ*inin verisidir. Buna karşılık, daha önce de çeşitli vesîlelerle bildirilmiş olduğu üzre, *ideoloji*, insan dimâğının eseri olan *Felsefebilim* çıkışlıdır. Bu ikisi, şu hâlde, birbirine zıttır. İkisinden birini öbürüne indirgemek, *felsefe-bilim* bakımından *saçma*; Din yönündense, *küfür*dür. Ne *İslâmı ideoloji*leştirebilirsiniz ne de *ideoloji*yi *İslâmî*leştirmeğe mezunsunuz.

Haddızâtında, *İslâm*a, dolayısıyla da insanlığa yapılabilecek en büyük kötülük, onun, siyâsî ile iktisâdî maksatlar uğruna suiistimâl edilmesidir. Böylelikle o, Din olmaktan çıkar; manevî yetkisi ile duruluğunu yitirip Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti çerçevesinde bitip serpilmiş ideoloji zincirine eklenmiş yeni bir halka olmaktan öteye geçmez: İslâmcılık. Bu bakımdan İslâmın siyâsîleştirilmesi, hele din devletine konu kılınması teşebbüslerine Müslümanların var güçleriyle karşı çıkmaları, zorunluluktur.

*Allah*tan ruhsât yahut icâzet aldıkları iddiasıyla aşağılık dünyalık işlerini görmeğe girişmiş zevâtın, insanlığın başına açmış olduğu belâlara gerek geçmiş devirler gerekse çağımız tanıktırlar. Her suiistimâl kötüdür, suçtur, günâhtır. Ama en kötüsü ve bağışlanmazı, katıksız katışıksız, salt inanç demek olan imânın suiistimâlidir.[269] İşte, mümin kitlelerde Ruhbân sınıfının din sömürüsü ile suiistimâlinin yarattı yeğin ve derin hayâlkırıklıklarından Güney, Batı ile Kuzey Avrupanın ruhbân-olmayan çevresine mensup kimi ihtirâslı idâreciler, tâcirler, düşü-

267 Fr technologie capitalisée.

268 Fr industrie consommatrice monopoliste.

269 İrandaki 1979 Devriminden bir yahut iki yıl sonra olmalı. Müdâvimi olduğum Redhouse'un Rızâpaşa yokuşundaki kitabevinde yirmilerinde olduğunu tahmin ettiğim Şahsad adındaki genç adam, tezgâhtâr olarak çalışmaktaydı. İhtilâlin akabinde ortalığı kasıp kavuran şiddet ile kan fırtınasında, Şah devrinde üst makamları tutmuş babası ile amcası, yarım saat, bilemediniz, kırk beş dakka sürmüş göstermelik duruşmaların ardından idâm edilmişler. Şahsat, annesi, hemşiresi ve kimi yakın akrabasıyla kâh kamyonda, kâh beygir sırtında, kâh yaya seyâhat ederek İrandan Türkiyeye sığınır. Türkiyeden de A.B.D.ne iltică etmekçin vize bekliyorlardı. Bu bekleme sırasında da, maîşet temîni maksadıyla, işe girmiş. Oraya gidişlerimde bir süre hasbıhâl ederdik. Acıyla, öfke ve kinle dolup taşıyordu. Kime karşı? Devrimi ateşlemiş, bilâhare yürütmüş, nihâyet kendisi ile yakınlarını yerlerinden yurtlarından etmiş, babası ile amcasının kanına girmiş olan Ruhbân zümresine karşı elbette. Ne var ki nefreti Ruhbânla birlikte *Kendisi* adına yeryüzünde iş gördüklerini öne sürdükleri *Kitab*a, *Din* ile, sonuçta, *Tanrı*ya yönelikti: "Er yahut geç İrana geri döneceğiz; hâlihazır durumu tersyüz edeceğiz; Mollaları cümlelerine tıkıp Kur'ânlarının üstünde yakacağız!.." dedi. İşte bu tüyler ürpertici, kanı donduran ifâde, *Laiklik–Sekülerlik* tepkisinin doğuşunda Ruhbânın, tevîl götürmez etkisini açıkça göstermiyor mu?

nürler ile sanatcılar, 1300lerden itibâren git gide etkili biçimde yararlanır olmuşlardır. İşte, Ruhbânın suiistimâli, Ruhbân-olmayanın çıkarcı iş bitiriciliğiyle buluşunca Din[270] ilkin sarsıldı, akabinde parçalandı, nihâyet dağıldı ve buradan *Laiklik* neşvünemâ buldu.

8

İslâm, spekulativ yahut spekulativ-olmayan metafizik sistem, ideoloji, hukuk nizâmı yahut fizik dünya hakkında bilgi sağlayan kaynak eser değildir. Bunlar, *o*nun görev alanında yer almazlar. *O*, bunlarla birlikte bilcümle insan faaliyetlerine imkân veren kaynağın menbaıdır. Algılanamaz kaynağın menbaıdır. İpuçlarını fizik dünyada bulamadığımız, ama tekmil işlerimizi, işlemlerimizi, etkinliklerimiz ile faaliyetlerimizi; kararlarımızı, tercihlerimizi, kabullerimiz ile redlerimizi, doğruluk ile yanlışlık, iyilik ile kötülük, güzellik ile çirkinlik belirlemelerimizi kendilerine ilk ve son tahlilde vurduğumuz temel ölçülerimizi tayîn ve tebcîl eden kaynağın, yânî, Ahlâkın menbaıdır. Ahlâk yoksa, insanın, etkinlikte bulunmasının, faaliyet göstermesinin de imkânı ihtimâli yoktur. Ahlâkın ana ilkeleri ile genel örneklerini (Fr modèle) bizlere bildiren *Tebliğ*, yânî, *Kur'ân*dır. Onların insan ile dünya şartlarına en düzgün biçimde nasıl uygulanması gerektiğini gösteren, öğreten adı sanı tanınmış olan, olmayan yerel, özellikle de evrensel *Peygâmber*ler ve bunların sonuncusu Hz *Muhammed*'dir. Ahlâkı biçimselleştirilmiş mantık çerçevesinde işlemden geçirerek sistemleştiren ve bunun bağlamında olayları değerlendirip anlamlandırmak suretiyle gerek sanat kurgularının gerekse bilgi binâlarının temellerini ve bilâhare sistemleştirilmiş bilgiler yapısı demek olan bilimin inşâ imkânlarını hazırlayan *filosof*tur. Gerek *Peygâmber* gerekse *filosof*, *Allah*ın seçilmiş kullarıdır. Ne var ki, *Peygâmber*, *kutsal kişi*dir. O ve aktardığı İlahî ahlâk nizâmı, ilkece, eleştiriden vârestedir. Aktardığı Tebliğ, "Allah tektir, eşi benzeri bulunmaz" yahut "haksız yere insana kasdedemezsin; hayatın dokunulmazlığı vardır" diyorsa, bu, soru konusu kılınamaz. Ahlâkın temel ilkeleri aklıaşkındırlar. Aklıaşkın olanı eleştiri süzgecinden geçirmek, aklaaykırıdır; saçmalamağa götürür. Filosof ise, kutsal-olmayan kişidir. Kurduğu sistem, ilkece, eleştirilmeğe açıktır. Akla – tecrübeye–dayalı her yapı zorunlulukla eleştiriye tâbîdir. *Allah Tebliği Kur'ân*ın, ilkece, eleştiriden vâreste olması, İslâmı akıl – tecrübe – dünyasına sürmemizi imkânsız kılar. Ancak, İslâmın vazettiği temel Ahlâk ilkelerinden hareketle bir Dünyevî Gelenek – Görenek – Hukuk – Bilgi – Bilim – Toplum – Siyâset – İktisât Düzeni kurabiliriz; kurmalıyız da. İlhâmını *Allah Tebliği Kur'ân*dan alan bu düzen, zorunlulukla İnsanşumûl Toplumcu - Paylaşmacı – Dayanışmacıdır; demekki Adâletcidir. Ne var ki, nice vurgulasak yeridir: Dünyevîdir; öyleyse, eleştiri ile değişmeye açıktır. İşte Maddi-

270 Bu bağlamda söz konusu olan *Hıristiyanlık*, özellikle de *o*nun *Katoliklik* koludur.

yâtcı–İktisâdiyâtcı Bireyci *Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyeti* ile onun temel ideolojisi *Sermâyeciliğe* görünür tek canlı seçenek *İslâm*dan esinlenmiş Maneviyâtcı *İnsanşumûl*[271] *Toplumcu – Paylaşmacı – Dayanışmacı Âdil Düzen*dir. Bahse konu düzen, esastan, *Allah* yaratığı *İnsanc*ıdır. Bu manâda *insanın insan*a kul köle kılınmasını öngören bütün düzenlemeleri temelden reddeder. Peki, nedir bunlar? Emeksiz gelir temînin gerektirdiği küçük ve büyük çapta sömürü, şirketlerin tekelleşmesi ile devletlerin imperyalistleşmesi; fennin, dur durak bilmez kazanç hırsı uğruna hayatın tüm vechelerine hâkim olup doğayı alabildiğine yıpratıp tüketmesi.

İnsan şeref ve haysîyetinin gerektirdiği maddî ile manevî yaşama seviyesinin altına düşmeğe *sefillik*; emeksiz, sömürü ve suiistimâl yoluyla aşırı zenginleşip 'ahlâksızlık çukuru'nda debelenme durumuna da, *sefihlik* diyoruz. Emeğiyle geçinip edebiyle yaşayan, üreten ve ürettiğine kısmen yahut tamamıyla mâlik olan bu iki aşırı ucun arasındaki insandır. O işte, İnsanşumûl Toplumcu – Paylaşmacı – Dayanışmacı Düzenin Maneviyâtcı *ödev* insanıdır. O, *ben*inin değil, mensubu bulunduğu topluluğun hâdimidir. *Benci* değil, *bizci*dir.

Üretenin, ürettiğine tümüyle uzak kalması, *yabancılaşma*ya yol açar. Tekelci – Sömürücü Sermâye düzeninin iki aşırı ucunda duran sefil de sefih de kendisine yabancılaşmış kişidir. Kendisine yabancılaşmış kişi, ya sefilde olduğu üzre, üretecek güç ile üretim araçlarından kısmen yahut tamamıyla yoksundur ya da sefihte gördüğümüz gibi, kendi üretmez, ama toplumdaki beşerî, mâlî ile maddî üretim araçlarını tekelinde tutmak suretiyle ürettirir. İkisi de manevî yıkıma uğramış kişidir. Maneviyâtı çökmüş, özsaygısını yitirmiş kimsenin, değerlendirme ile anlam atfetme kâbiliyeti de kalmaz.

Kendi ektiğini biçen, biçtiğini *kendisinkiler*le birlikte tüketen *özbilinc*ini duyumlayabilip *öz*üne *saygı* duyar. Böyle biri, mütedeyyin, güvenilir, emekci, hayırlı ödev insanıdır. İnsanşumûl Toplumcu – Paylaşmacı – Dayanışmacı Âdil Düzenin baş hedefi, mütedeyyin, güvenilir, hayırlı ödev insanının yetişmesini sağlamaktır. Bu tür bir düzende haksız kazanç getiren fâiz, rant ile tekelleşme çeşidinden kötülüklere fırsat tanınamaz. İnsanşumûl Toplumcu – Paylaşmacı – Dayanışmacı Âdil Düzen, bir yandan mahvedici yoksulluğu, öbür taraftan da şatafatı, 'ayranı kabarmış' şımarıklığı önler. Zâten bu iki temel kötülük birbirini kaçınılmazcasına zorunlu kılar. Nerede sefilliğe rastgelinirse, orada sefihlikle de karşılaşmak mukadderdir.

İnsana ve dünyaya hizmetin gerektirdiği dirâyeti *Allah*a ibâdetin kişiye kazandırdığı nizâm ile intizâm tutumunda buluruz. Bu tutum, iç ile dış olmak üzre, iki çeşittir. İç nizâm ile intizâm duyuşunu bizlere ibâdet, dış tutumu da, askerî talîm ile terbiye kazandırır. Ödev bilincini duymak yoluyla beşerden insana terfî

271 Bütün *İnsanlığ*a açık. Bütün *İnsanlığ*ı kapsar.

olunur. Ödev bilincini duymak ve icâplarını yerine getirmek dirâyetli olmağı gerektirir. Söz konusu dirâyetin husûle getiricisi eğitimdir. Onun da, demekki iki neviinden biri, dinîyken, öbürüsü de askerîdir. Nasıl ki *din*in suiistimâli bizi *Din devleti nizâmı*na (Fr Théocratie) sürüklerse, *askerliğ*inkisi de, *Askerciliğe* (Fr Militarisme) götürür. O, İmperyalismin ilk basamakları arasındadır. Bu yüzden de, sakat ve gayrımeşrudur. Öyleyse askerlik ile Askercilik birbirlerinden seçikce ayırdedilmelidirler. Birincisi, beşer kılığındaki canlıyı insan kılan *ödev bilinci* ile bunu ifâ irâdesini tevlîd edip bileyen, *ibâdet*le birlikte, bir talîm terbiye —eğitim— işiyken, ikincisi bir siyâsî-iktisâdî düzendir. *Ödev bilinci*nin *baş tâcı*, *haksızlığa karşı çıkmak*tır. Başkaldıran insanın ise, çelikleşmiş bir irâdeyle mücehhez olması zorunludur. *Çelikleşmiş irâde*yi kişiye *dinî* ile *askerî* eğitimler kazandırır. Çağımızın Küreselleştirilmiş İngiliz-Yahudî medeniyetinin en fazla korkup ürktüğü olay, *başkaldıran insan*dır. İşte *sekülerleştirme* ile *barışcıllaştırma*, kısacası, *uyuşturma* çabalarının nedeni. *İslâm ahlâk*ının esası, *zulm* ile *haksızlığa başkaldırı irâdesi*dir: *Cihât*. İşte *İslâm* düşmanlığının hikmetisebebi.

Sonuc itibâriyle, *İslâm*, bir *başkaldırma hareketi*dir; *Müslüman* olmanın manâsı da, haksızlığa, adâletsizliğe, suiistimâle, sömürüye, Sömürgecilik ile İmperyalisme, Irkcılık ile Kavimciliğe *başkaldırma irâdesi*nde yatmaktadır.

9

Önde gelen Ulemâdan —Müctehitlerden— oluşmuş bir heyetin gözetimi ile denetiminde belli birtakım usuller ile muamelâtta, çağın gerektirdiği ayarlamalarda bulunulması kaçınılmaz gözükmektedir. Müslümanlığın yayılmış olduğu toplumların örf ile âdetlerinden tarih boyunca bünyesine karışmış, onu kireçlendirip zararlı maddeler ile unsurlar curufundan arındırılmış İslâm, geleceğimizin *ümid*i genç nesillerin, '*Rahmânî insan*' olarak yetişmelerini sağlayacak şartları hazırlamak olan aslî görevine dönecek ve *insan*ı '*homo economicus*' sapmışlığından '*vir Dei*' aslına rücû ettirecektir. İşte bu *mübârek Gazâ*nın baş mücâhidiyse, *kadın*dır. Yürürlükte olan Medeniyet ile kahredici İdeolojisinin zulmüne Yeryüzümüzün bir yerlerinde *İnsan* er yahut geç ayaklanacak, *başkaldıracak*tır. Bu ulu hareketin başınıysa, *Allah*ın *Kendi Rabb*, *Rahmân* ile *Rahîm* vasıflarını kendisine bahşettiği ve her birimizin ilkaslî beşiği olan *Rahm*in taşıyıcısı ve esas eğiticimiz, terbiyecimiz —*mürebbiye*[272]— *Kadın* çekecek. Haddizâtında o, ne erkekten apayrı bir 'tür'müşcesine tecrîd olunmalı —işte, Tarihimizin 'kambur'u da

272 *RaBBe*(fiil): (1) Üstün geldi, mâlik, sâhip, efendi, hâkim oldu; (2) korudu, kolladı, yetiştirdi, baktı, büyüttü, besledi; (3)kaldı, yerleşti, mukîm oldu.
RABB(isim hâli): (1) Hâkim, efendi; (2) kollayıcı, koruyucu, düzenleyici, düzeltici, bakıcı, öğreten, besleyen, büyüten, bir varolanı aşama aşama geliştiren, mükemmelleştiren. *RaBBe*→Rabb, mürebbiye, terbiye... —bkz: E.W.*Lane*: "*Arabic – English Lexicon*", I.cilt, 1002 – 1006.

budur— ne de Hürriyetci Sermâyeciliğin sapıkca aşırı müsâadeci tarzının derpîş ettiği üzre,[273] tüm tâkatını —siyâset, ticâret— işlerinde tüketmelidir. O, doğuran, şefkatle büyütüp yetiştiren insan olma keyfiyetiyle geleceğin mimarıdır. Evvelemirde el verip kucak açan *anne*dir. Kişi de kişilerden oluşan toplum da, *Rahim*de *can* bulup o kucakta serpilecek —*Ümmet*: 'Anne kucağı'. İşte bundan dolayı, "...rahme... saygı gösteriniz"! *Tanrı Buyruğu*dur.[274] Gelecek, *ümit*tir. Görüldüğü gibi, *Gelecek*, kaçınılmazcasına, *Anne*nin kucağı ile elinde biçimlenecektir.

Erkek, genellikle maddî şartların belirleyicisi ve imkânların temîn edicisiyken, kadın, başta eğitim gelmek üzre, manevî hayatın biçimleyicisidir. Ancak, yine genellikle toplumsal ile iktisâdî, yânî maddî durumların ana belirleyicisi *maneviyât* olduğuna göre, bilfiil yahut bilkuvve *anne* demek olan *kadın*ın, cinsiyetlerarası ilişkideki âşîkâr üstünlüğü ona —erkeğe olduğu gibi— ağır ödevler ile sorumluluklar yüklemektedir.[275]

Ödev ile sorumluluktan tümüyle ârî olan, insanın dışında kalan canlılardır. Ödev ile sorumluluklarından muaf tutulduğundan, başta kadın olmak üzre, insa-

273 Her insanın bedenî ile terbiyevî hayatının menbaı ve bilfiil veya bilkuvve *anne* demek olan *kadın*ın maddî ile manevî değeri, hiçbir devirde *Sermâyeciliğ*in yürürlükte kaldığı dönemdeki kadar rencîde edilmemiştir. *Kadın*, Dince *üstün tutulan* —Hz *Muhammed*'in indinde "anne, babaya ikiye bir oranda fâik" olup "Cennet" de, "annenin ayakları altında"dır— *biyolojik* yahut *genetik* bakımdan *müteca̅nis* (Fr homogène) *insan*dır —erkeğin *X* ile *Y*lerine karşılık, dişinin *X X* kromosomları vardır.

Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetinin temel ideolojisi uyarınca, varolan her şey gibi, kadın da alım – satım metâıdır. Erkeğin şehvetini tahrîk maksadıyla açık saçık giyinişinden tutun da tüm hâl ve tavırlarına varıncaya dek o, cinsî münâsebetlere yönelik pazarlanmak üzre 'camekân'a çıkarılıp orada sergilenen 'mal' şeklinde kabul olunmaktadır. Arza da talep lâzımdır. Bununçinse, erkeğin cinsî arzusu ile kudretine ilâç neviinden sunî araçlarla yüklemede bulunulmaktadır. Günümüzün en yaygın ve geçerakce ticâreti fuhuş ile uyuşturucu üzerine kuruludur. Bu, hem muazzam servetin yoludur hem de '*benim*kisi' dışındaki toplumların yaşayabilirliklerini ortadan kaldırır. Bir toplumun yahut kültürün nihâî çöküşü, kadınının manen, sonuçta da maddeten topyekûn çözülüşüne bağlıdır. Kadınının tam teslîm oluşuna değin bir toplum yahut kültür yaşarlığını sürdürür. Toplumu yurda yahut çadıra benzetirsek, kadın, onun orta direğidir. Erkekse, onu ayakta tutan —doğa güçleri ile öteki erkeklere karşı koruyan, ayrıca da hayatın belli dönemlerinde geçindiren— yan direkler ile halatları andırır.

274 *Nisâ*, 4/1 —Abdullah *Yusuf Ali* tefsîri: "Cinsiyet, tabiatımızın en hârikûlâde sırlarındandır. Zürriyetsiz erkek, beden gücünün kendisinde husûle getirdiği kibirin etkisiyle gerek kendi hayatında gerekse insanların toplu yaşayışından doğan toplumsal ilişkilerde kadının merkezî önemini unutur. Bizi doğuran anne hürmete lâyıktır. Aynı şekilde çocuklarımızın annesi saygıdeğerdir. Beden hayatımızda böylesine ağırlığı bulunan ve duygularımız ile tabiatımızın daha üst seviyelerini bunca etkileyen cinsiyet, bizden ne ondan kaçınmamızı, ne onu hor görüp küçümsememizi ne de zevküsafâ metâımız olmağı bekler, daha doğrusu, hakkeder. O, en üst raddede tazîmimize hak kazanmıştır..."(506).

275 *Kur'ân* ile *Sünnet*ten kaynaklanan kadına saygı fikri ile tavrı, *Yüksek Mutasavvuflar*da gördüğümüz gibi, İslâmda esaslı bir mevki işgâl eder. Bahis konusu *Mutasavvuflar*ın başında da Ebu Bekir Muhyiddîn *İbn Arabî* (1165 – 1240) ile *Mevlânâ Celâleddîn Rumî* gelir:

nı, Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyeti, önünde sonunda diger canlıların derekesine, evrim varsayımının yanı sıra, bir de bu cihetten indirmiş oldu. Anlaşılacağı üzre, kadının zulme uğraması, adâletsizliğin başıdır.[276] Bu zulmün —baskı altında ezilme— karşı ucu, başıboşluk raddesine varan serbestliktir. İfrâta yahut zıddı olan tefrîde kayması hâlinde kadın, baş ödevi durumundaki eğitim, terbiye etme görevini yerine getiremez. Sonuçta temel eğitimden yoksun nesiller, manen,

"Erkek, Zâloğlu Rüstem olsa", diyor *Mevlânâ*, "yiğitlikte *Hamza*'yı geçse, yine de, kendi kadının tutsağıdır... Heybet bakımından su, ateşten üstündür; ama su, bir kaba koyuldu mu, ateş, onu fokur fokur kaynatır. İkisinin arasına engel olarak tencere girdi mi, ateş, o suyu yok eder, hava hâline sokar; su, kaybolur gider. Görünüşte kadınına, su gibi, hükmedersin; fakat, işin iç yüzüne bakılırsa, sen, onun hükmünde olup sevgisine tâlipsin. (Sevgi) yalnızca insana mahsûstur. Hayvan, sevgiden (muhabbetten) yoksundur. Onun bu yoksunluğu, insandan düşük olmasından ileri gelir... Peygâmber, kadının, gönül ehline ve akıllıya ziyâdesiyle üstün geldiğini; buna karşılık, içlerinde hayvanca kabalığı taşıyan erkeklerin ise, kadını ezdiklerini, söylemiştir. Hayvanîlik, tabiatlarının hâkim hassası olduğundan, böyleleri muhabbetten, şefkat ile incelikten mahrumdurlar. Muhabbet ile incelik insana; öfke ile şehvet hayvana has özelliklerdendirler."

"Kadın, Tanrı nurudur. O, bir dünyevî sevgili değildir; onun için yaratılmamış, ama yaratıcıdır dahî diyebilirsin."

"Erkeğin, geçimi temîn etmesi gerektiği konusunda karısının ısrarına boyun eğmesi ve kadının, kendisine karşı çıkışı, ne kadar da İlahî bir işârettir" —*Celâleddîn Rumî*: "*Mesnevî*", tercüme ile şerh: Abdülbâkî *Gölpınarlı*, I.cilt, 243.s, 2440.satır;

ayrıca: "The *Mathnâwî* of *Jalâlu'ddîn Rûmî*", edited from the oldest manuscripts available; with critical notes, translation and commentary by Reynold *Nicholson*, I.cit, 132.&133.syflr, 2425., 2430.&2435.satırlar.

Kadının, yukarıda özellikle *Mevlânâ*'ya dayanarak anlattığımız üzre, *İslâm* dininde böylesine öncelikli ve üstün yer tutmasına karşılık, onun yayılmış olduğu —Güney doğu Asyadaki Malezya ile İndonesyanın Malay halklarının tersine— Batı ile Orta Asya toplumlarında, tarih boyunca, genellikle gadre ve ihmâle uğramış olduğu da bir gerçektir. Bu durumun Arap, Fars, Hint ve benzeri kültürlerinin kendi tarihî – toplumsal şartlarından kaynaklandığı, sonuçta, sâdece kadın değil, fakar birsürü başka konuda da Müslümanlığın bazı yanlarının yönlerinin, zaman içerisinde, bahsi geçen şartlar çerçevesinde yorumlanıp yeniden biçimlendirildikleri anlaşılıyor. Bu söylediklerimizin en bâriz misâllerinden birini *çokzevcelilik* (Fr polygamie) teşkîl etmektedir. Çokzevcelilik, *Kur'ân*ın gelişine, yânî aşağı yukarı bin dört yüz yıl öncesine değin neredeyse dünya çapında bir hayat tarzıydı. Tarihleri bakımından nisbeten genc olan toplumların nüfusu azdı. Medeniyetin oluşması, nüfusun artmasına bağlıydı. Nâzil olduğu sıralarda yeryüzü yeterince kalabalıklaşmış, bundan dolayı çokzevceliliğe ilk sınırlamaları *Kur'ân* getirmiştir.

İnsan bireyinin, 'anneden-olma *beşer*' hâlinden 'toplumsallaşma' demek olan 'insan-olma' evresine geçişi öncelikle aile ortamı —eğitim—, daha sonra da okul —öğrenim— tayîn eder. Aile ortamıysa, öteden beri —yânî, yalnızca birkaç on yahut yüzyıldan beri değil— ilkin anne, baba ile çocuklardan, ardından ancak akraba ile taallukâttan oluşur. Daha önce başka bir vesîleyle belirtilmiş olduğu üzre, 'insan-olma' sürecinde uğranılacak kaza, 'beşerliliğ'i —insanın 'dirimsel varlığ'ı— dahî ya toptan çökertir ya da kötürümleştirir. Görülüyor ki, aile, insan bireyinin hem dirimsel varlık olarak içerisine doğduğu ortamdır hem de içerisinden toplum varlığı olarak yetiştiği çevredir. Sonuçta orası bütün sonraki toplum çevrelerinin de doğdukları ana pınardır. Bu nedenlerle insan yaşamasında hem dirimsel, hem kültürel açılardan

böylelikle de maddeten çözülür, toplum da soysuzlaşıp yozlaşır.

10

Toplumu yozlaştıran baş etken, kendisine vucut veren bireylerin göze batacak raddede çoğunun hayâsızlaşmasıdır. *Hayâ*, kelime olarak, *hayât*tan gelir.[277] Canlı olan *beşer*le varoluş bütünlüğünü paylaşan, artık canlı olmaktan öte *hayat* sâhibi insandır. *Hayat* ise, *hayâ*nın pınarıdır. *Hayâ* da, *edeb*in, dolayısıyla da, *ahlâk*ın 'omurga'sıdır. İşte bu zikrettiğimiz belirlenim, İslâmî yaşayışın, Immanuel *Kant*'ın deyişine başvurursak, "temel kural"ı yahut 'düstûr'udur. Nitekim bunu Hz *Muhammed*: "Her dinin ahlâk düzeni bulunur; İslâmınkisiyse, hayâ üzerine kurulmuştur" şeklinde ifâde buyurmuştur.[278] Bu yaşayışın baş düzenleyicisi, terbiye edici olan *kadın*dır. Yukarıda andığımız Hadîsin, bu bağlamda, mantıkca devâmı şudur: "Hayâ, güzeldir; kadınlar ise, bir başka güzeldir."[279] Nihâyet, sağlıklı olan ile çözülen, çözülmeğe hükümlü toplumlar arasındaki çizgiyi Hz *Muhammed* bize şöyle özlü biçimde çekmektedir: "Mümîn, her davranışa yatkın özellikte yaratılmıştır; hıyânet ile yalan hâriç"![280] *İlkaslî And*ını unutan yahut ondan sapan, hürriyeti tam beşerdir: "... Utanmadıktan sonra, istediğini yap"![281]

Seleserpe, serâzâd *Utanmaz adam* (L Homo impudens), ömür boyunca hıyânet ile yalan batağında debelenen *Ümit*siz —*Tragique*— *beşer*dir.

Bugün nitekim, dünya çapında insanlık olarak karşı karşıya kaldığımız ölümcül durum budur işte. Bu son derece tehlikeli gidişten kurtulmak, *Kur'ân* ile *Hadîs*lerin işâret ettikleri ve *hayâ*nın kapsadığı değerler olarak kabul ettiğimiz, insançin *ölçülülüğ*ü, *olağan*ı, *dengeli* ile *sağlıklı* olanı yakalamakla mümkündür.

"Bütün insanlar birdir;
Karşılıklı haklar gözetilmelidirler;
Karşı cinsiyetler, birbirlerini saymalıdırlar;
Evlilikten doğan aile bağları ve çocuk doğuran kadın kutsaldır.
Yetimlerin özellikle şefkata ihtiyâcı vardır.
Bütün mallar, güvenilir ellerde bulundurulurlar;

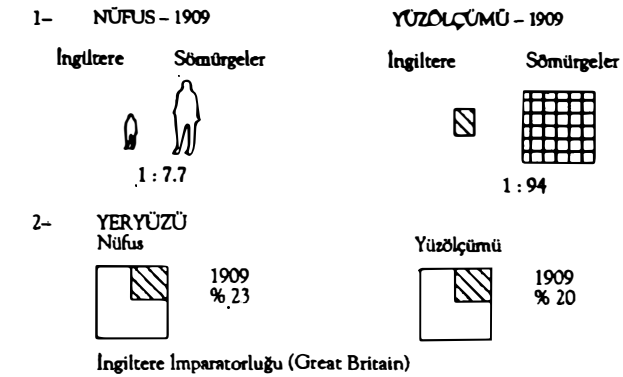
bakıldığında, aileden daha merkezî ve hayatî önem taşıyan başka bir mercinin bulunmadığını söyleyebiliriz. Kuralına uygun —normal—, sağlıklı biçimde yaşayacak bu merci, sevgi sebebiyle —hem cinsî, hem ruhî anlamda— biraraya gelip kenetlenmiş bir kadın ile erkekle hayat bulur. Beden ile ruh sağlığına sâhip kadın ile erkeğin 'kurallı-biraradalığı', yânî 'evlilik' 'hayat dialektiği'nin 'temel öncülü'dür. Din olarak İslâmın aslî hedefiyse, bu 'temel öncül'ü ortaya koyup gözler önüne sermektir.

276 Köleliğin en aşağılık, korkunç çeşidi, fâhişeliktir.
277 Bkz: Ali *Yardım*: "*İslâmiyet Karşısında Türk Örf* ve *Âdetleri*", 115.s.
278 Bkz: Ali *Yardım*: A.g.e., 114.s.
279 Bkz: Ali *Yardım*: A.g.e., 115.s.
280 Bkz: Ali *Yardım*: A.g.y.
281 Bkz: Abdülbaki *Gölpınarlı*: "*Hz Muhammed* ve *Hadîsleri*", 143.s, 916.satır; ayrıca bkz: Ali *Yardım*: A.g.e., 114.s.

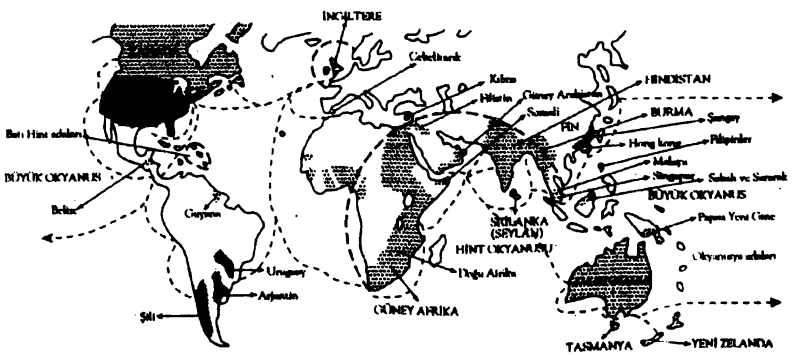
Ödevler ise, tam belirlenmişlerdir.
Bu dünya hayatımıza şefkatla ve hayırlı eylemleriyle ışık
Ve neşe saçanlara Ölümden sonra hakkettikleri ödüller,
Hakkaniyet esasları gözetilerek dağıtılmalıdırlar."[282]

*Hakk*tan yana olan Rahmânî insan (OrL vir Dei), Ümidin insanıdır (L Homo spes). *Hakk*tan ümit kesilmez.

282 *Nisâ, 4 (1. – 5.) Âyet*lerin, Abdullah *Yusuf Ali* tarafından yapılmış hülâsası.

1– Anayurt İngilterenin, Denizaşırı topraklarına Oranı.
2– Denizaşırı topraklarıyla birlikte İngilterenin, Yeryüzünün Öbür Kısımlarına Oranı (55).

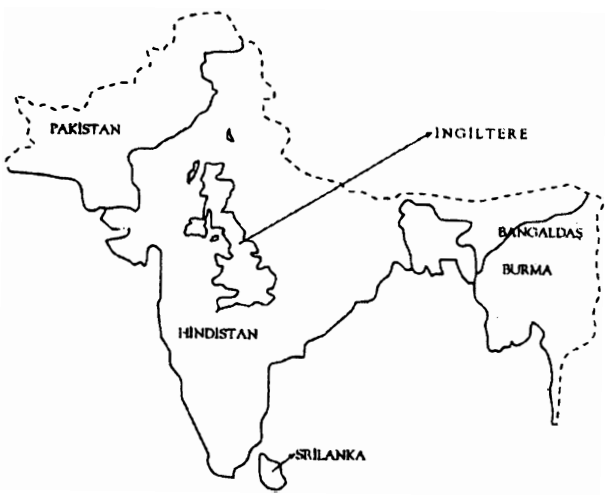
Güneşin Batmadığı İmparatorluk 1914

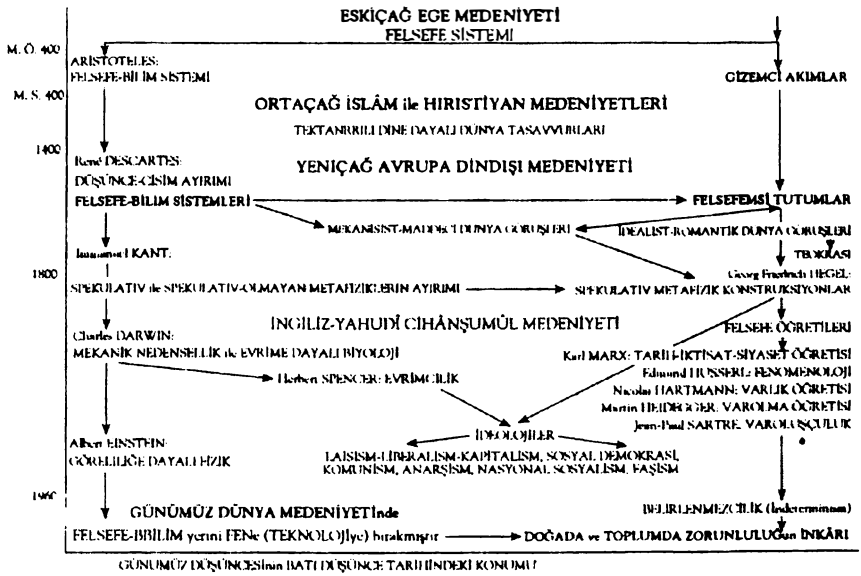

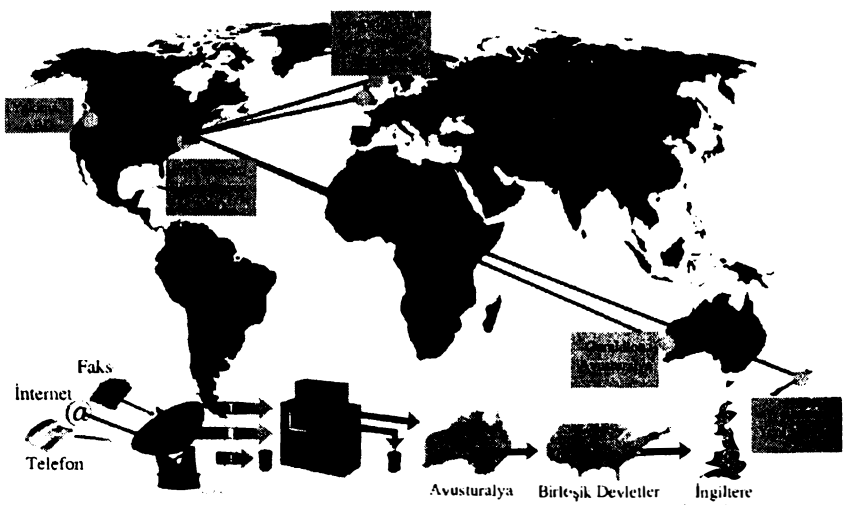
Felemenk: 33.812 km²
İndonesya: 1.900.000 km²

Ters Orantılar

Kuzey İrlanda dışında *İngiltere:* 244.755 km²
Hint kıtası: Hindistan+Pakistan+Bangaldaş+Burma+Srilanka= 4.740.446 km²

İngilterede, A. B. D. de, Kanadada, Avusturalya ile Yeni Zelandada kurulu İngiliz-Amerikan-kanada-Avusturalya-Yeni Zelanda ortak elektronik cihâzlar dinleme merkezleri — "Science et Vie" de, 103. s., 995. sayı, Ağustos 2000.

"Tarihte topyekûn insanlığa hükmetmiş bir 'Büyük Birâder' şekliyle hiç karşılaşmadık. Peki, bu 'Büyük Birâder', insanlığı, yine *Orwell* gibi, İngiliz olan Aldous Leonhard *Huxley*'in, son derece iç karartıcı ve kötümserlik aşılayan 1932 baskısı '*Yiğit Yeni Dünya*' uçurumuna mı sürüklemektedir? Günümüzdeki şartların da bunların sebep oldukları dev sorunların da müellifi İngiliz-Yahudî medeniyeti olduğuna göre, bunun tasvîrini sunup onu teşrih masasına yatıracak olan da İngiliz —ve/ya Yahudî— düşünürü olmalıdır. İşte, gerek George *Orwell* ile Aldous *Huxley*'de gerekse Karl *Marx*'da bu söylediklerimizin açık belgesini buluyoruz. Sonuçta, bu çalışmada nedenleriyle birlikte sergilemeğe çaba harcamış olduğumuz, bugün dünyayı ve insanlığı sarmış dev sorunların hâlledilmesiçin elzem gözüken 'Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetine seçenek oluşturabilecek yeni bir medeniyet biçimini ortaya çıkarmanın zihnî ile maddî zemini varmıdır?' sorusunun cevabını kimden bekleyeceğiz?"

ISBN 975-7032-92-1

9 789757 032922